BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
4 H
18

H

LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS,

R. P. F. BERNARDI COMENSIS
Ordinis Prædicatorum:

Et eiuſdem Tractatus De ſtrigibus

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNAE ſacræ theologiæ & iuris vtriuſque doctoris.

ADDITI SVNT IN HAC IMPRESSIONE DVO Tractatus IOANNIS GERSONI, vnus de Proteſtatione circa materiam fidei, alter de Signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis.

ROMAE, CVM LICENTIA SVPERIORVM.

Ex Officina Bartholomæi Graſſi.

CIƆ. IƆ. LXXXIV.

13.h.H.18

SEQVENTIA CARMINA
erant in veteri impreſſione.

IO. ANT. DE COMITE

Impia qui ſacro quærendi munere præſtas
Crimina ſerpentis turpiter hæreſeos
Praua ſi fuerit tibi clara lucerna tenebris,
Tunc poteris ſanctam cernere iuſtitiam.
Hæc etenim radijs totum ſplendeſcet in orbem,
Et tua luminibus lumina clara feres.

F. A.

Qui contra hæreticos quærendi munere ſancto
Fungeris, a recto cedere non poteris:
Nec tenebris vnquam tantillum offendere cæcis,
Qualibet implexa tu gradiare via
Iſta lucerna tuis fuerit ſi praua plantis,
Quæ tibi præfulgens lumina clara dabit.

F. A.

Abdiderim latebris quamuis me tempore multo,
Attamen ipſa mea luce lucerna vocor.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI S.

GRatus mihi ſemper reipublicæ literatorum, & vtilis fuiſſe videtur multorum eruditorum labor, qui vt facilius aliorũ ſtudia iuuarent, ordine alphabetico ea collegerũt in vnum, ac digeſſerunt, vt commodius inuenirentur, quæ ſæpe difficilius, ac cum multo temporis diſpendio poterant inueniri: teſtes huius rei ſunt locupletiſſimi, viri graues, qui & ſuperioribus & noſtris etiam ſæculis Lexica, ſiue Dictionaria iuris præſertim canonici & ciuilis compoſuerunt; quorum laboribus, quantum proficiant litterati, in primis vero illi, qui varijs ſunt negotiorum quaſi fluctibus obruti, experientia quotidiana aperte demonſtrat. Idem ille labor in vna interdum re vel materia ſuſceptus gratiſſimus, & vtiliſſimus eſſe ſolet: nam vt alias res & diſputationes nũc omittam, in cauſa hæreſis ſatis conſtat multum fidei iudicibus cõſultoribus, & ceteris ſacri tribunalis miniſtris hoc ſcribendi genus profuiſſe. in quo auctor Repertorij inquiſitorum merito laudandus eſt, & Ioannes quoque Rojas in ſingularibus fidei, & Simancas de catholicis inſtitutionibus, qui ordine item alphabe-

tico cuncta nititur cōplecti ad ſacrum officium ſpectantia. Bernardus etiam hic Comenſis idem argumentum tractans, eodem ſeruato ordine procedit: Cuius Lucernam cum à multis deſiderari ſcirem, & frequētibus etiam multorum vocibus interpellarer, vt eam correctam, & (ſi fieri poſſet) auctam in lucem darem, non ſum paſſus iuſta hæc petentium vota irrita fieri. Itaq; his duobus menſibus proxime lapſis, quæ maioribus & grauioribus ſtudijs tempora ſubtrahere, & quaſi ſubfurari poteram, libenter ad hanc rem præſtandam conferebam. Conſulto itaque veteri manuſcripto exemplari, quòd in officio ſanctæ & generalis Romanæ inquiſitionis repertum fuerat, & auctoribus præterea, quorum teſtimonio Bernardus vtitur, Lucernam hanc multis mendis oppletam, emendauimus, & breuibus quibuſdam notis auctam edendam tradidimus. Illæ vero notæ maiori ex parte indicant loca Directorij inquiſitorum Nicolai Eymerici, in quibus copioſius vel Eymericus, vel nos in commentarijs diſputationes eas tractamus, quas breuiter hic mouet Bernardus. Lucernam præterea comitatur eiuſdē tractatus de ſtrigibus ſiue lamijs, & duo alij Ioannis Gerſoni, quorū alter eſt de proteſtatione in materia fidei, alter vero de ſignis pertinaciæ hæreticæ prauitatis, quos etiam & emendauimus, & paucis quibuſdā annotatis fortaſſis illuſtriores reddidimus. Hęc te ſcire voluimus lector beneuole. Tu leues hos labores boni conſule. Vale. Romæ ex bibliotheca noſtra, kal. Aug. an. 1584.

IN-

INDEX VERBORVM, DE QVORVM MATERIA TRACTATVR IN HOC LIBRO.

A

Abiuratio pag. 1
Abſoluere 2
Aduocatus, &
Aduocare 3
Appellatio, &
Appellare 4
Apoſtata, &
Apoſtaſia 12
Arbiter 12

B

Bona hæreticorum 13

C

Capere, &
Captura 16
Carceres 17
Cautelæ quædam 17
Citatio, &
Citari 19
Clerici 21
Commiſſio, &
Committens 23
Confeſſio, &
Confeſſus 24
Conſentire 27
Contumax 27
Conuinci, &
Conuincere 28
Chriſtiani iudaizantes 29
Cruceſignati 29
Cuſtos carcerum 30

D

Dæmones inuocare 31
Defenſio 32
Defenſor hæreticorum 32
Diuinatio 33
Dubius in fide 34

E

Errans in fide 35
Examinatio teſtium 35
Exceptio 36
Excommunicatus, &
Excommunicatio 37
Executio contra damnatos 38

F

Fama 40
Fautor hæreticorum 41
Fideiuſſor 42
Filij hæreticorum 43
Fuga, &

Fugitiuus 44
H
Hæreſis, &c
Hæreticus 45
I
Ieiunium 49
Imagines 49
Impedientes officium inquiſitionis 50
Implorare auxilium a Dæmone 51
Impænitens 51
Indicium 53
Indulgentia cruceſignatorum pag. 55
Indulgentia eorum, qui fauent ſanctæ inquiſitioni 56
Infamia 57
Iniurians inquiſitorem 59
Inquiſitio 60
Inquiſitor hæreticæ prauitatis pag. 62
Inuocare dæmones 70
Iudæi 70
Iudex, &c
Iudicare 72
Iuriſdictio 74
L
Litis conteſtatio 74
Locus iudicij 75
M
Mala fides 75
Male ſentire de ſacramentis pag. 76
Matrimonium contrahens 76
Minor xxv. annis 77
Modus procedendi cōtra mortuos 78
Monitio iudicis 79
Mortui hæretici 79
N
Nobilis 80
Nomina accuſatorum, vel teſtium 81
Notarij 82
Notorium 83
Nox 84
O
Offendens 84
Officiales 84
Ordo iuris 85
P
Pertinax 86
Pœna pecuniaria 86
Practica procedendi 88
Præcipitur 90
Prædicatores 92
Præſidentes 92
Præſumptio 93
Probatio 95
Procedere 97
Procurator 99
Purgatio canonica 100
R
Recuſatio inquiſitoris 104
Redire 105
Relapſus 108
S
Sacerdos celebrans 111
Sacramentis abuti 112
Secta ſtrigiarum 112
Sententia 113

Sorti-

Sortilegia 116
Statutum 117
Summarie 117
Suſpicio 118

T

Taciturnitas 119
Teſtes 120
Tortura 124
Tradere copiam indiciorum pag. 136

V

Verba hæreticalia proferens. pag. 137
Vicarius 138

LVCERNA

LVCERNA INQVISITORVM

HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRAEDICATORVM.

CVM NOTIS FRANCISI PEGNAE Sacræ Theologiæ, & iuris vtriuſque doctoris.

ABIVRATIO.

1 ABiurationis forma, & qualiter debeant abiurare hæretici redeuntes ad vnitatem Eccleſiæ, colligitur .i. quæſt. 7. quotiens cordis, & cap. ſaluberrimum: & de conſe. diſt. 2. ego Berengarius.

2 Abiurare tenetur quicunque hæreticus, vel ſuſpectus, aut infamatus de hæreſi; ſed & fautor aut defenſor hæreticorum, ſi vult redire, & euadere pœnam mortis cap. ad abolendam. de hæreticis. ibi, præſenti nihilominus. & cap. vt officium extra, eod. tit. lib. 6. facit cap. accuſatus. eiſdem tit. & lib. in principio.

3 Tales poſſunt compelli ad abiurandum, vt dicit Panor. in gloſ. ſponte dict. cap. ad abolendam. Facit gloſ. in verbo. cautelam, 11. quæſt. 3. cap. cum aliquis.

4 Abiurationem hanc poteſt recipere inquiſitor ſine diœceſano, quod bene notabis arg. opti. in dict. cap. vt officium. §. ſi quis vero. & gloſ. ibi

in verbo, conſueuit. Probatur etiam, quia ordinarius id poteſt dict. c. ad abolendam. vbi ſupra. cum ergo inquiſitor ſit delegatus cap. per hoc, & cap. ne aliqui. eodem tit. lib. 6. & delegatus poteſt quicquid poteſt ordinarius in cauſa ſibi delegata, quia gerit vices delegantis. cap. ſane quia. de offic. delegati. ſequitur quod Inquiſitor poteſt eam recipere per ſe. Confirmatur quia hoc non eſt de illis prohibitis, quæ non poteſt inquiſitor ſine diœceſano, neque econuerſo, per clemen. 1. extra. eo. tit. quia quod de vno hic prohibetur, de alio permittitur. 25. diſt. qualis. de pręſumpt. cap. nonne, & gloſ. ibi in verbo, tacendo. Facit. 25. quæſt. 3. c. ex coff. de iudi. cum pretor. 23. quæſt. 2. latorem.

ANNOTATIONES.

1 Abiurationis forma &c.] *de formula abiurationis copioſe Eymericus in Directorio inquiſit. par. 3. in 4. 5. & 6. modo proceſſum fidei terminādi. Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 2. cap. 22. Ioannes Rolas in ſingularibus fidei, ſingul. 1. Conrradus* Brunus *lib. 3. de hæreticis cap. 6. Repertorium inquiſit. verbo, abiuratio. Simancas de catho. inſtit. tit. 1. inſtructio Hiſp. den. anno 1500. poſt cap. 4. & alij. De forma abiurandi ſchiſma vide Turrecrematam in ſum. de Eccleſ. lib. 4. par. 1. cap. 15. & Conrradum* Brunum *lib. 3. de hæret. cap. 6.*

4 Abiurationem hanc poteſt recipere inquiſitor ſine diœceſano] *Eandem ſententiam profitetur Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 8. verſ. diffinitiuam. Sed tutior eſt contraria opinio, vt dixi apud Eymericum in Directorio inquiſit. part. 3. ſuper quæſt. 48.*

ABSOLVERE.

1 ABſoluere poteſt inquiſitor ſuos crucesignatos a cenſuris multis, & eorum vota commutare, vt patet in priuilegio, quod incipit: Malitia huius temporis. De hoc habetur etiam infra. indulgentia. §. 2. 3. 4.

2 Abſoluere poteſt Inquiſitor per ſe hæreticos vel ſuſpectos de hæreſi, qui abiurata hæreſi, redire volunt ad vnitatē Eccleſiæ, & eis pœnitentiā imponere, prout ſimilibus iniungi conſueuit, dict. c. vt officium, & gloſ. in verbo. contra eos. clem. 1. eo. tit. Idem dom. Card. Zabar. ſuper dict. clem. 1. verſ. duro. quæſito quinto. vbi ad hoc plures opiniones contrarias adducit, & tandem concludit, ſtandū eſſe cum prædicta gloſ. quia vitanda eſt iuris correctio. de elect. cap. cum expediat. lib. 6. C. de teſta. Sancimus.

Aliqui tamen, & forte melius, intelligunt, quòd Inquiſitor per iſta iura poteſt abſoluere, id eſt, liberare ex toto aliquem infamatum de hæreſi, qui tamen innocens reperiatur, ſed quod non poſſit pœnitentiare redeuntem hæreticum ad fidem, ſine diœceſano: quia, ſecundum iſtos, ſententia, qua imponitur pœnitentia pro hæreſi, dicitur contra eos. vide

ad hoc

ad hoc dict. Card. Zabarellam in dict. quæſito quinto in fin.

ANNOTATIONES.

1 Malitia huius temporis] *Hæc extrauagans eſt Innocentij IIII. habetur inter literas Apoſtolicas pro officio Sanctæ inquiſitionis in fine Directorij inquiſit. Pius V. omnia priuilegia Cruceſignatorum confirmauit anno Domini 1570. reſcripto quedam incipien. Sacroſancta Romanæ. cum quadam modificatione. habetur item inter literas Apoſtolicas pro officio Sanctæ inquiſitionis in fine Directorij.*

2 Abſoluere poteſt inquiſitor perſe hæreticos] *quamuis hæc ſententia fortaſsis ſit verior de ſtricta iuris ratione at contraria tutior eſt, vt late dixi apud Eymericum in Directorio inquiſit. par. 3. quæſt. 48.*

ADVOCATVS, ET ADVOCARE.

1 ADuocatis prohibetur ne præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem hæreticis vel eorum fautoribus & defenſoribus, cap. ſi aduerſus. extra eod. immo in officio contra hæreticos vel de hæreſi ſuſpectos poteſt procedi ſine aduocatorum ſtrepitu, cap. fin. extra. eo. lib. 6. in princip. Aduocati enim non admittuntur in cauſis vbi proceditur ſimpliciter & de plano. Gemi. ſuper dict. cap. fi. eiſdem tit. & lib.

2 Aduocare poteſt inquiſitor quoſlibet peritos, & eis iniungere poteſt in virtute obedientiæ, vt ei in ferendis ſententijs aſſiſtant, & conſiliũ opportunum præbeant. cap. vt commiſſi. eiſdem. tit. & lib. Relinquitur arbitrio vel diſcretioni inquiſitoris conuocare quos voluerit & quando voluerit. Gemi. ſuper dict cap. vt commiſſi. §. Aduocandi.

Nõ intelligitur de quolibet literato, puta medico, ſed de Theologis, Canoniſtis, & Legiſtis. Gemi. ibidẽ in verſi. Quæro quis dicatur hic peritus.

3 Debet autem iuriſperitus ſic vocatus eſſe in conſilijs cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iuſtus.

Nec debent tales ſic vocati exigere ſalarium, cum negotium fidei quiſque defendere teneatur 11. quæſt. 3. nolite. el. 2. Gemi. ibidem in verſ. quæro an gratis.

4 Nota tamen quia iudex non tenetur ſequi conſilium, quamuis lex dicat quod faciat de conſilio. Panor. in cap. cum in veteri. de elec. in gloſ. in tractatu.

ANNOTATIONES.

4 Nota tamen quòd iudex non tenetur ſequi conſilium] *Recte dicit, quia conſultorum ſuffragia non ſunt deciſiua, ſed conſultiua, vt late docet Ioannes Roias tract. de hæret. par. 1. nu. 409. & multis ſeq. Sed obſeruenda ſunt in hac cauſa, quæ docui apud Eymericum in Directorio inquiſit. par. 3. ſuper quæſt. 78.*

APPELLATIO, ET APPELLARE.

1 APpellationis beneficium expreſſe eſt interdictum hæreticis & eorum fautoribus & deffenſoribus. cap. vt inquiſitionis. eod. tit. lib. 6. Confirmatur in conſtitutione Federici, quæ incipit: Commiſſi nobis. Ad idẽ Clem. ſæpe. de verb. ſigni. cum in negotio hæreticæ prauitatis poſſit procedi ſimpliciter, & de plano, & abſque iudicij ſtrepitu & figura cap. fi. eo. tit. lib. 6. præterea in crimine læſæ maieſtatis non appellatur, vt probatur per Angelum in tractatu maleficiorum clauſula, præſente Caio & appellante. col. 3. poſt illud. Et nota per dect. l. non tantum. cum ergo crimen hæreſis æquiparetur crimini læſæ maieſtatis, vt dicit dominus Card. Zabar. in Clem. ex graui. de vſuris. quæſito. 22. & Ioan. de Imola in dect. Clem. ex graui. ſuper gloſ. fin. & Angel. in prædicto tractatu. clauſula, che hai tradito la patria col. 3. in fin. immo ſic gratius cap. vergentis. de hæreticis. ſequitur ꝙ nec in crimine hæreſis debeat appellari.

2 Quidam tamen dicunt, vt Gemi. in dict. cap. vt inquiſitionis. quòd hæreticis, & eorum fautoribus tantummodo eſt interdicta appellatio à ſententia diffinitiua, vel poſt ſententiam diffinitiam, non autem ab interlocutoria ſeu a grauamine facto in proceſſu. Dominus autem Card. Zabar. in Clem. ſæpe. de verbor. ſigni. in col. 2. ibi. Nono oppo. ſeu in nono contrario. ibi, Ad ſciendum, dicit, quòd iudex fortius in ſummarijs, quam in alijs cauſis reiiciet apoellationes cauſa differendi iudicium, ſeu fruſtandi, aut protelandi litem, vel cauſa ſubterfugij factas, etiam non reprobatas a iure.

3 Quid autem operetur remotio appallationis, dominus Ioannes Bertachinus in ſuo Repertorio, in verbo, clauſula, appellatione remota, dicit quod operatur hoc, quia iudex a quo, non tenetur appellationi deferre.

4 Remotio appellationis tres operatur effectus, vt dicit Panor. in cap. paſtoralis. de appel. in gloſ. prima, in prima quęſt. & not. cap. vt debitus eod. tit. Et confirmat Hoſtien. in ſumma tit. de appel. §. quomodo decre. vt debitus. ver. præuericatores legis ibi, quarto, & ibi, quinto.

Primus effectus eſt, quod vbi proceditur appellatione remota, iudex a quo appellatur, non tenetur appellationi deferre, vnde talis appellatio non ſuſpendit iuriſdictionem eius.

Secundus effectus eſt, quia iudex non deferens huic appellationi, quantuncunque probabili, non punietur, ex quo a iure non indulgetur expreſſe, quia hoc fecit auctoritate iuris, ergo non peccauit. 23. q. 4. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adult.

Tertius effectus eſt reſpectu attentatorum poſt appellationem, quia nõ reuocabuntur per viam nullitatis, licet per ſuperiorem poſſint reuocari

potius

potius per viam querelæ, quam per viam nullitatis. Videas hos effectus per Panor, poſitos in dict. cap. paſtoralis. vbi. ſupra, & alios plures poſitos per eundem Panor. in dict. cap. vt debitus.

5 Nota tamen ſecundum eundem Panor. in dict. cap. paſtoralis. vbi ſupra, ibi: Ad ſecundam quæſtionem, quod omnis appellatio expreſſe a iure approbata, videtur permiſſa, licet iura non loquantur, quando appellatio eſt remota: exemplum, vt in cap. ſignificante & c. Rodulphus. de reſcript. cum ſimilibus, quia grauamen videtur notorium, & per conſequens nihil debet operari remotio appellationis, & pro hoc vide notabilem gloſ. in cap. ex conquæſtione, de reſti. ſpoli. quæ dicit quod remotio appellationis non impedit appellationem, quando quis manifeſte grauatur.

6 Et quia interdum contingit quod in officio inquiſitionis aliqui cauilloſe appellant, vt proceſſum inquiſitionis impediant, ſeu retardent, vel ipſum inquiſitorem confundant, ideo malitiæ talium volens obuiare, & vt inquiſitor ſciat quid in ſimilibus agere debeat, vt a talibus cauillationibus ſe defendat, aliqua notabilia circa materiam appellationis hic ſubnectere curaui, prout diuerſis in locis reperi & collegi.

Primum notabile eſt, quod ſi quis appellat a ſuſpecto iudice, ille iudex non debet propterea dimittere quin procedat, quia primo eſt proponenda recuſatio, & ſi iudex eam non admittit, ſi ſit iuſta, tunc eſt appellandum. Hæc in gloſ. in verb. debuiſſet. cap. nouit. de appel. Confirmat Panor. ibidem in prin. ibi, Nota vltimo.

Secundum notabile eſt, quod appellans cogitur recedere ab appellatione legitima, quando iudex reuocat grauamen. cap. cum ceſſante. de appel. cap. ſi a iudice. eod. tit. lib. 6. in fi. vide ad hoc Gemi. in cap. vt ſupra. eod. tit. ibi, Sed quæro an iudex. Ad hoc facit gloſ. fi. in cap. ex parte tua. eo. tit. confirmat. Panor. in dict. cap. cum ceſſante. in prin. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutoriæ, & cauſæ reaſſumptione non exigitur partium conſenſus.

Tertium notabile eſt, quod iudex volens reuocare grauamen, & corrigere errorem ſuum ſine ipſius præiudicio, & ſuæ iuriſdictionis, debet dicere: ego non credo te grauaſſe, & ſi in aliquo te grauaui, illud reuoco. Hæc in gloſ. dict. cap. cum caſſante. ibi, Aduertat qualiter corrigat errorem ſuum. Sed Panor. ibidem in dict. cap. fi. dicit, quod ſi iudex in veritate ipſum grauauerat, non debet mentiri, dicendo, non credo te grauaſse, ſed poterit vti alijs duplicibus verbis ad ſaluandum decorem ſuum, iuxta notata in cap. qualiter & quando. el primo, de accuſa.

Quartum notabile eſt, quia ad hoc quod appellatio ante ſententiam diffinitiuam ſit valida, decem requiruntur, quæ enumerat Archidiaconus in cap. Non ita. 2. queſt. 6. quorum ſi vnum defuerit, appellatio non valebit,

lebit. Primum eſt cauſa grauaminis illati vel comminati: Secundum, quod ſit legitima: Tertium, quod ſit vera: Quartum, quod ſit expreſſa: Quintum, quod non fuit admiſſa ſua petitio: Sextum, quod ideo quia non admittebatur, extitit appellatum: Septimum, quod fiat in ſcriptis: Octauum, quod petantur apoſtoli: Nonum, quod ſi appellatus hoc petierit, veniat inſtructus appellans: Decimum, quod fiat infra decem dies. Hæc omnia Archid. vbi ſupra, quæ omnia probat ibidem.

Quintum notabile eſt, quod iudex a quo appellatur, po eſt præfigere terminum conuenientem ipſi appellanti ad proſequendam appellationẽ, conſiderata tamen locorum diſtantia, negotij & perſonarum qualitate. gloſ. in verbo. præfixerit c. perſonas. eod. tit. cap. cum ſit Romana. eod. tit. cap. peruenit. eod. tit. & gloſ. ibi. in verbo, compellas. in cap. conſuluit. ibi, illos autem. & gloſ. ibidem in verbo. coge. in cap. ſæpe contingit. eo. tit. ibi, quia tamen. & gloſ. ibi. in verbo, obtineat. in cap. ad hæc. el. 1. eo. tit. confirmat Panor. in dict. cap. perſonas. in prin. & in dict. cap. cum ſit Romana. in prin. & in cap. ad aures. eo. tit. confirmat etiam. Gem. in. cap. cum appellationibus. eod. tit. lib. 6. in. §. ſi vero. in prima col.

Sextum notabile eſt, quod etiam iudex qui non detulit appellationi, poteſt ſtatuere talem terminum ipſi appellanti, etiam ſub excommunicationis pœna. hæc Guil. in ſpecul. tit. de appell. §. ſequitur videre in forma. Confirmat Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. poſt prædicta, ibi, Sed quid econuerſo. Et in cap. 1. eiſdem tit. & lib. §. in quibus. ibi, ſed nunquid.

Septimum notabile eſt, ꝙ iudex a quo appellatur. præfigendo terminũ ad proſequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. gloſ. eſt ſingularis in verbo, remittenda. dict. c. cũ appellationibus. Confirmat Panor. in. c. cum cauſa, de ſen. & re iudi. in prin. in ſecundo notabili, & in. c. oblatæ. de appel. in prin. in ſecundo notabili.

Octauũ notabile eſt, quod elapſo termino præfixo a iudice a quo ipſi appellanti, etiam ſi iudex detulerat appellationi, ſi appellans non fuerit proſecutus ipſam apellationem, ex tunc iudex ipſe a quo fuerat appellatum, procedet in cauſa. Hæc in gloſ. in verbo, ex tunc. dict. c. perſonas, & in dict. c. peruenit. & in dict. gloſ. cõpellas, & in dict. cap. conſuluit, & in dict. gloſ. in verbo, coge. & in c. reprehenſibilis. eod. tit. ibi, ſin vero. & ibi in gloſ. in verbo, tunc epiſcopus. in cap. ad aures. eod. tit. & in cap. cum ſpeciali. eo. tit. in gloſ. in verbo. terminum, & in cap. cum cauſa. de ſen. & re iudi. in gloſ. prima, & ibi. Panor. diffuſe. Immo ipſe terminus ſic præfixus a iudice, erit loco peremptorij, & acſi peremptorie vocatus non veniret. dict. cap. ſæpe contingit, & in dict. gloſ. obtineat, & gloſ. fi. dict. c. perſonas. & in d. gloſ. prima d. cap. cum cauſa.

Nonũ notabile eſt, quòd notanda eſt vna bona limitatio circa prædicta, quia

cta, quia iudex a quo appellatum eſt, poteſt quidem præfigere terminum ad proſequendam appellationem, hoc eſt ad arripiendum iter, & ad ſe præſentandum ſuperiori, ad quem eſt appellatum, vt dicit gloſ. in verbo, expectato. cap. ex inſinuatione. de appel. & gloſ. in verbo, Receſſus. cap. cum ſit Romana. eo. tit. circa medium ipſius gloſ. non tamen poteſt præfigere terminum, & arctare appellantem ad finiendum vel ad redeundũdum cum litteris impetratis, quia hoc eſſet imponere legem ſuperiori, ideſt, domino Papæ, dict. cap. ex inſinuatione, & gloſ. ibidem in verbo, reuerſa. Confirmat Panor. ibidem.

Decimum notabile eſt ad obuiandum fraudibus, cum plerunque appellatur cauſa differendi negotium, notandum eſt, quod interdum a iudice a quo appellatur, præfigitur terminus appellanti, non ſolum ad ſe præſentandum iudici ad quem appellatum eſt, ſed etiam ad faciendam fidẽ ipſi iudici a quo, de præſentatione ſeu de proſecutione appellationis. Et licet videatur dubium an iudex poſſit talem terminum ſtatuere, dicunt tamen domini de Rota, deciſione. 149. quod ſi iudici non fit fides de præſentatione ſeu proſecutione, vbi terminus fuit datus ad proſequendũ, poterit iudex à quo irreprehenſibiliter ſententiam executioni mandare. Et dato, quod Fredericus de Senis in conſil. 122. videatur dubitare, an iudex potuerit talem terminum præfigere, concludit tamen, quod tali termino præfixo, ex quo non fuerit contradictum, operabitur effectum præmiſſum. Idem etiam concludit Panor. ibidem immediate. Hæc omnia ex Panor. ſuper cap. perſonas eo. tit. in gloſ. 2. vide ibi omnia diffuſe, & bene pondera. vide ad hoc. dom. Card. Zabar. in clem. 1. de appell. quæſito 23. & etiam quæſito vltimo.

Vndecimum notabile eſt, quod aſſignando terminum appellanti ad recipiendam reſponſionem, vel ad recipiendos apoſtolos, non dicitur iudex deferre appellationi. gloſ. eſt in verbo, exhiberi. c. primo de appel. lib. 6 & gloſ. in verbo, remittenda. c. cum appellationibus. eiſdẽ tit. & lib. Nec ẽt tradendo apoſtolos refutatorios cẽſetur deferre appellationi. Ad hoc eſt gloſ. optima in. d. verbo, exhiberi. & gloſ. in verbo admittat. dict. c. cum appellationibus.

Duodecimũ notabile eſt, quod in gloſ. fi. clem. 2. de appel. notantur. 4. caſus contra appellantem, & tres contra iudicem, & duos alios addit contra eundem, & de pœna ipſius appellantis, & pœna ipſius iudicis denegantis.

Tertiumdecimũ notabile eſt, qđ appellationi friuolæ iudex non debet defferre, q̃a nec ius defert, dict. c. cum appellationibus. & gloſ. ibidem in verbo, deferendũ. Et uidetur ſufficere ſi iudex reſpondeat appellanti dicẽdo: huic appellationi non defero q̃a friuola eſt, abſque eo qđ aſſignet cauſam, quare ſit friuola. Facit in ſimili cap. ex parte. de appel. vbi ſufficit di-

cere,

cere,appello,quia locus non eſt tutus, licet non aſſignetur cauſa,quare nō ſit tutus. Gemi. in dict. cap.cum appellationibus.in princip.

Quartumdecimum notabile eſt, quod appellatio dicitur friuola quatuor modis: primo quia nulla cauſa fuit ibi expreſſa: ſecundo, quia non fuit legitima, dato quod eſſet vera: tertio, quia fuit manifeſte falſa, licet fuiſſet legitima: quarto,quia iam erat pronuntiatum illam eſſe falſam, & non fuit appellatum. hæc in gloſ.fin. Clem.vnica.de do.& contu.in prin. Additur quintus modus, videlicet ſi non eſt facta in ſcriptis. dominus Card. Zabar. in d. Clem. vnica,quæſito quarto. ibi, & quo ad primum. Quæ requirantur ad hoc quod ſit valida appellatio, require ſupra in quarto notabili, vbi plura enumerantur per Archid.

Quintumdecimum notabile eſt, quod iudex non deferat appellationi niſi euidenter pateat ipſi iudici ipſam appellationem tenere, vnde ſi non credit ipſam tenere, non deferat ei. gloſ. eſt ſingularis & longa in cap. ad Romanam.2.q.6. circa medium, gloſ. ibi, ſcias quod niſi iudici. Immo bene facit iudex non deferendo appellationi,quando putat ex falſa cauſa appellatum. Hoc in gloſ. 3. in Clem. vnica. de do. & contu.

Sextumdecimum notabile eſt, quod ſi iudex dubitat de cauſa appellationis, an ſit probabilis vel non, poteſt ſummatim inquirere de ea, vel ſeorſum, extra formã iudicij inquirendo, vt dicit gloſ. illa,ad Romanam. Quæ autem dicatur cauſa probabilis, iudex ſententiabit in hoc ſecundũ quod ſibi videbitur, habita tamen collatione ſapientum,ſi non eſt certus, arg.ff. de arbi. qualem. & iudex extimabit ex opinione animi ſui ea quæ proponuntur. arg. 4.q.3.cap.ſi teſtes.§.Item ſæpe etiam ſine.Si autem nõ poteſt certificari an cauſa ſit probabilis vel non, in tali dubio deferat appellationi. de ſen.excom.cap.ſacro. hæc in gloſ. in verbo, ex rationabili, dict. cap. vt debitus. Confirmat Panor. ibi.

Decimumſeptimum notabile eſt, quod cauſa illa dicitur eſſe probabilis, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari,dict.cap. vt debitus.§. cum autem. Neque ſufficit hoc, ſed requiritur quod ſit probabilis, & quod iudici iuſta videatur, vt dicit gloſ. ad Romanam. in fin.

Decimumoctauũ notabile eſt, quod ille qui exponit cauſam probabilem, debet ſe offerre eam probaturum, ſi autem ſimpliciter cauſam allegat, videtur id quaſi malitioſe feciſſe, ideo tenetur eam probare fuiſſe veram,gloſ.3. in cap. interpoſita. de appel. cap. ex parte. A. de teſti. in gloſ. in verbo,teſtes idoneos. de except.cap.olim. & ibi gloſ. 2.

Decimumnonum notabile eſt, quod licet ille qui proponit exceptionem offerat ſe eam in continenti probaturum, non ſufficit ſola iſta oblatio ad iuſtificandum appellationem, ſed eſt neceſſe quod ſe offerat probaturum, & nominet teſtes per quos intendit probare, & eos habeat paratos. Ita Ioan. And. hic, & in addi. ad Specul.§.qualiter, verſi. ſunt quibus &

bus & §. penul. verſ. illud, Monetur, quia aliter eſſet parata fraus ipſis excipientibus, qua vterentur nolentes reijci ſuas exceptiones, & friuole vexare actorem: ne ergo iſta fraus militet, debemus intelligere textum hic de oblatione reali & non de verbali, ſicut in ſimili dicimus. in l. prima. C. de dila. & 3. quæſt. 3. §. ſpatium. de eo qui aſſerit ſe habere teſtes vltramarinos. Hæc dominus Card. Alexan. in cap. interpoſita. de appel. verſi. Nota ex textu. decimoſexto fallit. vide ad hoc Panor. in dict. cap. interpoſita. in prin. ibi, vltimo ſcias quòd in dubium.

Vigeſimum notabile eſt, quòd appellatio interpoſita ab interlocutoria expreſſa vna cauſa cum proteſtatione de alijs exprimendis, non poteſt poſtea per alias exprimendas iuſtificari, quia talis proteſtatio non valet nec tenet. Dominus Card. Alexan. in cap. conſtitutis. el. 2. de appel. in quinto notabili. & in gloſ. in verbo, quod aliam. Facit ad hoc Panor. ſuper dicta gloſſa.

Vigeſimumprimum notabile eſt, quòd apoſtoli petendi ab appellante ſecundum Clem. 2. de appella. & cap. 1. eod. titu. lib. 6. ſunt breuis forma iudicem ad quem appellatur, inſtruens, motū animi iudicis à quo, & totius appellationis circunſtantias breuiter comprehendens, dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. in prin. quæſito 1. Facit. cap. 1. de appel. lib. 6. & gloſ. in verb. apoſtoli. dict. Clem. 2. & gloſ. in verbo, petat. dict. cap. 1. & 2. quæſt. 6. cap. ab eo. cap. poſt appellationem. Et eorum ſunt quinque ſpecies; ſcilicet conuentionales, teſtimoniales, dilatorij, refutatorij, & reuerentiales. Specu. in 4. parte. eo. tit. §. ſequitur.

Vigeſimumſecundum notabile eſt, quòd prædicti apoſtoli debent peti ab appellante ſæpius & inſtanter, congruis loco & tempore. dict. cap. 1. & cap. ab eo. de appel. lib. 6. & dict. Clem. 2. eod. tit. Et ſi appellans non petit eos infra triginta dies, vel ſi non comparet coram iudice in termino ſibi ſtatuto ad recipiendum eos, nec petat eos ſibi dari, videtur renuntiaſſe appellationi. dict. cap. ab eo. & dict. Clem. 2. & in gloſ. 1. dict. cap. ab eo. & in gloſ. 1. dict. Clem. 2. & Gemi. ſuper dict. cap. ab eo. in prin. Nec ſufficit quòd appellans compareat coram iudice in termino ſibi aſſignato ad recipiendum apoſtolos, vel ad audiendum intentionem ſuam, ſed oportet quòd etiam petat. gloſ. in verbo, Nec petat. dict. Clem. 2. ad hoc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæſito tertio.

Vigeſimumtertium notabile eſt, quòd ſi iudex aſſignauit appellanti terminum ad audiendum voluntatem vel reſponſionem ſuam, & appellans non comparuerit ad recipiendum eam, dicitur renuntiaſſe appellationi, præcipue ſi in appellatione petiti ſunt apoſtoli, quia tunc dando terminum ad audiendum reſponſioné, intelligitur dare ad recipiendos apoſtolos. hæc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæſito tertio. Et tunc oportet etiam quòd petat inſtanter & ſæpius, & congruis tem-

pore & loco.dict.Clem.2.§.ſimiliter. hæc dominus Card. Zabar. eadem Clem.2.§.verum. quæſito. 7.

Quid ſi iudex in termino aſſignato non dat apoſtolos, ſed dat alium terminum, nunquid appellans teneatur comparere, & non comparendo an dicatur renuntiaſſe appellationi? reſpondet ad hoc gloſ.in verbo.videtur.dict.Clem.2.& præcipue in ver.& licet.quòd licet hoc eſſet tutius, tamen non exiſtimat eum qui bis comparuit, negligentem vel renuntiãtem dici poſſe.Confirmat dominus Card.Zabar.ibidem. Si autem iudex reſpõderit ſe daturum apoſtolos, ſed nullum terminum ſtatuit ad dãdum eos, vel ſi nihil reſpõderit, dicit gloſ.in verbo,aut ſi.dict.Clem.2.§.quòd ſi iudex,quòd quando iudex dicit ſe daturum,nullo termino ſtatuto, tunc appellans non tenetur cõparere,fortius ſi nihil reſponderit,quia tunc habetur pro negante. Confirmat dominus Card. Zabar. ſuper dict.gloſ.

Vigeſimumquartum notabile eſt,quòd ſi iudex à quo appellatur,requiſitus fuerit congruis loco & tempore, tenetur tradere apoſtolos quos dare voluerit.dict.cap.primo.& cap. ab eo.§.illud autem.& gloſ.in verbo exhiberi.dict. cap. primo. & cap. vt ſuper.de appel.lib.6. alioquin ſi poſtea in cauſa procedat, eius proceſſus erit inualidus & irritus. dict. cap. vt ſuper. §. ſi vero. iuncta gloſ. fin. & dict. cap. ab eo. §. illud autem. & gloſ. in verbo. exhiberi. dict. cap. primo. & gloſ. prima. dict.cap. vt ſuper.

Vigeſimumquintum notabile eſt,quòd locus congruus ſecundum dominum Card. Zabar. dicitur,ſi iudex copiam ſui faciat in publico, & in quo ſedere cõſueuit, vt dicit ipſe dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. §. ſimiliter. quæſito ſecundo. dicitur autem locus incongruus,cum equitat, vel cum per viam pergit: & dicitur tempus incongruum, cum eſt in prandio, vel in Miſſa, vel de nocte. hæc in gloſ. in verbo loco. dict. cap. ab eo. & dominus Card. in dict. quæſito. 2. dict. §. ſimiliter. vbi etiam dicit quòd appellans debet expectare tanto tempore, vt eum commoditate potuerit iudex formare apoſtolos.

Vigeſimumſextum notabile eſt, quòd apoſtoli debent dari aperti.gloſ. eſt in verbo,oblatos. in fi. dict. Clem.2. & dominus Card. Zabar. dict. §. ſimiliter. quæſito. 6. Et debent dari expenſis appellantis & non iudicis, & maxime delegati, vt in dict. gloſ. in verbo,oblatos. circa fin. & dominus Card. ibidem, quæſito quinto.

Vigeſimumſeptimum notabile eſt, quia dictum eſt ſupra in vigeſimotertio notabili, quòd ſi appellans non comparuerit in termino aſſignato ei ad audiendum voluntatem ſeu reſponſionem iudicis, tunc dicitur renuntiaſſe appellationi, præcipue ſi in illa fuit petiti apoſtoli: poſſet ergo iudex vti iſta cautela ad retundẽdam malitiam ſeu cauillationem aliquorum proceſſum iudicis impedire volentium, potius quam rei veritatem quærentium: Quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria, & petun-

& petuntur apoſtoli, poterit iudex dare tale reſponſum: non admitto talem appellationem, quia friuola eſt, & non debet admitti. ſupra in tertiodecimo notabili. Quo autem ad apoſtolos ſtatuo vobis talem terminũ ad recipiendum apoſtolos, quos dare voluero, vel ad audiendũ reſponſionem meam ſuper dictis apoſtolis. Si appellans comparuerit, dentur refutatorij, quia nec ſic defertur appellationi, ſupra vndecimo notabili, & poterit iudex procedere in cauſa. Si autem non comparuerit, videtur renuntiaſſe appellationi. ſupra vigeſimotertio notabili. Similiter videtur renuntiaſſe appellationi, ſi apoſtolos quos iudex ſe daturum offert, recipere recuſat. dict. Clem. 2. §. ſimiliter.

Vigeſimumoctauum notabile eſt, quia eſt bene notandum, quòd ſi appellans, cui dantur apoſtoli refutatorij, ab hac reiectione non appellat, eius appellatio cenſetur friuola, & habebitur tanquam temere appellãs. hæc dominus Card. Alexan. in cap. vt debitus. eo. tit. col. 25. verſ. ſciendum quòd triplex eſt ſpecies apoſtolorum. ibi. ſit tamen cautus appellãs.

Vigeſimumnonum notabile eſt, quòd appellatio dicitur fruſtratoria dupliciter, ſcilicet ratione formæ, quia non fuit facta in ſcriptis, iuxta tenorem. cap. cordi. eo. tit. lib. 6. Et tunc ſi non dantur apoſtoli, nihilominus ſi iudex procedit in cauſa, eius proceſſus erit validus: vel dicitur fruſtratoria ratione materiæ, puta quia facta eſt in ſcriptis, ſed peccat in materia, quia continet iniuſtitiam vel falſitatem cauſæ: Et tunc ſi non dantur apoſtoli, cum petuntur conguis loco & tempore, ſi iudex procedit in cauſa, eius proceſſus erit inualidus. cap. vt ſuper. eod. tit. lib. 6. Et domini de Rota, deciſione. 540. in antiquis deciſionibus. Confirmat Gemi. in dict. cap. vt ſuper. ſuper gloſ. fin. Et huic appellationi fruſtratoriæ nũquam eſt deferendum vt patet per gloſ. prædictam. fina. dict. cap. vt ſuper. Nam de fruſtratoria ratione formæ patet, quia eſt contra tenorem prædicti. cap. cordi. de fruſtratoria ratione materiæ patet, quia appellatio debet continere cauſam probabilem & veram, ſupra notabili quarto, & notabili quartodecimo.

Debet tamen iudex appellanti fruſtratorie, ratione materiæ, & petenti apoſtolos dare refutatorios, & ſi non dat eos, non poteſt procedere in cauſa, & ſi procedit, proceſſus erit inualidus, vt patet per ea quæ ſuperius in hoc nobili ſunt dicta, ſecundum dominos de Rota, & Gemi. vbi ſupra.

Trigeſimum notabile eſt, quòd licet appellatio debeat fieri in ſcriptis, non tamen neceſſe eſt quòd legatur coram iudice à quo appellatur, ſed ſufficit quòd ei porrigatur ſcripta. hæc habentur in cap. appellatio. eo. tit. lib. 6. iuncta gloſ. fi. Neceſſe eſt tamen quòd appellans tradat copiã ipſius appellationis ipſi iudici à quo appellatur, vt dicit Gemi. ſuper dict. gloſ. fina.

ANNOTATIONES.

1 Appellationis beneficium expreſſe eſt interdictum &c.] *De appellatione quæ fit in crimine hæreſis copioſe differit Eymericus in Directorio inquiſit. par. 3. num. 121. tit. de appellatione, quæ fit ab inquiſitore, quo loco abunde explicuimus quidquid in hac cauſa occurrere poteſt. adde Zanchinum tract. de hæret. cap. 29. Conradum Brunum lib. 4. de hæret. cap. vlt. Simancam de catho. inſtit. tit. 6. Archidiaconum, Ioannem And. Geminianum, Franchum & communiter doctores in cap. vt inquiſitionis. de hæret. lib. 6. quę apud Eymericum dixi videnda cenſeo, vt quid in hac cauſa obſeruari oporteat, facilius intelligatur.*

APOSTATA ET APOSTASIA.

1 APoſtata perfidiæ, ſecundum Hoſtien. punitur vt hæreticus, quia vere hærecticus eſt, ex quo receſſit à fide. & in eo habēt locum intra poſita de hæreticis. hæc Panor. in cap. primo. de apoſta. in gloſ. prima. Idem tenent ſumma Piſana, & ſumma Angelica, & ſumma Roſella, in vocabulo. Apoſtaſia.

2 Apoſtaſia perfidiæ dicitur, qua quis peruertitur & recedit à fide, ſicut Iulianus apoſtata. de hac apoſtaſia habetur. 2. quæſt. 7. non poteſt. hæc Hoſtien. in ſumma ſua. eo. tit. §. quot ſpecies apoſtaſiæ.

3 Omnis apoſtata eſt hæreticus, quia proprie apoſtata eſt, qui ex toto dimittit legem Chriſti, vnde omnis pœna, quę debetur hæretico, debetur & iſti. hæc Petrus de Palude in quarto ſent. diſt. 13. quæſt. 3.

ANNOTATIONES.

1 Apoſtata perfidię ſecundū Hoſtien. punitur vt hęreticus.] *vera eſt hæc ſententia & vſu ſacri tribunalis recepta: quare ſi reſipiſcat apoſtata & cōuertatur, dummodo non ſit relapſus, ad pœnitentiam admittitur, & Eccleſiæ incorporatur, vt ſcripſi apud Eymericum in Directorio inquiſitorum, par. 2. ſuper quæſt. 49. atque ita tenendum eſt, quidquid dicat Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili. 44. incipien. Volo mandes memoria.*

ARBITER.

1 ARbitros iuris electos in cauſa ſuſpicionis, ſecundum cap. cum ſpeciali. de appel. in prin. poteſt cogere iudex delegatus ad ſuſcipiendum arbitrium, non obſtante quòd ſit recuſatus, alias iudicium non procederet. hæc in gloſ. in verbo. ad quos. cap. ſuſpicionis. de offi. deleg. circa medium. Et ad hoc etiam tenentur ex diſtricto præcepto Papæ, vt in dict. cap. cum ſpeciali.

2 Quibus iudex recuſatus debet præfigere teminum cōpetentem, infra

quem

quem cauſam ſuſpicionis determinent, vt in cap. legitima. de appel. lib. 6.& gloſ. ibi. in verbo, per iudicem, & in gloſ. in verbo, terminum. dict. cap. cum ſpeciali. & in gloſ. in verbo. terminum. cap. ſuſpicionis. de offic. deleg. Alioquin elapſo dicto termino, ſi negotium per ipſos arbitros non fuerit determinatum, poterit iudex recuſatus procedere in cauſa principali. dict. cap. legitima. in fin. iuncta gloſſa ibidem, in verbo. Alioquin.

ANNOTATIONES.

1 Arbitros iuris electos &c.] *In cauſis fidei nunc cum inquiſitores recuſantur, non eliguntur arbitri, ſed cauſa inſtructa remittitur ad ſupremum inquiſitionis Senatum, qui de ea re cognoſcit, vt copioſe dixi apud Eymeticum in Directorio parte. 3. tit. de recuſatione inquiſitoris. nu. 120. ab hoc ergo & ſimilibus* locis *cauere debent inquiſitores, nequid in ſancto tribunali committant in cautum.*

BONA HAERETICORUM.

1 Bona hæreticorum ipſo iure ſunt confiſcata, cap. cum ſecundum leges. eod. tit. lib. 6. & in gloſ. prima. ibidem. & cap. vergentis. eod. tit. & gloſ. notabilis. in ſumma. 23. quæſt. ſeptima. Et Panor. in cap. abſolutos. eod. tit. in ſecundo notabili in fi. Et licet reconcilientur, non per hoc recuperant ea. Panor. ibidem in gloſ. prima. Et ſunt confiſcata à die commiſſi criminis. C. eod. tit. l. 4. Et poſſunt declarari eſſe confiſcata etiam poſt mortem ipſorum hęreticorum, vt in cap. accuſatus. eod. tit. lib 6. §. in eo vero. vbi dicit gloſ. hoc eſſe intelligendum vſque ad quadraginta annos. Facit gloſ. prima, & gloſ. fina. cap. 2. de præſcrip. lib. 6.

Nota tamen ſi filij vel nepotes fuerunt catholici, & bona fide poſſederint bona patrum eorum qui fuerunt hæretici, per quadraginta annos, talia bona non poterunt apprehendi per inquiſitorem. de hoc eſt tex. in dict. cap 2. de præſcript. §. Si poſt. vbi dicit Gemi. poſt. Ioan. And. quòd ſi detegatur illos quorum fuerunt bona, fuiſſe hæreticos ante quadraginta annos, & tamen nondum eſt deuentum ad pronuntiationem iudicis, & interim compleantur quadraginta anni, non habet locum iſte tex. in dict. §. ſi poſt. quia textus ille loquitur quando detectio fit poſt quadraginta annos completos. hæc Gemi. vbi ſupra. ibi. quæro quid ſi.

2 Bona clericorum hæreticorum, quæ ſunt eccleſiarum ſuarum, vel etiam quę quis monachus acquiſiuit poſt profeſſionem, etiam intuitu perſonæ, cum impediente profeſſione ſibi non poſſit acquirere, & ſic adepta poſt profeſſionem, ſunt eccleſię. 18. quæſt. 1. cap. vno. de præben. cap. cum olim. el. 2. Talia bona non poſſunt applicari fiſco officij, nec eccleſiæ, ſed tantum bona propria ipſorum clericorum hæreticorum vel monachorũ

acquiſita

acquiſita ante profeſſionem poſſunt applicari fiſco ipſius officij. hæc in Clem. 2. eod. tit. in princip. ibi nec ſcienter attentent, iuncta gloſ. in verbo. eccleſiarum. ibi vide. Confirmat Gemi. in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. §. ſacerdotes. in prin. ibi quæro an bona eccleſiarum. Confirmat. Card. Zab. in dict. Clem. 2. §. inquiſitoribus. quęſito. 3. & 4.

3 Poſt mortem hæretici poteſt declarari eũ fuiſſe hæreticum ad finem confiſcandi bona. Et ita crimen hæreſis non extinguitur morte, quo ad captionem bonorum ipſius. Gemi. in dict. cap. accuſatus. §. in eo vero. Facit optime gloſ. in verbo. mortuos. cap. A nobis. el. 2. de ſent. excom. Confirmat Panor. in cap. vergentis. eo. tit. in ſecũdo notabili. Facit gloſ. ſingularis. 24. quæſt. 2. in ſumma.

4 Bona hæreticorum, cum ſint confiſcata ipſo iure à die cõmiſſi criminis, vt patet ſupra, non poterunt vendi nec alienari per ipſos hæreticos, imo fiſcus vel inquiſitores vendicant ſibi dicta bona ſic vendita vel alienata de manibus poſſeſſoris, nullo dato prætio, per quaſcunq; manus trãſierint, niſi pretium vel aliquid loco pretij eſſet in bonis ipſius hæretici, qui alienauit. arg. ff. ſol. mat. ſi cum dotem. §. fin. & l. ſeq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. ſi quando. Ratio primi dicti eſt, quia vendicans rem, non tenetur reſtituere pretium. C. de fur. l. in ciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi. ff. de mino. l. in cauſa. §. fi. ff. de contrahen. emp. l. ſi quis ſub hoc pacto. Et hoc quia effectus damnationis retrotrahitur, vt in gloſ. ad idem. C. ad l. Iul. maieſt. l. ſi quis. §. emancipatio. C. de Apoſta. l. apoſtatarum. primo reſponſo. ff. de accuſ. ex iudiciorum.

Et ſi hęc ſunt in crimine lęſę maieſtatis, vt in gloſ. ipſo iure. el. 2. cap. cum ſecundum leges, eo. tit. lib. 6. fortius in crimine hæreſis. cap. vergentis. eod. tit. ad idem. 17. quæſt. 4. ſicut qui. hæc Gemi. in dict. cap. cum ſecundum leges. in prima col. Ad hoc vide Angel. in tractatu maleficiorum, in clauſula, & eius bona publicamus. col. 12. ibi. & aduertas. & in addi. ſequenti.

5 Ordinarius ſeu diœceſan⁹ nil pœnitus debet habere de parte prouẽtuũ de hæreticorum bonis officio inquiſitionis deputata, etiam ſi ipſe in officio inquiſitionis procedat, ſed debet illud proprijs explere ſtipendijs, & de redditibus ſuis, cum ſit ordinarius. Hæc in extrauaganti Benedicti vndecimi, quæ incipit: Ex eo quòd. Facit optime gloſ. in verbo. prouidebit. Clem. prima de hęreticis. Et inquiſitores non tenentur reddere rationem ipſis diœceſanis de bonis habitis ex officio inquiſitionis, vt patet in d. c. extrauaganti Benedicti vndecimi.

6 Bona hæreticorũ, ſecundum quandam conſtitutionem Innocentij. 4. quę incipit: Ad extirpanda. debent diuidi in tres partes: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci, ſecunda in expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia officij peregerint, & tertia ponatur in aliquo

quo loco tuto expendenda in fauorem fidei & ad hęreticos extirpandos.

Sed nota quòd communitas ciuitatis vel loci, ſecundum prędictam conſtitutionem, tunc tenebatur ſoluere & dare certam pecuniam quolibet die ipſis officialibus, quando exeunt ciuitatem vel locum pro hoc officio exequendo.

Et quia nunc communiter communitates non ſeruant hoc, ideo non amplius dari ſolet aliqua pars ipſis communitatibus.

Et quia nunc communiter crucesignati in ſubſidium officij inquiſitionis ſolent facere omnes expenſas neceſſarias pro executione dicti officij ad arbitrium inquiſitorum, & ipſi ponunt officiales pro ipſo officio neceſſarios, prout inquiſitores volunt, & ipſis officialibus ſoluūt, ideo nunc introducta eſt conſuetudo, quòd confiſcationes, quæ fiunt de bonis hæreticorum per inquiſitores, applicantur officio inquiſitionis adminiſtrādę per ipſos inquiſitores, vel per ipſos crucesignatos, ad arbitrium ipſorum inquiſitorum, pro expeditione dicti officij inquiſitionis, vel pro cauſis pertinentibus ad ipſum.

7 Quando confiſcantur bona hęreticorum, nō intelligūtur tantummodo eſſe confiſcata illa quæ ſunt in illo territorio, vbi fit condemnatio, ſed etiā ea quę ſunt in alio territorio, & fiet executio per officiales illius loci vbi ſunt bona: vt puta, quidam Bononienſis origine, habens ibi multa bona, conſtituit domicilium Florentiæ, & ibi per inquiſitorem Florentinum damnatur de hæreſi: Cuius autem erunt illa bona quæ ſunt Bononiæ? refert circa hoc diuerſas opiniones Gemi. in dict. cap. cum ſecundum leges. §. confiſcationis. & tandem infine concludit, quòd de portione proueniēte inquiſitori, quòd inquiſitor Bononien. occupabit bona quæ ſunt Bononię, quia Bononię eſt burſa Romanę Eccleſiæ, ſicut & Florentiæ. Secus autem de portione officialibus proueniente. hęc Gemi. vbi. ſupra. ibi vide diffuſe.

Idem habetur in quadam declaratione Nicolai quarti facta anno D. 1291. die quinta Octob. indictione prima in Vrbe. Veteri Vide ad hoc Ang. in lib. maleficiorum. clauſula, & eius bona publicamus. col. 2. ibi. Quęro bona expreſſe. cum additione ſequenti, vbi de hoc multas opiniones habes. Facit. cap. relatum. el. 2. de teſta. in fine.

Bona autem mobilia rei ſita in alio territorio, debētur fiſco loci in quo facta fuit publicatio bonorum contra reum, vt per Bal. & alios ibi allegatos per Alexan. in apoſtillis. in l. mercatores. C. de comer. & merca. latius per Alexan. conſ. 131. in 4. lib. & conſ. 31. in primo lib. not. in l. 1. circa fi. C. de ſumma trini. Confirmat Bertachinus verbo. Bona vnius fratris. verſi. 11. in fi.

8 Sed D. Felinus in cap. irrefragabili. de offi. ordina. §. cęterum. dicit ſe vidiſſe in libraria Papę, in quodam libro de inquiſitoribus hęreticę prauitatis,

nitatis, multas extrauagantes, in quibus derogatur. cap. cum ſecundum leges. de hęreticis. lib. 6. taxando quòd bona hęretici condemnati applicentur ſedi Apoſtolicæ, & ordinario, & inquiſitori. hęc dominus Felinus vbi ſupra. Forte hoc intelligitur in terris Eccleſię & non imperij.

ANNOTATIONES.

1 Bona hęreticorum ipſo iure ſunt confiſcata] *De confiſcatione bonorũ hæreticorum late ſcribunt fere omnes, qui tractatus de hæreticis & eorum pœnis ſcripſerunt. videto præ alijs Zanchinum tract. de hæret. cap. 25. & ſeq. Simancam de catho. inſtit. tit. 9. de bonis hæreticorum. & quæ late ſcripſimus ſuper Directorio inquiſitorum parte. 3. quæſt. 109. & aliquot ſequentibus.*

CAPERE ET CAPTVRA.

1 CApere, arreſtare, ac tutę cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in cōpedibus & manicis ferreis, prout eis viſum fuerit, inquiſitores poſſunt hæreticos ſeu de hæreſi ſuſpectos ſine diœceſanis, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. poſſunt etiam eos tradere duro carceri ſiue arcto, tamen magis ad cuſtodiam quam ad pœnam, quia forte alibi non poſſint tute cuſtodiri. Concordat Pau. & limitat illum tex. in Clem. 1. verſ. duro tamē per argumentum à contrario ſenſu, & allegat de pœnis. cap. quamuis lib. 6. 82. diſt. presbyter. 26. quæſt. 1. videas. hic Ioan. de Imola. in dicta. Clem. 1. & dic. verſ. duro. ſuper gloſ. in verbo. tormentis.

2 Captus pro aliquo graui crimine, ꝑ quo venit pœna corporalis vel corporis afflictiua imponenda, debet carcerari, & non fideiuſſionibus relaxari. hæc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Fama publica præcedente. col. 2. ibi. decimo quæro. Eſt etiam incarcerandus quando adſunt indicia ſufficientia ad torturam. hæc Angel. in dic. lib. clauſula, Qui iudex dictum Caium detineri iuſſit. in principio.

3 Quando timetur de fuga alicuius, contra quem habentur bonæ informationes, poteſt iudex incipere a citatione reali, & facere eum capi, abſque eo quòd faciat prius eum citari. hæc dominus Felinus poſt Salicetum. in cap. cum non ab homine. de iudi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. 1. de iudi. col. 17.

ANNOTATIONES.

2 Captus pro aliquo crimine &c. & non fideiuſſoribus relaxari.] *In ſacro tribunali, an & quando habeat locum relaxatio ſub fideiuſſoribus, latiſſime explicaui Apud Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper q. 90. res eſt late patens quæ non poteſt breuiter declarari, locum indicaſſe ſit ſatis. adde Aegidium Boſſium tit. de carcerato fideiuſſoribus committendo.*

CAR-

CARCERES.

1 Carceres proprios, qui ſint ad cuſtodiam & non ad pœnam, poſſint habere per ſe inquiſitores, qđ probatur, tũ quia per Cle. 1. de hæret. §. Et quia ſæpe. Epiſcopus poteſt habere Carceres proprios, ergo a fortiori inquiſitor, cuius iurisdictio eſt maior, cum ſit delegatus: tum quia officiales & rectores locorum tenentur facere conduci tales ſuſpectos & peſtiferas perſonas in carcerem Epiſcoporum, aut ipſorum inquiſitorum, vt patet. cap. vt inquiſitionis. eo. tit. lib. 6. Non ergo diceret in carcerem ipſorum inquiſitorum, niſi poſſent proprios habere, tum quia inquiſitor poteſt facere officium ſuum per ſe ſine Epiſcopo in qualibet parte prouinciæ ſibi commiſſæ, vt patet cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. quod non poſſet ſi deberent eſſe carceres communes. poteſt ergo inquiſitor habere carceres proprios ad cuſtodiam & non ad pœnam. Confirmat dominus Car. Zab. in dict. Clement. 1. §. ſane. Confirmat Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. ſuper gloſ. in verbo. ſubdelegare. uerſ. Sed aduerte. Idem tenet Petrus de Ancha. in dict. Clem. prima.

2 Carceres, qui ſecundum dict. Clem. 1. debent eſſe communes, & quorum cuſtodes debent eſſe duo, unus quem volet Epiſcopus, & alter quem volet inquiſitor, intelligũtur eſſe carceres qui ſunt ad pœnam, quando, ſcilicet hæretici condemnantur ad carceres ſiue perpetuos ſiue ad tempus. Qui aliquando dicuntur muri, vt patet dict. Clem. 1. §. Sane. & in gloſ. in verbo. muri. & cap. vt commiſſi. eo. tit. lib. 6. Confirmat D. Card. Zab. in dict. Clem. 1. & dict. §. Sane. ſexto notabili. Idem tenet Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. ſuper dict. gloſ. ſubdelegare. dict. verſ. Sed aduerte.

ANNOTATIONES.

1 Carceres proprios, &c.] *De hac carcerum materia copioſe egimus cum Eymerico in Directorio inquiſitorũ parte. 3. quæſt. 58. & 59. quo loco explicuimus quidquid ad cognitionem vtriuſque carceris ſpectat: quæ breui oratione referri hoc loco non poſſunt. quare locum indicaſſe ſit ſatis.*

Quædam bonæ cautela pro iudice ut proceſſus ſit validior.

1 Cautus ſis tu iudex, quòd facias tibi licentiam dari a reo procedendi vſque ad ſententiam incluſiue, & hanc licẽtiam facias poni in actis: & iudices ſolent hoc practicare, vt faciant ſibi licentiam dari procedendi ſine citatione, & in abſentia partis, & teſtes recipiendi ſine præſentia partis.

De hac licentia loquitur Baldus, in l.diem profetri.§. ſi quis litiga. ff. de arbitris. habes etiam de hac licentia per Baldum in l. ſi quando. C.de teſti. & in l.ſi accuſatoribus.C.de accuſ. vide iſta diffuſe per Angel.in lib. maleſi. clauſula. Qui iudex fecit ſibi dari licẽtiã poſſe procedere.in prin. & in additione ſequenti. Et tunc non eſt neceſſe quòd reus ſpecialiter & nominatim citetur, vt dicit ipſe Angel.in eod.lib. clauſula, Qui iudex cõmiſit preconi. in principio.

2 Cautela alia bona. dato termino defenſionis, ſi reus vult renuntiare, facias ſcribi in actis,quòd renuntiat termino & non defenſioni, quia non poteſt defenſioni renũtiare,& cauſam aſſignet quare renuntiat, puta,ſciẽs ſe non habere aliquam defenſionem, imo ſe carere omni iuſta defenſione, ſponte & ex certa ſcientia renuntiauit dicto termino defenſionis. De hoc vide diffuſe per Angel. in dicto lib. maleſi. clauſ. Qui iudex ſtatuit terminum ad eorum defenſionem. ibi: an autem reus.

3 Cautela alia bona. Qñ reus eſt confeſſus crimẽ ſuũ,& eum ratificauit, & nõ obſtãte tali cõfeſſione petit terminũ ad ſe defendendũ,quem iudex denegat,quia maleficium eſt notorium propter talem confeſſionem, iudex ſtatim poteſt procedere ad condemnationem & executionem præmiſſa tamen quadam interlocutione, per quam interloquatur dilationẽ non eſſe dandam,tanquam petitam per calumniam: & ideo vtile eſt in talibus interloqui. Baldus in l. a procedente. C. de dila. & allegat Inno. in cap.ad petitionem. de accuſa. hæc Angel.in dicto lib.clauſula dicta.Qui iudex ſtatuit terminum.in 3. additione ſequenti.ibi:Item adde quòd dubito valde.

4 Cautela alia bona. Tene menti tu iudex, quòd nunquam recipias reſponſionem inquiſitioni dicentem,nego me eſſe culpabilem,vel nego me eſſe punibilẽ,quia reus debet reſpondere ſuper facto,vtrum fecerit vel nõ fecerit id de quo quæritur,quia vtrum id ſit culpabile vel non,ſpectat ad iudicẽ,per text.in l. 1. §.in accuſatione.in fi.ff.ad Turpil. Angel. in dicto. lib.clauſula,Comparuerunt inquiſiti, & negauerunt totum.col.6.ibi:quęro an poſt publicationem proceſſus.

5 Cautela alia optima.Tu iudex non recipias aliquam reſponſionem in maleficijs,niſi iuret reus de reſpondendo veritatem. Angel. in dicto. lib. maleſi. prædicta clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti,& negauerunt. in principio.

Et nota quòd non facias eum iurare de reſpondendo ad interrogata, ſed de dicendo meram & plenam veritatem de his in quibus fuerit interrogatus,de quo iuramento habetur in cap. cum dilecti. de accuſa. & per Panor.ibidem.Facit ad hoc quod habetur ſupra in verbo,confeſſio. §. 6. ibi vide.

6 Cautela alia. Ad excludendas exceptiones dilatorias, nota vnam prædicam.

ſticam. Si enim pars interrogata, an velit ibi experiri, reſpondet quòd ſic, non poteſt amplius recuſare iudicem, vt eſt text. in cap. 1. de iudi. quod intellige niſi ex noua cauſa, in cap. inſinuante. de offic. deleg. vel ſi antiqui tus orta erat tamen occulta, vt dicit gloſ. in verbo. exceptio. cap. ſi quis Epiſcoporum. 3. quęſt. 6. & quòd notat Cal. in cap. 2. de ordi. cogni. Facit. cap. inter monaſterium. de ſen. & re iudi. & cap. paſtoralis. de except. hæc Panor. in dicto cap. 1. de iudi. col. 2. in fin. Et intellige, experiri. ideſt ſe defendere, vt in gloſ. in verbo. experiri. dict. cap. 1. de iudi. & iterum gloſ. in verbo, experiri. in cap. qui generaliter. de procura. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Cautus ſis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari à reo, &c.] *quid in alijs iudicijs ac tribunalibus fiat, aut fieri debeat circa hunc articulum nō curo, certum eſt tamen, quod in tribunali Sanctæ inquiſitionis nec iure, nec uſu receptū eſt vt hac licentia procedendi contra reos, petatur ab ipſis reis. habent iudices fidei poteſtatem & facultatem à ſede Apoſtolica procedendi generaliter contra quoſlibet reos in fidem delinquentes paucis quibusdam exceptis, quare non eſt neceſſarium, imo quidem nec vtile, hac uti cautela.*

CITATIO ET CITARE.

1 Citatus vt compareat perſonaliter, tenetur per ſe comparere, & non ſufficit comparere per procuratorem, præcipue in cauſa criminali. 5. quæſt. 3. in criminalibus. Et Panor. in cap. expoſuit ſuper gloſ. 2. de dila. Ad hoc eſt text. in cap. primo de iudi. lib. 6. & gloſ. ibi: in verbo. criminalis:

2 Citatus aliquis ſuſpectus de hæreſi, aut de pertinentibus ad officium inquiſitionis hæreticæ prauitatis, ab ordinario & inquiſitore ſimul, debet primo obedire inquiſitori, cuius iuriſdictio eſt maior, nobilior, & fortior, ergo illi prius eſt parendum. 8. diſt. quæ contra. 11. quæſt. 3. qui reſiſtit.

Nec eſt dicendum quòd ordinarius habeat iuriſdictionem æqualem cum inquiſitore, quia hoc negatur, cum habeat ordinariam, niſi admixta fuerit delegata, vt dicitur in cap. per hoc. eo. tit. lib. 6. in princip. ibi: ſi habent inquiſitor autem cùm ſit delegatus Papæ. dict. cap. per hoc. cenſetur ille, cuius locum tenet. 2. quæſt. 6. ſi Epiſcopus. 93. diſt. cap. ſi. de offi. deleg. cap. ſane. el. 2. hæc Gemi. dict. cap. per hoc. Confirmat Feli. in cap. excommunicatus. el primo. de hæreticis, in quarta. col. ibi: Nota ex fine Epiſcopum eſſe ordinarium in crimine hæreſis.

3 Et quod plus eſt, putat Archid. quòd citatus prius coram ordinario,

ſi poſtea citetur per inquiſitorem, deſerto iudicio ordinarij: venire debet coram inquiſitore. ff. de re iudi. contra pupillum. & per prædicta capitula, quæ contra. & qui reſiſtit. Et ſic ſecundum eum non eſſet curandum: ſi ordinarius præueniret in conueniẽdo, & hoc dicit verum Ioannes And. Lapus autem dicit quòd ſibi videtur quòd quando diœceſanus procedit auctoritate ordinaria, tunc ſit verum quod dicit Archid. Si autem procedit auctoritate delegata, vt pote contra exemptos, tunc ſit in optione citati coram quo primo compareat. hæc omnia Geminianus, in dict. cap. per hoc. in prima col. ibi vide.

4 Citatio eſt neceſſaria ad ſententiam audiendam, vt aperte dicit text. in Clem. ſæpe. de verb. ſignifi. Confir. Io. de Lignano in repetitione quam ponit Io. de Imola in fi. Clem. Ad hoc facit gloſ. in verbo. reſpondeat. cap. cũ contumacia. de hæret. lib. 6.

5 Citatio facta ad domum, ex quo veriſimile eſt quòd veniat ad notitiã citandi, tenet, vt dicit Angel. in lib. maleficiorum, clauſula, iudex commiſit quòd Caius. col. 5. cum addi. ſequenti.

6 Citatio continens in ſe notoriam iniuſtitiam non arctat citatum, ſecundum Inno. in cap. 2. de dila. hæc Panor. in cap. ex parte tua. de appel. in fi. ibi. vide.

7 Citatio per edictum tenet vbicunque neſcitur quis ſit citandus: pro hoc facit. cap. fina. qui matri. accu. poſ. & in cap. ſignificauit. & in cap. Albericus. de teſti. Confirmat. in cap. gratum. de offic. deleg. ſecundo notabili.

8 Vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora, qua iudex congrue poſſit incipere & finire actum incumbentem. hæc Panor. in cap. conſuluit. de offic. deleg. nec alibi. ita bonus text. Et ibi habes multa de citatione. Ad idem eſt dominus Feli. in dicto cap. conſuluit. 2. col. Et intelligitur de hora conſueta, quando de ea poteſt apparere, & quando hora eſt de conſuetudine, tunc expreſſio dici habetur pro expreſſione horæ, vt dicit idem Feli. in cap. ad petitionẽ. de accuſa. in fine.

9 Si quis commiſit aliquod crimen hæreſis in vna diœceſi, & poſtea ſe transfert ad aliam diœceſim, poteſt citari per inquiſitorem illius primæ diœceſis in qua commiſit crimen. cap. vt comiſſi. eod. tit. lib. 6. in prin. & ibi. gloſ. in verbo. procedendi. Facit quod dicit Angel. in libro maleficiorum, clauſula, Commiſit iudex quòd Caius prædictus. columna quarta in fine.

10 Vbi quis citatur ad ſententiam, non valet citatio, ſi dicatur ad audiendam voluntatem ſeu intentionem iudicis. ad hoc eſt gloſ. in clem. ſæpe. in verbo. ad id, de verb. ſignifi.

Sed quando ponuntur iſta verba in citatione, niſi veneris procedetur ad ſen-

ad ſententiam . illa verba habent vim peremptorij . Ita dicit Specula. in titu. de citatione. §. viſo verſicu. quid ſi lata. & verſi. quæro an clauſula'. Idem dicit Innocen. in cap. ad petitionem. de accuſa. hæc dominus Felinus in cap.conſulit.de offic. deleg. in gloſ. in verbo. terminum peremptorium in fi. Et ibi ad hoc facit Panor. Et idem Feli. in dicto cap. ad petitionem. de accuſa. col. 7. ibi. ſecundo quærit quibus caſibus.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus ; ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus , quia iſto caſu diceretur abſens : & ita obſeruat totus mũdus. hæc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Qui iudex commiſit præconi, in fin. primæ additionis. de citatione vide aliqua infra in verbo . Monitio.

12 Vtrum autem credendum ſit nuntio citandi: dicendum quod ſic, quantum ad ea quæ pertinent ad officium ſuum . vide ad hoc gloſ. in verbo. in iudicio cap. venerabilibus. de ſen. excom. §. ſecus autem. lib. 6. Vide etiam Gemi. ſuper dict. gloſ. & Panor. in cap. conſuluit. de offi. dele. & in cap. cũ parati. de appel. vbi gloſ. in verbo. ſuus nuntius. dicit nuntio publico & iurato creditur quo ad citationes, aliter non creditur.

ANNOTATIONES.

2 Citatus aliquis, &c. debet primo obedire inquiſitori.] *De hoc articulo vide Lodouicum Carrerium tract. de hæret. nu. 71. verſ. citantibus tamẽ am bobus. Ioannem Roiam in ſingularibus fidei ſingul. 44. incipien. conueniri quis non debet. adde omnino Eymericum in Directorio inquiſitorum parte 3. quæſt. 5.*

4 Citatio eſt neceſſaria ad ſententiam .] *de materia citationis quantum ad praxim in primis pertinet, late Iulius Clarus in pract. crimi. quæſtio. 31 iam nullus Criminaliſta hanc tractationem omiſit.*

9 Si quis commiſit aliquod crimen hæreſis in vna diœceſi, &c.] *inquiſitores contra abſentes, qui in ſua prouincia deliquerunt procedere poſſunt. Sed quot fabricari poſſit proceſſus contra abſentes in ſacro tribunali copioſe diximus apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 42.*

1 CLerici priuantur beneficijs eccleſiaſticis, quæ ſunt adepti ad preces hæreticorum, & eorum fautorum & ſi illa receperunt ſcienter, nequaquã poſſunt ad alia beneficia in poſterum admitti, vt habetur in cap. quicunque. de hæreticis. §. Ad hæc. lib. 6. Et Gemi. ibidem in princip.

2 Clerici nõ exhibeant hæreticis & eorum fautoribus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos præſumant tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ cap. excommunicamus. el primo. §. ſane. extra eod. tit. primo ſunt excommunicati ipſo facto

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

facto qui ſciẽter hæreticos & eorum fautores ſepeliunt,nec poſſunt abſolui niſi proprijs manibus ea extumulent publice, & proijciãt corpora eorũ, & locus ille perpetuo careat ſepultura, vt patet dicto c.quicunque.Sed ſi plures ſepelierunt, & vnus extumulet, alij poterunt abſolui, vt dicit Gemi.ſuper dicto cap. quicunque.col.3.vbi.quid ſi plures ſepeliunt.

3 Clerici qui inuenti fuerint impedire negotiũ inquiſitionis, inſtruendo citatos hæreticos de celanda veritate, vel de dicenda falſitate,ſeu eos inde bite liberando,poſſunt compeſci, & pœna debita caſtigari tam per captionem perſonarum, quam alias prout culpa exegerit delinquentis cap. Accuſatus.eod.tit.lib.6.§. Sacerdotes. vbi dicit Geminianus quod qui impedit ne veritas inueniatur in cauſa fidei,dicitur fautor hæreticorum, quod bene nota, & tene menti.

4 Clerici, qui in hæreſi vel cõſimilibus inuenti fuerint deliquiſſe,grauius puniendi ſunt quam ſæculares, arg. optimum d.cap.accuſatus.§. fin. Ad idem d.cap.excommunicamus, ver. ſi vero clericus.& poſſunt incarcerari ad cuſtodiam abſque eo quòd liqueat plene de delicto, & ſimiliter poſſunt torqueri. Gemini a.in cap.ſi clericus. de ſent.excom.lib.6. ibi, quæro an indiſtinctè. circa medium. & quando ſunt ſuſpecti de hæreſi, non eſt admittendus pro eis fideiuſſor. Gemi.ibidem in dicto cap.ſi clericus. ibi, quæro quando dicatur delictum enormẽ,vt non recipiatur fideiuſſor.Cõfirmat dominus Paris de Puteo in ſuo tractatu de ſyndicatu.c.incipiente; Mandauit Rex Poteſtati.col. 3.verſi.an clerici poſſint torqueri.

Quæ autem ſint indicia ſufficientia, vel non ſufficientia ad torquendum clericum, committitur iudicis arbitrio.l. 3.§.fi.de teſtib. Cyn.in l.fi. de quæſtio.Ioan.And. in cap.cum in contemplatione.de reg.iur. & Bart. in dicta l.fin.de quæſtio. hæc dominus Paris in dicto cap. mandauit Rex Poteſtati. eadem col.poſt prædicta.

ANNOTATIONES.

4 Et quando ſunt ſuſpecti de hæreſi, non eſt admittendus pro eis fideiuſſor.] *De hac difficultate in terminis poſuit quæſtionem Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 3. quæſt.90. vbi dixi copioſe. adde Antoniũ Gomezium tomo 3.variar reſol.cap.9.*

ibi. Quæ autẽ ſint indicia,&c.] *In cauſa hæreſis ex quibus indicijs & cauſis ad torturam poſſit procedi tam contra clericos,quàm contra laicos,abũde oſtendimus cum Eymerico in Directorio inquiſit. parte 3.quæſt.61.adde omnino Iulium Clarum in practi.crimi.quæſtio.20. 21.& ſeq. & Antonium Gomezium tomo 3.variar.reſolut.cap.23.*

COM-

COMMISSIO ET COMMITTERE.

1 COmmittere poſſunt inquiſitores & ſubdelegare vices ſuas, & tales vocantur commiſſarij. in clemen. 2. eod. tit. gloſſ. autem ibidem in verbo, ipſorum commiſſarijs, vocat eos vicarios. idem dicit domin. Cardin. Zabar. in clem. 1. eod. tit. §. & quia. Confirmat Io. de Imo. in dicta clem. 1. in verſi. verum. in gloſ. & tunc.

Et de ijs vicarijs inquiſitoribus nil habetur, quòd oporteat eos attigiſſe quadrageſimum annum, ſicut dicitur de inquiſitoribus: Nam cũ hæc ſit quædam reſtrictio, tantummodo ad inquiſitores reſtricta, & cum ſit quaſi quædam pœna non debet extendi ad ipſorum inquiſitorum vicarios. patet, quia odia reſtringi, &c. de regul. iur. lib. 6. dominus Card. Zabar in clem. vnica. de vſuris. quæſt. 23. dicit quòd conſtitutio pœnalis non debet extendi ad perſonas non expreſſas. Cũ ergo in textu, neque in gloſ. non fiat mentio de vicarijs inquiſitorum, quod debeant attigiſſe quadrageſimum annum, ſed tãtummodo dicitur de inquiſitoribus inſtitutis per prælatos ordinis, vel de inquiſitoribus inſtitutis ab Epiſcopis, vel a capitulis ſede vacante, vt patet in gloſ. in verbo, committi. dicta clem. 2. ſequitur quòd iſta conſtitutio non debet extendi ad vicarios: & prætereà nõ ſubeſt eadem ratio de inquiſitoribus & de eorum vicarijs, quia inquiſitores ſunt ſupra vicarios ſuos, & eis communiter non committunt omnimodam auctoritatem ſuam, ſed communiter ſemper aliquid ſibi reſeruant, præcipuè in his quæ ſunt magis ardua, non ergo requiritur tanta ſufficientia, & ex conſequenti tanta ætas in vicario, quanta in inquiſitore.

2 An autem inquiſitores poſſint committere vicarijs ſuis, quòd poſſint prædicare crucem, excommunicare, vel abſoluere, diſpenſare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, ſicut poſſunt ipſi vigore priuilegiorum Apoſtolicorum ipſis inquiſitoribus conceſſorum: & videtur quòd nõ per cap. fin. de offi. deleg. in fine ibi, cæterum. Dicendum quòd cap. illud loquitur de quibuſdam, quibus talia ſupradicta ſpecialiter expedienda cõmittuntur, & tales ſunt meri executores ad certos articulos expediendos deputati, & nullam habent iuriſdictionem, vt dicit ibi text. in fi. ideoque vices ſuas alteri committere non poſſunt: & ad hoc eſt gloſſ. notabilis ibidem in verbo, commiſſum. inquiſitores autem non ſunt meri executores deputati ad certos articulos expediendos, ſed ſunt deputati ad vniuerſitatem perſonarum in cauſa hæreſis, & habent iuriſdictionem delegatam à Papa, quia ſunt delegati à Papa, vt cap. per hoc. & cap. ne aliqui, de hæret. lib. 6. & Gemin. in dicto cap. ne aliqui. ibi: quæro an inquiſitor. & in dicto cap. per hoc. in primo notabili, & ibi; quæro an inquiſitor generaliter datus. Cõfirmat Card. Zabar. in cle. 1. §. & quia. de hær. ibi, ſecũdo quæro an

inquiſitor. Poſſunt ergo inquiſitores ſubdelegare, & committere prædicta. Facit quod dicit Panormit. in dicto §.cæterum.in princ. vbi dicit, ꝙ vbi committitur iuriſdictio per Papam, poteſt fieri ſubdelegatio, videtur tamen ſentire ipſe Panorm.ibidem in notabili ſequenti, quòd diſpenſare cum irregularibus non poſſit committi, quia ad hoc videtur electa induſtria perſonæ. Facit ad hoc quod dicit glo.fin.dicti §.cæterum.

ANNOTATIONES.

1 Et tales vocantur commiſſarij] *de commiſſarijs ſeu vicarijs inquiſitorū plene Eymericus in Directorio inquiſi.parte 3. in principio, nu. 37.& ſeqq. vbi docet practicam & modum inſtituendi hos commiſſarios. ex illis totus hic locus illuſtrabitur.*

ibi. Et de his Vicarijs inquiſitorū nil habetur, quod oporteat eos attigiſſe quadrageſimum annum] *hodie hæc controuerſia de ætate horum commiſſariorum ſublata eſt per reſcriptum Clementis vij. incip. cum ſicut.§.decernimus: per quod triginta annorum ætas in eis ſufficere declaratur. dixi apud Eymericum in Directorio inquiſit.parte 3.ſuper quæſt.16. His vicariis inquiſitores multa commitere poſſunt, non autem vt diſpenſent cum irregularibus ſicut nec inquiſitores diſpenſant, vt dixi in Direct.*

CONFESSIO ET CONFESSVS.

1 Confeſſus crimen ſuper libello inepto poteſt condemnari. Bal.in.l.2. ad fi.C.de re iudicata.vt etiam per Inno.in.cap.qualiter.el 2.de accuſa. vbi idem Inno. dicit quod confeſſio non curat ineptitudinem iudicij, quod tene menti. Confirmat Panor. in cap. at ſi clerici. de iudi. in gloſ. 1.

2 Immo confeſſio purgat omne vitium proceſſus, vt eſt caſus in cap.pen. de accuſa. lib. 6. & notatur in cap.Piſanis.de reſti.ſpol. hæc Angel.in lib. maleſi.clauſula, comparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt totum.col.8. Et ratio eſt quia crimen eſt factum notorium per confeſſionem. de cohabi.cle.cap.primo.Gemi.in dicto cap.1.de accuſa.circa prin. Et Angel.vbi ſupra immediate.ead.col. Confirmat idem Angel. in eo. lib.clauſula qui dictus iudex addidit vel detraxit.col.4.ibi, Secundo limitabat.

3 Et talis ſic confeſſus non poteſt reuocare iſtam ſuam confeſſionē, præcipue ſi deliberate confeſſus eſt, & nō eſt calore iracundiæ, vt notatur per Inno. in cap.per inquiſitionem. de elect. Confirmat Gemi.in.dicto cap.1. ibi: quæro an iſte poſſit reuocare. Ad hoc eſt gloſ.2.in cap. ex litteris. de diuortijs. Vbi dicit Panor. quod confeſſio facta calore iracundiæ nō præiudicat, niſi detur perſeuerātia, aliàs valet confeſſio facta in criminali, nec

exigi-

exigitur alia perſeuerãtia, vt in l.ſi confeſſus. ff.de cuſto.& exhibi.reo.& in cap.2.de confeſsis Et hoc dicit ipſe Panor.eſſe notandum, & non tradendum obliuioni.

4 Limita etiam ſi confeſſio prius eſt facta & poſt ſit proceſſus,etiam ſi ſit ineptus, poteſt ſequi condemnatio, ſecus ſi nullitas fuit ante confeſſionẽ. hæc Angel.in d.lib.clauſula,Comparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt totum. colum.8.in fine additionis ſequentis.Facit ad hoc gloſ.2.in dicto cap.primo.de accuſa.

5 Confeſſio nõ poteſt reuocari in criminalibus, vbi confeſſio fuiſſet perſeuerata, niſi errore allegato & probato: hoc eſt ſingulare verbum Specul. in tit.de cõfeſſis.§.fi.verſ.Sed nunquid in criminalibus.& ipſum ſequitur ibi Io. And. hæc Angel. in eo.lib.clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti in termino defenſionis. in prima additione, & nota bene illam additionem.

6 Confeſſio facta præcedente illo iuramento,quòd plenam & merami veritatem dicet,non recipit excuſationes ex poſtfacto,ſed illa quæ fit ſub forma iurament', quòd reſpondebit ad interrogata,recipit excuſationes,quę tamen non perimant confeſſionem, ſed exponant.Panormit.in cap.cum dilecti. de accuſat.quarto notabili. Qui ibi immediate ſubinfert,& dicit ſingulariter eſſe notandum, quòd vbi confeſſio etiam iurata, poteſt retorqueri & ad bonum,& ad malum,ex quo tamen prima fronte ſonat in malum, debet fieri interpretatio in malam partem,& contra confitentem,niſi confeſſionem excuſans probet illas excuſationes. Facit ad hoc quod dicit ipſe Panor. in cap.cum veniſſent.de inſtit. Et etiam immediate ſubdit ipſe Panorm. quòd ex confeſſione alicuius capitur illud quod contra eũ eſt, non autem id quod pro eo eligi poteſt, & hoc quando inſurgit mala præſumptio contra illud quod facit pro eo.

7 Confeſſio rei eſt tantæ potentiæ, quòd facta etiam coram iudice incõpetenti, tenetur illam confirmare coram ſuo iudice competenti. Ita dicit Innocen. in cap.at ſi clerici. de iudi. & hoc præcipue ſi ex tali confeſſione oria ſit ſuſpicio vel infamia.Angel.in lib.de malefi. clauſula, comparuerunt inquiſiti, & negauerunt totum col.11.ibi, Et tene menti.vide ad hoc Innocen. in cap.per inquiſitionem. de elec. & Ant. de But. in dicto cap. at ſi clerici.

8 Sed nota ꝙ iſtis, qui de ſe confitẽtur,creditur nõ quantũ ad conuincẽdũ,ſed quãtũ ad pſumptionẽ,vnde ſi adſint aliæ pſumptiones, valent,aliàs nõ ſufficerẽt,vt dicit gloſ.2 in c.1.de conf.Sed intellige hoc videlicet,quia iſtis de ſe cõfeſſis nõ creditur ſuper crimine aliorum,vt dicit glo.p.dicta in prin. vbi etiam dicitur,ꝙ in crimine læſæ maieſtatis,alicui confitenti de ſe creditur etiam contra ſocios, quod etiam probatur per text.ibidem. & in glo.prima.cap.nemini.15.quæſt.3.iuncto text.ibidem. ergo à fortiori de-

bet vni confitenti de ſe credi contra ſocios in crimine hereſis, quod eſt grauius capit. vergentis. de hereti. Et preterea hoc eſt ſpeciale in fauorem fidei, quod ſocij criminis admittuntur contra ſocios, vt eſt text. in cap. in fidei. de hæret. lib 6. Confirmat Gemi. ibidem. Ad hoc gloſ. fin. cap. quoniam aliqua. de teſtib.

9 Quando aliquis cõfitetur crimen ſuum coram ſuo iudice, poteſt ei imponi quantuncunque grauior pœna, etiam ſi ſit confeſſus ſine directo pro ceſſu, vt dicit Inno. in c. qualiter & quando. de accu. 1. col. 3. nam confeſſio in criminali inducit probationem etiam quo ad pœnæ impoſitionem, licet ordo iudiciarius non fuerit obſeruatus, & ſic patet quòd confeſſio nõ læditur ex inutili inſtantia iudicij, vel ex omiſſione ordinis iudiciarij, vt dicit Gemi. in cap. accuſatus. de hæret. lib. 6. in prin. de hoc ſupra eo. verb. §. 2. & §. 4.

10 Confeſſio facta ſine tortura non oportet reiterari, quæ autem eſt facta in tormentis vel metu tormentorum, vt puta ſi erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam ſpoliatus, neceſſe eſt, quòd talis confeſſio ſic facta ratificetur ad banchum, & debet tortus per vnam diem naturalem quieſcere poſt torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel hoc erit arbitrio boni iudicis, vt faciat eum ratificare eo tempore, quo veriſimiliter ceſſauerit metus tormentorum. hæc Ang. in lib. malefic. clauſula, Fama publica. col. 42. ibi, poſtquam aliquis eſt.

11 Si quis ſine tormentis confitetur, etiam non præcedentibus indicijs, habetur pro confeſſo. per not. in cap. 1. de accuſ. lib. 6. & hoc ſequitur Per. de Anchar. in clem. 1. de homi. ſed Bal. in l. 1. de confeſſis. ſimpliciter tenet, quòd confeſſio extorta nõ præcedentibus indicijs, ſi in ea perſeuerat reus confeſſus, valet, vt allegat gloſ. illius l. & glo. in l. 1. §. illius. de quæſt. Et cum Bal. tenet Pau. de Leaza. in cap. grauis. de depoſito. ad fi. & Bart. in tract. de quæſtionibus tenet idem quod in l. quouis. ff. eo. & eſt gloſ. in l. 1. ad fi. C. eod. tit. vbi Bal. dicit, quòd tortura indebite facta a principio, non vitiat reliquum proceſſum validum ex poſt factum. & dixit Bal. in l. fi. C. de accuſ. quòd indicia ſequentia non confirmant torturam præcedentem, nec confeſſionem per eam extortam, quia eſt ordo peruerſus. Hæc dominus Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu, in c. incip. an ſtetur dicto torti. colum. 10. verſi. datur regula, quòd ex confeſſione. de validitate confeſſionis, & præcipue quæ eſt perſeuerata. vide quod dicit ipſe dominus Paris in eodem tractatu, in cap. incipiente: An ex ſola confeſſione facta in iudicio, &c.

12 Confeſſus in iure non auditur appellans, ſi tamen ita ſit confeſſus, ꝙ ſtandum ſit confeſſioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc eſt gloſ. ſingularis in verbo, vel de quo. cap. Romana. de appel. lib. 6. Confirmat Gemi. ſuper dicta glo. vbi dicit, quòd in confeſſum nullæ ſunt par-

tes iudi-

tes iudicis niſi in condemnando.facit ad hoc optime glo.2.in cap.1.de accuſ.lib. 6.facit etiam cap.per tuas.de proba.

ANNOTATIONES.

1 Confeſſus crimen,&c.] *Inter omnes ſpecies probationis confeſſio obtinet primum locum: neque enim vlla clarior, aut efficacior probatio inuenitur. ceterum multa ſunt in confitentibus & modo confitendi conſideranda antequam ex confeſſione condemnatio ſubſequatur; ex quibus multa refert auctor hoc loco, non tamē omnia neceſſaria complectitur. adde ergo in hac cauſa Simancam de catho.inſtit.tit.13. de confeſſis. Antonium Gomezium tomo 3.de delictis cap.12.& Iulium Clarum in pract.crim. quæſt.21.& quæſt.55.*

CONSENTIRE.

1 CONſentiens hæretico pari pœna punitur ſicut hæreticus. arg.in c. 1. de offi.deleg.& ibi glo. optima in verbo,pari pœna; vbi declaratur multiplex conſenſus,videlicet,negligentiæ,conſilij,cooperationis,& defenſionis. & dicit glo. quòd illi qui conſentiunt defendendo,magis puniuntur.vbi Panor. poſt Hoſtien.dicit quòd hoc procedit in crimine hæreſis, & in maioribus criminibus.

ANNOTATIONES.

1 Conſentiens hæretico pari pœna punitur ſicut hæreticus.] *Huc ſpectat textus in cap. conſentire, & in cap. error. 83. diſt. de quo articulo egi plene in cap. qui alios.de hæret. relato in Directorio inquiſit. parte 2.*

CONTVMAX.

1 COntumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel ſe abſentat a iudicio, & habetur contumax pro confeſſo, ſi perdurat in contumacia per tempus.Gemi.in cap.cum contumacia.de hæret.lib. 6. & Bart. in l.penult. ff.de quæſtio.& Angel. in lib. maleſi.clauſula, Qui iudex, uidens quòd inquiſiti comparuerunt. col.7.facit ad hoc cap. 2. de confeſſis lib.6.

2 Fuga ſola non inducit confeſſionem delicti.de hoc in cap.vt commiſſi.de hæret.lib 6.hæc Gemi.in dicto cap. cum contumacia.facit tamen fugam ſuſpicionem,quia per hoc apparet de ſua iuſtitia diffidere. 11.q.1.Chriſtianus. in fin. 3.quæſt.9.decernimus.de præſump. cap.nullus.ſecundum

Archid..Ioan.Andr.Gemini.a.in dicto cap.cum contumacia.

3 Contumaciter abſens habetur pro pręſente in pręiudicium ſuum.cap. 2.de arbi.lib.6.& glo.ibidem in verbo, præſente. Confirmat Panor.in c. veritatis.de dolo & contu.col.2.ibi,Nota ibi pręſentes.Facit ad hoc c.abſens. 3.q.9 & cap.in nomine Domini. de teſti.

4 Lapſus anni in excommunicatione operatur non ſolum quòd contumax pro conuicto habeatur, ſed etiam quòd poteſt ferri ſententia diffinitiua contra eum. hoc Panor.in dicto cap.veritat.s.col.6.ibi,ex prędictis.

5 In contumacia pręſumitur pertinacia ipſius contumacis ſine dubio, ſi perſeuerauerit per annum, niſi forte aliud apparuerit,puta, ſi inquiſiuit de iudice, vel inſtabat pro abſolutione, vel offerebat ſatisfactionem & his ſimilia,aliàs non pręſumitur pertinacia,niſi de illa conſtet,vt in clem. 1.§. porro.de ſumma trin.& clem.de vſuris.ex graui.§.ſane.Ioan.And, hęc Gemin. in dicto cap.cum contumacia.

ANNOTATIONES.

1 Contumax dicitur ille, &c.] *de contumace, & contumacia in cauſa fidei copioſe agunt doctores in cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. adde Zanchinum tract. de hæret.cap.9.& Simancam de catho. inſtit.tit.14. de contumacibus.*

2 Fuga ſola non inducit confeſſionem delicti, &c.] *hæc ſententia veriſſima eſt in crimine hæreſis, vt recte docet Ioannes Roias tract.de hæret.parte 2.aſſertione.15.nihil enim commune habet hæreſis cum fuga,vel carceris effractione.quare detruſus in carcerē ad cuſtodiam ob hæreſim ſi inde fugiat neque pro confeſſo neque pro conuicto habendus eſt.*

Similiter non eſt habendus pro relapſo ob ſolam fugam qui fugit ex carcere in quem coniectus eſt ad agendam pænitentiam ſicut copioſe docui apud Eymericum in Directorio inquiſit.par.3.ſuper quæſt.97.

CONVINCI ET CONVINCERE.

1 CONuincitur aliquis in crimine quattuor modis, aut iure, ſcilicet, inſtrumentis,vel teſtibus,aut facti euidentia.c.tua.de cohab.cler.& 2. q.1.quę Lotarius. aut iuris interpretatione, vt ſępius citatum eſſe reum, vt 3.quęſt.9.c.decernimus.aut violenta pręſumptione ſeu ſuſpicione. 32. q.1.c.dixit.hęc in glo.prima ſuper c.nos in quenquam.2.q.1.facit ad hoc glo.3.in c.ad abolendam.de hære.

2 Conuincitur etiam aliquis hoc modo:Si ſuſpectus de hæreſi citatur vt veniat reſponſurus de fide coram inquiſitore, ſi fuerit excommunicatus pro eo quòd parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat,& ſi per an-

num

num excommunicationē illam animo ſuſtinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus poteſt condemnari. dicto cap. cum contumacia. vbi vide glo. in verbo, reſpondeat. Facit gloſ. in cap. rurſus. 11. q. 3.

3 Item ſi quis quia præbuit impedimentum officio inquiſitionis, aut ſe opponere eidem præſumpſerit, cum ſit ipſo facto excommunicatus, eam excommunicationem per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, extūc velut hæreticus poteſt condemnari. c. vt inquiſitionis eo. tit. lib. 6. Confirmat Gemi. in d. c. vt inquiſitionis. §. ſi quis vero, eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Conuincitur aliquis in crimine, &c.] *quantum ad cauſam hæreſis attinet, quot modis aliquis hæreticus conuincatur, ſiue deprehendatur dilucide oſtendit Eymericus in Directorio Inquiſit. parte 3. quæſt. 89. & copioſe Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcendis aſſert. quæſtio. 29. num. 8. & multis ſequent.*

CHRISTIANI IVDAIZANTES.

1 CHriſtiani qui ad ritum Iudæorum tranſierunt, & qui prius erant Iudæi, poſtea facti Chriſtiani redeunt ad ritum Iudæorum, dicuntur hæretici, & contra eos tanquam hæreticos, ſimiliter contra eorum fautores eſt procedendum, ſi tamē de hoc fuerint confeſſi, vel per Chriſtianos, vel Iudæos conuicti. dicto c. contra Chriſtianos. & Gemin. ibidem. de hoc habes infra in verb. Iudæi. §. 1. vbi nota quòd ritus dicuntur mores & obſeruantiæ, 28. q. 1 ſecundum Archid. hæc Gemi. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Chriſtiani qui ad ritum Iudæorum tranſierunt.] *De materia huius §. præter doctores in cap. contra Chriſtianos. de hæret. lib. 6. vide Zanchinum tract. de hære. c. 36. & ibidem late Campegium. Repertorium inquiſ. verbo, Reiudaizantes. & Eymericum in Directorio inquiſitor. parte 2. quæſtio. 44. vbi dixi.*

CRVCESIGNATI.

1 CRuceſignati in ſubſidium fidei tenentur deferre ſignum crucis patenter: nam milites armatę militię recipiunt ſtigmata, ex quibus milites cognoſcantur. l. ſtigmata. C. de fabricenſibus. & qui ſignum mutat, etiam fugę pœna punitur. l. 1. ff. de re militari. imo qui aſſumptum crucis ſi-

gnum

gnum abiecerunt,compelli debent ad reaſſumptionẽ eius.arg. cap. Quod ſuper his.de voto.in prin.Et Papa ad innuendum quod cruce ſignati ſemper debẽt deferre ſignum crucis, vtitur hoc verbo,charactere crucis. vt in c.excommunicamus.el primo.de hęret.§.catholici vero.idem dicit etiam in priuilegio.malitia huius temporis. Et ratio eſſe poteſt qui ſecundum.B. Thomam in quarto ſen.diſt.4.quęſt. 1.art.3.quęſtiuncula.4.character eſt res quædam indelebilis.

2 Crucesignati poſſunt de licẽtia inquiſitoris intereſſe diuinis,& eccleſiaſtica recipere ſacramenta tpe generalis interdicti, vbi ex indulto diuina tunc celebrari cõtigerit.Et ſi clerici ſunt cruce ſignati,poteſt inquiſitor cũ eis diſpenſare ſuper irregularitate, quam incurriſſent celebrando diuina ligati ſententijs canonis.hęc ex prędicto priuilegio.Malitia huius tẽporis.

3 Cruce ſignati ſeu ſcholares ſancti Petri martyris ſunt excõicati quando inquiſitori indigenti pecunia pro officio inquiſitionis, & petenti,dare recuſant. probatur, qui fautores hęreticorum ſunt excommunicati. per dictum cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. Tales autem ſunt fautores, ſecundum Archid. in c.quincunq;.eod.tit.lib.6. vbi dicit in verbo, fautores. priuatę perſonæ,quæ iuramento vel voto ſe aſtrinxerunt, ex omiſſione dicuntur fautores, puta ſi nõ manifeſtant, vel non faciunt id quod promiſerunt ex voto.hæc illę,

ANNOTATIONES.

1 Crucesignati in ſubſidium fidei,&c.] *De crucesignatis,qui ad inquiſitorũ familiam ſpectant, & de eorum priuilegijs vide præ alijs Camillum Campegium apud Zanchinum tract.de hæret.cap.9.& cap.37.*

Iam quantum attinet ad extrauagantem incipien.malitia huius temporis.cuius meminit auctor hoc loco, eam nunc habemus impreſſam inter literas Apoſtolicas pro officio ſanctę inquiſitionis in fine Directorij inquiſitorum Nicolai Eymerici.

CVSTOS CARCERVM.

1 CVſtos carcerum inquiſitoris iurabit coram Epiſcopo,& cuſtos carcerum Epiſcopi,qui ſunt pro crimine hæreſis,iurabit coram inquiſitore,quòd fideliter cuſtodient carceratos,& omnia alia ſeruabunt, quæ ponuntur in textu Clem. 1 de hæret.§. porro. Idem dicit dominus.Card. Zabar.in dicto. Clem. 1. §.verum quia.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Cuſtos carcerum inquiſitoris, &c.] *De iuramento cuſtodis carcerum & aliorum miniſtrorum ſancti officij vide Simancam de catho. inſtit. tit. 41. de miniſtris & eorum officijs.*

DAEMONES INVOCARE.

1 DAemones inuocare an ſit hæreticum, Gemi. in cap. accuſatus, in §. ſane. eod. tit. lib. 6. ponit duas opiniones, & credit vtranque poſſe ſaluari, quia aut quis inuocat dæmones putans ipſos poſſe facere id ad quod inuocat ex eorum poteſtate actiua, & tunc opinio Lapi procedit, quia aliter inuocans dęmones eſt hæreticus, cum attribuat eis id quod eſt Dei, per quem omnia facta ſunt. Ioan. primo. Ad hoc. 26. quæſt. 5. Epiſcopi. vbi expreſſe appellat hæreticos quærẽtes auxilia a diabolo, derelicto Deo: aut inuocat dæmones non tamen credens eos poſſe oparari ex ſua poteſtate actiua totaliter, ſicut ad id quod eſt ſuæ naturæ, ſicut eſſet quòd tentaret mulierem ad concupiſcentiam cum aliquo, & tunc procedit alia opinio, quia iſtud, licet ſit malum facere, non tamen videtur hæreticus, quia Saluator vocat eum tentatorem. Matth. 4. hęc Gemi. vbi ſupra. ibi: quærit hic Lapus. Abbas. Confirmat Panor. in cap. in tabulis. de ſortileg. ſuper gloſ. fina.

2 Vt autem melius prædicta intelligas, nota ſecundum Oldradum, attendendam eſſe intentionem inuocantis: quia aut inuocat vt ſciat futura, & hoc ſapit hæreſim manifeſtam, quia id attribuitur diabolo quod conuenit Deo, iuxta quod dicit Iſaias. 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura ſunt, & ſciemus quia dij eſtis. aut inuocat ad tentandum pudicitiam mulierum, & tunc ſi facit per modum imperij, vt præcipiat diabolo, non ſapit hæreſim manifeſtam; quia eſt ſibi proprium tentare: ſi autem facit ipſum adorando, & vt ipſum adoret, tunc ſapit hæreſim manifeſtam, & hoc non propter perſonam, ſed propter vitium in adoratione diaboli. Hoc Oldradus in ſuo conſil. 208. quem allegat Gemi. dicto, cap. accuſatus. §. ſacerdotes. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Dæmones inuocare an ſit hæreticum, &c.] *Hæc tractatio de inuocantibus dæmones late patet, nec breuibus poteſt comprehendi, & auctor hic valde quoque ſtuduit breuitati, quare ab aliis plenior eſt cognitio petenda, & videndi in primi Zanchinus tract. de hæret. cap. 22. Eymericus in Dire-*

ctorio

ctorio inquiſit.parte.2.quæſt.43.Alfonſus Caſtrus lib.1.cap.13.de iuſta hæret.punitione, & alij quos retuli apud Eymericum præcitato loco.

Quantum autem attinet ad conſilium Oldradi, quod hic citat auctor, id incipit. Regularis habet traditio. *& eſt numero.* 210. *in eandem ſententiã ſcribit Geminianus conſil.54.incipien.* Quidam ſacerdos. *Sed uide omnino Spineum tract. de lamijs in vltima apologia, ex quo intelliges an hæc auctoris doctrina ſit vera nec ne.*

DEFENSIO.

1 DEfenſio iuſta & æqua reſeruatur cuilibet contra quem proceditur de crimine hæreſis.cap.cum inter priorem.de except.ſecus dicunt quidam de dilatorijs, quia non permittitur ei de iuris apicibus diſputare. Ad hoc.ff.mand.ſi fideiuſſor.§.quædam.hæc Hoſtien.in ſumma. tit.de hæret. §.quæ pœna imponatur.verſ.ſin autem.in fine.

2 Defenſio legitima eſt de iure naturali, & ſic nemini eſt auferenda.l. quotiens.C.de preci.impe.offer.& in Clem.paſtoralis.de ſen.[& re iudi.in §.cæterum defectus hæc Ioan.de Imola in clem.ſæpe.de verbo.ſigni. ſuper gloſ.in verbo.defenſiones. Vbi nota quòd idem Ioan. de Imola in dicta Clem.ſæpe.ſuper gloſ.in verbo.dilationes. dicit quòd intentus & mẽs literæ eſt, quòd ſolum poſſit iudex repellere exceptiones fruſtratorias & oppoſitas malitioſe ad differendum iudicium, vt dicit gloſ.ibidem. & habetur in cap.finem litibus.de dol.& contu.& exceptiones quæ magis fruſtrant & differunt iudicium ſeu proceſſum, quàm reſpiciant veritatem, quia illę non ſunt de iure naturali, imo magis repugnant. hæc ille.

ANNOTATIONES.

1 Defenſio iuſta eſt æqua, &c.] *Auctor hic breuiter & conciſe agit de defenſionibus, ſed quæ defenſiones in cauſa hæreſis allegari poſſint, aut reos tueantur non docet, vidẽdi ergo Eymericus in Directorio inquiſit.par.3.nu. 117.& ſeq.tit.de defenſionib. reorũ, & Simãcas de catho.inſt.tit.17.eo.tit.*

DEFENSOR HAERETICORVM.

1 DEfenſor hæreticorum ſecundum Archid.eſt duplex: Nam quandoque quis defendit errorem, quandoque perſonam: primus eſt damnabilior, & dicitur hæreſiarcha.24.quæſt. 3. qui aliorum. & ſic loquitur cap.qui conſentit.11.quæſt.3.Secundus qui perſonam viribus vel potentia defendit, ne ad manus iudicis examinandus veniat vel puniendus. Et de ſimili defenſione loquitur.21.quæſt.5.per totum.& 27.quæſt.1.cap.ſi

cuſtos. vel ne fiat executio. ex literis. de offi. deleg. Facit. cap. felicis. de pœnis. lib. 6. poſt princ. ibi: poſtea receptauerit vel defenderit. hec Gemi. in ca. quinque. de hæret. lib. 6. in 2. col. ibi: quæro quis dicatur defenſor. Confirmat hoc gloſ. in verbo defenſauerit. Clemen. 1. de pœnis. ibi circa quartum.

2 Si autem aliquis defendit aliquẽ iuſte in iudicio, & putans eum inculpabilem. iura pro eo allegando, & oſtendendo eum innocentem, non ligatur aliqua pœna per hoc, quia in talibus iuſta defenſio reſeruatur, dicto 2
cap cum inter priorem. de except. & dicta Clem. paſtoralis. de ſen. & re iudi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. de pœnis. col. 6. ibi: decimo quarto quæro de defendente. Confirmat gloſ. prædicta in verbo, defenſauerit. in fine. Secus autem vt dicit idem dominus Card. ibidem, ſi contra iuſtitiam & conſcientiam defendit: de hæret. ſi aduerſus. Tales enim defenſores appellantur. 16. quæſt. 1. de præſentium. de reb. eccle. nõ alie. cap. ſi quis. & quod notatur de iureiur. cap. breui. vide ad omnia iſta maleum maleficarum in tertia parte, quæſt. 10. & quæſt. 11.

3 Quia etiam receptator dicitur defenſor: ſciendum quod receptator 1
dicitur ille qui ſcienter recipit hæretico: arg. cap. felicis. de pœnis. in prin. lib. 6. Sed leges illum innuunt receptatorem, qui receptat & celat, vt celatus manus iudicis euadat, vt patet. ff. de recept. l. 1. & 2. ff. de offic. præſi. in l. cõgruit. C. de his qui late, occul. l. fi. & de his receptatorib: nota Hoſtien. 2
in ſumma. eod. tit. §. quæ pœna. Io. And. hæc Gemi. in dicto cap. quicunq; de hæret. col. 2. ibi: Sed qui dicantur receptatores.

4 Defenſores, & fautores, ac receptatores hæreticorum, ipſo facto ſunt excommunicati, & poſtquam aliqis talium fuerit notatus, ſi infra annum ſatisfacere contempſerit, ex tunc fit infamis, nec debet admitti ad publica officia, prout eſt textus in cap. excomunicamus. el primo. §. credentes. de hereticis. iuncta gloſ. 15.

ANNOTATIONES.

1 Defenſor hereticorum ſecundum Archid. &c.] *De hereticorum defenſoribus, receptatoribus, fautoribus, & ſimilibus copioſe agit. archidiaconus in cap. quicũque, de hæret. lib. 6. & Nicolaus eymericus in Directorio inquiſit. parte. 2. quæſt. 50. & aliquot ſequentibus. quibus adde Zanchinũ tract. de hæret. cap. 4. & ſeq. & alios multos, quos retuli apud Directoriũ præcitatis locis, ex quib. intelliges ea, quæ de illis tractat hic auctor.*

DIVINATIO.

1 Diuinatio tunc ſapit hæreſim manifeſte, ſecundum gloſ. in verbo, ſaperent. dicto cap. accuſatus. §. ſane. quando circa aras idolorum nefa 2

 rie pre-

rie preces emittuntur, ſacrificia offeruntur, dæmones conſuluntur, eorum reſponſa ſuſcipiuntur. 26. quæſt. 2. hi, qui. & quæſt. 4. igitur vel aſſociant ſibi hæreticos propter ſortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore, vel ſanguine Chriſti, vel inſortib. vt poſſint habere reſponſa, puerum rebatizant, vel his ſimilia. hæc prædicta gloſ. Confirmat Panor. in dicto cap. in tabulis. ſuper gloſ. 1. vide ad hoc gloſ. optimam in hac materia. 26. quæſt. 2. in ſumma.

2 Diuinatio ad inueniendum furta, vel ad ſciendum aliqua ſecreta, quæ fit cum candela benedicta, & aqua benedicta, & puero reſpiciente in phialam, & dicente hæc verba: *Angelo bianco, Angelo ſancto, per la tua ſantità, è la mia virginità, &c.* ſapit hæreſim manifeſte, vt probat egregie domin⁹ Andreas Barbatia in quodam conſilio ſuo, quod fecit ad requiſitionem Patris inquiſitoris Bononienſis.

ANNOTATIONES.

1 Diuinatio ſapit hæreſim manifeſte, &c.] *preter doctores in dicto cap. accuſatus. §. ſane. de haret. lib. 6. vide que ſcripſimus in Directorio inquiſitorum parte. 2. ſuper quaeſt. 42. vnde intelliges quando diuinationes ſapiãt hareſim manifeſte.*

2 Diuinatio ad inueniendum furta, &c. quæ fit cum candela benedicta, &c.] *conſilium Barbatia quod hic ſequitur auctor incipit:* Caſus eſt talis. *habetur. inter eius conſil. volu. 1. eſt que conſilium num. 55. & hac auctoris ſententia vera videtur: quia cum res ſacra miſcentur in ſortilegio, iam fit qualificatum, & ideo videtur ſapere hareſim manifeſte, vt dixi in Directorio parte. 2. quaeſt. 42.*

DVBIVS IN FIDE.

1 DVbius in fide habetur pro hæretico, dummodo dubietas ſit cum perſeuerantia & animi complacentia, aliter autem propter dubietatem occurrentem, in qua quis non perſiſtit non dicitur hæreticus, quia primi motus non ſunt in poteſtate hominis. 6. diſt. ſed penſandum. & etiam niſi per ſimplicitatem aliquis erraret in fide. Ita voluit Inno. in rubrica de ſumma trini. in fi. Si etiam crederet aliquid contra fidem, putans eccleſiam ita tenere, & paratus corrigi, non eſſe hæreticus, hæc Felinus, in cap. 1. de hæret. Concordat. Panor. in dicto cap. primo.

ANNOTATIONES.

1 Dubius in fide, &c.] *Dubius in fide quando vere ſit & dicatur hereti-*

cus, &

ens, & quando non, copioſe explicui in commentario cap. dubius in fide. extra de hęret. ex illo intelligetur hic locus planiſſime.

ERRANS IN FIDE.

1 ERrans in aliquo articulo fidei, vel in aliquo ſacramento Eccleſiæ, per ſimplicitatem, ſecundũ dominum Card. Zabar. non debet puniri: quia ſimplicitas excuſat, cap. ſuper literis. de reſcript. cum ibi notatis. C. de iuriſd.om.iudi. l. in criminali. 24.q. 3. dixit Apoſtolus. & qđ notatur 17.diſt. non licuit. Facit tex. in Clem. prima de. ſumma trini. in verbo pertinaciter. non enim pertinaciter credit, qui per ſimplicitatem errat.

Contrarium tenet Specul. in tit. de hereticis. pro quo eſt 27.q.1. ſchiſma. vbi dicitur, quod nõ excuſat ignorantia. Ad hoc. C. de hæreticis. l. 2. de in ius vo. l. venia. 27. diſt. cap. fi. Mathæus tenet primam partem per. cap. dixit Apoſtolus. quod optime probat hoc.

Dic quòd hæreticus potes dici dupliciter, large & ſtricte, quod notat gloſ. 24. q. 3. in ſententia. in fi. Large dicitur quilibet errans in articulis fidei ſtricte qui erat pertinaciter, vt probat dictum cap. dixit Apoſtolus: & dicta Clem. prima de ſumma trini. & fide catholica. Hæc dictus dominus Card in dicta Clem. verſ. porro. ibi: quarto quæro.

ANNOTATIONES.

1 Errans in aliquo articulo fidei, &c. per ſimplicitatem.] *Simplicitas ſiue ignorantia in rebus fidei quando excuſet errantes, & quando non excuſet, in foro pręſertim exteriorĩ, multis propoſitis regulis explicui apud Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 1. ſuper quęſt. 7. adde Alfonſum Caſtrum lib. 1. cap. 9. de iuſta hæret. punitione.*

EXAMINATIO TESTIVM, ETC.

1 EXaminationi teſtium ſeu deponentium in crimine hæreſis, & ipſum crimen concernentibus, debẽt eſſe præſentes duæ religioſę & diſcretę perſonę, in quarum pręſentia, per publicam perſonam, aut per duos idoneos viros, eorundem teſtium depoſitiones fideliter conſcribantur, vt dicitur. in cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. §. verum. vbi Gemi. quęrens de quibus perſonis religioſis loquatur tex iſte, dicit quòd quandoq; ſęculares clerici dicuntur religioſi. 4. diſt. denique, quandoque laici. 44. diſt. non liceat. de conſtitu. eccleſia. Sed hic forſan auctor non intellexit ſtricte de illis qui habitum religionis ſuſceperunt, pro quibus pręſumitur, de no. ope. nuntia. cap. 2. verſ. ſuper eo. vbi de hoc Ioan. And. hęc Gemi. vbi ſupra.

ANNOTATIONES.

1 Examinationi teſtium, &c. debent eſſe præſentes duæ religioſæ & diſcretæ perſonæ.] *Hodie maiori ex parte proceſſus in ſancto tribunali fiunt abſque præſentia ſiue interuentu harum perſonarum, & eos ſic factos tolerat ſupremus Senatus Sanctæ Romanæ & generalis inquiſitionis. Vtiliſſimum tamen eſſet vt in fine totius examinis omnia repeteretur coram his duobus perſonis: eaſque omnino adbibendas cenſerem cum res agitur cum caſtilloſis quibuſdam aſtutis ac perfidis reis, qui facile aut negare cuncta, aut inuertere ſolent.*

EXCEPTIO.

1 EXceptio quando iudex dubitat an ſit admittenda vel ne, debet eam admittere cum proteſtatione ſi & in quantum de iure ſit admittenda, & non aliter nec alio modo. Et nota bene quòd iudex ex cauſa poteſt recuſare exceptiones cum proteſtatione, & procedere ad vlteriora. Ad hoc eſt tex. notabilis in cap. ad diſſoluẽdum. de deſponſa. impube. & hoc præcipue quãdo iudex ex probabili cauſa moueretur, puta quia vehementer præſumeret contra reũ quòd exciperet cauſa ſubterfugiendi iudiciũ, vel quia eſt probabile dubium, vtrum exceptio ſit admittenda, & indago exigit longum tractatũ: conſulit autem Hoſtien. quod iudex faciat ſcribi cauſam in actis, vt ſic appareat eum probabiliter motum. Hæc Panor. in cap. cum contingat. de offi. deleg. ſuper gloſ. in verbo, nihilominus. quam gloſ. bene nota, & diligenter cõſidera, quia facit multum ad propoſitum. Ad idem facit quod dicit dominus Felinus ſuper dicta gloſ. allegat Hoſtien. in cap. nullus de præſumpt. & dato quòd reus offeret ſe probaturum incontinenti, poſſet eſſe tanta præſumptio malitiæ, quòd non purgaretur per probationem incontinenti: ita intelligit gloſ. in verbo, ſententiæ. in cap. ſuſcitata. de in integrũ reſtit. quam gloſ. bene nota, & ſingulariter pondera, quia facit multum ad propoſitum: quæ dicit, quòd licet, quis in continenti velit probare exceptionem ſuam, ſi tamen eſt præſumptio cõtra ipſum, quòd malitioſe excipiat, primo mandabitur ſententia executioni, deinde ſi quid velit proponere, audietur in modum accuſationis: Facit ad hoc quod dictum eſt ſupra in verbo appellatio. decimonono notabili.

2 Contra inprobe petentes dilationes eſt adhibitum remedium ſecundum Hoſtien. cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam. C. de tempo. appel. l. 2. poteſt quandocunque ſibi videbitur, ab exicipiente & dilationem petente, vel aliud proponente, ſi habet eum ſuſpectum, exigere

gere iuramentum, quòd hoc non proponat malitioſe, de quo hodie eſt dicendum, vt in cap. 2. de iura. cal. lib. 6. Ego dico, quòd ſi vehemẽter iudex præſumit contra proponentem, poterit eum non admittere, nec curet de appellatione, iuxta notata per Innoc. in cap. poſt electionem. de conceſ. præben. & per Ioan. And. in cap. ſuper eo. de appel. vbi vide. hæc Panor. in cap. nullus, de præſump. in fine.

3 Et aduerte quòd iudex ex hoc ſolo quòd exceptionem probabilẽ non admiſit, non grauat partem, nam potuit moueri putando forte illam eſſe falſam, ideo, vt præſumatur grauamen, debet expectare donec probetur veritas ipſius: & ex hoc infertur quòd in facultate iudicis eſt exceptiones dilatorias vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex ſola reiectione infertur grauamen appellationis iuſtificatiuum. hæc Panor. in cap. interpoſita. de appel. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Exceptio quando iudex dubitat an ſit admittenda, &c.] *In crimine hæreſis quales exceptiones opponi poſſint; & audiri à iudicibus fidei ac admitti debeant, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 13. num. 3. verſ. Duæ ſunt tamen exceptiones: adde eodem loco Camillum Campegium.*

EXCOMMVNICATVS ET EXCOMMVNICATIO.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquiſitore non poſſunt abſolui ab ordinario neque ab alio ſine mandato ſummi Ponticicis, præterquam in mortis articulo: probatur hoc per text. optimum in c. paſtoralis. de offic. ordi. vbi dicit tex. quòd cum delegatus ſit maior ordinario excommunicatus à tali delagato non poſt per alium abſolui ſine mandato ſummi Pontificis, preterquam in mortis articulo. Cum ergo inquiſitor ſit delegatus, vt c. per hoc. de hereticis. lib. 6. ſequitur quòd excomunicatus vel interdictus ab eo non poteſt abſolui ab ordinario, neque ab alio. Confirmat gloſ. in verbo, preterquam in mortis articulo dicti c. paſtoralis. Facit ad hoc Feli. in c. excomunicamus. el primo de hæreticis. col. 3. ibi, excõmunicatione notatis. hoc etiam habetur ſpecialiter in priuilegio Alexan. quarti quod incipit: Ad capiẽdum vulpeculas. dat. Laterani. 7. cal. Februarij, Pont. ſui anno tertio.

2 Excommunicatio ſi profertur propter contumaciam non eſt neceſſe, quòd ille citetur ad audiendam ſententiam. hæc Gemi. in c. cum contumacia de hæret. lib. 6.

3 Excommunicatus iterum poteſt excommunicari: hoc dicit gloſ. fi. in c. ita quorundam, de Iudeis. vide bene totam illam gloſ. Confir. Panor. ſu-

per

per dicta gloſ. Nec valet abſolui ab vna excommunicatione, niſi etiam ab alia, vt dicit Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquiſitore non poſſunt abſolui ab ordinario] *Huius dicti bonam rationem aſſignat hoc loco auctor. Adde Ioannem Roiam in ſingularibus fidei, ſingulari 57. incipien. excommunicatus ab homine.*

Iam inquiſitores quamuis ſint Papa inferiores, abſoluere poſſunt hæreticos ad fidem redeuntes à ſententia excommunicationis, quam Romanus Pontifex contra illos promulgat in die cœna Domini. Archil. Ioan. And. & Geminianus in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. & Ioannes Roias præcitato loco.

EXECVTIO CONTRA DAMNATOS.

1 EXecutio contra damnatos de hæreſi eſt facienda per Poteſtates & officiales ſeu Rectores temporales & ſeculares, quam facere debent prompte, imo ſibi relictos debent per ſe vel per nuntios recipere indilate, animaduerſione debita puniendos, alioquin ſi cõtrafecerint, vel ſi proceſſum vel ſententiam inquiſitorum directe vel indirecte impedire præſumpſerint, ipſo facto ſunt excommunicati, quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinuerint, vt hæretici condemnentur. c. vt inquiſitionis. eo. tit. lib. 6.

Ad hoc facit c. ad abolendam. &c. excommunicamus. eod. tit. & gloſ. in verbo, indilate. dicto c. vt inquiſitionis. dicit quòd talis ſententia debet ſtatim dilatione poſtpoſita executioni mandari, vt patet. 2. q. 1. c. ſicut. Idẽ dicit Gemi. in dicto c. vt inquiſitionis. in principio.

2 Executio ſententiæ non eſt differenda, licet appelletur, quando ſumus in caſu quo ius appellationem reijciat. Gemi. in dicto. c. vt inquiſitionis. in principio.

3 Mandatur hoc etiam per leges Federici Imperatoris, approbatas per Bonifacium Papam octauum in dicto c. vt inquiſitionis. Et ſunt regiſtratæ in capitularibus ciuitatis Comi, & acceptatæ per vniuerſum conſilium illius ciuitatis, anno domini 1255. die 10. Septemb. Et primo in lege quæ incipit: Commiſſi nobis, mandatur quòd relicti brachio ſeculari debita animaduerſione puniantur.

4 Pœna animaduerſionis, eſt pœna quæ euertit animam à corpore, vt dicit Gemi. in dicto c. vt inquiſitionis. vbi: Quæ ſit pœna. Facit ad hoc gloſ. in verbo, puniendi c. excommunicamus. el 2. eod. tit. Ad idem Federicus

in prælegata lege ſeu conſtitutione, commiſſi nobis.

5 Sed Panor.in cap. ad abolendam.eo.tit.ſuper. gloſ.in verbo, audientia, allegans Hoſtiens.poſt Ioan Andr.dicit quòd hæretici debent puniri pœna ignis, & quòd debent cremari. Et dicit quòd in hoc conuenit lex diuina, canonica, ciuilis, & conſuetudinaria, vt communiter puniantur pœna ignis. Confirmat Federicus in lege ſeu conſtitutione quæ incipit: *Inconſutilem tunicam*. vbi dicit: *Præſentis noſtræ legis edicto damnatos mortem pati Paterenos aliosque hæreticos quocunque nomine cenſeantur, decernimus, vt viui conſpectu hominum comburantur, flammarum commiſſi iudicio*.

6 Sed quæritur nunquid iudex ſecularis poterit petere ab inquiſitore, vt oſtendatur ei proceſſus, vt videat ſi iuſte vel iniuſte eſt proceſſum contra damnatos. Bart.in l.diuus.ff.de cuſto.& exhibi.reo. dicit quòd non tenetur ad faciendum executionem niſi proceſſus exhibeantur ſibi; & idem tenet in l.magiſtratibus.ff.de iuriſ.omn.iudi.allegando dictã l.diuus. Sed Panor.in cap.1.de offi.ordi.tenet contra Bart. & dicit contra ipſum eſſe text. expreſſum in dict. cap. vt inquiſitionis.§ prohibemus. vbi dicitur quòd de crimine hæreſis, cum ſit mere eccleſiaſticum, quoquomodo iudex ſecularis non cognoſcat. Ad hoc etiam Bald. & Paul.de Caſtro in eadẽ l.magiſtratib. & ibi Alexander,& Iaſon contra Bart.& Panor.in cap.ex quæ, de ſta.mona.in fi.Et Barbatia.in cap.1.de offic.ord. Bald.in authen. clericus.C.de epiſcopis.& cler. Ad hoc eſt Felinus in cap. ad abolendam, in fi.cõfirmat Gemi. in dicto cap. vt inquiſitionis.in prin.dicens notandũ eſſe quòd iudex ſecularis exequitur ſententiam latam per iudicẽ eccleſiaſticũ abſque eo quod cognoſcat de viribus ſententiæ. de quo. de offi.ordi. cap.1. Non tenetur ergo inquiſitor exhibere proceſſum iudici ſeculari ad hoc vt ſententiam exequatur.

7 Imo inquiſitor poteſt compellere iudicem ſecularem ad exequendum ſententiam per ipſum inquiſitorem latam, vt patet per ea quæ notantur in gloſ.in verbo, præiudican.dicto cap.1.de offi.ordi.& in gloſ. in verbo, contra eum cap.2. de maledicis. Ad hoc eſt etiam priuilegium Inno.iiij. quod incipit: Cum ſicut accepimus, vbi dicitur, quòd inquiſitores poſſunt compellere per cenſuram eccleſiaſticam poteſtates ad obſeruandum quæ ipſi inquiſitores duxerint facienda,& ad procedendum contra hæreticos damnatos, etiam ſi teſtium nomina non exprimantur. Ad hoc facit gloſ.fi.in cap.auctoritatem.15.quæſt.6.& gloſ.in cap. ſicut ſine iudicio.2. quæ.1. Facit ad hoc dictum Archid. ſuper dictam gloſ.dicti c. ſicut ſine iudicio confirmat Panor.in cap.paſtoralis.§.quia vero. de offi. deleg. vbi dicit quòd ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam, etiam ſi eam ſciat iuſtitiam:& quòd delegatus poteſt mandare ordinario loci, vt exequatur ſententiam ſuam, & quòd is cui mandatur nuda executio ſententiæ,

tentie,non poteſt aſſummere cognitionem ſuper viribus ſententie. hęc Panor.vbi ſupra.& quod ad hoc poſſit compelli ordinarius a delegato Papę, affirmat gloſa.2.in cap ſignificaſti.de offic. deleg.

8 Dominus Felinus in cap.ad abolendam. in fi.de hæreet.dicit, quod ſi inquiſitor puniret hæreticum per eum condemnatum pœna mortis,non credit eum in regularem, quia etiam iure officij non prhoibetur hoc alij poſſe mandare, ſi per ſe hoc non poteſt: per text. in cap. 3. ne cler.vel mona.lib.6.Nota tamen quòd poſtea dicit ipſe Fel.in cap. vergentis. eod. tit. vbi ad dictum cap.3. ne cle. vel mona. ipſe reſpondet.

ANOTATIONES:

1 Executio contra damnatos de hæreſi eſt facienda, &c.] *Omnia ferequæ in his §§. traduntur ab auctore explicata ſunt à nobis copioſius in Directorio inquiſitor. parte.3. ſuper quæſt.36. quod autem ait auctor in hoc primo §. de facienda executione damnatur ſine mora per dominos ſeu poteſtates temporales, illud temporis interuallum recipit, quod prœcitato loco docuimus.*

5 Sed Panormitanus in cap. ad abolendam, &c. dicit, quòd hæretici debent puniri pœna ignis.] *De hoc articulo vide Petrum Godofredum in l. 4. C. de hæret. & Couarruuiam lib. 2. variar. reſolutio. cap. 10.nu. 10. & Alfonſum Caſtrum lib. 2. de iuſta hæret. punitione, cap. 12. & ſeq.*

FAMA

1 FAma eſt communis locutio ex veri ſimilibus conietturis ſurgens. Et notanter dicitur, ex veriſimilibus, quia aliter propriè non eſt fama ſaltem quo ad iuris effectum,ſed ſunt variæ voces populi, de quo per Bar. in l. de minore.§.tormenta ff.de quæſtio.& glo.& doctores in c.inquiſitionis. &c. cum oporteat de accuſ. Rumor in minus ſe habet quàm fama. vide bona gloſſam iuncto textu in cap. ſuper eo. de eo qui cogno. conſan. vxo.ſuæ.hæc Panor.in cap. veſtra. de choa. cle. & mul. ſuper glo.in verbo, notorium. col. 1.in fine.

2 Fama in criminalibus hæc operatur, quia quandoque preſtat materiam indicendi purgationem. 2.quæſt.5.presbyter ſi aplebe,& gloſ.fi.ibidem in fi.de accu. accedens.quandoq; dat materiam inquirendi. de accu. qualiter & quando. el 2. quandoque coadiuuat proba tiones iam factas, ſeu alia ad minicula,vt in cap.præteræà, de teſtib. & in gloſ. ibidem in fine hæc Panor.in cap.veniens.el. 1. de teſti. in fi.

3 Ex fama & vno teſte omni exceptioni maiori, poteſt quis condemnari. Angel. in lib. malefici. clauſula, comparuerunt dicti inqiſiti & negauerunt

tierunt totum.col.4.

4 Fama in criminalibus multum ponderatur.argum.2.q.5. presbyter ſi à plebe. ff.de teſti.l 3.§ eiuſdem.& 4.q.3.§. item in criminali.verſ. item ſępe.& 35.q.6.ſi duo.C.ne de ſta.defun.ſi mater.extra de eo qui cognouit conſan.vxo.ſuæ.c.ſuper eo.

5 Item fama ſufficit ad probationem,ſi aliæ præſumptiones coadiuuant, ita quòd cum fama faciunt probationem,vt in glo.fama loci c.illud quoque.de praſumpt.& ita quæ non proſunt ſingula,coadunata iuuant. glo. in verbo,dicta.c.tertio loco.de præſumpt.& gloſ.ſi.in cap.cum cauſam.de proba.& cap.præterea.de teſtib.

6 Fama,ſi eſt vehemens, contra malefactorem ſufficit ad torturam. Angel.in lib.malefic. clauſula, fama publica præcedente. col. 13.ibi, Ego autem ſi aſſeſſor eſſem. Concordat dominus Paris de Puteo.in lib. de ſyndicatu cap.incipiente: Quidam latro famoſus.in princ,vbi dicit,quòd famoſitas operatur, quòd quis torqueatur.ff.de quæſtio.l.de minore. §. fin.

ANNOTATIONES.

1 Fama eſt communis locutio,&c] *De materia famę quantum ad hunc locum ſpectat,vide Antonium Gomezium tomo. 3.variar. reſolut.cap.13. & Iulium Clarum in pract. crimi. quęſt. 6. & quæſt. 21. adde Bartolum & alios in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt.*

FAVTOR HAERETICORVM.

1 FAutor hæreticorum poteſt quis dici dupliciter, vno modo quando aliqs eſt in publica poteſtate, vt capitaneus, Balliuus, Poteſtas, & ſimiles:& ſi talis omittit facere officium ſuum circa hęreticos, prout habetur in cap.vt inquiſitionis.& cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. tunc poteſt dici fautor hæreticorum. Alio modo poteſt dici aliquis fauere verbo excuſando hæreticos.non ex lubrico linguę,nec per iocū,ſed in conuenticulis,vel cum inter laicos dicit illos non eſſe tales quales dicuntur.Ioan. And.hæc Gemi.in cap.quicunque.eod.lib.6.

2 Poſſunt etiam dici fautores aduocati & procuratores, qui defendēdo excuſant hęreticorum exceſſus, habita conſideratione perſonarum, locorum, & temporum. Et quòd falſi excuſatores fauere dicantur, patet. 11. quæſt. 3.cap. non ſolum. el. 2. ibi:item timendo.& epiſcopi qui Lotario adhæſerunt, ſunt vt eius fautores damnati. 2. quæſt. 1.cap. fina. vbi bonus text. ad hoc propoſitum. Et canon dicit quòd fucatis excuſationibus eius crimina tegere videbantur. 11. quæſt. 3. ita corporis tui.hæc Gemi. vbi ſupra.

3 Dicitur etiam facto fauere qui procurat alimoniam hæreticis, vel eis ſubminiſtrat aliqua per quæ liberantur, vel alia ſimilia: nec tunc indiget probatione.23.quæſt.4.eſt iniuſta.ff.de furtis.ſi pignore.cap.accuſatus.eo. tit.lib.6.§.ſacerdotes.& cap.vt inquiſitioni.§.prohibemus.eo.tit.& eo.lib. Idem de illo qui precibus hæreticum liberat.24.quæſt.1.cap.1.verſ. illud vero. quod bene nota.hæc Gemi. vbi ſupra.

4 Etiam dicitur fautor hæreticorum qui impedit ne veritas inueniatur in cauſa fidei, hæc Gemi. in dicto cap. accuſatus. §.ſacerdotes.quod nota & tene menti. Qui etiam impedit ne teſtes examinentur vel ne dicant veritatem, dicitur præſtare impedimentum in cauſa. textus eſt bonus in cap.cum cauſam.de teſti. & ibi gloſ. notabilis in verbo, compellas.

ANNOTATIONES.

1 Fautor hæreticorum poteſt quis dici &c.] *De fautoribus hęreticorum & ceteris huiuſmodi copioſe Archidiaconus & alij in cap. quicunque. de hęret. lib. 6. Eymericus in Directorio inquiſitorum parte. 2. quęſt. 53. Zanchinus tract. de hęret. cap. 5. & Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. parte 2. cap. 21.*

F I D E I V S S O R.

1 Fideiuſſor non poteſt interuenire in cauſa criminali; & ratio eſt quia non poteſt quis ex contractu ad capitalem pœnam ſe obligare, quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum, vt in l liber homo. prima. ff.ad leg. Aquiliam.& 23.quæſt.5.in cap.ſi non licet.& gloſ.in cap.cum homo. eiſdem cauſa & quæſtione & Panor. in rubrica de fideiuſſoribus, in tantum quòd non valet fideiuſſio de præſentando aliquem ſub pœna corporali, vt no.Bart.in l.3.ff.de cuſto.reo.& Cynus in l.ad commentarienſem. C. eo. dicas tamen niſi conſuetudo eſſet in contrarium, quia tunc valet conſuetudo, vt dicit dicta gloſ. in dicto cap.cum homo. hæc Angel.in lib. maleſi.clauſula, pro quibus Antonius fideiuſſit. in prin.& etiam habetur in additione ſequenti: & de hoc habes ſupra in verbo, capere. §. ſecundo.

2 Sed pone: Aliquid traditus eſt fideiuſſoribus, qui poſtea fugam capit, quæritur nunquid fideiuſſores debeant decapitari, præſuppoſito quòd reus conuictus veniret decapitandus; dic quòd non, per notata per Cynum in dicta l.ad commentarienſem.& Bart.in l. ſi quis reum. ff. de cuſto.reo. quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum, vt dictum eſt ſupra. Confirmat Panor.in dicta rubrica de fideiuſ. vbi diſtinguit, vtrũ fideiuſſores fuerunt in dolo ꝙ aufugeret, & tunc pœna erit arbitria: Si autem

ſint

ſint extra dolum, punientur pœna pecuniaria, ad quam obligauerunt ſe, & ſi non fuit expreſſa quantitas, iudex arbitrabitur. hæc Panor. in dicta rubrica. Confirmat dominus And. Barbatia in dicta rubrica.

3 Aduerte tamen hic vnum ſecundum Ludo. de Roma. in conſilio ſuo 14. quòd ſi quis fideiuſſit de præſentando aliquem totiens quotiens placuerit curiæ, præſentando eum bis eſt liberatus. hæc ex dicto lib. malefic. Angel. in prædicta clauſula, pro quibus Antonius fideiuſſit. in additione tertia.

4 An autem captus pro graui crimine, ex quo eſt pœna in euentum corporis afflictiua, poſſit relaxari fideiuſſoribus: dicendum quòd non, ſed debet incarcerari. vide de hoc ſupra, in verbo. capere. § 2. Confirmat Archid. in cap. in memoriam. 19. diſt. vide ad hoc Bart. in l. nemo dubitat. ff. de reg. iuris. & in l. reſcripto. §. debitores. ff. de mu. & hono. & in l. verſ ſed quid ſi vult dare fideiuſſores. ff. de cuſto. reo. & in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. qui. mo. pig. vel Hypoth. ſol. & Bald. in l. 1. C. de exhibē. reis.

ANNOTATIONES.

1 Fideiuſſor non poteſt interuenire, &c.] *De materia, quam hoc loco tractat auctor præter illa, qua in hac cauſa ſcripſi apud Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper quæſt. 90. vide omnino Antonium Gomezium tomo. 3. variar. reſolut. cap. 9. Iulium Clarum in pract. crimi. quæſt. 46. & Aegidium Boſſium tit. de carcerato fideiuſſoribus committendo.*

FILII HAERETICORVM.

1 Filij hæreticorum priuati ſunt hæreditate parentum, etiam ſi ipſi filij ſint catholici. patet hoc in gloſ. in verbo, ipſo iure. el. 2. cum ſecundũ eo tit. lib 6. & gloſ. in verbo, exhæreditatio. cap. vergentis. eo. tit. & in gloſ. 23. quæſt. 7. in ſumma, in fi, nã pro delicto patris filij puniuntur. 6. quęſt. 1. cap. ſi quis cum militibus. niſi forte reuerſi fuerint ad vnitatem fidei & ad gremium Eccleſiæ, quia tunc poſſunt eis reſtitui bona ex quadam miſericordia, vt dicit text. in dicto cap. vergentis. & gloſ. ibi, in verbo, miſereri. & dicta gloſ. 23. quæſt. 7. in ſumma Gemi. autem in cap. accuſatus eo. tit. lib. 6. §. ſi vero. verſ. ſed per præmiſſa, ibi: dominus meus diſtinguit, quia aut hæreticus moritur ante condemnationem, & tunc filij catholici retinent bona: aut pater moritur poſt condemnationem criminis, & ſi attendamus miſericordiam, tunc filij ex quo ſunt legitimi catholici, non perdunt bona, cum ipſi non deliquerint: aut attendimus rigorem, & tunc filij etiam catholici perdunt bona. Ad hoc facit quod dicit Archid. iu, per dicta gloſ. ſummæ. 23. quæſt. 7. & hoc procedit & in terris Eccleſiæ,

ac etiam in terris imperij, vt dicit Gemi.ibidem. Confirmat Archid. vbi ſupra, in fi. Sed & Panor. in dicto cap. vergentis. dicit, quòd hæreticus etiã ſponte rediens ad pœnitentiam, non recuperat bona, niſi ex quadam miſericordia. Et Feli. in dicto cap. vergentis. in ſecundo notabili, in prin. dicit quòd conuictus de hæreſi non recuperat bona ſua propter gratiam ei factam, niſi expreſſe dicatur quòd ei reſtituantur bona. Facit ad hoc quod dicit idem Felin. in cap. ex inſinuatione. de ſimo. ſuper gloſ. in verbo, indulgentia.

ANNOTATIONES.

1 Filij hæreticorum priuati ſunt hæreditate parentum, &c.] *propter crimen hæreſis parentum in grauiſſimas pœnas & calamitates incidunt filij, inter illas vna eſt, quia priuantur ſucceſſione in bonis parentum, hanc ſolam proſequitur hoc loco auctor, de qua & alijs vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 28. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquiſit. parte. 3. quæſt. 114. & aliquot ſequentibus, & Repertorium inquiſitorũ verbo, filij.*

FVGA, ET FVGITIVVS.

1 FVga cũm alio indicio, ſcilicet publica voce & fama cõtra fugientem, facit ꝙ fugiens poſſit torqueri. hæc Angelus in lib. maleſi. clauſula, Fama publica præcedentes, col. 14. ibi: & ideo Guido.

2 Fugitiuus remittendus eſt ad requiſitionem inquiſitoris ſub quo deliquit. C. vbi de crimi. agi. opor. l. 1. & authent. ibi ſignata, qua in prouincia. Ioan. And. hæc Gemi. in cap. vt commiſſi. §. & contra illos. de hæret. lib. 6. Ad hoc eſt gloſ. nota. in cap. ibi enim. 3. quæſt. 6. quæ dicit quòd ſi grauius eſt crimen, remittitur puniendus vbi deliquit.

3 Poſſet etiam inquiſitor illius prouinciæ vbi deliquit illum punire, ſecundum gloſ. in verbo. procedendi. dicti cap. vt commiſſi. vbi datur talis caſus: pone quis deliquit in diœceſi Rauennæ, & poſtea ſe tranſtulit Mediolanum, tunc & inquiſitor Rauennas, & inquiſitor Mediolanen. poterit procedere contra eum. Concordat Gemi. in dicto §. & contra illos. & ratio eſt ſecundum eum, quia cum iſtud delictum non ſit momentaneum, ſed ſucceſſiuum & continuum, ideo quocunque vadit, dicitur ibi delinquere, ergo punitur in loco vbi eſt, ratione delicti ibi commiſſi.

4 Si tamen deliquit publice in vno loco, puta prædicando populo contra articulos fidei, poſtea tranſtulit ſe ad aliud territorium, & ibi notum eſt publice ſuum crimen, tũc eſt remittendus ad locum vbi plus deliquit, & vbi notiora ſunt eius delicta. per l. ſi cui. ff. de accuſa. §. fi. Ioan. And. hæc Gemi. vbi ſupra, in fine.

Fugiens

5 Fugiens de carcere vbi poſitus erat ad pœnitentiam,& non habens excuſationem legitimam, poteſt vt hereticus condemnari, quia fingitur ficte conuerſus, & ſimulate confeſſus, & etiam erroris priſtini recidiuus ad hoc de pœnit. diſt. 2 cap. 1. nam exitus acta probat. 22. quæſt. 2. quod autem.& facit. 34. quęſt. 1. cap. 1. ad fi. Ioan. And. hęc Gemi. in dicto cap. vt commiſſi.§ necnon. Confirmat Felinus in cap. penult. de hæreticis. allegat Ioan. And. in dicto cap. vt commiſſi.§. penult. dicens quod traditus perpetuo carceri pro pœna herėſis, ſi fugeret ex carceribus, ex hoc ſolo diceretur conuictus, tanquam relapſus in hæreſim, & ita omnis audientia ſibi denegatur, iuxta. cap. ad abolendam. eod. tit. Facit ad hoc quod dicit Angel. in lib. malefi. clauſula, Fama publica pręcedente. col. 31. ibi: Tertio quid ſi quis poſitus fuit in carcere.

ANNOTATIONES.

1 Fuga cum alio indicio,&c.] *Fuga an & quando ſit ſufficiens indicium ad torturam, tradit Iulius clarus in pract. crimi. quæſt. 21. adde Antonium Gomezium tomo. 3. variar. reſolut. cap. 13. nu. 10.*

2 Fugitiuus remittendus eſt,&c.] *Remiſſio an & quando locum habeat in crimine hæreſis copioſe explicui in Directorio inquiſitorum parte. 3. nu. 132. ſuper tit. de forma citandi abſentem, non tamen fugitiuum cum eſt delatus vel ſuſpectus de hæretica prauitate. adde Guidonem Pape deciſione. 202. incipiente: in remiſſione malefactoris.*

5 Fugiens de carcere vbi poſitus ad pænitentiam,&c,] *vide omnino quæ adnotaui ſupra in verbo, contumax. neque in re tam graui, in qua hominis vita verſatur, facile recipienda eſt hæc auctoris ſententia.*

HAERESIS ET HAERETICVS.

1 HAereſis crimen ęquiparatur crimini lęſę maieſtatis, imo crimen hęreſis eſt grauius: dicto cap. vergētis. de hęreticis. hęc dominus Card. Zabar. in Clem. vnica de vſuris. §. ſane. quęſito 22. Confirmat Io. de Imola in dicta Clem. in gloſ. fina. Idem dicit Angel. in lib. malefi. clauſula, che hai tradito la patria. col 3. in fi. ibi: quęrit. Cynus, Salicetus. Item col. 4. ibi:& bene ſcias. item in colum. 5. poſt prin. ibi: quęro an ſacerdos. idem gloſ. & Salicetus in l. 2. C. ad l. Iul. maie. idem in lege Federici imperatoris, quę incipit: Inconſutilem. & eſt regiſtrata in capitularibus ciuitatis Comi.

2 Hęreticus dicitur qui priuilegium Romanę Eccleſię vult auferre. 22. diſt. cap. omnes.

3 Similiter dicitur hęreticus qui nouas opiniones & falſas inuenit, aut

ſequitur,

ſequitur, vel dogmatizat. 24. quęſtio. 3. cap. inter hęreſim. & cap. hęreticus.

4 Dicitur etiam hæreticus qui intelligit ſcripturam ſacram aliter quàm Spiritus ſanctus eflagitat. cap. hæreſis. ea. quęſt.

5 Eſt etiam hęreticus qui de ſacramẽtis Eccleſię vel de confeſſione aliter ſentit quàm tenet & obſeruat Romana Eccleſia. cap. ad abolendam. de hęreticis. in principio.

6 Dicitur etiam hęreticus qui dicit vel tenet ſimplicem fornicationem aut alium actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccatum mortale, vt patet in Clem. fina. de hæreticis. verſ. 7. & gloſ. ibi in verbo, non eſt.

7 Eſt etiam hæreticus qui dicit vel tenet pertinaciter vſuram non eſſe peccatum mortale, vt patet in Clemen. vnica de vſuris, in fine.

8 A ſimili dicitur hęreticus qui non ſolum tenet vſuram & actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccata, ſed etiam qui tenet alia prohibita ab Eccleſia, vel per ſcripturam ſacram, non eſſe peccata: quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudiciũ. cap. inter cęteras. de reſcript. in fi. iuncta gloſ.

9 Eſt etiam hęreſis damnata dicere legem cum Euangelio, & circuncisionem cum baptiſmo eſſe ſeruandam. l. 1. C. de apoſta. ad hoc. de bapt. cap. maiores. in prin. Ioan. And. Gemi. in cap. contra Chriſtianos. eo. tit. lib. 6.

10 Non recipiens communionem ſingulo anno eſt hęreticus. Feli. in rubrica de hęreticis.

11 Dicitur etiam hęreticus ille qui ſcindit ſe ab vnitate Eccleſię. 7. quęſt. 1. cap denique.

12 Apoſtata a fide eſt hęreticus, vt habes ſupra in verbo, apoſtata. per totum.

13 Hęreticus eſt etiam qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, ſacrificia offert, dæmones conſulit, eorum reſponſa ſuſcipit, vel aſſociat ſibi hęreticos propter ſortes exercendas, vel facit prędicta cum corpore vel ſanguine Chriſti, vel in ſortibus, vt poſſit habere reſponſa, puerum rebaptizat, & his ſimilia. hęc dicit gloſ. in verbo. ſaperent. §. ſane. c. accuſatus. eo. tit. lib. 6.

14 Eſt etiam hæreticus qui dicit, defendit, ſeu tenet pertinaciter, quòd anima rationalis ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, vt patet in Clemen. vnica. de ſumma trini. §. porro.

15 Sunt inſuper octo errores damnati tanquam hæreticales quorundam, qui eos ſub quadam ſanctitatis & perfectionis ſimulatione adinuenerunt, quos enumerat Clem. 3. de hæret. & eos damnat.

16 Qui dicit & tenet quòd Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in com-

muni etiam quantum ad ius & dominium, eſt hæreticus, vt patet per extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: Cum inter nonnullos.

17 Opinio, quæ tenet quòd paruulis baptizatis non infundantur virtutes & gratia informans quoad habitum, & ſi non pro illo tempore quoad vſum, eſt reprobata ab Eccleſia, imo damnata, vt patet in Clem. vnica. de ſumma trini. in fi. hanc opinionem etiam beatus Thomas reprobat in tertia parte. quæſt. 69. art. 6.

18 Item aſſerere pertinaciter, quòd Chriſto eiuſque Apoſtolis, in his quæ ipſos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtatur, nequaquam ius eis vtendi competierit, nec ipſa vendendi ſeu donandi ius ipſi habuerint, ſeu ex illis alia acquirendi, cum talis aſſertio uſum & geſta eorum concludat in præmiſſis non iuſta, eſt erroneum & hæreticum. patet hoc per dictam extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: cum inter nonnullos.

19 Sunt autem plures aliæ hæreſes ſeu ſectę hæreticorum, quas enumerat Iſidorus in octauo lib. etymolog. cap. 5. & ponuntur. 24. quæſt. 3. cap. quidam autem hæretici.

20 Reperiuntur etiam multæ aliæ hæreſes, quæ colliguntur ex dictis B. Thomæ in diuerſis locis, quæ etiam dinumerantur in tabula reuerendi patris magiſtri Petri de Bergomo, in verbo, hæreſis. ibi eas vide: Quotieſcunque enim aliquid dicitur vel tenetur pertinaciter quod ſit contra determinationem Eccleſiæ, quantum ad ea quæ pertinent ad fidem, illud ſemper eſt hæreticum: probatur. 24. quæſt. 1. cap. hæc eſt fides. & gloſ. fin. cap. cum Chriſtus. de hæreticis, in fin. & gloſ. in verbo docuit. cap. vnico. de ſumma tri. lib. 6. nam ad Eccleſiam pertinet determinare dubia, ſi quę interdum oriuntur circa fidem, vt patet in cap. quotiens. 24. quæſt. 1. de bapt. c. maiores. in prin. de ſumma tri. cap. 1. in fin. Clem. vnica eod. tit. §. Nos igitur. arg. 22. diſt. omnes. Concordat B. Thomas in 2. 2. quæſt. 11. art. 2. ad tertium argumentum. nam Eccleſia in his quę pertinet ad fidē, non poteſt errare, vt habetur & notatur. 24. quęſt. 1. cap. à recta ergo fide. & cap. Memor ſum. & hoc quia dominus pro ea rogauit ne deficeret fides eius. Lucæ. 22. cap. dixit dominus: Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. & ponitur 21. diſt. §. 1. in verſ. Ego pro te.

21 Notandum tamen eſt, quia ad hoc quòd aliquis proprie dicatur hæreticus, quatuor requiruntur, primum eſt error in intellectu, ita quòd male ſentiat de veritate, vnde ſi aliquis conculcet corpus Chriſti, credens tamen ibi eſſe verum corpus Chriſti, & quòd hoc ſit malum, ſed hoc facit vt placeat diabolo, iſte non dicetur hæreticus, quia non habet errorem in intellectu, nec male ſentit de ſacramento altaris.

Secundum eſt, quòd talis error ſit circa ea quę pertinent ad fidem, vel contra determinationem Eccleſiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & neceſſaria ſunt ad conſecutionem vitæ ęternæ.

Ter-

Tertium eſt, quòd talis errans ſit profeſſus catholicam veritatem, & habeat baptiſmum: vnde Iudęus vel paganus non poteſt dici hęreticus, licet habeat opinionem contra fidem catholicam.

Quartum eſt, quòd talis errans teneat talem errorem cum pertinaci malitia & obſtinata voluntate: vnde ſi quis habeat aliquem errorem circa ea quæ ſunt fidei, eſſet tamen paratus corrigi & emendari quando oſtenderetur ſibi eſſe falſum illud quod ipſe putat eſſe verum, talis non diceretur hęreticus, vt habetur. 24. quæſt. 4. cap. dixit Apoſtolus. Colliguntur iſta ex dictis beati Thomæ, in 4. ſent. diſt. 13. quæſt. 2. art. primo. & in 2.2. quæſt. 11. art. 2. Et diffuſius a beato Antonino in ſecunda parte ſummæ tit. 12. cap. 5. §. 1. & in quarta parte eiuſdem, tit. 12. cap. 4. §. penult.

22 Dicens hominem malum non poſſe pœnitere in ſenectute, eſt hęreticus. ſimiliter qui dicit, peccata dimitti a ſolo Deo ſine miniſterio clauium Eccleſiæ. hæc Feli. in cap. penult. de hęreticis. & allegat Oldradum in cōſi. 271. quod incipit: Quæſtio talis eſt.

23 Dicere aut credere Chriſtum non fuiſſe conceptum in loco naturali beatæ Virginis, in quo alij concipiuntur homines, neque natum ex illo loco communi & naturali ex quo alij homines naſcuntur, eſt hęreſis damnata, vt patet per determinationem factam auctoritate ſedis Apoſtolicæ anno 1511. ad inſtantiam patris inquiſitoris Mantuani.

ANNOTATIONES.

2 Hereticus dicitur ille, qui priuilegium Romanę Eccleſię, &c.] *Multis modis aliquis dicitur hæreticus & proprie & improprie, de quibus egimus cum Eymerico in Directorio inquiſitorum parte. 2. quæſt. 31. & 32. de eodem argumento diſſerunt Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. parte. 2. cap. 12. Conrradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. Gondiſſaluus tract. de hæret. quæſt. 1. & Carrerius tract. de hæret. num. 6. & multis ſeq.*

10 Non recipiens communionem ſingulo anno eſt hæreticus, &c.] *De hoc articulo quid ſentiendum videatur, copioſe ſcripſi apud Ambroſium de vignate tract. de hæret. quæſt. 2. num. 32. vbi adduxi verum intellectum textus in authent. de priuileg. dot. hæret. mulier. non præſtan. per quē Felinus ita ſenſit in rubrica extra de hæret. cuius ſententiæ ſimpliciter & abſolute & diſtincte acceptæ, nullo pacto ſtandum eſt.*

13 Hęreticus eſt, qui circa aras idolorum, &c.] *Qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, aut alia facit quæ docet gloſſa in cap. accuſatus. §. ſane. verbo, ſaperent. de hæret. lib. 6. hæreticus præſumitur, cum hac facta damnatam intentionem agentis præſeferant.*

IEIUNIUM.

1 IEiunia non poſſunt inquiſitores indicere hæreticis,ſeu ſuſpectis de hæreſi ad eruendam veritatem ſine diœceſano,nec alias ſimiles pœnas:neque diœceſanus ſine inquiſitore, ſicut de tortura, per gloſ. in verbo, tormentis. Clem. 1.eod.tit.idem tenet. Ioan. de Imola in dicta gloſ. & ratio eſt, quia appellatione quæſtionis intelliguntur tormenta corporis, dolores,& mala manſio.ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæſtionis. & §.quæſtionem.

ANNOTATIONES.

1 Ieiunia non poſſunt inquiſitores indicere, &c.] *Hæc diſputatio ad illa capita refertur,quæ non poteſt facere ſolus inquiſitor ſine epo,nec vice verſa,de quibus agitur per textum,gloſſam,& doctores in Clemen. 1.§.propter qđ,de hæret. adde Repertorium inquiſitorum verbo, inquiſitores. §. in quibus poſſit. & Simancam in Enchyridio violatæ religionis, tit. 8. de his quæ facere nequeunt inquiſitores.*

IMAGINES FACERE.

1 IMagines facere ad procurandum amorem mulierum non ſapit hæreſim manifeſtam,quia hoc eſt magis ſuperſtitioſum quàm hæreticum, licet ſecundum Auguſtinum in 10. lib. de ciuitate Dei, ad dęmones hoc pertineat,ludificatores animarum ſibi ſubditarum. hæc Oldradus in conſilio ſuo. 208. quem allegat Gemi. in cap. accuſatus. de hæreticis. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Imagines facere ad procurandum amorem,&c.] *Sortilegia ſimplicia, vt alibi diximus, non ſapiunt hæreſim manifeſtam, ſecus eſt ſi cum rebus ſacris fiant.imagines ergo ſimpliciter conſtituere ad prouocandum ad libidinem,ſuperſtitioſum quiddam eſt,ſed ſi illa admiſceantur,quæ gloſſa commemorat in cap. accuſatus.§.ſane, verbo,ſaperent.de hæret. lib. 6.aut illis ſimilia,hæreſim ſaperent manifeſte.*

Iam conſilium Oldradi quod hic citat auctor,eſt num. 210.& incipit:Regularis habet traditio.& contra id conſilium ſcribit Spineus apologia.4.contra Ponzinibium tract. de lamijs.

IMPEDIENTES OFFICIVM INQVISITIONIS.

1 IMpedientes officium inquiſitionis,ſeu proceſſus, aut ſententias inquiſitorum directe vel indirecte,ſi ſunt domini temporales,Poteſtates,Rectores ciuitatum vel locorum,eorumque officiales,ipſo facto ſunt excommunicati. Alij autem quicunque qui in prædictis ſcienter dederint auxilium, conſilium,vel fauorem,ſimiliter ipſo facto ſunt excommunicati, & ſi hanc excommunicationem per annum animo ſuſtinuerint pertinaci, velut hęretici condemnentur. Ad hoc text.eſt expreſſus in cap. vt inquiſitionis.§.prohibemus.& §.ſi quis vero.de hæreticis. lib. 6. & ad hoc facit gloſ.fi.ibidem.& Gemi.confirmat ibidem.

2 Sed nota quòd cum ſolis minis & terroribus dicitur quis impedire officium & iuriſdictionem.arg.optimum in cap.1.de offic.deleg.in prin. Qui alijs modis impediant officium inquiſitionis, vide ſupra in verbo. fautor.§.2. 3.& 4.

3 Omnes inpedientes quomodocunque officium inquiſitionis, poſſunt ipſi inquiſitores punire,& eccleſiaſtica cenſura coercere. arg. eſt optimũ. Clem. 1.de hæreticis.§. verum quia ibi:ſeu quòd ipſos in executione officij inquiſitionis impediat. Ad hoc eſt etiam.cap. 1.de offic. deleg. in fine cum gloſ. fina.Facit ad idem gloſ. in verbo, perſona. cap. Sane quia. eo. tit. & cap.ſtatutum.el.1.de hæreticis.lib. 6. vbi dicit Gemi.quòd vbi prohibetur impedimentum fieri, intelligitur de directo & indirecto impedimento.Facit ad hoc cap.quanto.de priuileg.& argu. ad hoc in cap.Romana.de pœnis.lib. 6.

4 Vlterius nota quòd,vt dicit Panor.in dicto cap.1.de offi. deleg. iudex delegatus poteſt iuriſdictionem ſuam exercere etiam contra quoſcunq; ſuam iuriſdictionem turbãtes.Et ſuper gloſ. fina.ibidem dicit quòd gloſ. illa vult,vt qualitercunque impediatur iuriſdictio delegati,poſſit ipſe delegatus eam exercere contra turbatores. & dato quòd non ſit expreſſum in reſcripto, poteſt tamen iudex delegatus exercere cenſuram eccleſiaſticam contra impedientes,& poteſt etiam eos multare, quia omnia videntur commiſſa ſine quibus iuriſdictio exerceri non poteſt, quod nota, & idem notatur in cap.de cauſis.de offi.deleg.& cap.prętereea.cap. prudentiam.in fi.& cap. ſuſpicionis.eo. tit.

5 Et ſi delictum turbatoris eſt notorium, indubie poteſt delegatus procedere contra eum,vt in §. proxime ſuperiori: aut non eſt notorium, ſed ſunt aliquæ coniecturę,& tunc poteſt compellere ad præſtandum cautionem de non impediendo.arg.in cap.literas.in fi.de reſti.ſpoli. quod bene nota.hæc ex Panor.in dicto cap. 1.de offi.deleg.in fi. Qui Panor.dicit etiã in cap.ſignificaſti.eo.tit.ib.: vltimo nota, quòd reſiſtentes iudici delegato

poſſunt

poſſunt puniri ab eo, cuiuſcunque conditionis & dignitatis ſint, & ratio eſt quia repręſentant perſonam Papę cui totus orbis ſubeſt. vide ad hæc omnia eundem Panor.in prędictis locis diffuſe.

ANNOTATIONES.

1 Impedientes officium inquiſitionis,&c.] *De impedientibus ſanctum inquiſitionis officium copioſe Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 2.quæſt.54. Zanchinus tract. de hæret. cap. 31.& Repertorium inquiſitorum verbo, impediens officium inquiſitionis. & Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib.4.parte.2.cap.21.& Simancas de catho.inſtit.tit.15.*

IMPLORARE AVXILIVM A DAEMONE.

1 IMplorare auxilium a dęmone in his quæ ſunt ſupra facultatem humanam,ſicut in vaticinatione de futuro, & in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dęmonum expectatur, eſt apoſtaſia a fide, per pactum initum cum dęmone, vel verbotenus ſi inuocatio interſit, vel facto aliquo etiam ſi ſacrificia deſint. hęc beatus Thomas in ſecundo ſen.diſt.6.quęſt.3.art. 2.

ANNOTATIONES.

1 Implorare auxilium à Dęmone,&c.] *de inuocantibus Dæmones ceteris copioſius mihi agere videtur Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſit.parte. 2. quæſt. 43. Aegidius Romanus lib. 2.ſent. diſt. 7. quæſt. 3. art. 3. Antoninus in ſumma parte.2. tit.12.cap.5.§.2.Repertorium inquiſit.verbo,Dæmon. Zanchinus tract.de hæret.cap.22.& alij.*

IMPOENITENS.

1 IMpœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confeſſus eſt peccatum ſuum,& poſtea negat:nam ille dicitur impœnitens,qui peccatum confiteri recuſat.de pœnit.diſt.1.§.Alij è cõtrario.& c.ſequenti.videlicet,non poteſt quiſquam. & in multis alijs capitulis eiuſdem diſt. ſed iſte peccatum ſuum de quo conſtat per ſuam confeſſionem ſponte factam in iudicio cui ſtatur. de pręſumpt.cap. literas.de verb. ſignif. ſuper quibuſdam. nunc cõfiteri recuſat, imo indiſtincte negat, ergo debet dici impœnitens. Item ex tali negatione, pręſuppoſita prima confeſſione ſpontanea, clare patet ipſum ficte conuerſum: cum enim neget,non poteſt dici conuerſus. 32. quæſt. 7. cap. quemadmodum.& facit de purga. cano. cap. inter.

hęc habentur ex conſilio ſecundo Ioan. Calde. tit. de hęreticis.

2 Confirmatur, quia non videtur ille fuiſſe vere conuerſus: de pœnit. diſt. 3. cap. pœnitentia. cum cap. ſequenti. & pręſumitur quòd materia primi erroris fuerit per eum recondita & callide palliata. de pœnit. diſt. 2. cap. 1. vbi dicitur: Si quis ſemel notatus fuerit inuidię, &c. ſciat ſe primam cauſam, ex qua inuidia naſcitur, in interioribus medullis habere recōditam. Facit ad hoc quòd notat Archid. ſuper verbo, in carcerem. cap. vt commiſſi. de hęreticis. lib. 6. in ſimili loquens.

3 Impœnitens etiam dicitur qui pœnitentiam iniunctam ab inquiſitore non adimplet, quia ex hoc pręſumitur de impœnitentia & ficta conuerſione, vt aperte probatur per dict. cap. literas. & de purga. cano. inter. & de conſecra. diſt. 2. ego Berengarius. de hęreticis. cap. accuſatus. lib. 6. hęc ex eodem conſilio ſecundo Ioannis Calderini.

4 Quomodo appareat ex iniunctione pœnitentię an aliquis ſit vere pœnitens & vere conuerſus, declarat Panor. in dicto cap. literas. de pręſumpt. in ſecunda quęſtione, dicens poſt Hoſtien. & Ioan. And. paratus eſt pœnitentiam benigne ſuſcipere, quam poſtea deuote & efficaciter implet, pręſumptio eſt de vera conuerſione, alioquin ſi pœnitentiam non vult recipere, vel ſi recipit, tamen illā renuit adimplere, pręſumptio eſt de cō trario, videlicet quòd non ſit vere pœnitens, & hoc ſatis placet & elicitur ex litera ipſa, & facit de pœnit. diſt. 2. cap. 1.

5 Si hęretici non implent pœnitentiam iniunctam poſt adiuratam hęreſim, dicit Matthęus quòd debent haberi pro relapſis. allegat text. Clē. 3. & de hęreticis. in fi. ibi: & ſatisfactionē habuerint. allegat etiam. cap. ad abolendam. §. penult. hęc Ioan. de Imola in dict. Clem. 3. ſuper gloſ. in verbo, propagentur. & in Clem. ex graui. de vſuris. ſuper gloſ. fi. Confirmat dominus Card. Zabar. in dicta Clem. ex graui. quęſito. 22.

6 Pręſumitur quis impœnitens & non plene conuerſus, qui poſtquam uerſus eſt ad fidem, incidit in manifeſtum peccatum, non tamen hoc ſufficit ad condemnationem. hæc ex Panor. in dicto cap. literas. de pręſumpt.

ANNOTATIONES.

1 Impœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confeſſus eſt peccatum ſuum, & poſtea negat.] *In hac ſententia auctor ſequitur opinionem Ioannis Calderini conſil. 2. tit. de hęret. quę facilè & inſtinctè in re tam graui recipi non debet. vide Simancam de catho. inſtit. tit. 13. de confeſſis. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 23. ſed Zanchinus loquitur in ea facti ſpecie, quando quis reuocauit confeſſionem poſt indictam pœnenitentiam, & multum refert intelligere quo tempore quis confeſſionem à ſe factam reuocet.*

cæterum articulus hic valde anceps eſt,& copioſiori indiget declaratione, quam alibi fecimus.

3 Impænitens etiam dicitur ille qui pænitentiam iniunctam ab inquiſitore non adimplet.] *Quæ in hoc. §. & ſequentibus commemorat auctor matura quoque indigent conſideratione, & multiplici diſtinctione,id quod nos diligenter (niſi fallimur) præſtitimus apud Directorium inquiſit.parte.3.ſuper quæſt.97.ea omnino videto,vt hæc abſque periculo & errore & intelligas & ſequaris.*

INDICIVM.

1 INdicium dicitur ab indicando,vnde in ſtricta & propria ſignificatione ſummitur pro aliquo notabili ſigno maleficij,vel alterius rei,ad habendam veritatem:& ideo bene dicitur ab indicando.l.ſolent.ff. de præſcrip.non plene indicet,ſed dat ſignum & viam ad habendam veritatem plenam.Panor.in cap. tertio loco.de proba.in gloſ.fin.

2 Indicium in lata ſignificatione poteſt ſumi pro plena probatione,& tunc etiam dicitur ab indicando, quia indicat aliquid factum vel non factum eſſe, vnde iudex qui non poteſt adduci ad veram ſcientiam alicuius facti, adducitur ad credulitatem ex probationibus,& ſic reſpectu iudicis, poſſunt probationes dici indicia. hæc Panor. in dicto cap. tertio loco.

3 Poſſunt etiam indicia capi pro præſumptionibus violentis, quæ ſufficiunt ad ferendam ſententiam diffinitiuam.de præſumpt. cap. afferte.& l.indicia.C.de rei vendi.l.ſciant cuncti.C.de probationibus. & iſta æquiualent teſtibus:& de hoc eſt bonus text.in dicta l.indicia.hæc Panor. vbi ſupra,& etiam in c.veſtra de cohabi.cle.& mul.Facit ad hæc omnia quod dicit Angel.in lib.maleſi.clauſula,fama publica præcedēte.col.3.ibi:quæro quid ſit indicium.

4 Vel indicium ſecundum Bal.in l.non hoc.C. vnde cogna.eſt coniectura ex probabilibus & non neceſſarijs orta, à quibus poteſt abeſſe veritas, ſed non veriſimilitudo veri, quæ quandoque mentem indicantis in tantum perſtringunt,vt cogant conſcientiam iudicis indicare ſecundum ipſa per l.neque natales.C.de proba.nam iudicis conſcientiæ relinquuntur, & ideo vbi oportet indicare per indicia, vel per animi motum præferre vnam probationem alteri, lex conſcientiam indicis onerat. ff. de teſti. l. 3. §. tu magis.& l. ob carmen. §. fina. hæc dominus Paris de Puteo in ſuo tractatu de ſyndicatu, in cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex

5 Et ideo quando facile & frequenter contingit veritatem abeſſe a tali coniectura,ſeu a tali indicio, tunc eſt leue indicium. arg. gloſ. in dicta l.

non

non hoc. C. vnde cogna & notatur in l. ad ref. C. de proba. Si autem facile & frequenter contingit adeſſe, tunc eſt graue indicium, & æquiparatur præſumptioni iuris, vt notatur per, Cynum in l. metum. de dolo. ſiue agatur de probando vero hominis actu, ſiue de probando animo. ff. de ſica. l. 1. §. ſed ſi claua. Cap. ſignificaſti. de homici. Ita Bald. in dicta l. non hoc. Colliguntur omnia iſta ex dictis domini Paridis de Puteo, vbi ſupra, in dicto. cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex. in principio.

6 Et ideo quæ dicantur indicia indubitata, vide Ang. in dicto lib. clauſula, Cõparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt totum. colum. 1. in fi. ibi: Et quod dixi.

7 Quæ autem indicia ſufficiant ad torturam, non poteſt dari certa doctrina, ſed remittitur arbitrio iudicantis & boni iudicis, qui ſecundum qualitatem perſonæ, & delicti, & demonſtrationum ſeu ſuſpicionum, iudicabit indicium eſſe ſufficiens & idoneum vel non. Ita dicit Bart. in l. fi. ff. de quæſt. & ideo quilibet bonus iudex debet ſolicite inſtare ad indagãda indicia: vtrũ autem vnũ tantũ indicium ſufficiat, vel plura requirãtur, dic quòd hoc reſidet in pectore iudicis. Vide omnia iſta diffuſe in lib. Angeli de malefi. cla. fama publica precedente. colum. 3. ibi: quid ſit indicium. & col. quinta, ibi: quæro an vnum indicium, & col. 6. ibi: ſed adde in hac materia primo domin. Gan. in quibus locis ponuntur multa exẽpla indiciorum.

8 Indicium ad torturam eſt fama cum fuga ſecundum Bal. in l. voluntatis. vltima col. C. de fideico. Item fuga, ſecundum Diuum in l. diuus. verſ. diuus. per l. 3. §. de his. ad Sil. hęc Bertachinus in ſuo repertorio, in verbo. indicium. 46.

9 Indicia duo leuia conſtituunt vnum ſufficiens ad torturam. Bart. in l. fi. ff. de quæſt. & Anto. de Canaria, in tractatu tormentorum. hæc Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium. penult. nam quæ ſingula non proſunt, ſimul coadunata iuuant. gloſ. in verbo, fama loci, cap. illud. de prę ſump. & gloſ. in verbo, dicta. cap. tertio loco. eo. tit.

10 Indicia etiam minora quàm ſit probatio ſemiplena ſufficiunt ad torturam. Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium. 19.

11 Indiciũ ſumptum ex experientijs & coniecturis, quæ communiter a talibus malefactoribus procedere ſeu accidere ſolent, eſt validum: nam, vt dicit Panor. in cap. Oſius. de elect. in fi. & in cap. 1. de Cler. non reſid. in prin. Argumentum a communiter accidentibus tenet, & quod colligitur ex coniecturis & veriſimilibus præſumptionibus, dicitur manifeſtum, vt dicit idem Panor. in dicto cap. 1. de cle. non reſid. in prin. Facit ad hoc quod dictum eſt ſupra eodem verbo. §. 5.

ANNO.

ANNOTATIONES.

1 Indicium dicitur,&c.] *De materia indiciorum,qualia exigantur & ſufficiant ad torturam præter doctores hic ab auctore citatos, vide Iulium Clarum in pract.crimi. quæſtio. 20. 21. & 22. & Antonium Gomezium tomo.3. variar. reſolut. cap. 13. de tortura. adde omnino Eymericum in Directorio inquiſitorum parte.3.quæſt.61.vbi diximus copioſe.*

INDVLGENTIA CRVCESIGNATORVM.

1 Indulgentia Cruceſignatorum eſt, quia primo habent plenariam remiſſionem omnium peccatorum: hanc habent ab Alexandro quarto, in priuilegio quod incipit: Præcunctis. item a Gregorio nono,in priuilegio quod incipit:Ille humani generis. A Clemente quarto, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. habetur etiam extra de hæreticis. cap. excommunicamus.§. catholici vero.& Panor.ibidem: & hoc dummodo votum emiſſum in ſubſidium officij inquiſitionis vſque ad mortem efficaciter proſequantur. Sic enim dicunt prædicta priuilegia.

2 Secũdo omnis talis Cruceſignatus poteſt abſolui ab inquiſitore ab omni ſententia excommunicationis,ſuſpenſionis,& interdicti canonis, & ab illis præſertim, quas pro incendijs eccleſiarum, vel iniectione manuum violenta in perſonas eccleſiaſticas incurriſſet,& ab omnibus alijs ſententijs generaliter ab Apoſtolica ſede promulgatis.

3 Tertio poteſt inquiſitor diſpenſare cum clericis Cruceſignatis ſuper irregularitatibus quas celebrando diuina ligati ſententijs canonis contraxiſſent.

4 Quarto omnia vota Cruceſignatorum per inquiſitorem poſſunt commutari,votis terræ ſanctæ & perpetuis dumtaxat exceptis.

5 Quinto poſſunt inquiſitores concedere Cruceſignatis, quòd tempore generalis interdicti valeant intereſſe diuinis officijs,& eccleſiaſtica recipere ſacramenta in locis in quibus ex indulto Apoſtolico huiuſmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patent per priuilegium Innocentij quarti, quod incipit: Malitia huius temporis.

ANNOTATIONES.

1 Indulgenia Cruceſignatorum,&c.] *De Cruceſignatis pauca quædam dixit auctor ſupra verbo,Cruceſignati. de quibus uide Camillum Campegiũ apud Zanchinum cap.9. & cap. 37.*

Quantum vero attinet ad extrauagantes pontificias, quarum meminit

actor

auctor hoc loco, illæ nunc impreſſæ habentur inter literas Apoſtolicas pro officio inquiſitionis in fine Directorij inquiſitorum.

INDVLGENTIA EORVM QVI FAVENT ſanctæ inquiſitioni.

1 INdulgentia eorum qui fauent officio inquiſitionis.
Gregorius non°, in priuilegio quod incipit. Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, ponti. ſui anno. 1 1. concedit tres annos indulgentię omnibus Chriſti fidelibus, qui ex animo auxilium & conſilium pręſtiterint vel fauorē: & ſi aliqui ex his in proſecutione dicti officij deceſſerint, plenam omnium peccatorum, de quibus fuerint contriti & confeſſi, remiſſionem.

2 Alexander quartus idem per omnia cōcedit, ſed & in particulari illud met concedit ſocijs & notarijs inquiſitorum, in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

3 Innocentius quartus idem per omnia, quaſi de verbo ad verbum, concedit in priuilegio quod incipit: Vt nihil vobis deſit.

4 Clemens quartus idem concedit ſocijs fratribus ordinis noſtri, ac notarijs, & alijs officialibus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Vrbanus quartus idem per omnia concedit de verbo ad verbum in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

Ex quibus omnibus patet, quòd ſocij & notarij inquiſitorũ, & omnes alij dantes auxilium, conſilium, & fauorem officio inquiſitionis, conſequuntur indulgentiam quindecim annorum pro ſingulis vicibus, & ſingulis actibus, & ſi in proſecutione talis actibus, & ſi in proſecutione talis auxilij vel fauoris dicti officij deceſſerint, plenam omnium peccatorum, de quibus confeſſi fuerint & contriti, conſequuntur remiſſionem.

Indulgentiam quam poſſunt dare inquiſitores auctoritate diuerſorum ſummorum pontificum: Fuerunt plures ſummi pontifices, quorum quilibet conceſſit inquiſitoribus Lombardiæ auctoritatem concedendi quadraginta dies indulgētiæ omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad prædicationem eorum pro officio inquiſitionis faciēdam acceſſerint, qui pontifices ſunt iſti, videlicet:

Innocentius quartus, ſcribens inquiſitoribus in priuilegio quod incipit: Tunc potiſſime. dat. Brixiæ quinto Cal. Octobris, pontificatus ſui anno nono.

Idem in alio priuilegio quod incipit: Malitia huius temporis. ſcribens inquiſitoribus, dat. Anagniæ. 13. Cal. Iunij. potificatus ſui anno. 11.

Alexan-

Alexander quartus, ſcribens inquiſitoribus in priuilegio, quod incipit: Cupientes. dat. Anagniæ, 7. idus Octobris, pontificatus ſui anno ſexto.

Gregorius nonus, ſcribens Prouinciali & inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, pont. ſui anno. 11.

Clemens quartus, ſcribens inquiſitoribus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Peruſij. 18. Calen. Decemb. pont. ſui anno primo.

Vrbanus quartus, ſcribens inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Viterbij. 13. Cal. Aprilis, pont. ſui anno primo.

Nicolaus quartus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus mundi. dat. Reate, 12. Cal. Septembris. pont. ſui anno ſecundo.

ANNOTATIONES.

1 Indulgentia eorum qui fauent officio inquiſitionis, &c.] *De indulgentijs & priuilegijs eorum qui fauent officio ſanctiſſimæ inquiſitionis, pleniſſime diſſerit Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum parte. 3. quæſt. 127. & aliquot ſequentibus.*

Reſcripta vero ſiue extrauagantes, quarum auctor meminit hoc loco, omnes fere ſunt impreſſæ vnà cum Directorio inquiſitorum.

5 Ex quibus omnibus patet, quod ſocij, &c. conſequuntur indulgentiã. 15. annorum.] *De hoc articulo quid ſentiam dixi in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper quæſtio. 127. auctor hic per poſteriores pontifices accumulari cenſuit indulgentias, ego ſolum confirmari credebam, quamquam ſubſit cauſa vt accumulentur.*

INFAMIA.

1 INfamia vel ſcandalum, ſi etiam a maledicis oriatur, & ſi non a pluribus ſed ab vno tantum venerit, facit quòd poſſit procedi ad inquiſitionẽ contra infamatum. arg. 2. quæſt. 5. mandaſti. & arg. ad hoc, quia ſoli Epiſcopo ſi eſſet ſuſpectus, poteſt indici purgatio. 2. quæſt. 5. cap. omnibus. in fi. Ergo ab vno poteſt procedere infamatio, etiam ſi ſemel tantum ſuſpectus eſt. hæc Inno. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accuſa. circa medium.

2 Infamia, vndecunque proceſſerit, facit quòd ſit indicenda purgatio, propter euitandum ſcandalum. Ad hoc eſt bona gloſ. in dicto cap. qualiter & quando, in verbo, A maleuolis. & gloſ. in cap. cum dilectis, de purga-

ga. cano. in verbo, apud bonos & graues. Confirmat. Panor. in cap. at ſi clerici. de iudi. ſuper primam gloſ. vide ad hoc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Non quidem a maleuolis. Et limita ſecundum ibi notata in additione ſequenti.

3 Super probatione infamiæ ſufficiunt duo vel tres teſtes bonę famæ, quia vbi numerus teſtium adijcitur, duo ſufficiunt. ff. de teſti. l. vbi hæc Albertus de Gandino tractatu maleficiorum, in rubrica, quomodo cognoſcatur de maleficijs per inquiſitionem. §. ſi autem ille negauerit. circa medium.

4 Et nota quòd ſufficit ſi teſtes dicant illum de tali crimine infamatum: & ſi fuerint interrogati, debent dicere apud quos ſit illa infamia. vel dic quòd ſufficit ſi dicunt quòd de illo maleficio eſt rumor vel infamia in tali contracta cõtra iſtum, non nominando aliquas ſingulares perſonas. hæc Albertus de Gan. vbi ſupra.

5 Non eſt etiam neceſſe quòd teſtes audierint hanc infamiam ab eiſdẽ prouidis & diſcretis, ſed ſufficit ſi a diuerſis, & etiam ſufficit ſi non audierunt eodem tempore, & eodem loco, ſed diuerſis, & hoc illa ratione: quia cum infamiam tantum probare habeant, ſufficit ſi teſtes de hac & ſuper hac fuerint concordes, vt arg. ff. de peti. hæred. l. ſi quis libertas. § quotiens. ff. de arbi. l. ſi arbiter. & C. de iuris & fac. ignoran. l. cum falſam. hæc idem Alber. vbi ſupra.

6 Nec eſt neceſſe quòd teſtes concordent ſuper cauſis ſcientiæ: vnde ſi teſtes dixerunt ſe ſcire de illa infamia, quia audierunt, non debent probare quòd ſic audierunt, nec habet vnus teſtis cum alio concordare, ſcilicet de loco, tempore, & cauſis ſcientiæ, quia de illis nulla eſt quæſtio; ſed ſolum eſt quæſtio de fama & infamia: vnde quanquam videantur ſingulares in ſuis dictis, tamen ſtabitur aſſertioni eorum. hæc idem Alber. vbi ſupra, poſt prædicta.

7 Niſi prius conſtet de infamia, non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis, vt dicit Panor. in cap. cum oporteat. de accuſa. & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. Ad hoc eſt textus expreſſus in dicto cap. cum oporteat, ibi: diſcretioni veſtræ mandamus. Ad hoc eſt etiam gloſ. 4. ibidem. Facit etiam quod dicitur in cap. inquiſitionis. eo. tit. ibi: ad hoc reſpondemus. §. tertiæ dubitationis articulus. excipitur vt infra, in verbo inquiſitores. §. 7.

8 Sed aduertendum ſecundum eundem Panor. poſt Hoſtien. quòd quædam eſt inquiſitio generaliſſima, vt quando prælatus inquirit ſuper ſtatu totius prouinciæ, de qua in cap. ſicut olim. eo. tit. & in cap. Romana. de cẽſi. lib. 6. & in hac non eſt opus infamiam præcedere.

Quædam eſt inquiſitio generalis, vt quando inquiritur ſuper ſtatu ciuitatis vel caſtri, vel alicuius loci, & tunc etiam non exigitur quòd infamia

famia præcedat. Ad hoc de offic. ordi. cap. 1. l. congruit. ff. de offic. preſid.

Quædam eſt inquiſitio ſpecialis, vt illa quæ fit contra certam perſonã, & non fit ad pœnam imponendam, ſed ex debito officij, & etiam non exigitur vt infamia præcedat. Ad hoc. cap. poſtquam. cap. cum dilecti. & ca. nihil. de elect. hæc Panor. in dicto cap. qualiter & quando. ſuper gloſ. 1. ibi: cum per famam & frequentem clamorem.

9 Infamia probata per teſtes, nunquid poteſt inquiſitus probare eſſe bonæ famæ, & ſic repellere inquiſitionem ſuper veritate criminis, & tollere probationem malæ famæ? Ioan. And. dicit quòd non debet admitti probatio ſuper bona fama, quia videretur fruſtratoria; nam ſi centum dicerent quem eſſe malæ famæ, & mille quòd eſſet bonæ famæ, probatio ſuper bona fama nõ releuat, quin ſaltẽ remaneat infamatus apud alios; & reſpectu illorum facienda eſt inquiſitio. Tancre. tenet contrarium, & quòd ſit ſtandum dicto plurimorum. Hoſtien. dicit quòd probatio admittatur, ſed an præiudicet contrariæ probationi, debet attendi quid habeat communis vox exterior, & debet attendi qualitas teſtium & perſonarum, & ſecundum hoc iudex arbitrabitur quæ probatio valeat. Panor. poſt Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio. dicit, quod aut teſtes vtriuſque partis deponunt ſuper fama eiuſdem loci & eiuſdem temporis, & tunc ſtandum eſt teſtibus magis idoneis: aut teſtes hincinde ſunt equales, & tunc ſtandum eſt numero, vel datur paritas numeri, & tunc ſtabitur probationi magis veriſimili, & maxime veriſimilitudo debet attendi in infamia, quia ſecundum Bart. non ſufficit teſtes dicere infamiam eſſe apud populum, ſed debet reddi cauſa ſurgens ex aliqua ſimili præſumptione. Colliguntur omnia iſta ex Panor. in dicto cap. cum opporteat in vltima col. vide ibi omnia diffuſe. Facit quod notatur in cap. in noſtra. de teſti. & gloſ. fin. in cap. 1. de præſcript. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Infamia vel ſcandalum, &c. *De infamia ſeu diffamatione, ſeu fama contra aliquem, quid ſit, & qualiter probetur vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæſt. 6. & quæ diximus in directorio inquiſitorum parte. 3. nu. 80. tit. de modo continuandi proceſſum per inquiſitionem.*

INIVRIANS INQVISITOREM.

1 INiurians inquiſitorem poteſt puniri per ipſum, quia crimen commiſſum in inquiſitorem videtur tangere Eccleſiam. 2. quæſt. 7. Si quis ab Epiſcopo. ad quòd, de verbor. ſignifi. ex parte. & inſuper quia iniuria illa-

ta maxime dum eſt in actu exercendi officium, non videtur ſibi facta pretextu ſuæ priuatæ perſonæ, ſed prætextu & in contemptum ſeu impedimentum officij ſui. Facit de fo. compet. cap. 2. de ſen. excom. cum deſideres. §. fina. de maledicis. cap. 1. iuncta gloſ. ibi vide. Facit etiam de pœnis. cap. 1. lib. 6. Et talis iniurians grauius punietur quàm ſi alteri priuatæ perſonæ iniuriã intuliſſet, vt ff. de iniurijs. l. iudici. ff. de pœnis. l. aut facta. §. perſonam. cum ſimilibus. & pœna debet eſſe arbitraria, conſideratis perſonis & qualitate facti, vt dicta l. aut facta. quæ habetur de pœnit. diſt. 1. cap. fina.

ANNOTATIONES.

1 Iniurians inquiſitorem poteſt puniri per ipſum, quia crimen, &c.] *De hoc articulo vide omnino Zanchinum tract. de hæret. cap. 32. Repertorium inquiſitorum & Vmbertum Locatum in opere iudiciali verbo, iniuria. quibus locis concludunt inquiſitores poſſe punire eum, qui illis infert iniuriam, & pœnam eſſe arbitrariam.*

Ceterum ſi conſtet, inquiſitori illatam iniuriam, quia inquiſitor eſt, & ratione officij, qui talem iniuriam intulit grauiter coercendus eſt, de quo vide. extrauagantem pij Papæ V. incipien. Si de protegendis. *quæ habetur in fine Directorij inquiſitorum.*

INQVISITIO.

1 INquiſitio non debet formari contra reum, niſi prius iudex interroget eum ſuper quo intendit inquirere contra eũ, aliàs non valeret, vt in ca. qualiter & quando. in verſi. debet igitur, de accuſa. & hoc maxime ſi reus eſt præſens, & in fortia officialis, tunc ſemper iudex interroget reum cum tortura & ſine, in camera pluries, vt videat bene ſuper quo poſſit formare inquiſitionem, & ita poſt eius interrogationem formet inquiſitionem: & quia non eſt hic actio, non eſt neceſſe quòd ſuper inquiſitionem lis conteſtetur, ſed fieri tamen debet per iudicem interrogatio, & per reum reſponſio. hæc ex libro malefic. Angel. in clauſula, hæc eſt quædam inquiſitio. col. 8. col. 9. & col. 10.

2 Nota tamen quòd eſt neceſſe quòd inquiſitio formata contra aliquem habeat debitam formam, aliter non tenet. dicto cap. qualiter & quando. & cap. inquiſitionis. de accuſa. hæc Angel. vbi ſupra, col. 7. in fi.

Dicit tamen idem Angel. vbi ſupra, quòd in crimine hæreſis procedit inquiſitio ſine loco & tempore. hæc Angel. vbi ſupra, col. 10.

3 De ſubſtantia inquiſitionis eſt, quòd fama publica a fide dignis procedat. cap. ad petitionem. cap. qualiter & quando, & cap. cum oporteat.

de

de accuſa. & de hoc habes ſupra, in verbo. infamia. §. 7.

Fallit tamen quando reus eſt præſens, & non opponit, vt in cap. 2. de accuſa. lib. 6. quia tunc tenet inquiſitio ſine diffamatione.

Item fallit quando iudex ex mero officio ſuo inquirit & non ad poſtulationem alicuius, vt in cap. 1. de offic. ordi.

Item fallit quando iudex inquirit ex neceſſitate ſui officij, vel vertitur in periculum animarum, vt notatur in cap. ad noſtram. el primo. de iureiuran. & tunc in tali crimine poteſt inquiſitio formari non præcedente aliqua diffamatione; vt dicit Angel in lib. malefi. clauſula prima. col. 9. ibi: quarto principaliter quæro.

Fallit etiam in crimine hęreſis, in quo proceditur nulla pręcedente diffamatione. Caſus eſt quem dominus Card. dicit eſſe ſingularem, & ſe alibi non legiſſe in cap. excommunicamus. el. primo. §. Adijcimus. de hæreticis. & ipſum ſequitur Io. de Anania. hæc Angel. in dicto lib. malefi. clauſula, hæc eſt quædam inquiſitio. col. 10.

4 Nota tamen quòd iudex qui inquirit ex mero officio, ſicut facit inquiſitor, non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione pręcedẽte. Angel. vbi ſupra, col. 11. & 12. Et confirmat Alber. de Gandi. in tractatu de malefi. in rubrica. Quomodo cognoſcatur de maleficijs per inquiſitionem. §. caueant tamen inquiſitores.

5 Si in inquiſitione generali aliquis reperitur culpabilis, poteſt procedi contra eum ad impoſitionem pœnæ ex illis probationibus in generali inquiſitione receptis, nec eſt opus vt de nouo illæ probationes ſpecialiter recipiantur; ſed ſatis eſt illum nominatim citare vt veniat ad opponendũ ſi quid opponere vult: & hoc intelligo quando inquiſitio erat formata cõtra certum genus perſonarum: nam tunc in effectu inquiſitio videtur formata contra quemlibet, & ideo repertus culpabilis ex priori tela iudicij venit puniendus: pro hoc videtur ſimilis textus ſecundum vnam lecturam in cap. per inquiſitionem. de elect. Facit quod notatur. in cap. 2. de confeſſ. hæc Panor. in cap. ad petitionem. de accuſa. in prin. Facit quod not. Inno. in cap. bonę. el. primo. de elect.

ANNOTATIONES.

a Inquiſitio non debet formari contra reum, &c.] *De inquiſitione, & de ordine procedendi in crimine hæreſis per viam inquiſitionis vide Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 3. num. 69. titu. de tertio modo procedendi in cauſa fidei per viam inquiſititionis. adde quæ ibidem diximus, & Simancam de catho. inſtit. tit. 44. de ordine procedendi. nu. 7. & ſeq. & Repertorium inquiſitorum verbo, inquiſitio. & alij ex quibus intelliges quid ſit inquiſitio, & quotuplex, & qualis ac quantus eius vſus in ſacro inquiſitionis tribunali.*

IN-

INQVISITOR HAERETICAE PRAVITATIS.

1 INquiſitor hæreticæ prauitatis, licet inſtituatur à prælatis ordinis, puta a Prouinciali vel Generaliter, eius tamen iuriſdictio dependet immediate a Papa, quia dicti prælati inſtituunt eũ auctoritate Apoſtolica vt in glo.in verbo cõmitti.& in verbo,amouere.Clem. 2,de hæret.& ideo dicitur inſtitutus a ſancta ſede Apoſtolica, quia omnia noſtra facimus, quibus noſtram auctoritatem impertimur. C.de vet.iur.enu. l. 1. §.ſed neque. & ideo, ſecundum Panor.in cap. ſane quia.de offi.deleg.in prin. delegati loquuntur in plurali,& ſcribunt in literis: *Et noſtris, imo verius Apoſtolicis parere mandatis.* quia repræſentant perſonam Papæ.

Et debet inquiſitor attigiſſe quadrageſimum annum, aliter non poteſt ei committi officium inquiſitionis,vt in clem. 2.in prin.Et ſi committitur non tenet,& ille qui committit puniendus eſt, vt in gloſ.dictæ clem. 2.

2 Inquiſitor poteſt committere vices ſuas, & eas reuocare cum voluerit non obſtante quod Panor. in cap. Venerabili.de offic.deleg.not.nono,dicat quod delegatus committens vices ſuas alteri, nõ poteſt amplius reuocare commiſſionem, de quo in cap. quamuis. eo.tit.lib.6.ſi ſubdelegatus cepit vti iuriſdictione,vt in gloſ.penult.dicti cap.venerabili.& ratio eſt quia dictum Panor.& dictũ ca.quamuis.vt innuitur, intelligit de delegato ad ſpecialem cauſam,& non ad vniuerſitatem,vt eſt inquiſitor,qui licet ſit datus delegatus ſpecialiter in cauſa hæreſis, eſt tamen datus generaliter in prouincia ſibi commiſſa, & ad vniuerſitatem perſonarum, vt dicit Gemi.in cap.ne aliqui.& cap.per hoc de hæret.lib.6.vnde habent quaſi ordinariam iuriſdictionem,vt dicit Archid. in dicto cap. ne aliqui. & ideo inquiſitores hæreticæ prauitatis vices ſuas cõmittere poſſunt,& eas quãdocunque voluerint reuocare, vt dictum eſt:nam & ordinarius poteſt reuocare:& hoc etiam innuitur in gloſ.in verbo, Si non poſſunt ambo.cap. ſuper quæſtionum.de offi.deleg.

3 Inquiſitor non poteſt ſe intromittere de diuinationibus aut ſortilegijs niſi ſapiant hæreſim manifeſte,vt in cap.accuſatus.§.Sane.de hæret.lib.6. Quomodo autem iſta ſapiant hæreſim manifeſte, vide ſupra in verbo, diuinatio.§. 1.& §. 2. neq; etiã poteſt ſe intromittere de quæſtiõnib.vſurarum,neque contra eos quibus reſtitutionem vſurarum pro crimine hæreſis iniunxerunt. ac illos qui ſe & ſua in iudicio Eccleſiæ obligarunt,vt in dicto cap.accuſatus.§. de quæſtionibus.

4 Inquiſitores non poſſunt inquirere contra Epiſcopos de crimine hæreſis,ſi tamen inuenerint eos circa hoc crimen commiſiſſe; vel eos ſuſpectos aut diffamatos ſciuerint, tenebuntur id ſedi Apoſtolicæ nuntiare, vt in c. inquiſitores.eo.tit. lib.6.

Inqui-

5 Inquiſitores ordinis Fratrum Prædicatorum non poſſunt procedere de hoc crimine, neque inquirere contra Fratres Minores, neque inquiſitores Fratrum Minorum contra Fratres Prædicatores, ex bulla aurea Xiſti Papæ quarti, quæ incipit: Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum.

6 Inquiſitores non poſſunt procedere contra aliquem officialem vel nũtium Ramanæ curię, in vt extrauagāti Io. xxij. quæ incipit: cum frater. hoc dicit Archiepiſcopus Florent. in 3. parte ſuæ ſummæ, tit. 18. ca. 2. §. 7. qui bus debeant. verſ. Item inquiſitores non poſſunt.

7 Inquiſitores generales poſſunt procedere ad inquirendum de veritate criminum etiam non receptis teſtibus ſuper infamia, ſatis eſt enim quod conſtet de infamia propter frequentem clamorem, ſecus in delegato ad vnam cauſam tantum Panor. in cap. cum dilecti. de accuſa. in ſecundo notabili, & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. ſuper gloſ. 1. ibi: in ea gloſ. ibi: quòd iudex ſit criminoſus. in ſecunda differentia.

8 Inquiſitores poſſunt inquirere de articulis fidei, & de ſacramentis Eccleſiæ contra omnes quos habent ſuſpectos de fide propter aliquam ſiniſtram vitam, quam faciunt, vel propter excommunicationem, quam diu ſuſtinuerunt, & ſi contumaces fuerint, procedent iuxta. cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. ſi autem comparuerint, & culpabiles reperti fuerint, procedent vt dicitur in Clem. 3. eo. tit. in fi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta cle. 2. verſ. Cum autem. §. porro. Facit ad hoc quod dicitur infra in verbo. ſuſpicio. §. primo.

9 Inquiſitores ſeu Epiſcopi & ſubſtituti ab eis cauere debent ne malitioſe aut fraudulenter alicui imponant crimen hæreſis, neque alij, quòd eos in executione officij inquiſitionis impediat, falſo imponere, & ſi aliquem vexauerint, imponendo ei hęreſim falſo, vel quòd impediat officium ſuũ, aut cauſa odij, gratię, vel amoris, vel lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam & conſcientiam ſuam omiſerint contra quempiam procedere vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, Epiſcopus ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij vero excommunicationis ſententias eo ipſo incurrant, à qua non poſſint abſolui niſi per Romanum pontificem, præter quam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa poterunt beneficium obſolutionis obtinere. hæc in Clem. 1. eo. tit. §. verum quia. Facit ad hoc id quod dicitur infra in verbo. præcipitur. §. 2.

10 Inquiſitores & eorum ſubſtituti ſunt ipſo facto excommnnicati ſi pętextu officij inquiſitionis quibuſuis modis illicitis ab aliqmbus pecuniã extorqueant, aut bona eccleſiarum ſcienter attentent ob clericorum defectum, occaſione officij prędicti, fiſco etiam Eccleſię applicare, vt dicitur in dicta Clem. 2. vbi dicit dominus Card. Zabar. quòd hic nomi-

ne pecuniǽ intelligitur de quocunque commodo ęſtimabili, ne illicitis modis extorqueatur.

11. Poſſunt inquiſitores ordinis Fratrum Prædicatorum in prouincijs in quibus habent officium inquiſitionis, cōpeſcere Fratres Minores ne prædicent quando ipſi pro facto fidei prædicare velint, & econuerſo inquiſitores Fratrum Minorum in prouincijs in quibus habent dictum officiũ poſſunt compeſcere Fratres ordinis Prędicatorum, licet ſibi inuicem deferant, quod eſt commendabile.

Caueant tamen ſibi a pœna Clem. 1. eod. tit. in fi. videlicet, ne malitioſe impedimentum imponant. hęc Io. And. in nouella. ſuper cap. vt officiũ, lib. 6. Et Gemi. ibidem. & ita etiam poſſunt compeſcere alios religioſos prędicatores. Facit ad hoc id quod dicit dominus Card. Zabar. in Clem. dudum. de ſepul. verſ. ab olim. quæſito. 12. in fi.

Nec valet ſi quis dicat quòd ille text. cap. ut officium. loquitur de quæſtuarijs & non de alijs religioſis prædicantibus, quia quamuis ibi adducatur exemplum de quæſtuarijs, tamen ratio ipſius textus eſt quia impediunt, & quia non pertinet ad eos factum fidei vel inquiſitionis: vbi ergo ſeruatur hoc, quòd impediatur factum fidei vel inquiſitionis, poteſt inquiſitor inhibere ne prædicent, quia eſt eadem ratio, & vbi eſt eadem ratio, ibi eſt eadem diſpoſitio iuris, ſecundum gloſ. cap. 1. de tempo. ordi. lib. 6. tum quia officium fidei eſt fauorabile, & qui impediunt ſunt excommunicati, per. cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hęret. lib. 6.

12. Item poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum & caſtrorum aliorumque locorum prout negotio fidei viderint expedire, vt dicitur in cap. vt commiſſi. eo. t it. lib. 6. vbi Gemi. dicit, quòd ſolent fieri hæ conuocationes ad audiendas ſententias & pœnas quas inquiſitores infligunt, & ad videndos aliquos cruciari, & expedit fidei talia publice fieri, ad inſtructionem ac etiam ad terrorem. Io. And. hęc Geminianus.

13. Poſſunt etiam inquiſitores ſine diœceſano capere, arreſtare, ac tute cuſtodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis, prout viſum fuerit, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. poſſunt etiam tradere hæreticos ſeu de hæreſi ſuſpectos duro carceri ſeu arcto, tamen ad cuſtodiã & non ad pœnam. de hoc habes ſupra in verbo, capere. §. 1. & nota quòd, arreſtare eſt quādo alicui interdicitur ne exeat certum locum ſine manus iniectione. Capere autem dicitur, cum manibus tenetur. de hoc habetur in cap. vt famæ. de ſent. excom. Confirmat Io. de Imol. in Clem. 1. de hæreticis. Concordat Dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. verſ. propter quod. ibi: quarto oppono. arg. de ſent. excom. Nuper. de offic. ordi. cum epiſcopus. lib. 6.

14. Item poſſunt inquiſitores habere officiales armatos & concedere licentiam deferendi arma. Caueant tamen ne abutantur quomodolibet conceſ-

conceſſione portationis armorum, & non habeant officiales niſi neceſſarios, vt in Clem. 2. eo. tit. in fi. & in gloſ. penult. & fi. ibidem. & in gloſ. 2. & penult. in cap. ſtatutum ciuitatis. eo. tit. lib. 6. Et nota quòd dominus Card. Zabar. in dicta Clemen. 2. in fi. dicit quòd ſi dominus temporalis impediat familiam inquiſitoris in portatione armorum, poterit puniri ut turbator inquiſitionis, per id quod not. Inno. in cap. 1. de offi. deleg. quod bene nota, & tene menti.

15 Inquiſitores hęreticę prauitatis habent iuriſdictionem delegatam a Papa, cap per hoc. & cap. ne aliqui eod. tit. lib. 6. Confirmat Panor. in cap. cum. I. & A. de ſen. & re iudi. imo iuriſdictio eorum eſt maior, nobilior, & fortior iuriſdictione ordinarij in negotio inquiſitionis, vt dicit Gemi. in dicto cap. per hoc. poſt Ioan. And. & ratio eſt, quia cum ſit delegatus. dicto cap. per hoc. cenſetur ille cuius locum tenet. 2. queſt. 6. ſi Epiſcopus. de offic. deleg. ſane. el. 2. de hoc ſupra in verbo, citatus. §. 2. & in hoc eodem verbo. §. primo.

16 Inquiſitores non ſunt dati ad vniuerſitatem cauſarum, vt ſic poſſint dici ordinarij, ſed ſunt dati ad vnam ſpecialem cauſam tantum, ſcilicet hęreſis, licet ſint dati ad vniuerſitatem perſonarum. Facit quod not. Ioan. And. ſuper verbo. priuilegiorum. cap. ſicut. eo. tit. ſecundum Lapum hæc Gemi. dicto cap. ne aliqui.

17 Inquiſitores poſſunt excommunicare, ſuſpendere, & interdicere. arg. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Et ratio eſt, quia, vt dictum eſt ſupra, habet iuriſdictionem delegatam a Papa, dicto cap. ſane, tum quia poſſunt compeſcere per cenſuram eccleſiaſticam. cap. vt officium. de hæreti. lib. 6. Facit quod notatur in cap. quærenti. de verb. ſignifi. Ad idem eſt cap. 1. de offic. deleg. nam videretur iuriſdictio illa nullius eſſe momenti, ſi coertionem aliquam non haberent, vt in cap paſtoralis. eo. tit. in principio, imò videretur iſta iuriſdictio inquiſitorum eſſe deluſoria. arg. eod. tit. cap. ex literis. in medio. Poſſunt etiam inquiſitores imponere aliam pœnam arbitrariam, vt dicitur cap. de cauſis. de offi. deleg. in fine.

Et ideo poſſunt mandare cuilibet presbytero curato ſiue non curato, vt publicet literas monitorias a ſe factas, & denuntiet coram populo excommunicatos ab ipſis, alioquin poſſunt ipſum presbyterum punire nō ſolum pœna cenſuræ, ſed etiam alia pœna, quod etiam probatur quia quilibet delegatus Papæ poteſt compellere quoſcunque clericos ad exequendum ea quæ ſpectant ad cauſam ſibi commiſſam, ſecundum Panor. in dicto cap. paſtoralis, col. 1. in gloſ. in verbo, cōpellere renitentem, & in §. quia vero. nam delegatus pōt compellere quos potuiſſet compellere ipſe delegans, nam gerit vices delegantis & reſpectu delegati Papę nullus clericus poteſt dici alterius fori, quia omnes ſubſunt Papæ, vt in cap. cuncta per mundum, 9. quæſtio. 3. idem in priuilegio Vrbani quarti, quod

I incipit:

incipit: *Licet ex omnibus mundi partibus.*

18 Inquiſitores poſſunt exercere ſuam iuriſdictionem contra fautores licet non ſint hæretici, vt eſt textus in cap. accuſatos. eo. tit. lib. 6. §. Si vero, iuncta gloſ. in verbo, ad ſalutem. & gloſ. in verbo, temporalibus.

Et poſſunt etiam inquiſitores compellere hæredes fautorum hæreticorum, qui tamen fautores non erant hæretici, ad implendum pœnitentiam iniūctam defunctis in bonis temporalibus, ſecus. ſi mortui ſunt antequā pœnitentia fuerit iniuncta. hæc Gemi. in dicto §. Si vero. dicto cap. accuſatus. in principio.

19 Inquiſitores poſſunt priuare quibuſcunque officijs publicis, honoribus, ac dignitatibus, omnes hæreticos, & defenſores ipſorum, ac eorum filios & nepotes, ſine conſilio diœceſanorum vel vicariorum ſuorum. textus eſt expreſſus in cap. vt commiſſi. eo. tit. §. priuandi. iuncta gloſ. in verbo. honoribus. Non tamen eos priuare poſſunt dignitatibus ſeu beneficijs eccleſiaſticis niſi de conſilio diœceſanorum vel eorum vicariorum, vt dicitur ibi in textu. quod not. gloſ. in dicto verbo. honorib. & ibi rationem reddit. Et ſufficit quòd faciant hoc inquiſitores de conſilio diœceſanorum, ſiue eorum conſenſu, vt dicit Gemi. ibidem. Nota tamen quòd Gemi. in fine dictę gloſ. in verbo honoribus. remittit ad notata in Clem. 1. eo. tit.

20 Inquiſitores poſſunt per ſe, aut ſeparatim, vel ſingulariter, vbique, in prouincia in qua officium inquiſitionis eſt ſibi commiſſum, procedere prout negotij vtilitas ſuadebit, contra hæreticos, credentes, receptatores, & fautores, ſeu defenſores, necnon contra infamatos de hæreſi, vel ſuſpectos, vt dicitur in cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. in prin.

In tribus tamen prohibitis per Clem. 1. eo. tit. non poſſunt ſine diœceſano, quando ipſius poſſunt habere copiam infra octo dies poſtquam fuerit requiſitus, vt in dicta Clem. 1.

Nec etiam poſſunt priuare vel denuntiare priuatos clericos hæreticos beneficijs & dignitatibus eccleſiaſticis, niſi forte conſtaret legitime quòd diœceſani eiſdem ſcienter huiuſmodi beneficia contuliſſent, tūc non eſſent requirendi diœceſani, vt eſt text. in cap. vt commiſſi. eod. tit. lib. 6. §. penult. Sed nota ſecūdum Gemi. in dicto ca. vt commiſſi. & in dicto §. penul. dicit, quòd ſi clericus paratus eſt corrigi, & corde non ficto redire ad Eccleſiæ vnitatem, non debet deponi, vt notatur. 2 1. diſt. nunc autem. in gloſ. ſed verius. Sed intellige hoc ſecundum Ioan. de Imola, verum eſſe quando clericus ante ſententiam redijt; quia ſi rediret poſt ſententiam, tunc non recuperaret beneficia, niſi mediante diſpenſatione, vt de elect. cap. Quia diligentia. cum ibi notatis. hæc Gemi. vbi ſupra. ibi: Sed quæro an requiratur ſolum conſilium.

21 Inquiſitores poſſunt aduocare quoſlibet peritos, prout expediens fuerit,

rit, vt eis aſſiſtant, & in ſententia ferenda præbeant conſilium opportunum:& quòd eis ſuper his humiliter pareant poſſunt iniūgere in virtute obedientiæ.dicto cap. vt commiſſi.

Quibus peritis poſſunt inquiſitores indicere vt ſecretum teneant proceſſum,quem eis explicabunt integraliter,& ſerioſe manifeſtabunt, ſuper quo deliberandum eſt,& de ipſorum conſilio ad ſententiam vel condemnationem procedatur.

Et ſi dicti periti arcana conſilij ſeu proceſſus ſibi patefacta ſub ſecreto, præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis ſententiam ex ſecreti violatione ipſo facto incurrant, ſi eis videbitur expedire, promulgare valebunt, vt dicitur in cap. fina.eo.tit.lib.6.§.iubemus. & §. ſequenti.

Et iſti iuriſperiti qui ſunt vocandi, intelliguntur docti & literati theologi, Canoniſtæ, & Legiſtæ, & non medici. Cum enim agatur de crimine mere eccleſiaſtico, vt cap.vt inquiſitionis.§.prohibemus. eo. tit. lib. 6. debent cognoſci & decidi per canones.ad hoc facit. 11. quæſt. 1. cap. ſi quis cum clerico.in fi.cum ſuffragio tamen & famulatu legum. 11. queſt. 3. ſummopere.in 9. dignum.& cap. hortamur.hęc Gemi in dicto cap. vt commiſſi.§.aduocandi.

Quid autem debeant facere iſti periti, & an inquiſitor teneatur ſtare conſilio eorum, & illud ſequi, habes ſupra in verbo, aduocare. §. 4. & §. 5.

22 Inquiſitores poſſunt ſibi facere aſſignari a quibuſcunque libros ſeu quaternos & alia ſcripta in quibus continentur inquiſitiones factæ,ac proceſſus per quoſcunque auctoritate Apoſtolica vel legatorum eius habiti contra hæreticos,vt eſt textus in dicto cap. vt commiſſi. vbi gloſ. in verbo,quibuslibet: dicit ſiue ſint ipſi ſcribentes,vel alij ad quos quocunque modo deuenerint dicta ſcripta, vbi dicit Gemi. quòd iudex poteſt compellere habentes proceſſus factos per prædeceſſores, vt ſibi præſentent & aſſignent.

23 Inquiſitores poſſunt procedere contra eos, qui commiſerunt crimen hæreſis in prouincia, in qua eſt ſibi commiſſum inquiſitionis officium, licet ad alias partes ſe tranſtulerint,vt patet in dicto cap.vt commiſſi. Facit ad hoc gloſ. ſingularis ibidem in verbo, procedendi. quæ dicit quòd in caſu conuerſo,in eo ſcilicet, qui alibi crimen hæreſis commiſit, & modo eſt in prouincia huius inquiſitionis,hic inquiſitor poſſit cognoſcere, quia vbi quis inuenitur,conuenitur. C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. Et ſic ſecundum hoc erit reperire quòd interdum duo inquiſitores cognoſcāt de eodem.Pone, peccauit quis in Rauennati,& tranſiuit ad Mediolanen. diœceſim:ſecundum hoc,Rauennas inquiſitor & etiam Mediolanen. poterit cognoſcere,nec eſt mirum,quia etiam id habetur.cap. per hoc.eo.tit. lib. 6.

24 Sed quæritur vtrum inquiſitor teneatur de neceſſitate remittere eum qui eſt in prouincia ſua, ſed crimen hæreſis commiſit in alia, ad illum inquiſitorem, in cuius prouincia deliquit. dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de re iudi. verſ. denique. ibi: nono quæro. concludit ſi remiſſio petitur, debet fieri de neceſſitate, licet videatur quòd hæreticus debeat puniri vbi reperitur, quia hæreticus vbique delinquit eodem modo, in celo, terra, & mari. C. de hæret. Ariani. facit. 24. queſt. 2. nec quiſquam. Facit ad hoc gloſ. in verbo: de more. dicta Clem. 2. de re iudi. quæ dicit in omni graui delicto debere fieri remiſſionem ad iudicem delicti, per. §. Si uero quis comprehenſorum in authen. vt nulli iudi. colum. 9. Quæ gloſ. etiam refert quoſdam dicere, quòd iudex delicti poteſt cogere ad hoc iudicem vbi degit. Concordat gloſ. in cap. 1. de rapto. quæ dicit, Si graue fuerit crimen, fiet remiſſio vbi deliquit. ff. de re mili. deſertorem. in prin. Et gloſ. 1. in cap. fina. de for. compet. Et gloſ. prima in cap. poſtulaſti. eo. tit. & 3. queſt. 6. Ibi enim cauſa. & gloſ. prima ibidem. Panor. ſuper dicto cap. fin. de for. compet. colum. 10. & 11. confirmat dicens, quòd ſi delictum eſt atrox, & remiſſio petitur, remiſſionem eſſe faciendam de neceſſitate, & dicit ita voluiſſe Cynum in authen. qua in prouincia. Et Bart. in l. ſi cui. ff. de accuſa. debet tamen iudex qui petit remiſſionem fieri, facere fidem & informationem iudici vbi degit, de delicto commiſſo, aliter ſine cauſa infamaretur, ſi ſic ligatus remitteretur, vt innuit idem Panor. vbi ſupra, & dicit idem ſentire Bart. in l. 1. C. vbi de cri. agi. opor.

25 Et quia delictum dat iuriſdictionem ei qui aliàs eam non habet, vt dicit gloſ. 1. in cap. fina. de fo. compet. de rapt. cap. 1. & 3. quæſt. 6. cap. Ibi enim cauſa. quæritur quam iuriſdictionem habet iudex loci, in quo commiſſum eſt delictum, ſupra delinquentem. Panor. reſpondendo ad hoc adducit plures opiniones diuerſorum doctorum, quas diffuſe proſequitur, & breuiter concludendo materiam, dicit, quòd ſi delinquens reperitur in loco delicti, tunc quo ad omnes effectus, & reſpectu perſonæ, & reſpectu bonorum, eſt de iuriſdictione iudicis delicti: aut non reperitur in loco delicti, & tunc ſi fuerit citatione præuentus, poteſt excommunicari, & omnis proceſſus ſupra perſonam fieri, in quantum patitur ſtatus & qualitas cauſæ: & poteſt etiam extra territorium citari verbaliter, quia iam eſt contumax & præuentus, vt in cap. propoſuiſti, de for. compet. aut non fuit præuentus, & tunc poteſt citari verbaliter quo ad effectum diſtinguendi bona, vt in §. contrahentes. cap. Romana. eo. tit. lib. 6.

26 Item poteſt requiri iudex vbi degit, vt eum citet uel remittat, & ille debet hoc facere, ut probatur in Clem. paſtoralis. de re iudi. & in authen. ut nulli iudi. §. ſi vero quis comprehenſorum. Et ſi citatus per iudicem ubi degit non uult comparere, poteſt excommunicari per iudicem delicti, & alius proceſſus fieri contra perſonam, in quantum patitur ſtatus cauſæ,

quia

quia iam conſtitutus eſt in contumacia per citationem iudicis vbi degit, & videtur contumax in loco ad quem citationis effectus dirigitur. hæc Panor. in dicto cap. fi. de for. compet. col. 6. in prin. ibi: Quid ergo dicendum in tanta varietate doctorum?

Nota tamen, vt dicit Bart. in l. 2. ff. de requi. re. quod quando ſunt plures iudices habentes ſeparatas iuriſdictiones dependentes tamen ab vno principe, vt diuerſi præſides diuerſarum prouinciarum conſtituti ab vno rege, tunc vnus eorum poterit verbo citare in territorio alterius. ita loquitur. l. omnes §. ſi vero apparitor. C. de Epiſ. & cler. quaſi hoc videatur permiſſum a principe qui eos conſtituit. Quod etiam poteſt intelligi de inquiſitoribus inſtitutis a Papa in diuerſis prouincijs, quod bene nota.

27 Inquiſitoribus diſtrictius iniungitur, quòd ſi quis pertinaciter affirmare præſumpſerit, quòd exercere vſuras non ſit peccatum, aut de hoc diffamatus fuerit, vel ſuſpectus, contra eum tanquam contra diffamatum vel ſuſpectum de hæreſi procedere non omittant, vt dicitur in Clem. ex graui. de vſuris. §. ſane. Nam ut dicitur in gloſ. penult. ibidem: hæreticus qui peruerſum habet dogma, uel falſas aut nouas opiniones gignit uel ſequitur. 24. quæſt. 3. inter ſchiſma & hæreſim & cap. hæreticus. Iſtud autem eſt contra doctrinam Eccleſiæ, ut patet. cap. 3. & cap. cum tu. de uſuris. in gloſ. autem fi. ibidem, in uerbo, omittant. dicitur per modum, de quo in Clem. 1. de hæreticis. Et Dominus Card. Zabar. in dicto §. ſane. in prin. exponit, pertinaciter; id eſt, obſtinata pertinacia, aliàs non incurreret pœnam.

28 Licet iudex eccleſiaſticus debeat per ſeipſum proferre ſententiã ſuam diffinitiuam, & eam legendo ſedere, aliter eſt nulla, ut in cap. fi. de ſent. & re iudi. lib. 6. Fallit tamen hæc regula in inquiſitore hæreticæ prauitatis, ut eſt caſus in cap. ut commiſſi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. fi. de re iudi. col. 1. ibi: quæro an Epiſcopus poſſit legere. nam inquiſitores hæreticę prauitatis poſſunt recitare ſententias per alios, ſicut Epiſcopi, de quo in dicto cap. fi. hæc Gemi. in dicto cap. ut comiſſi. in principio.

29 Inquiſitor etſi non poſſit ſe intromittere de diuinationibus & ſortilegijs niſi ſapiant hæreſim manifeſte, ut dicitur in §. ſane. cap. accuſatus. eo. tit. lib. 6. & in gloſ. ibi, in uerbo, manifeſte. tamen ſi reuocaretur in dubium, an manifeſte ſaperent hæreſim, de hoc cognoſcere poſſet. id eſt, ſi manifeſte appareret quòd ſapiant hæreſim, & ſuper iſto quòd ſit uel non ſit manifeſtum, iudicialiter poterit pronunciare ſe iudicem. Si uero non appareat quòd non ſit manifeſtum, non ſe intromittat, ut dicit gloſ. hæc Gemi. in dicto cap. accuſatus. & dicto. §. ſane. & allegat Panor. qui in cap. ex tabulis. de Sortileg. idem dicit circa finem.

ANNOTATIONES.

1 Inquiſitor hæreticæ prauitatis licet inſtituatur, &c.] *De Apoſtolicis inquiſitoribus conſtitutis contra hæreticam prauitatem multa vbique tradunt qui aduerſus hæreticos ſcripſerunt, ex quibus nonnulla in hunc locum congeſſit auctor. videri item poſſunt Eymericus in Directorio inquiſitorum parte. 3. in multis quæſtionibus, ſanctus Antoninus in ſumma, parte. 3. tit. 18. cap. 2. Zanchinus tract. de hæret. in multis locis, vbi agit de poteſtate & iuriſdictione inquiſitorum. Repertorium inquiſitorum, verbo, inquiſitores. Simancas de catho. inſtit. tit. 34 de inquiſitoribus Apoſtolicis, & alij, ex quibus patefiant ea, quæ hic auctor tractat interdum nimis breuiter.*

20 Nec etiam poſſunt priuare, uel denuntiare priuatos Clericos hæreticos beneficijs & dignitatibus eccleſiaſticis.] *Quidquid ſit de iure antiquo, an videlicet Clerici hæretici ipſo iure priuentur beneficijs eccleſiaſticis a die commiſſi criminis necne, hodie aperta res eſt, & clara ex reſcripto pij Papæ V. incipiente:* Cum ex Apoſtolatus. *per quod intelligimus beneficia Clericorum hæreticorum à die commiſſi criminis vacare, & diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruari; de quo articulo ſcripſi copioſe in Directorio inquiſitorum, parte. 3. ſuper quæſt. 113.*

INVOCARE DÆMONES.

1 INuocare dæmones an ſit hæreticum, & quomodo eſt hæreticum, vide ſupra, dæmones inuocare. §. 1. & 2. & in uerbo. diuinatio. §. 1. & 2.

ANNOTATIONES.

1 Inuocare Dæmones, &c] *videto annotata paulo antea in locis hic ab auctore citatis; & Repertorium inquiſitorum verbo, Dæmon. & Eymericum in Directorio inquiſit. parte. 2. quæſtio. 43. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 22. & alios.*

IVDÆI.

1 IVdæi inducentes Chriſtianos ad ritum eorum, poſſunt puniri ab inquiſitore unà cum Epiſcopo, iuxta Clem. 1. eo. tit. nam iſti tales Iudæi dicuntur large fautores, imo & factores hæreticorum, qui ſic trahunt baptizatum ad iudaiſmum. hæc Gemi. in cap. contra Chriſtianos. de hæret. lib. 6. ibi: Sed dubium eſt nunquid Iudæi inducentes Chriſtianos. Et de hoc habetur in officio inquiſitionis littera Clementis quarti, data Viterbij pont.

bij pont. ſui anno tertio. & etiam habetur littera Gregorij decimi, data Lugduni anno ſecundo pont. ſui. Et vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mandantur inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, & in vtraque ſic dicitur: *Iudæos autem, qui Chriſtianos vtriuſq; ſexus ad eorum ritum execrabilem hactenus introduxerunt, aut inueneritis de cetero introducentes, pœna debita puniatis. Contradictores, &c. inuocato, &c.* Ex quibus infertur, quòd cum decretalis ſi. eod. tit. lib. 6. reſeruat mandata prædeceſſorum Pontificum, non obſtantibus conſtitutionibus, poſſunt inquiſitores tales punire. has litteras allegat Gemin. vbi ſupra. & dicit. quòd vbi talis littera non eſſet, videretur quòd Iudæi talia facientes non caderent in officium inquiſitoris. Ad hæc omnia facit quod dicit dominus Archiepiſ. Florent. in tertia parte ſummæ. tit. 18. cap. 2. §. circa inquiſitionem hæreticorum. verſ. item inquiſitores poſſunt procedere contra Chriſtianos.

2 Iudęi qui fuerunt baptizati, etiam dum eſſet infantes, aut metu mortis, & poſtea redeunt ad iudaiſmum, poſſunt puniri per inquiſitores, dummodo non fuerint præciſe & abſolute coacti, vt dicitur in dicto cap. contra Chriſtianos. & in gloſ. prima, & ſecunda, & tertia, ibidem, quæ dicit, ꝙ ille dicitur coacte baptizatus, qui renitens, inuitus & reclamans fertur ad fontes. Facit ad hoc quod dicit Gemin. in dicto cap. contra Chriſtianos. vbi ſubinfertur, quòd tales Iudęi recidiuantes ad iudaiſmum, ſolent ſe exbaptizare, & de nouo lauare, quod vocant purificationem, & cùm pumice caput radere, & per iudicem ſæcularem videtur eis imponenda pœna capitalis cum diſpendio fortunarum, vt dicit l. penult. C. de apoſta. tamen ſi inquiſitores volunt eos punire, poſſunt, per prædictas litteras ſupra allegatas, vnà cum epiſcopo, vt eſt hodie, per clem. 1. eod. tit.

3 Iudæi ſi dogmatizant inter Chriſtianos quòd exercere vſuram non eſt peccatum, etiam exercendo eam cum Chriſtianis, vel dogmatizant aliquid contra humanitatem Chriſti, poſſunt per Eccleſiam compeſci & puniri. Paul. alleg. poſt Inno. & Hoſtien. de voto. quod ſuper his. in verb. defenſione. nec mirum, quia etiam in certis caſibus alijs, ſcilicet quando aliter offendunt fidem, Eccleſia coercet & punit eos, de quibus legitur & notatur de Iudæis c. Iudęi. el 2. hæc Io. de Imola ſuper clem. ex graui. de vſuris. verſ. ulterius quæro. Confirmat dominus Cardin. Zabarel. ſuper dicta clem. ex graui. §. ſane. quęſito. 19. Ad hoc eſt Feli. in c. poſtulaſti. de Iudęis. ibi; extra gloſ. idem dicit Oldradus in conſilio 35.

4 Si Iudęus impedit alium Iudęum volentem baptizari, ne baptizetur, poteſt inquiſitor contra eum procedere, quia ſi conceſſum eſt inquiſitoribus, quòd procedant contra Iudęos inducentes Chriſtianos ad iudaiſmum, vt dictum eſt ſupra eod. verbo. §. 1. & in caſu propoſito Iudæus volens baptizari, baptizatus eſt baptiſmo flaminis, & moriens euolat ad patriam. de conſec. diſt. 4. baptiſmi vicem. de presbyt non bapt. c. 2. & ſic im

pediens

pediens baptizari, retraxit Iudæum factum Chriſtianum ad iudaiſmum quantum in ſe fuit. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. verſ. inquiſitoribus. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Iudæi inducentes Chriſtianos ad ritum eorum poſſunt puniri ab inquiſitore vnà cum Epiſcopo,&c.] *Iudæos contra fidem catholicam delinquentes per inquiſitores & Epiſcopos poſſe puniri, communis eſt doctorum ſententia, de quo articulo latiſsime agit Eymericus in Directorio inqui. par. 2. quæſt. 46. Zanchinus tract. de hæret. cap. 36. Repertorium inquiſitor, verbo, Iudæus. copioſe Innocentius, Ioannes And. & alij in cap. quod ſuper his, extra de voto & voti redemp. Ancharanus conſil. 15. incipien. ſpiritualis iudex. Calderinus conſil. 2. tit. de Iudæis. & alij.*

Extrauagans cuius meminit auctor hic incipit: Turbato corde. eam refert Eymericus in Directorio inquiſit. parte 2. quæſt. 44. & Campegius apud Zanchinum cap. 36.

Tametſi vero antea multum dubitaretur, an Iudæi & alij infideles iudicum fidei iuriſdictioni ſubijcerentur, at hodie ea lis omnino ceſſat, nam Santiſſimus Dominus noſter Gregorius xiij. reſcripto quodam incipiente: Antiqua Iudæorum perfidia. *luculenter conſtituit in quot & quibus caſibus inquiſitorum poteſtati ſubijciantur.*

Id reſcriptum habetur inter litteras Apoſtolicas pro officio ſanctæ inquiſitionis in fine Directorij inquiſitorum.

IVDEX ET IVDICARE.

1 IVdex exiſtens extra prouinciam ſuam non poteſt excommunicare neq abſoluere, quæ requirunt cauſæ cognitionem, ſed poteſt committere cauſas in prouincia quod bene nota. Ad hoc eſt text. in cap. nouit, de offic. delega. & eſt ibi gloſs. ad hoc ſingularis. Confirmat Panor. ibidem.

2 Iudex debet iudicare ſecundum allegata & probata, & non ſecundum conſcientiam, vt in cap. 1. de offic. ord. in gloſ. 3. circa medium, & glo. in verbo, tenetur. c. paſtoralis. de offi deleg. Idem dicit B. Thomas in 2. 2. qõ. 67. art. 2.

3 Iudex dicitur illud poſſe quod honeſte poteſt, 22. quæſt. 2. faciat homo. & ff. de condi. inſti. filius. & l. nepos. de verb. ſignifi. Et illud dicimus poſſe quod de iure poſſumus. in clem. ſæpe. de verb. ſignifi. in verbo, poterit. iuncta gloſ. de præben. cap. ſignificatum. de vot. & vot. redempt, magnæ. de elect. cum non liceat. lib. 6. hæc dominus Card. Zaba. in dicta clem. ſæpe. nono notabili.

Iudex

4 Iudex ſeu inquiſitor generalis,ſi non ſeruauit ordinē inquiſitionis,prudenter & caute ſe corrigere debet:nā & ſi in aliquo errauit, nō debet ſpōte fateri errorē ſuū,ne vileſcat eius auctoritas,nec tñ debet defendere errorē ſuū,ſeu in eo perſeuerare,ſed debet cautius & prudētius q̃ pōt ſe corrigere.hæc in c. qualiter & quando. de accuſ. el primo. Et Panor. ibidem. Et hoc eſt quia male principiato aliquo negotio, non poteſt inde aliquid ordinabiliter ſequi, vt eſt ibi text.Sed magnæ ſapientiæ eſt hominem corrigere quod male locutus eſt.22.quæſt.3.magnæ.Quod nota contra illos qui volentes pertinaciter defendere vnum errorem, incidunt in infinita inconuenientia. hæc Panor.vbi ſupra.

5 Iudex debet tamen laborare,ne vileſcat eius auctoritas,immo auctoritatem dignitatis debet ſuo ingenio augere.l.obſeruandum.in fi.ff. de offi. præſid. Facit ad hoc text.in cap.qualiter & quando.el primo.de accuſ.Ad idem eſt Panor.ibidem in quarto notabili.

6 De eo autem quod dicit gloſ.1. in dicto cap.qualiter & quando. qualiter intelligatur, videlicet, quòd generalis inquiſitor, ſeu generalis delegatus poteſt corrigere ſententiam ſuam etiam diffinitiuam,ſi errauit in iudicando, vide bene totam gloſſam illam,& vide quod dicit Panorm. ſuper dicta gloſ.vbi ponit pulchram diſtinctionem, dicens quòd aut quis errauit in iudicio,aut extra iudicium; & ſi in iudicio, aut quis errauit in proceſſu, aut in ſententia. Et quia materia eſt prolixa,ideo eam dimitto. vide eam ibi, & bene conſidera,quia deſeruit ad multa.

7 Iudex eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici ſæculari ne procedat in cauſa dependente ex cauſa, quæ oritur coram ipſo iudice eccleſiaſtico . cap. tuam.de ordi.cogni. Et Panor. ibidem in prin. Et Corſetus in ſuo repertorio, in verbo, inhibitoria 2.

Et hoc facit bene ad propoſitum,quòd inquiſitor poteſt inhibere iudici ſæculari, ne procedat contra aliquam perſonam vigore proceſſuum ipſius inquiſitoris, vel occaſione alicuius confeſſionis factę coram ipſo inquiſitore, quod bene nota & tene menti.

ANNOTATIONES.

7 Iudex eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici ſæculari,&c.] *Inquiſitor hæreticæ prauitatis ratione ſui officij latiſſimam habet poteſtatem, & in cauſa fidei poteſt contra quoſlibet (paucis quibuſdam exceptis) procedere, etiamſi delinquentes laici ſint, quia ratione criminis eccleſiaſtici ei ſubijciuntur. cap.licet, vbi gloſ.in verbo, vacante imperio. extra de foro compet.& Oldradus conſi.86.incipien.Quæritur. & propterea recte poterit in cauſis ad iudicium ſuum pertinentibus inhibere iudici ſæculari, ne proce-*

dat. adde Ioannem Rojam ſingul. 108. incipien. Iudex eccleſiaſticus.

IVRISDICTIO.

1 Iuriſdictio delegata dignior eſt ordinaria propter reuerentiam delegātis, vt dicit Panormit. in cap. ſuper quæſtionum. de offi. deleg. in §. ſi vero. verſ. vltimo not. Et ideo vt dicit Gemi. poſt Io. And. in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. iuriſdictio ſeu auctoritas inquiſitoris eſt maior, nobilior, & fortior, quàm auctoritas ſeu iuriſdictio ordinarij. & ex hoc infert ipſe Panor. quòd ſi contingeret appellari ab Epiſcopo & inquiſitore ſimul procedentibus, non eſt appellandum ad metropolitanum Epiſcopi, ſed potius ad ipſum Papam. hæc Panor. vbi ſupra.

ANNOTATIONES.

1 Iuriſdictio delegata, &c. & ideo iuriſdictio ſeu auctoritas inquiſitoris eſt maior.] *quamquam hæreticæ prauitatis inquiſitores in cauſa ſibi cōmiſſa maiorem auctoritatē habeant, quàm ordinarij ſeu Epiſcopi locorum, non tamen decet epiſcopos contemnere, immo multum illis deferendum eſt, & quoad honoris prarogatiuam, & quoad alia quæ inconſultis illis tranſigere non videtur honeſtum.*

LITIS CONTESTATIO.

1 Litis conteſtatio & libelli oblatio non exiguntur in cauſa hæreſis, nam in cauſis ſummarijs, in quibus proceditur de plano & ſine figura iudicij, vt in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis, per cap. fin. eod. tit. lib 6. non exiguntur prædicta, vt dicitur in clem. ſæpe. de verbo. ſignifi. in prin. Sequitur ergo, quòd in prædicta cauſa hæreſis nōn requirantur libelli oblatio, & litis conteſtatio.

Eſt autem litis conteſtatio, negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & ſubſecuta reſponſio, ſiue negando, ſeu confitendo, vt habetur de lit. conteſt. c. vnico. iuncta gloſ. ibi: eſt autem.

ANNOTATIONES.

1 Litis conteſtatio, & libelli oblatio non exiguntur in cauſa hæreſis.] *Idem ſcribunt Lodouicus Carrerius tract. de hæret. Simancas & alij quos refert & ſequitur Ioan. Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 125. incip. litis conteſtatio.*

Litis autem conteſtatio in alijs quoque criminibus enormibus non exigitur, vt

tur, vt ait *Archidiaconus in cap. 1. de homicid. lib. 6. quem refert Hippolytus Marſilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 158. id quod obſeruatione dignum eſſe cenſeo.*

LOCVS IVDICII.

1 LOcus iudicij exercendi debet eſſe ſecurus omnibus qui ſunt venturi ad iudicium, aliter licite poteſt appellari, vt in cap. ex parte. el. primo. de appellatio. Ad idem eſt Panormit. ibidem. Facit ad hoc cap. ſtatuimus. de offic. deleg. lib. 6. & gloſ. in verbo, Secure. cap. ſtatutum. de reſcrip. eod. lib.

2 Imo, vt dicit Panor. in dicto cap. ex parte. in fi. vnum præ cæteris eſt tenendum menti, quòd vbicunque notorium eſt, locum non eſſe tutum, nedum poteſt incontinenti appellari, ſed etiam poteſt pars citata appellationem omittere, & de citatione nihil curare: quia ex quo citatio eſt notorie iniuſta, non arctat citatum, vt eleganter probatur in clem. paſtoralis. de re iudi. §. Piſana. iuncta glo.

3 Locus debet eſſe ſecurus non ſolum partibus, ſed etiam iudici vel inquiſitori, vt dicto cap. ſtatuimus. & debet etiam eſſe idoneus, quia non in taberna vel in loco inhoneſto debet id expediri. hæc in gloſ. in verb. ſecurum, dicti cap. ſtatuimus.

ANNOTATIONES.

1 Locus iudicij exercendi debet eſſe ſecurus, &c.] *Hoc ſecundum naturã eſt: & niſi loci ſecuritas eſſet, facile de iniquitate iudicij præſumeretur & partes grauari cenſerentur.*

2 Immo vt dicit Panor. &c. Sed etiam poteſt pars citata appellationem omittere, &c.] *recte tamen facit ſic citatus ſi de iſtis proteſtetur, videlicet ideo ſe non parere citationi, quia locus non eſt ſecurus, & faciat de hoc conſtare, ne ſibi præiudicetur.*

MALA FIDES.

1 MAla fides alicuius deprehenditur per verba, quando ſcilicet aliquis quomodolibet profert aliqua verba contra fidem catholicam. 43. diſt. ſit rector. 93. diſt. legimus. cum ſimilibus. 5. q. 4. in loco. hæc ex conſilio ſecundo Ioan. Calder. tit. de hæreticis.

ANNOTATIONES.

1 Mala fides alicuius deprehenditur per verba.] *Quot modis mala fides alicuius, aut hæreſis deprehendatur per verba, docet Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcen. aſſert. quæſtio. 29. num. 8. & multis ſequentibus, & quæſt. 30.*

MALE SENTIRE DE SACRAMENTIS.

1 MAle ſentire de ſacramentis, & de articulis fidei, dicitur ille, qui aliter ſentit de eis, quàm Romana Eccleſia prædicat, & obſeruat. 24. quæſt. 1 hæc eſt fides. vbi eſt gloſ. notabilis in princip. de ſumma Trinita. damnamus. de hæret. cap. ad abolendam. hæc ex dicto conſilio ſecundo Ioan. Calderini.

ANNOTATIONES.

Male ſentire de ſacramentis, & articulis fidei, dicitur ille, &c.] *Ex quibus autem factis aliquis de ſacramentis Eccleſiæ & articulis fidei male ſentire præſumatur, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 7. & cap. 35. & nos diximus copioſe in Directorio inquiſitorum parte tertia, num. 109. titu. de ſignis & indicijs, quibus diuerſarum ſectarum hæretici cognoſci poſſint.*

MATRIMONIVM CONTRAHENS.

1 MAtrimonium contrahens cum vna per verba de præſenti, & poſtea illa viuente contrahit propria auctoritate cum alia, facit contra ſacramẽtũ matrimonij, & ideo inquiſitor hæreticæ prauitatis põt inquirere cõtra talẽ qualiter ſentiat de ſacramẽto matrimonij. Et dicit Lapus, quòd ſic fuit conſultum, & credit quòd bene ſecundum eum. Et pro iſta deciſione facit textus in §. cum vero. cap. accuſatus. de hæret. lib. 6. vbi hæreticus dicitur, qui committit in vno ex ſacramentis Eccleſiæ, ſed iſte facit contra ſacramẽtum matrimonij, quod habet de ſui ſubſtantia vt retineat vitam indiuiduam cum qua contraxit, vt in cap. fin. de condit. appo. contrahendo ergo cum duabus viuentibus, committit in illud ſacramentũ. Hæc Gemi. in dicto cap. accuſatus. §. ſane. Confirmat hoc Felinus in dicto cap. ad abolendam, in principio.

2 Quidam profeſſus in quadam religione, exiuit ordinem, & duxit vxorem; Si contraxit cum illa palam, præſumitur errare in fide, & ſic inqui-

ſitor

ſitor hæreticæ prauitatis poterit procedere contra eum, & inquirere de fide & ſacramentis; Si autem contraxit clandeſtine, non præſumitur errare in fide, & ſic inquiſitor non poterit procedere contra eum. hæc Panormit. in cap. de homine. de celeb. Miſs. & hoc bene nota. Confirmat Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio. allegat Bal. & dicit poſſe procedi contra talem profeſſum ducentem vxorem, dummodo pertinaciter teneat ſe non erraſſe.

3 Nota quòd Panormit. in gloſ. 1. ſuper dicto cap. ad abolendam. dicit, quòd in ſpectantibus ad fidem debemus ſequi & tenere quod ſeruat Romana Eccleſia, in alijs autem non tenemur ſequi conſuetudinem Eccleſię niſi mandet eſſe ſeruandum. Ad idem eſt quod dicit idem Panor. in c. paſtoralis. de offi. ord. in col. 4. in princ.

ANNOTATIONES.

1 Matrimonium contrahens cum vna per verba de præſenti, &c. & ideo inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt inquirere contra eum.] *Hoc iure vtimur in ſacro inquiſitionis prætorio, vt qui binas, vel plures nuptias vxorū, aut maritorum ſimul viuentium contrahit, per inquiſitores hæreticę prauitatis puniatur: de quo articulo copioſe ſcribit Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcen. aſſert. quæſt. 23, Repertorium inquiſitorum, verbo, contrahens. Simancas de cathol. inſtit. tit. 40, de matrimonio: & Canoniſtæ in cap. accuſatus. §. ſane. de hæret. lib. 6.*

2 Quidam profeſſus, &c. ſi contraxit cum illa palam præſumitur errare in fide, &c.] *Hanc diſtinctionem & ſententiam de contrahente clam, aut palam acceperunt fere omnes doctores à Iacobo Butrigario in l. nemo. C. de ſumma Trinit. verius tamen eſt, vt ſiue clam, ſiue palam monachus contrahat matrimonium, præſumatur errare in fide, & inquiſitori hæreticæ prauitatis in vtroque caſu ſupponatur: quod ipſum locum habet in clericis conſtitutis in ſacris ordinibus matrimonium contrahentibus, vt recte docuit Simancas de cathol. inſtit. tit. 40. nu. 8. & ſeq.*

MINOR XXV. ANNIS.

1 MInor xxv. annis non habet perſonam ſtandi in iudicio, vt l. clarum. C. de auct. tutor. & ibi not. in tantum quòd dicit ibi Cynus & alij, quòd etiam ſi ſponte confitetur, talis confeſſio non obeſſet minori ſponte cõfitenti delictum, quod tene menti ne erres, & ne proceſſus tui poſtea poſſint irritari. vide ad hoc Bart. in l. fi. §. pupillus. ff. de verbo. oblig. vbi tenet, quòd minor non poteſt reſpondere ſine curatore, & ideo quando habes talem minorem in fortia tua pro aliquo delicto, des ei curatorem an-

antequam recipias eius responſionem. Et Salicetus dicit in l. 1. de confeſſis, quòd iudex criminum recipiat cautelam, vt ad videndum iurare minorē faciat adeſſe curatorem. hæc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Comparuerunt inquiſiti, & confitentur totum. col. 4. ibi: Necnon ſis cautus. vbi vide etiam additionem ſequentem.

1 Si minor confitetur in tormentis ſine auctoritate curatoris, talis confeſſio valeret ad Sillen. l. excuſantur. §. fi. & ff. de re milit. l. non omnis. §. à Barbaris. tamen ſecundum Bal. in l. 1. C. de confeſ. in repetione dicit, quòd ante torturam debet habere curatorem, qui pro ipſo alleget, antequam iudex pronuntiet ipſum eſſe torquendum, ſed non debet curator interuenire in actu torturæ & confeſſionis: & ſi non habet curatorem, iudex debet ſupplere conuocando conſanguineos. Idem dicit Bal. in tit. de pace iuramē. firman. in §. item ſacram. hæc dominus Paris. in lib. de ſyndi. c. incipiente: Officialis poſuit ad cordam. verſi. an confeſſio adulti.

ANNOTATIONES.

1 Minor xxv. annis non habet perſonam ſtandi in iudicio, &c.] *De curatore minoribus* xxv. *dando in ſacro inquiſitionis tribunali apud inquiſitores Hiſpaniæ Madriliana quadam inſtructione anno domini* 1561. *cap.* 25. *ita ſancitum eſt*: Si reus fuerit minor vigintiquinque annis, priuſquam accuſationi reſpondeat, ſibi dabitur curator, cuius auctoritate ratificabit confeſſiones factas, & formabitur totus proceſſus. Sed curator non ſit ex officialibus ſancti officij. & poteſt eſſe aduocatus eius, vel quælibet alia perſona grauis, fidelis & bonæ conſcientiæ. *hæc ibi.*

2 *Si quid vero cum minoribus geſtum ſit abſque horum curatorum auctoritate, id ipſo iure irritum eſt, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. præſtan. Corneus conſil.* 198. *lib.* 4. *Matthæus de afflictis deciſione* 208 *incipien. Minor adultus. eleganter & copioſe Antonius Gomezius tomo* 3. *variar. reſolut. cap.* 1. *nu.* 64. *& Simancas de cathol. inſtit. tit.* 29. *num.* 60. *Ex his accipient lumen declarationis ea, quæ hoc loco docet auctor.*

MODVS PROCEDENDI CONTRA MORTVOS.

1 Modum formandi inquiſitionem contra defunctos ponit Angel. in lib. maleſic. clauſula, che hai tradito la patria. col. 5. §. & bene aduertas, quòd tales. ibi: & fiet iſto modo.

ANNOTATIONES.

1 Modum formandi inquiſitionem contra defunctos.] *quomodo procedatur*

cedatur in cauſa hæreſis contra mortuos; contra quos procedi poſſit, quanto tempore duret hæc actio procedendi contra eos, & cetera huc ſpectantia copioſe oſtendimus in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 43. adde Simancam de cathol. inſtit. tit. 18. de defunctis. & Repertorium inquiſit. verbo, defunctus.

MONITIO IVDICIS.

1 Monitio, ſeu requiſitio iudicis facta in præſentia partis habet vim peremptorij. Confirmat Angel. in lib. malefic. clauſula, Qui iudex 1
commiſit præconi in principio. quod intellige dummodo fiat apud acta, hoc eſt, iudice ſedente pro tribunali. ita declarat Salicetus in l. 2. C. quomodo & quando iud. pro quo adduci poteſt gloſ. in l. cum precum. C. de libera. ca. vbi dicitur, quòd actus non dicitur factus coram iudice, niſi eo ſedente pro tribunali. Et Feli. dixit in cap. fi. de confeſ. Amplia vt etiã habeat locum in monitione delegati. Amplia iterum idem ſi nuntius citat in præſentia iudicis, quia illa habetur pro perẽptorio. hoc voluit Bal. in dicta l. 2. hoc tenet Anto. in cap. 1. de libel. oblat.

Subdunt moderni, quòd monitus a iudice non comparens eſt verus contumax, & ideo non poteſt appellare, & allegant cap. ſuper eo. el 2. de appella. vbi dicunt, quod aſſignatio termini facta per iudicem eſt peremtoria. hæc idem Feli. in c. conſuluit. de offi. deleg. in gloſ. in verb. terminum peremptorium. in fine. Facit ad hoc Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

Monitio ſeu requiſitio iudicis facta in præſentia partis habet vim peremptorij.] *Ratio cur monitio iudicis habeat vim peremptorij facta reo præſenti, traditur per Antonium Butrium in cap. 1. de libel. oblat. num. 16. verſi. nota bene hoc dictum. adde textum in cap. ad petitionem, cum ibi notatis extra de accuſat.* 1

MORTVI HAERETICI.

1 Mortui hæretici poſſunt excommunicari. 24. quæſt. 2. c. fi. de ſen. excõmuni. à nobis. el 2. vbi eſt gloſ. notabilis ad hoc in verbo, Mortuos. Et poſſunt hæretici accuſari poſt mortem, vt in cap. filij. eo. tit. lib. 6. & gloſ. notabilis in cap. Si quis Epiſcopus. eod. tit. in verbo, poſt mortem. in fine. Et gloſ. 24. quæſt. 2. in ſumma hoc limitat, dicens quòd leges non permittunt aliquem accuſari poſt mortem niſi propter bona tantum. Facit ad hoc textus in cap. accuſatus. de hæret. lib. 6. §. in eo vero. Ad idẽ eſt

gloſ.in verbo hæretici.cap.2.de præſcript.lib.6. Et hoc vſque ad quadraginta annos, vt dicit gloſ.in verbo poſt mortē,dicto §.in eo vero.Facit ad hoc dicta gloſ.in verbo,mortuos dicti cap.a nobis.el 2.de ſent.excom.

2 Mortui excommunicari poſſunt abſolui poſt mortē in cap.prædicto. a nobis. vbi gloſ.ſingularis in verbo. Relaxatur, quam bene nota,vbi Panor. hoc confirmat rationem adducens.

ANNOTATIONES.

1 Mortui hæretici poſſunt excommunicari.] *Hæreticos poſt mortem poſſe excommunicari profitentur gloſ.& communiter Canoniſtæ in cap.ſi quis epiſcopus.extra de hæret.vbi hoc ſpeciale eſſe aiunt in tanti criminis deteſtationem.*

Sed reuera hæretici cum primum incidunt in hæreſim, excommunicati ſunt ipſo iure, cap. excommunicamus. 1. & 2.extra de hæret.quare ſi moriatur iam excommunicati diſcedunt, nec amplius excommunicari poſſūt.

Ceterum ſi quis doctores ita loquentes tueri velit, dicat eos hoc voluiſſe, poſt mortem poſſe hæreticos excommunicari, ideſt excommunicatos declarari.

ibi. Et poſſunt hæretici accuſari poſt mortem.] *Hoc eſt ſpeciale in deteſtationē hæreſis, vt morte non extiguatur eius accuſatio,ſicut in alijs delictis communiter ſolet contingere, vt recte docet Ioannes Rojas ſingul.134.incipiē.Morte delinquentium.ſed quanto tempore duret hæc actio contra hæreticos defunctos,& cetera ad eā rem ſpectantia copioſe explicuimus in Directorio inquiſit.parte 3.ſuper quæſt.43.*

NOBILIS.

1 NObilis magis punitur pœna ſpirituali vel pecuniaria quàm ignobilis,diues quàm pauper,in dignitate conſtitutus quàm priuatus.40. diſt.homo Chriſtianus.11.quæſt.3.præcipue.& ſi contrarium inueniatur, ſpeciale eſt, vt ſi deferatur dignitati.de offic.deleg. cap. Sane.Sed ex quo perſeuerat in malitia,grauius puniatur quàm alius,d.cap.præcipue. Si autem agitur de pœna corporali, tunc magis punitur ignobilis quàm nobilis, pauper quàm diues; & ſi contrarium inueniatur, ſpeciale eſt.hæc dominus Card. Zabar. ſuper Clem.1.de hæret.§. verum quia, 13.notabili. Facit optime ad hoc gloſ.ſingularis in cap.cū quidam.de iureiur.in fine.

2 Sed nota ad hoc,quòd cum proceditur ad correctionem peccati, non eſt facienda diſtinctio inter magnum & paruum,de iudi.cap.nouit.& Panor. ibidē, col. 2,in modo tamen corrigendi & puniendi, & in generibus pœnarum, bene fit differentia, vt notat Panor. ibidem, & notatur in cap.

qui con-

qui contra pacem. 24.quæſt.1.vbi bonus textus cum glo. Facit c. ſane.2. de offi.deleg.& cap.2.eo.tit.lib.6.

ANNOTATIONES.

1 Nobilis magis punitur pœna ſpirituali, vel pecuniaria, quàm ignobilis.] *Quæ hoc loco tradit auctor communinter annotari ſolent per doctores in l. nemo.C.de ſum. trinit.& fide catho.*

Iam nobiles in fide errantes magis eſſe puniendos quàm ignobiles recte docuit Tiraquellus tract.de pœnis temperan. aut remittendis, cauſa 31. nu. 25.de quo ſcripſi copioſius in cap.grauem.de pœnis relato in Directorio inquiſitorum parte 2.quia nobiliorum delicta grauiora ſunt.& hanc ſententiam non obſcure probant verſus illi: Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

NOMINA ACCUSATORUM, VEL TESTIUM.

1 NOmina accuſantium prauitatem hæreticam, vel teſtificantium, ſeu deponentium ſuper eam, nullatenus publicentur, propter ſcandalũ vel periculum quod ex tali publicatione ſequi poſſet,& adhibeatur dictis teſtium nihilominus plena fides, vt habetur in priuilegio Inno.iiij.quod incipit: Cum negotium fidei,cuius bulla plumbea eſt Comi.Idem habetur in cap.fi. de hæreticis.lib.6.§.iubemus. vbi Gemi. dicit, nota quòd in cauſa hæreſis adhibetur plena fides teſtibus,licet non ſint publicata ipſorum nomina partibus. Confirmat Panor.in cap.præterea. de ſponſ.el 2. in fine.

2 Quod autem immineat periculum, ſi teſtium nomina publicentur, relinquitur conſcientiæ inquiſitorum vel Epiſcoporum, vt in dicto cap.fi.§. ceterum. vbi Gemi. notat caſum in quo actus relinquitur conſcientiæ iudicantis. Facit ad hoc gloſ.in Clem.1. de iure patro in verbo, Oneramus. & gloſ.in verbo, Relinquatur.cap. ſtatutum. de reſcript.lib.6.& quod dicit Gemi.ibidem.nec ex hoc poteſt quis appellare, vt in dicta Clem.1.de iureiuran.& dicta gloſ.in verbo, Relinquatur.

3 Quale periculum timeatur, notatur in gloſ. in verbo, periculum.dicti cap.fi.vbi dicitur de periculo,quando timetur mors,vel detruncatio ipſorum, vel filiorum, vel parentum ſuorum, vel deuaſtatio ſubſtantiæ ipſorum vel ſimilia.

Et nota quòd quis timetur quòd noceat, vel propter potentiam pecuniæ,vel propter potentiam eius familiæ,vel propter malignitatem eius & conſortum:& hęc vltima ſunt interdum magis periculoſa in vili perſona quàm in nobili,quia vilis perſona habebit cõplices,qui nihil habent, per-

dere niſi perſonam : non ſic autem nobilis & diues. Non ergo intelligitur de quolibet periculo, ſed tantum de eo quod eſt graue iudicio inquiſitoris, vt dictum eſt ſupra.

4 Et nota, quòd nomina deponentium, ſeu accuſantium vel teſtium ideo non publicantur in hoc crimine, cũ in alijs publicentur, quia maior pœna eſt illius qui damnatur iſto crimine, quàm illius, qui damnatur alijs criminibus, ideo eſt hoc ſpeciale, quaſi magis propter hoc periculum imminear teſtibus, ſecundum Io. Monacum, vel ſecundum eum, quia in alijs criminibus regulariter non compelluntur, ſed hic compelluntur ratione fidei vel fauore, de quo remittit. de teſtib. cogen. delictorum Ioan. And. hæc Gemin. in dicto cap. fi. de hæret. §. iubemus.

ANNOTATIONES.

1 Nomina accuſantium prauitatem hæreticam, &c. nullatenus publicẽtur.] *Hoc ſingulare de non publicandis, ſeu manifeſtandis reo accuſato in ſancto tribunali, teſtium, vel delatorum nominibus, annotant communiter omnes fere doctores, qui de pœnis hæreticorum tractant, inter quos præcipue ſunt Repertorium inquiſit. verbo, nomina. Directorium inquiſit. parte 3. nu. 119. tit. de modis ſex tradendi copiam proceſſus delato de hæreſi, ſuppreſſis delatorum nominibus. & eadem 3. parte, quæſt. 75. vbi dixi copioſe. Simancas de cathol. inſtit. tit. 64. de teſtibus. nu. 27. Ioannes Rojas ſingul. 140. incipien.* Nomina & dicta. *& alij, quos breuitatis ſtudio conſulto omitto.*

Quod autem de non publicandis teſtium ſeu accuſantium nominibus dicitur, idem locum habet in cognominibus, ac etiam in quibuſdam alijs circunſtantijs; ex quibus poſſet reus deuenire in cognitionem teſtium vel accuſatorum. quales vero ſint hæ circunſtantiæ dixi copioſe in Directorio inquiſit. 3. parte, ſuper dicta quæſt. 75.

NOTARII.

1 NOtarij officij inquiſitionis hereticæ prauitatis iurare debẽt corã Epiſcopo, & inquiſitore, vel ſubſtitutis ab eis, quòd fideliter exercebũt officium ſuum. clem. 1. de hæreticis. §. porrò. verſi. Notarij quoque. nec ſufficit iuramentum quod præſtiterunt in eorum creatione, ſecundum gloſ. ibidem in verbo, iurabunt. Idem dicit dominus Card. Zabar. in dicto verſic. notarij. ead. clement.

2 Notarij dicti officij poſſunt recipere ſalariũ ab inquiſitis, niſi certum ſalarium ſit deputatum propter hoc officium inquiſitionis, ſicut eſt deputatum pro prouidendo cuſtodibus. dicta clem. 1. §. ſane. in gloſ. in verbo,

etiam. hæc dominus Card. Zabarel. in dicto §.ſane.verſic.notarij.

ANNOTATIONES.

a Notarij officij inquiſitionis,iurare debent,&c.nec ſufficit iuramentum quod præſtiterunt in eorum creatione,&c.] *Hoc ipſum ſingulare de iuramento notariorum ſanctæ inquiſitionis, videlicet,quod non ſufficiat primum illud iuramentum, quod præſtiterunt de vere & fideliter exercendo officio ſuo cum notarij crearentur, ſed quod cum aſſumuntur in notarios ſancti officij iterum iurare debeant de fideliter exercendo notariatus officio, & de ſecreto cuſtodiendo in ſacroſancto tribunali, hoc inquam ſingulare annotant præter gloſſam hic ab auctore citatam, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 36. incipien.* Nota quod quamuis. *Camillus Campegius apud Zanchinum cap.9.verſ. adde inſuper. & Ioannes Rojas in ſingularibus fidei,ſingu. 141.incipien.* Notarius quando creatur.

NOTORIUM.

1 NOtorium triplex,ſcilicet,iuris, facti, & præſumptionis. Et quomodo iſta intelligantur, declarat diffuſe Panor.in cap. veſtra. de cohabit. cleri.penul.col.habetur etiam idem in gloſ. in verbo.notorium. dicti cap. veſtra. & ibi ponitur differentia inter famam, manifeſtum, & notorium: & quid ſit fama,quid manifeſtum,& quid notorium. Facit etiam gloſ. 2. quæſt.1. in ſumma.

2 In notorijs non ſeruatur ordo iudiciorum.de iureiuran.cap.ad noſtrã. Confirmat Panor.ibidem in ſumma,in prin.& vide ad hoc Angel.in lib. malefic.clauſula, Etiam per modum notorij.item in clauſula 1.col. 3.ibi: prima affirmatiua eſt,quod inquiſitio.

ANNOTATIONES.

a Notorium eſt triplex,&c.] *De notorio & eius multiplici differentia vide copioſe Salycetum in l.ea quidem. C.de accuſat.adde Iulium Clarum in pract.crim. quæſt.9.*

Et in cauſa hæreſis, qui dicantur hæretici notorij, ſeu manifeſti, habetur in cap. ſuper quibuſdam. extra de verborum ſignific. tradit Eymericus in Directorio inquiſit.parte 2.quæſt.33.& explicat copioſe Albertinus tract. de agnoſcen.aſſert.quæſt.29.

NOX.

1 NOx non eſt apta ad hoc, quòd ſententia poſſit ferri in ea, neque aliquis actus iudicialis poteſt expediri in ea iudice pro tribunali ſedente. Panormit. in c. conſuluit. de offi. deleg. ſuper gloſ. in verbo, tenebras. facit ad hoc text. in §. ſedebunt. in authen. de iudi. de hoc infra in verbo, ſententia. ſ. 2 & 3 & 4.

ANNOTATIONES.

1 Nox non eſt apta ad hoc, quòd ſententia poſſit ferri.] *De hoc latius diſſerit auctor infra in verbo, ſententia, vt ipſemet indicat hoc loco. in cauſa fidei ſi ſententia de nocte pronuntiaretur, valeret, nec fauore fidei ei poſſet opponi, vt alibi dixi copioſius.*

OFFENDENS.

1 OFfendens fidem poteſt puniri ſicut & fautor, vt dicit Ioan. de Imola, in clem. 2. de hæret. ſuper gloſ. in verbo, illicitis.

2 Offendens aliquẽ de familia inquiſitoris, qui iuerat ad capiendum hæreticum, ſi offendit eum non quidem animo impediendi officium, vel iuuãdi hæreticum, ſed propter inimicitias quas habet cum eo, vel ob aliã cauſam non poteſt dici quòd impediat officium pro hoc, quod no. Archid. in cap. 2. eod. tit. poterit tamen contra eum procedi tamquam contra turbatorem officij, per ea quæ notat Imo. de offi. deleg. c. 1. in gloſ. magna. circa principium.

ANNOTATIONES.

2 Offendens aliquem, &c. ſi offendit eum non quidem animo impediendi officium, &c.] *Notabilis eſt hæc diſtinctio. & qualiter ſciri poterit, an offenderit animo impediendi officium necne, cauſæ & circunſtantiæ præcedentes demonſtrabunt.*

Ad eum vero, qui offendit, ſpectabit dicere in iudicio, ſe non animo impediendi officium offendiſſe.

OFFICIALES.

1 OFficiales inquiſitoris, videlicet, notarij, nuntij, cuſtodes carcerum, apparitores, & alij neceſſarij ad exequendum officium inquiſitionis,

nis, debent iurare coram Epiſcopo & inquiſitore; vel ſubſtitutis ab eis, quòd fideliter ſuum officium exercebunt, vt in clement. 1. de hæret. §. ſane. verſ. notarij quoque. iuncta gloſ. ibidem in verbo, perſonis.

ANNOTATIONES.

1 Officiales inquiſitoris, &c. debent iurare, &c.] *De iuramento officialium ſiue miniſtrorum ſanctæ inquiſitionis vide Repertorium inquiſitorum, verb. iuramentum. Et Simancam de catbol. inſtit. tit. 41. de miniſtris.*

ORDO IVRIS.

1 ORdo iuris, qui eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruetur, nihil agitur. 2. q. 6. §. diffinitiua, & hic habes, quòd caſſato principali caſſatur acceſſorium, extra de no. oper. nun. cap. cùm ex iniuncto. de accuſat. cap. ad petitionem. Ad idem de procu. c. auditis. hæc in gloſ. in verbo, iuris ordine c. cum dilectis filijs. de purga. cano.

2 Sunt autem de ſubſtantia iudiciorum, ſecundum Panor. in cap. cum I, & A. de ſen. & re iudi. col. 2. in fi. & col. 3. in prin. & glo. 2. q. 1. in ſumma. ibi, hoc tamen ſcias. citatio, terminus, poſt citationem teſtium receptio, & quod ſentẽtia feratur in ſcriptis loco & tempore congruis, ſeruatis debitis ſolennitatibus: publicatio autem atteſtationũ non eſt de ſubſtantia, vt dicit Inno. & allegant Panor. vbi ſupra.

3 Si is de cuius crimine in iudicio conſtat, petit reſtitutionem propter iudiciorum ordinem non ſeruatum, non eſt audiendus, ſed eum tanquam notorium crimino ſum debet ſuperior de nouo priuare, & eſt caſus valde notabilis, vt dicit Panor. in cap. ad petitionem. de accuſa. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Ordo iuris, qui eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruetur nihil agitur.] *Ordo iudiciarius in omnibus fere cauſis plene ſeruandus eſt, aliter proceſſus redditur nullus. l. prolatam. C. de ſent. & interlocut. om. iud. ſpeciale tamen eſt in cauſis hæreticæ prauitatis, vt celerius expediantur, & vt delicta tam atrocia cito puniantur, vt plenarius ordo iudiciarius non ſeruetur, itaq; in eis proceditur ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu & figura iudicij, cap. vlt. de hæret. lib. 6. & tradit plene Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 145. incipien.* Ordo iudiciarius.

Recte tamen admonet hic auctor, quod nihil agitur cum id omittitur, quod eſt de ſubſtantia iudiciorum, quod et in crimine hæreſis verum eſt: nam ex omiſſione actuum ſubſtantialium proceſſus etiam in cauſis fidei vitia-

vitiaretur, vide Repertorium inquiſitorum verbo, ordo iudiciarius.

PERTINAX.

1 PErtinax dicitur ille, qui eſt durus & obſtinatus ualde vel impudenter tenens, vt gloſ. in verbo, pertinaciter, clement. vnica. de ſumma trinitate.

Quomodo autem pertinacia præſumatur in contumacia, vide ſupra in verbo, contumax. §. 5. & dominus Card. Zabar. in clemen. ex graui. de vſuris. §. ſane. dicit pertinaciter, ideſt obſtinata pertinacia, vel pertinaciter, ideſt, cum perſiſtentia incorrigibili. & dicitur pertinax ſecundum Iſidorum qui impudenter tenet propoſitum ſuum, quaſi omnino tenax, vt dicit S. Thom. 2. 2. quæſt. 138. art. 2. in corpore.

ANNOTATIONES.

1 Pertinax dicitur ille, qui eſt durus, &c.] *De hæreticis pertinacibus ſeu impœnitentibus Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. parte 2. cap. 16. Albertinus tract. de agnoſcen. aſſer, quæſt. 3. Simancas de cathol. inſtit. tit. 48. de pertinacibus, & alij.*

Et qualiter cum pertinacibus ſit agendum, antequam curiæ ſæculari tradantur, ſeu relinquantur, luculenter explicat Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 3. in 9. 10. & 11. modo proceſſum fidei terminandi.

POENA PECVNIARIA.

1 POenam pecuniariam non poſſunt imponere inquiſitores ſuper crimine hæreſis, ſecundum Matthæum, & eſt ratio, ſecundũ eum, quia aut inquiſiti conuincuntur de hæreſi, & tunc omnia eorum bona ſunt confiſcata, eod. tit. cap. cum ſecundũ leges. aut non couincuntur, & tunc nulla pœna eſt imponenda, vnde non eſt tale crimen ex quo poſſit imponi pœna pecuniaria, ſed perſonalis & bonorum confiſcatio: extra eod. cap. excommunicamus. & cap. Ad abolendam. & quaſi per totum: & ſimiliter non eſt tale crimen in quo cum vero hæretico nolente redire, & relapſo, poſſit diſpenſari, vt in cap. accuſatus. eo. tit. lib. 6. & dicto cap. excommunicamus, & ideo non poteſt fieri commutatio in pœnam pecuniariã, vt in c. licet. de pœ. hæc dicit Matthæus eſſe vera in hæreticis, ſecus dicit in defenſoribus & fautoribus hæreticorũ, non tamen hæreticis, quia poſſunt talibus imponere pœnitentias vt pauperibus dent aliquid de bonis ſuis, vel ad aliud opus pietatis. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 1. de hæret. verſ. inquiſitoribus. quæſito ſecundo. Concordat Ioan. de 2

Imola

Imola dicta Clem.2.ſuper gloſ.in verbo,illicitis.

2 Sed nota quia quod dictum eſt de pœna pecuniaria non imponenda pro crimine hæreſis, dicit Matthæus procedere regulariter, fallit tamen hæc regula aliquando, quia interdum aliqui proferunt verba hæreticalia quæ nullam habent excuſationem,& proferunt ludendo,vel iracunde,vel ex fatua ſimplicitate,& tunc talibus taliter delinquentibus poſſunt inquiſitores imponere pecuniarias pœnas:nam has pœnas imponit Eccleſia.23. diſt. quanquam. de Iudęis. cap. ad liberandam. de rapto.cap. in archiepiſcopatu.cum ſimilibus.

Ad hoc quia inquiſitores tales ſunt iudices,quod poſſunt hæreticis cõuerſis pœnas mitigare & commutare,extra eo.vt commiſſi.lib.6.§.& illorum,hoc etiam confirmatur,quia ſi fautores poſſunt ſic puniri,cap.accuſatus.eod. tit.lib.6 §. ſi vero.ergo & offendentes fidem. Fatetur tamen ꝙ hanc pœnam non inburſabunt, ſed dabitur pauperibus, vel applicabitur officio. Facit quod notatur per Ioan.And. de offi.ordi.cap.irrefragabili §.fi.& cap. dilectus. nec obſtat prædictis iſte textus.quia hic ponitur verbum, extorqueant, quod ſonat in vitium, & ſic non impedit auferri per viam licitæ condemnationis.hæc dominus Card.Zabar.in dicta clem.2. vbi ſupra.Concordat Ioan de Imola dicta clem.2.vbi ſupra.

3 Pœnitentiam iniunctam poſt obiuratam hæreſim ſi non implent hæretici, dicit Matthæus ꝙ debent haberi pro relapſis, & allegat text.Clem. 3.eod. tit.in fi.ibi:& ſatisfactionem habuerint. allegat etiam cap. ad abolendam.§.penul.poteſt etiam eis imponi pœna pecuniaria,ſi bona ſeruata ſunt,quod fieri poteſt.cap.vergentis.eod.tit & poteſt erogari in pauperes, vel alios pios vſus ad vtilitatem officij hæc Ioan.de Imola.in dicta clem. 3.ſuper gloſ.in verbo, propagentur.Ibi vide diffuſe.

4 Quam aliam pœnam vltra prædictas poſſint imponere inquiſitores, habes ſupra in verbo inquiſitores. §. 17. vbi habes quod poſſunt excommunicare,ſuſpendere,& interdicere, ac aliam pœnam arbitrariam imponere.vide ibi diffuſe.

5 Et ſi diuerſæ pœnæ ſunt ſtatutæ,minor debet imponi, de pænit. diſt. 1. pœnæ. 50.diſt.ſi quis voluntate.& cap.ſi qua fœmina.vel locus erit gratificationi,de iure patro.cap.cum autem aduocatus.iuncta gloſ.2.vel illa quæ magis timetur. hæc in gloſ.in verbo, Certa. cap.de cauſis.de offic.deleg. vbi ad hoc vide Panormita. qui diſtinguit, quod aut diuerſæ & plures pœnæ ſunt editæ a lege pro eodẽ delicto, quia ſingulæ non videntur ſufficere pro tali delicto, & tunc omnes ſunt imponendæ,vt in cap. felicis. de pęnis.lib.6.aut diuerſæ pœnæ ſunt inſtitutæ in diuerſis legibus & ſtatutis, & tunc habet locum dictum glo. prædictæ,vt minor imponatur,vel quæ magis timetur, vel erit locus gratificationi.

ANNOTATIONES.

1 Pœnam pecuniariam non poſſunt imponere inquiſitores,&c.] *An & quando inquiſitores poſſint imponere pœnas pecuniarias, docet Eymericus in Directorio inquiſitorum,quæſt.*103. *Zanchinus tract. de hæret. cap.* 19. *& alij quos præcitato loco retuli apud Eymericum, ex quibus intelligetur totus hic locus.*

*Certe inquiſitores poteſtatem habent imponendæ pœnæ pecuniariæ per extrauagantem quandam Alexandri iiij.incipien.*Super extirpatione.*quæ habetur impreſſa inter litteras Apoſtolicas pro officio inquiſitionis, in fine Directorij inquiſitorum.*

3 Pænitentiam iniunctam poſt abiuratam hæreſim ſi non implent hæretici, dicit Matthæus quod debent haberi pro relapſis.] *Non eſt vera hæc ſententia ſimpliciter accepta, ſed multa capita diſtinguere oportet, vt veritas intelligatur, ſicut docuimus in Directorio inquiſitorum parte 3.quæſt. 97.quæ omnino videas.*

5 Et ſi diuerſæ pœnæ ſunt ſtatutæ,minor debet imponi.] *De hoc articulo vide omnino Antonium Gomezium tomo 3. variarum reſolut. cap.1.nu. 38.verſi.item quæro.Et Iulium Clarum in pract.crim.quæſt. 99.verſi.vltimo quæro.*

PRACTICA PROCEDENDI.

1 Practica eſt optima procedendi in negotio inquiſitionis, ſecundum dominum Card.Zab.dicentem,quòd qui vult tute proſequi ſic procedat: Si aliquis eſt diffamatus vel ſuſpectus de hæreſi, debet eum citare, & examinare, & ſi confitetur,bene quidem;ſi autem non confitetur,debet eũ in tuto carcere cuſtodire, & poteſt etiam in compedibus ponere, vt in Clem. 1. eod.tit.& inquirere: inquiſitione autem perfecta, aut plene probatum eſt, aut ſemiplene, aut nullo modo; Si plene probatum eſt, omnia bona hæretici ſunt confiſcata. eod.tit.vergentis, & c. excommunicamus. & cap.cum ſecundum leges. eod. tit.lib.6.

Et ſi voluerit redire, debet abiurare hæreſim, quo facto, reſtituentur ei bona dicto cap. vergentis in principio, & ponetur in perpetuo carcere ad pænitentiam:ſed hodie poſſunt inquiſitores hanc pœnam mitigare ſicut eis videbitur, eod. tit.vt commiſſi.§.& illorum,lib.6. & ſi poſt abiurationem recidiuauerit,vel ſi a principio ad fidem redire noluerit,vel pœnitentiam iniunctam non adimpleuerit, tanquam relapſus tradetur curiæ ſæculari eod.tit.ad abolendam.& cap.excommunicamus.de verbo ſignifi. Nouimus.

Si au-

Si autem ſemiplene probata eſt hæreſis, puta per vnum teſtem, vel per grauem infamiam, & ipſe negat, debet ſubijci tormentis. dicta clem. 1. §. duro. nam iſtud crimen grauius eſt crimine læſæ maieſtatis, dicto cap. vergentis. in quo ſubijcitur reus tormentis. C. ad l. Iul. maie. l. 3. & l. nullus. fortius ergo in hæreſi. Facit 6. q. 1. §. verum. vbi crimen læſæ maieſtatis æquiparatur ſimoniæ & hæreſi.

Item creditur vni reuelanti inſidias factas eſſe principi, ſeu conſpirationem, & idem de crimine læſæ maieſtatis 79. diſt. ſi quis Papa. & dicto §. verum. Notat Specul. de teſti. §. reſtat. verſ. 21. aliàs verſi. hoc tamen fallit. & facit quod idem notat de præſumptio. §. fina. verſ. & idem eſt.

Item in capitalibus & atrocibus aliter veritas haberi non poteſt niſi per tormenta ff. de quæſt. l. 1 & 5. q. 5. illi qui. de depoſit. c. 1. & crimen hæreſis eſt pluſquam capitale. hæc tamen tormenta humaniter per iudicem temperanda ſunt, vt de his dixi in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & ſi per tormenta cōfitetur, non tamen poſt depoſitionem tormentorū perſiſtit, non nocet. ff. de confeſſ. l. 1. §. diuus. ſi autem perſiſtat, puniendus eſt, vt proxime dictum eſt. & 2. q. 1. nos in quenquam.

Sed ſi confitetur, vel non perſiſtit in confeſſione, ſi de hoc eſt grauiter diffamatus, indicetur ſibi purgatio. de purgat. cano. cap. inter. in qua ſi defecerit, punietur, vt dictum eſt.

Sed ſi ſe purgauerit, & eſt vehementer diffamatus, vel ſuſpectus pōt ei imponi tēporalis pœna. dicto. c. inter. de præſum. litteras, in fi. ſed ſi leuiter eſt ſuſpectus vel diffamatus, nec pertinaciter in errore pſiſtit, nō punietur tēporali pęna, ſed pōt imponi pœnitentia. eod. tit. accuſatus. §. ſi vero. lib. 6.

Debet tñ ſuſpectus de hæreſi, ſiue leuiter, ſiue vehementer, abiurare hæreſim, in quam ſi poſtea incidit ꝓ relapſo hr, ſi ſuſpicio fuit vehemens. dicto cap. accuſatus in prin. ſi autem ſuſpicio fuit leuis, non habetur pro relapſo, licet ſit grauiter puniendus. eod. cap. in principio. verſ. ſi autem.

Ex his infert Matthæus contra quoſdam inquiſitores, qui ab his, cōtra quos ꝓbatum eſt de hæreſi, exigunt pecuniam & proceſſum delent, quod facientes incidunt in pœnam clem. 2. de hæreticis. verſic. inquiſitoribus.

Si autem nullo modo probatum eſt de hæreſi, quid iuris nō proſequitur Matthæus nec expedit, quia reus tunc debet abſolui ſine difficultate. de fi. inſtr. c. inter. hæc omnia dominus Card. Zabar. in clem. ex graui. de vſur. §. ſane quæſito 22. hanc practicam præciſe ponit etiam Ioan. de Imola ſuper dicta clem. ex graui. ſuper gloſ. vltima.

ANNOTATIONES.

1 Practica eſt optima procedendi in negotio inquiſitionis, &c.] *Practicam procedendi in ſacro inquiſitionis prætorio luculenter, & copioſe proſe-*

cutus eſt præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 3. ſi quid in ea inquiſitorum vſus non recepit, in commentariis noſtris indicauimus, demonſtrantes vbique quid aut fieri oporteat; aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda eſt.

PRAECIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & ſingulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in ſæculo notarij ſeu tabellionatus officium habuiſſe & exercuiſſe noſcuntur, & etiam omnibus alijs religioſis quibuſcunque, qui dictum tabellionatus officium in ſæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis ſæcularibus dictum officium habétibus, quatenus ad conſcribendas teſtium depoſitiones, & ad faciendũ omnia q̃ in officio inquiſitionis ad notarij ſeu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipſos inquiſitores fuerint requiſiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conſcribendas. lib. 6. vbi dicit Gemi. quòd iſti tales religioſi neceſſario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendũ eſt, & quod imperatur tolerandum eſt. 23. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. Andr. Sed aduerte quia ſi quis religioſus fuit notarius in ſæculo, ſed non exercuit officium, non debet exercere in religione; & hoc vult hic tex. Io. Andr. & idem Ioan. de Ligna. Hæc Gemi. in dicto §. ad conſcribendas.

2 Præcipitur inquiſitoribus ſub interminatione maledictionis æternæ, & ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrãt, ne obtentu odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iuſtitiam, & cõtra conſcientiam ſuam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, vt in clem. 1. de hæret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit gloſ. ibi in verbo, obtentu, quòd vbi non propter aliquod prædictorum, ſed forte timore, vel propter vitandum ſcandalum hæc omitterent, non eſt locus pœnæ. Facit ad hoc, quia pro vitando ſcandalo vel periculo, interdum ſuſtinetur aliquod crimen, vt eſt gloſ. in verbo, venia. diſt. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quòd ſi inquiſitor timore, vel propter vitare ſcandalum, omittit facere quæ in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, ſed demũ quando amore, vel odio, vel cauſa lucri, vt ibi dicitur. Facit de præſum. nonne. Et nota bene, vt dicit gloſ. in verbo, contra conſcientiam, ꝙ vt locum habeat hæc pœna, vltra prædicta requiritur copulatiue, quòd faciant, contra iuſtitiam & contra conſcientiam: ſimile habetur de ſent. & re iudi. cum æterni. lib. 6. hæc Ioan. de Imola, vbi ſupra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquiſitores. eod. tit. lib. 6. poſt Ioan. And. dicit, ꝙ ſi ex

qualitate vel pluralitate perſonarum ſuſpectarum de hęreſi, ſi contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio prouentura, prius eſt conſulendus Papa. facit de tranſac. cap. fin.

3 Pręcipitur Poteſtatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatū & locorum, quatenus obediant inquiſitoribus circa inueſtigationem, captionem ac cuſtodiam diligentem hęreticorum & fautorum cum fuerint requiſiti, & quòd tales peſtiferas perſonas ducant vel duci faciant in carcerem inquiſitorum, vel ad locum vbi voluerint inquiſitores, infra dictorum Poteſtatum & rectorum diſtrictum ſine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt eſt textus in c. vt inquiſitionis. eo. tit. lib. 6. in principio. & ad requiſitionem inquiſitorum, debent iurare pręciſe, attēdere inuiolabiliter, & obſeruare, & à ſuis ſubditis facere obſeruari conſtitutiones contra hęreticos & eorum defenſores promulgatas & approbatas, & ſi iurare noluerint, ſint priuati ſuis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eiſdem tit. & lib. in fine.

4 Pręcipitur etiam prędictis Poteſtatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt ſibi relictos & condemnatos de hęreſi, ſtatim recipiant indilate, animaduerſione debita puniendos, non obſtante appellatione, vt in dicto cap. vt inquiſitionis. §. vt quę. de hęreſi.

5 Pręcipitur etiam prędictis poteſtatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne ſe intromittant de crimine hęreſis, aut quouiſmodo cognoſcant vel iudicent, nec captos liberent ſine licentia inquiſitorum, vel executionem pro huiuſmodi crimine ſibi ab inquiſitoribus iniunctam, prout ad eorum ſpectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquiſitionis ſe opponant, aut proceſſum ſeu ſententiam inquiſitorum directe vel indirecte non impediant: & ſi contra prędicta omnia fecerint, ſunt ipſo facto excommunicati, quam excommunicationem ſi per annum ſuſtinuerint animo pertinaci, velut hęretici condemnetur, vt dicitur in dicto cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Pręcipitur omnibus & ſingulis fratribus ordinis prędicatorum, qui in ſęculo notarij, &c.] *Idem hoc ſingulare notant Repertorium inquiſit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquiſit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas ſingul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinū tract. de hæret. cap. 9. verſ. Adde rurſus. & alij.*

Iam inquiſitores & commiſſarij hodie auctoritate cuiuſdam extrauagātis Pij iiij. incipien. Paſtoralis officij cura. *in quibuſuis fidei cauſis cum viderint expedire, ex conceſſione Apoſtolica, poſſunt vnum vel plures etiam clericos ſæculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, aſ-*

ſumere, atque creare. ea extrauagans habetur impreſſa inter litteras Apoſtolicas pro officio ſanctæ inquiſitionis in fine Directorij inquiſitorum.

2 Præcipitur inquiſitoribus, &c. vbi notandum, vt dicit gloſſ. ibi in verbo, obtentum, quod vbi non propter aliquod prædictorum, &c. non eſt locus pœnæ.] *Vera eſt hæc ſententia, & diligenter obſeruanda ad tuendos inquiſitores à tam graui pœna; idem docuit Caietanus in ſumma, verbo, excommunicatio, cap. 3. quem omnino videas, vt locum hunc facilius percipias.*

PRAEDICATORES.

1 PRædicatores Fratrum Minorum, & aliorum ordinum poſſunt compeſci ab inquiſitoribus fratrum Prædicatorum ne prædicent eo tempore & in eadem terra quando ipſi inquiſitores pro facto fidei prædicare velint: & de hoc habes ſupra diffuſe in verbo, inquiſitores. §. vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Prædicatores Fratrum Minorum & aliorum ordinum poſſunt compeſci ab inquiſitoribus Fratrum prædicatorum, &c.] *Generaliter hoc verum eſt, vt inquiſitores cum officio inquiſitionis viderint expedire, ne aliqui prædicent, id poſſint ſub pœna obedientiæ & excommunicationis præcipere vide Repertorium inquiſitorum verbo, prædicare. §. an inquiſitores. & Ioannem Rojam tract. de hæret. parte 2. tit. de priuilegiis inquiſit. nu. 425.*

PRAESIDENTES.

1 PRæſidentes regimini alicuius regni, prouinciæ, ſiue loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iuriſdictionem habentes, ac eorum officiales, ad requiſitionem inquiſitorum hæreticæ prauitatis, non valentium ſine moræ diſpendio vel negotij periculo recurſum habere ad ſuperiores, qui legitime poſſint in locis ipſis iuſtitiam exequi, poſſunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, ac defenſores eorum, iuſtitiam & officium ſuum exercere: nec requirentes tales excommunicatos propter hoc ſententiam excommunicationis incurrunt, vt in cap. præſidentes. eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Præſidentes regimini alicuius regni, &c. licet excommunicati ſint, &c.] *Obſeruăt idem hoc ſingulare Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 59. incipien. Excommunicatus eſt. & Campegius apud Zanchinum tract. de hæret. cap.*

ret. capit. 31. verſic. ceſſat præterea tertium impedimentum.

Quamuis ergo participantes cum excõicatis maioris excõicationis vinculo innodatis, maiorem excõicationem incurrant, cap. nuper. extra de ſent. excommunicat. at fauore fidei iudices hæreticæ prauitatis communicantes cum excommunicatis, de quibus agit auctor hic, non incurrunt minorem excommunicationem, vt in cap. præſidentes. de hæreticis. lib. 6.

PRAESVMPTIO.

1 Præſumptio ſeu indicium quandoque ſumitur ex præſenti circa præteritum, quandoque ex præſenti circa futurum, quandoque ex præterito circa præſens, & quandoque ex præterito circa futurum. hæc in gloſ. 2. cap. ſcribam. de præſumpt. vbi Panor. dicit, ꝙ quis præſumitur bonus vel malus ſecundum vitam de præterito, vt in cap. monachus vero nonitius. 77. diſt. Ad idem eſt quod dicit Panor. in cap. quanto. eo. tit. in fine.

2 Præſumptionum differentia, ſcilicet inter leuem, vehemẽtẽ, & violentã, colligitur ex gloſ. in verbo, vehementem. cap. cum contumacia. de hæreticis. lib. 6. nam propter ſuſpicionem lęuem citatur quis vt veniat reſponſurus: ſi contumax eſt, iam dicitur vehementer ſuſpectus, & excõmunicatur, & ſi in ea perſiſtit per annũ, iam iſta quæ erat vehemens præſumptio, tranſit in violentam, vnde ex tunc vt hæreticus condemnetur. Facit ad hoc gloſ. in verbo, vehementem. cap. litteras. de præſumpt. & quod dicit Panor. in cap. quanto. eod. tit.

3 Vna præſumptio præponderat alteri & elidit eam circa idem factum, vt in gloſ. 1. cap. accedens. de crimi. fal. Ad idem eſt gloſ. in verbo verum cap. litteras. de præſumpt. & Panor. in dicta gloſ. 1. de crimi. fal. dicit, ꝙ iudex habebit arbitrari ex circunſtantijs, quę pręſumptio ſit fortior.

4 Quando præſumptio ſufficat ad ſententiam quando ad torturam, & quando ad purgationẽ indicendã, vel ad ſimiles effectus, non poteſt dari certa doctrina, ſed iudex ex ſuo bono & æquo iudicio arbitrabitur hoc ex varijs coniecturis. hæc Panor. in c. quanto. de præſum. col. 4. in prin.

5 Nam præſumptio non eſt aliud quàm quædam ſuſpicio, quæ cauſatur in animo iudicis vel cuiuſcunque ex varijs coniecturis vel argumẽtis ſeu indicijs, & ſecundum quod coniecturę vel argumenta ſeu indicia vrgent, cauſatur, firmatur, vel argumentatur illa ſuſpicio: Si enim indicia ſeu argumenta eſſent temeraria, vt puta ꝙ fuit viſus clericus loqui cum muliere nulla alia coniectura exiſtente, erit temeraria ſuſpicio ſeu præſumptio, de qua in cap. inquiſitioni. de ſen. excom. Si vero coniecturæ aliquatenus vrgent, puta ꝙ fuit viſus ſæpe ſecum in ſecreto loqui & confabulari, & vterque eſt iuuenis, tũc cauſabitur ſuſpicio ſeu præſumptio probabilis. argu. 81. diſt. clericus ſolus. non tamen iudex eũ condemnet de adulterio pro-

propter

pter hoc ſolum,ſed procedat vt habetur in cap.2.de cohabi. cler. Si autẽ coniecturæ eſſent magis vigentes,cauſarent ſuſpicionem ſeu præſumptionem magis vehementẽ, & tunc iudex procedet ad magis grauia, puta ad purgationẽ indicendam,vt cap.inter.de purga.cano. Quandoque coniecturæ ſunt ſtrictiſſimæ, ita ut vix ipſe reus audeat diffiteri delictum, & tunc cauſatur tanta præſumptio, ꝙ adducit iudicem ad credulitatem, & fertur ſnĩa contra eum de ipſo delicto.Ad hoc c.præterea.de teſti.c.afferte.de præſum.& bonus textus in l.ſciant cuncti.C.de prob, canonizata.2.q.8.Sciant.vide ad hoc bona exempla per Ioannẽ And.in addit.ad Specul. tit.de proba.§.videndum. verſ.13.hæc omnia ex Panor.in cap.quanto.de præſumpt. col. 3.in fin,

6 Vltra præſumptionem hominis de qua dictũ eſt ſupra in tribus paragraphis ſupra immediate poſitis, reperitur etiam alia differentia præſumptionum,quia alia iuris ſeu legis,alia naturæ, alia loci.

Præſumptionũ iuris,alia ſimplex, alia non ſimplex.declarantur omnia iſta per gloſ.in cap.is qui.de ſponſa,& per Panor,ibidem,& in dicto cap. quanto.de præſumpt.

7 Præſumitur in dubio pro hæreſi ſaltẽ ad pænitentiam ſalutarem imponendam,arg.de præſump.litteras.ſicut.& in alijs tangentibus periculũ animæ, de homici. ſignificaſti. 2.hæc dominus.Card. Zabar.in Clem.1, de hæreticis, verſ.verum,

8 Leuia ſigna ſufficiunt ad præſumendũ aliquẽ eſſe hæreticum, vt dicit Inno.in cap. ſicut.de Simo.Nam ſuſpicio ſola ſufficit ad hoc ꝙ procedatur ad inquiſitionem contra hæreticos,vt dicit Gemi.in cap. inquiſitores, eo.tit.lib.6. imo ex leui argumento vel indicio inducitur ad ſuſpicionem ſecundũ Panor.in cap.tertio loco.de proba.circa fi.& dicitur patere illud. de quo conſtat per præſumptiones, vt dicit Panor.in cap.ad noſtram.de empt.& vendi.

ANNOTATIONES,

1 Præſumptio ſeu indicium quandoque ſumitur, &c.] *Præſumptionum ſeu ſuſpicionũ cognitio magnopere neceſſaria eſt inquiſitoribus, quare præter tradita hic ab auctore,vide inſuper Iacobum Simancam de cath.inſtit. tit. 50.de præſumptionibus.& Nicolaum Eymericum in Directorio inquiſi. quæſt.55.& 56.quibus locis ſcripſimus,ea quæ huic inſtituto magis neceſſaria fore perſpeximus.*

7 Præſumitur in dubio pro hæreſi.] *Non facile cenſeo admittendã hanc propoſitionem, quod ſcilicet in dubio pro hæreſi præſumatur, imo vero contrariũ videtur verius:nam ſi verbi gratia reus accuſetur de aliqua propoſitione habente duplicẽ ſenſum catholicũ vnũ,alterũ autem hæreticũ,omiſſo ſenſu hæ-*

ſenſu hæretico, catholicus accipiendus eſt fauore rei, dubia enim in meliorē partem interpretari debemus, ita Albertinus tract. de agnoſ. aſſert. quæſt. 34. nu. 48. quem refert & ſequitur Ioannes Rojas tract. de hæret. parte. 1. nu. 201. & ſeq. quibus libenter ſubſcribo.

Non tamen diffiteor poſſe in dubijs quandoque pro hæreſi præſumi, cum is, qui dubiam propoſitionem protulit vel aliàs ſuſpectus erat, vel de prouincia ſuſpecta & hæreſi infecta, vt dixi in Directorio inquiſit. parte. 3. ſuper quæſt. 62.

8 Leuia ſigna ſufficiunt ad præſumendũ aliquem eſſe hæreticum.] *Neq; hanc ſententiam facile recipiendam putat Iacobus Simancas de catho. inſtit. tit. 50. de præſumpt. nu. 28. vbi vere iudicio noſtro, concludit, ex leuibus indicijs nullo modo licere ſuſpicari aliquem hæreticum. ab his ergo & ſimilibus locis diligenter eſt cauendum.*

PROBATIO.

1 PRobatio habet ſuos gradus, quia aliquaudo iudex incipit ſuſpicari, hoc eſt leui argumento inclinare in vnam partem: aliquando incipit opinari, hoc eſt inclinare animum ſuum in vnam partem ratione forti, non tamen ſic quin credat partem contradictoriam fore poſſibilem: aliquando credit ratione forti in tantum ꝙ in nullo dubitat de contrario, & iſta eſt plena probatio & naturalis: probantur iſta. ff. de quæſt. l. 1. in prin. Quæ probatio plena eſt, quæ facit iudici plenam fidem, vt notatur. C. de eden. l. procur. ff. de condit. ob tur. cau. l. 1. Facit quod notatur ff. de proba. l. quinquaginta. hæc Ioan. de Lignano in repetitione ſuper Clem. ſæpe. de verb. ſignifi. quam ponit Ioan. de Imola in fi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba.

2 Probatio pluſquamſemiplena eſt quando probatum eſt per vnum teſtem de veritate & aliud indiciũ, & tunc fama perficit: & hoc voluit Bal. in. l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. ff. de. eden. hæc Angel. in lib. malefic. clau. Comparuerunt inquiſiti, & negauerunt totum. col. 4. in fine.

3 Probatur quis hæreticus ex leui cauſa. C. de hæreticis. l. 2. ſcilicet quantum ad hoc vt ſuſpectus de hæreſi habeatur, & vt procedatur quaſi cõtra ſuſpectum, ſed non vt condemnetur. hæc in gloſ. in verbo, vehementem. c. litteras. de præſum. Nam ex modica & leui præſumptione põt procedi contra aliquem in crimine hæreſis, vt dicit Gemi. in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. in principio.

4 Probatur etiã & deprehenditur quis eſſe hæreticus, qui leui ſaltẽ argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite, ſeu a fide catholica detegitur deuiare, vt. C. eod. l. 2. & ſic indicia fidem faciunt. arg. ff. ne vis fiat ei qui in poſ. miſſus eſt. Si quis. §. vlti. & de Carbo. edic. Carbonianum. §. car-

ſe cognitio. Quicquid enim diſcrepat a fide Chriſtiana, fidei Chriſtianę contrarium eſt, iuxta illud, qui non eſt mecum contra me eſt. C. de Iudęis. cœlicolarũ, in fi. 24. queſt. 3. quoniam. in fine. & debet intelligi leue argumentũ, ideſt, probabile, & ꝙ de facili apparet, & ſic vocatur leue propter probationẽ puta, qui non iurat ſuſpectus eſt ne Valdenſis ſit. Si ergo nullatenus vult iurare, dicens quòd peccatũ eſt, vel etiam hoc non exprimens pro conuicto habetur, vt cap. excommunicamus itaque. de hęret. §. ſi qui vero ex eis. hęc omnia Hoſtien. in ſumma ſua, tit. de hæreticis. §. qualiter deprehendatur quis in hęreſi. verſi. Et quia.

ANNOTATIONES.

1 Probatio habet ſuos gradus, &c.] *In crimine hæreſis, quæ & quales probationes requirantur, aut ſufficiant, explicat Simancas de cathol. inſtit. tit. 51. de probationibus. eum videto.*

3 Probatur quis hęreticus ex leui cauſa. C. de hęret. l. 2. &c.] *Hæc quoque ſententia, quam tradit auctor in hoc 3. & 4. §. periculoſa eſt, nam hominem quẽpiam hæreticum iudicare ob leuem hæreſis ſuſpicionem, ſiue ob leuem cauſam, graue quidem & iudicio meo iniquum eſſe videtur.*

Iam hæc ſententia co nititur fundamẽto quod deſumitur ex l. 2. C. de hæret. vbi ita ſcriptum eſt. Hęreticorum autem vocabulo continentur & latis aduerſus eos ſanctionibus ſuccumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerint deuiare. *Hæc ibi. ex illis verbis:* qui vel leui argumento*: prædictam ſententiam peperunt multi noſtri iuris ciuilis & canonici interpretes.*

Ceterum ibi non agitur de leui probatione, ſed eum hæreticum dicit lex, qui vel leui argumento, hoc eſt, paululum, vel minimum, vel in vno tantum articulo à fide catholica deuiat.

Atque hic eſt verus legis intellectus vt colligitur ex Photio in Nomocanone tit. 12. cap. 2. vbi de materia præfatę legis 2. C. de hæret. agens ſcribit ita: Quod eſt hęreticus, & legibus, quę aduerſus hęreticos latę ſunt, ſubijcitur, qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. *hæc ille. Eundem intellectum probat nõ obſcure textus in l. inconſutilem §. 4. vbi cum tractaretur de coercẽdis hęreticis per iudices eccleſiaſticos ſic habet* Fredericus *Imperator:* Per quos ſi inuenti fuerint à fide catholica ſaltem in articulo deuiare, ac per ipſos, *&c. quare is plane hæreticus eſt habendus, qui vel in vno ſolo Eccleſiæ catholicæ articulo de fide tenendo, errat, & hoc vult textus in dicta l. 2. C. de hæret. nemo eſt autem hæreticus iudicandus ex leui cauſa, ſiue ex leui argumento, aut indicio, id enim & iuri, & rationi, & æquitati repugnat.*

PRO-

PROCEDERE.

1 PRocedere ſimpliciter,& de plano,& abſque aduocatorum ac iudiciorum ſtrepitu,qualiter intelligatur, habetur in clem.ſępe,de verb. ſig. & dominus Card. Zabar. tractat omnia iſta diffuſe ibidem.& ſimiliter Io. de Imola in dicta clem. & ponit in fine quandam repetitionem Ioannis de Ligna.in dicta clem.ſępe. vide ad hoc glo.in dicta clem. in verbo,& figura.& gloſ in verbo,figura.c.ſi.de hęret.lib.*6.* vide etiam & bene pondera glo.in verbo,defenſiones,dictę clem.ſępe.ibi:vnde nota.vſque in finem.

2 Procedere ſummarie eſt ꝓcedere remotis ſolēnitatibus iuris,ſed receptis plenis ꝓbationibus,qñ agitur de magno ꝓiudicio.Bart.in l.iudices.in 1.oppo C.de iud.& Bertachinus in ſuo repertorio,in dictione,ſũmarie.5. Et ſi cauſa principalis eſt ſummaria,omnes articuli eius ſunt ſummarij. Bart.ſuper extrauaganti,ad reprimendum.in verbo,ſummarie.

3 Procedi poteſt in crimine hæreſis contra aliquem, quando ſubeſt infamia vel ſuſpicio contra illum, & eodem modo procedi poteſt propter ſcandalum & tumultum populi.de purga.cano.inter.2.q.5.omnibus. ſecundum Ioan. de Imola.hæc Gemi.in c.vt officium.eo.tit.lib.*6.* in princ.

4 Proceſſus inquiſitoris non poteſt confundi neque impediri per proceſſum ordinarij, immo inquiſitor poteſt libere procedere, vt in priuilegio Clementis Papæ iiij. & Vrbani iiij.quod incipit:Licet ex omnibus.

5 Proceſſus non vitiatur etiam ſi nomina teſtium ſeu deponentium non publicētur,& copia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.arg. in glo.in verb.indicijs.c.ſi.de hær.lib.*6* facit maxime ad hoc eo.lib.de accu. c.1.& 2.& Gemi.in dicto c.ſi.ſuper dicta gloſ.dicit, notandum eſſe iſtam gloſ. quia licet omittatur publicatio nominum parte non contradicente, valet proceſſus.

6 Et nota ſecundum Gemi.in dicto c.2.de accuſ.in princ.ꝙ licet de iure certa forma debeat ſeruari in procedendo, ſi tamen non ſeruatur & pars tacet,valet proceſſus,de quo per ipſum Gem.in d. c. 1.eod.tit.ſuper glo.ſi.

7 Procedi quomodo poteſt contra abſentes, Archid. remittit ad notata 5.q.9.in ſumma. & de dolo & contum.c.veritatis. ſed in caſu iſto putat, quod ſi conſtat de eorum perfidia,& ſunt contra eos ſolēnia edicta ꝓpoſita, pronuntiari poterit ſuper crimine, ſed ſi non cõſtat,locus erit Decre. cum contumacia.de hęre.lib.*6.*& hoc procedit in citatis,quia ex quo erãt præuenti,poterant conueniri,non obſtante domicilij mutatione. ff. de iuriſd.om.iud.cum quędam puella.de foro compet.propoſuiſti. Si vero nõ erant citati,tamen deliquerant ibi, ratione delicti ibi conueniri poſſunt, & ſunt remittendi in auth. vt nulli iudi.§.ſi vero quis comprehenſorum. de quo vide in clem.paſtoralis.verſ.quid ſi punitio. de re iudi.& remittit

Archi.ad notata 3.q.6.c.1.extra de rap.c.1.Ad hoc eſt glo.prima cap. ibi enim cauſa.3.q.6.hæc Gemi.in c.vt commiſſi.de hæret. §. & contra illos. lib. 6. vide de hoc ſupra in verbo,fugitiuus.§.1.2. & 3. & verb. inquiſitor. §.24.& 25.ibi vide diffuſe.

8 Si citatus ad ſniam non comparuit ex legitima cauſa ignorata iudici, tenet ſnia lata eo abſente,quæ ſentẽtia non retractatur niſi eo ꝓbante cauſam legitimam abſentiæ ſuæ:& ſi impedimentũ probat non plene,adhuc non retractatur ſententia, niſi forte ſimul probet de iniquitate ſententiæ. hæc Panormit.in cap.cum Bertoldus,de ſent.& re iudi.in prin.ibi:vel clarius.& in col.4.in fine.& in colum.5.in principio. & colum. 8. in fine.

9 Infirmitas dicitur legitima cauſa abſentiæ, qua probata debet reuocari quicquid factum eſt contra abſentem.ff.de iudi.ſi prætor.& non quęlibet frebicula,immo nec quartana excuſat, vt dicitur ff.de re iudi.quæſitũ. §.1.arg.5.q.3.ſi ægrotans.hæc in gloſ. in verbo,infirmitate. cap. querelam. de procur.& de purgatione moræ.vide bonã gloſ.in verbo,expectari.cap. cupientes.de elect.lib.6.& glo.in cap.mora.de reg.iur.eod.lib.& plene per Bart. in l.ſi quis inſulam.ff.de verbo.oblig.

10 Cum proceditur contra aliquem abſentem, datur ſingulariſſimus modus conuincendi eum de crimine,vt ſi eſt infamatus vel ſuſpectus de illo crimine,citetur præfixo termino peremptorio ad comparendum & ad ſe purgandum infra illum terminum,non autem ad comparendum tantũ, & tunc ſi non præſtiterit purgationem infra illum terminum, habebitur pro conuicto, quod tene perpetuo menti:nam limitat notata in cap. veritatis. de dolo & contu. datur etiam alius modus conuincendi abſentẽ de crimine, vt cõtumax ſuper crimine excommunicetur,& ſi ſteterit per annum in excõicatione, tunc habebitur pro conuicto ſuper illo crimine, & poteſt puniri ac ſi vere fuiſſet confeſſus,vt in cap.rurſus. & in c.quicunq;. 11.q.3.hæc omnia ex Panor.in cap.cum P. de purg.cano.ante gloſ.Facit optime ad hoc Feli.in c.excõicamus.el 1.de hæret.in 1.col.ibi:Nota in §. qui autem. & ibi datur modus ferendi ſententiam contra contumacem.

11 Si abſentes dederant fideiuſſores, & ipſi abſentes ſint puniendi pœna pecuniaria,puniri poterunt ipſi fideiuſſores, quando principales ſunt abſentes.ff.de cuſto.reo.l.ſi quis.de quo remittit Archid.23.q.5.cum homo. hæc Gemin.in dicto c.vt commiſſi.§.& contra illos.

ANNOTATIONES.

1 Procedere ſimpliciter & de plano,&c.] *In crimine autem cur ſimpliciter & de plano procedatur,docet Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſing. 145.incipien.Ordo iudiciarius.verſ.ſed ſpeciale eſt.*

5 Proceſſus non vitiatur etiamſi nomina teſtium non publicentur & copia co-

pia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.] *Equidem in cauſis hæreticæ prauitatis, fauore fidei etiamſi pars ſiue reus non taceret, immo vero quamuis poſtularet, importuneque inſtaret, vt teſtium ſeu deponentium nomina ſimul cum dictis eorum ſibi ederentur ſeu publicarẽtur, non eſſent publicanda, nec audiendus is reus, nec propterea vitiaretur proceſſus, vt oſtendimus apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 75.*

7 Procedi quomodo poteſt contra abſentes, &c.] *Contra abſentes quomodo procedatur, & quot modis poſſit formari proceſſus contra eos, abunde explicuimus in directorio inquiſitorum parte 3. ſuper quæſt. 42. adde Repertorium inquiſitorum verbo, abſens. & Simancam de cathol. inſtitutio. tit. 2. de abſentibus.*

11 Si abſentes dederant fideiuſſores, &c. puniri poterunt ipſi fideiuſſores.] *De fideiuſſoribus in cauſis fidei, an & quando dari poſſint, & pleraque huc ſpectantia copioſe tradidi apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 90. adde Antonium Gomezium tomo 3. variar. reſolut. cap. 9. nu. 8. & Iulium Clarum in pract. crimi. quæſt. 47. & Aegidium Boſſium tit. de carcerato fideiuſſoribus committendo.*

PROCVRATOR.

1 PRocurator in cauſa criminali non debet interuenire, neque ad agendũ neque ad defendendum, vt dicit glo. 1, in prin. c. veniens. de accu. Confirmat Panor. in dicto c. veniens. ibi; nota ſingulariter. & ſuper dicta gloſ. 1. dicit idem Panormit. ſi procurator inſtituitur ad totam cauſam, tunc ſi venit imponenda pœna capitis vel mortis, ſecundum omnes, non interuenit procurator, vt in l. 1. ff. de pœnis. Facit ad hoc dictum Bertachini in verbo, procurator in criminalibus. verſ. 8. Confirmatur quia in cauſis, in quibus proceditur ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, debent refrenari contentiones & iurgia procuratorum, vt in clem. ſępe. de verbo. ſignifi. in prin. iurgium autem dicitur quaſi iuris garium, eo quòd hi qui cauſam dicunt, iure diſceptant, vt in cap. forus. de verb. ſigni.

Cum ergo in negotio hæreſis procedatur ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, vt in cap. fin. de hæret. lib. 6. in princi. ſequitur quòd in crimine hæreſis non debet interuenire procurator, niſi forte inquiſitor ex gratia ſpeciali hoc concedat, quod bene nota, & tene menti. Et ſi vis concedere procuratorem, non admittas garulum & cauilloſum, qui quærat impedire tuum proceſſum, ſed admittas virum probum, iuſtitiæ amatorem, ac timentem Deum, & bene doctum, qui tantummodo veritatem inquirat, & qui pecunia, aut odio, vel amore non corrumpatur.

ANNOTATIONES.

1 Procurator in cauſa criminali non debet interuenire,&c.] *An & quando & quomodo in cauſis criminalibus poſſit interuenire procurator, docet copioſe Iulius Clarus in pract. cri. quaſt. 32. & Ioannes Antonius Rubeus Alexandrinus in tractatu de poteſtate procuratoris & defenſoris in cauſis criminalibus.*

ibi. Cum ergo in negotio hæreſis ꝓcedatur ſimpliciter,&c.ſequitur quod in crimine hæreſis non debet interuenire procurator.] *De procuratore in cauſis hæreſis concedendo, vel non, differunt Repertorium inquiſitor. verbo, procurator, Simancas in Enchiridio violatæ religionis tit. 43. de procuratoribus. & de cathol. inſtit. tit. 52. dixi in Directorio inquiſit. parte 3. nu. 117. tit. de defenſionibus reorum. in Madriliana inſtitutione an. 1561. c. 35. de eis in cauſa ita cautum extat:* Quamuis inſtructio diſponat dandos eſſe reis procuratores, tamen dari non debent, quia experientia docuit multa incommoda inde ſolere prouenire: & ob modicam vtilitatem, quam inde rei conſequebantur, non eſt in vſu, vt amplius dentur; quamquam aliquando ob magnam neceſſitatem ſolet concedi aduocato, vt reos defendat. *hæc ibi. Ex his intelligitur hæc auctoris doctrina.*

PVRGATIO CANONICA.

1 PVrgatio canonica indicenda eſt infamato, vel ſuſpecto de aliquo crimine, quia ſi per modum inquiſitionis crimen non potuit plene probari, non eſt reus ſimpliciter abſoluendus, ſed ſi remanet infamia vel ſcandalum, vel vehemens ſuſpicio, poteſt compelli ad ſe purgãdum: & ex hoc & ex textu hic nota ſingulariter tria, quorum quodlibet ſufficit ad purgationem indicendam, vt eſt vulgata infamia: graue ſcandalum, quod intelligitur etiam ſine infamia, vt differat à præcedenti: & vehemens ſuſpicio. Et ſufficit quòd ſit vehementer ſuſpectus apud iudicem: & ex hoc nota, quòd vehemens ſuſpicio ſolius iudicis ſufficit ad indicendam purgationem, quod tenet Inno. & ſatis placet Panor. hic, de quo vide bonum textũ cum gloſ. 2. q. 5. omnibus. vide ad hoc etiam bonam gloſ. in verbo, ſuſpicione. & glo. ſequentem. in cap. excommunicamus. el primo. de hæret. hęc. Panor. in cap. inter. de purgat. cano. in prin. ibi: vlterius nota. vide ad hoc eundem Panor. in c. at ſi clerici. de iudic. col. 2. & in c. tua. dę cohab. cleri.

2 Licet numerus compurgatorum ſit arbitrarius, regulariter tamen maior numerus adhibendus eſt in maiori, & minor in minori, quia maiores habent notitiam plurium, & facilius propter potentiam inueniunt compurgatores, minores verò non habent tot notos, nec de facili poſſunt inducere

ducere alios ad ſe purgandum: nam iſti compurgatores ſunt voluntarij; & non poſſunt compelli ſicut alij teſtes, vt notatur in cap. cum dilectus. & cap. cum P. & cap. ex tuarum. de purgatione.

Et ex prædictis habes modum cognoſcendi an ſuperior in indicenda purgatione excedat modum & arbitrium boni viri: nam ſi numerus nimis excederetur, poſſet appellari, quia in commiſſis arbitrio appellatur, ſi non facit vt bonus vir, vt in cap. 1. de dilat. & in cap. ſuper his. de accuſ. hęc ex Panor. ſuper gloſ. ſ. dicti cap. inter.

3 Quod autem numerus compurgatorum ſit arbitrarius, patet: nam aliquando fuerunt deputati duo abbates, vt in cap. cum in iuuentute. eo. tit. Aliquando quatuordecim compurgatores, vt in dicto cap. inter. & in cap. 1. eod. tit. dicitur de duodecim: & in cap. ex tuarum. dicitur de ſeptem: eſt ergo arbitrarius iudex numerum compurgatorum conſiderata qualitate perſonæ, criminis, & infamiæ. hæc Panor. in dicto cap. cum in iuuentute. ibi: vltimo colligitur.

4 Nota plura eſſe requiſita in compurgatoribus, primum eſt, vt debeant iurare ſecundum conſcientiam & opinionem eorum, quòd credãt illum verum iuraſſe. cap. quotiens. in fine extra de teſtibus. & cap. accepimus. in fin. eo. tit. Secundum eſt, quòd debeant eſſe tolerati ab Eccleſia. Tertium, quòd ſint bonæ famæ. Quartum, quòd non fuerint de criminibus condẽnati. Requiritur & quintum, vt habeant notam conuerſationem illius, quem purgare volunt, vt dicit Panor. in cap. conſtitutus. eod. tit. nam compurgatores debent agnoſcere vitam illius, qui eſt purgandus, quia habent deponere de credulitate ſuper vita & moribus purgandi, ideo nõ poſſunt deponere niſi habeãt notam vitam & mores eius nedum de præſenti, ſed etiam de præterito, & ſint vicini, vt in cap. cum dilectus. eod. tit. & etiam debent eſſe talis honeſtatis & opinionis, quòd ſit veriſimile eos nolle amore vel odio, ſeu obtentu pecuniæ, deierare, vt in cap. cum P. eod. tit. & per Panormit. ibidem.

Sed nota quòd poſtquam quis eſt ſemel periurus, amplius non debet admitti ad iuramentum, vt in gloſ. fi. cap. litteras. de præſump.

5 Vtrum ſententia per quã indicitur purgatio ſit interlocutoria vel diffinitiua, vide Panor. in cap. ꝙ ad conſulationem. de ſent. & re iudi. poſt verſ. Nota vltimo. vbi ad hoc adducit tres opiniones, & eas concordat dicens, quia ſi ſimpliciter indicitur purgatio, tunc eſt interlocutoria: Si autem fertur ſententia, niſi ſe purgauerit, tunc eſt diffinitiua: ſi etiam iudex pronuntiat purgationẽ non eſſe indicẽdã, eſt diffinitiua. hæc Panor. vbi ſupra.

6 Qui infamatus eſt de aliquo crimine, & negligit ſe purgare, ſeu venire ad ſe purgandũ, non habetur pro conuicto, ſed poteſt excommunicari donec ſe purgauerit, & ſic intelligitur cap. excommunicamus. el primo. de hæreticis. § qui autem. vbi vero terminus peremptorius præfixus eſt ad ſe

purgan-

purgandum, tunc ſi infra illum terminum non comparet, & ſe purgat, habetur pro conuicto, ſecundum Inno. hic, pro quo eſt bonus textus 3. queſt. 9. cap. decernimus, hæc Panor. in dicto cap. cum. P. de hoc habes ſupra in verbo, procedere. §. nono. in fine.

7 Deficiēs in purgatione canonica debet puniri perinde ac ſi fuiſſet vere conuictus, vt c. de hoc. & in c. inſinuatum. de ſim. vbi nota ſingularem ad hoc gloſ. in verbo, priues. & cap. inter. de purga. cano & ibi optima gloſ. in verbo, in arctum. & Panor. in dicta gloſ. priues. & gloſ. in arctum. Ad idē eſt Panor. in cap. at ſi clerici. de indi. in gloſ. 1. & in cap. ad abolendam. de hæreti. ibi: nota vlterius modum. & iterum idem Panor. in cap. litteras. de præſumpt. ibi; vltimo nota. & ibi: quæro ſecundo & in cap. accedens. de accuſa. in tertio notabili. & in dicto cap. cum. P. in ſecundo notabili. Confirmat Felinus in gloſ. fin. dicti cap. inſinuatum.

8 Quid ſi non reperiantur tot purgatores quot deputauit ſeu determinauit inquiſitor, nunquid iſte debet haberi pro conuicto? Hoſtien. dicit, quòd ſi non poteſt habere, quia de eo teſtes non confidunt, ſeu non eſt fides alijs de eo, quòd tunc habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione canonica. Aut non reperit, quia pauper eſt ſeu extraneus, ita ꝙ non habet notos in ciuitate, & in hoc caſu eſt ſibi ſubueniendum arbitrio iudicis, conſiderata qualitate perſonæ, criminis, & infamiæ: & ita communiter tranſeunt doctores.

Sed tu dic, ꝙ vbi ex iſtis cauſis nō poſſunt haberi cōpurgatores clerici, debet adhiberi laicus, etiā feminæ ſi nō poſſunt haberi viri, & ſi etiā laici deficerēt ex iſta cauſa, tūc credendū eſt ſoli iuramēto ipſius, vt eſt glo. notabilis in cap. cū. P. de accu. in ver. cū tribus. & in c. in decima. 18. q. 2. & in c. cū in iuuentute. de purga. cano. in gloſ. fin. hæc Panor. in dicto cap. inter. de purg. canonica. in fine. ibi: extra gloſ. quæro, vide etiam ad hoc bonam glo. in cap. clerici. 81. diſt.

9 Ex quo deficiens in purgatione canonica habetur pro conuicto de crimine, & vt conuictus debet puniri perinde ac ſi fuiſſet vere conuictus, vt dictum eſt ſupra eodem verbo. §. 7. quæritur modo vtrum debeat tradi curiæ ſeculari. Panor. dicit, quòd ex gloſ. finali dicti cap. inter. poſſunt colligi ad hoc duæ ſolutiones: prima eſt, vt deficiens in purgatione in crimine hæreſis nunquam tradatur curiæ ſęculari, quia hæc eſt probatio præſumptiua & non vera & directa. Secunda ſolutio eſt, quòd ideo non tradatur curiæ ſęculari, quia nolens redire ad fidem debet recipi, & parcitur ei quo ad mortem. hanc ſolutionem vltimam tenet Hoſtien. & communiter doctores, & eſt in ſe veriſſima: nam ſi vere cōuictus vel confeſſus poteſt redire ad fidem, & non tradi curiæ ſęculari, fortius idem dicendum eſt in conuicto interpretatiue. vnde concludunt doctores, & maxime Hoſtien. quòd ad quācunque pœnam agatur, deficiens in purgatione debet puniri

vt con-

vt conuictus. Et ex hoc infertur quòd ſi iſte aliàs incidiſſet in hæreſim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapſo deberet tradi curiæ ſeculari, vt in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. quod eſt bene notandum. hæc Panormita. in dicta gloſ. fina. dicti cap. inter. de purgatione canonica.

10 Nota & bene aduerte, quia pendente cauſa ſuper criminibus coram delegato Papæ, purgatio recepta ſuper ipſis criminibus ab ordinario non tenet, vt in cap. cum dilectis. eod. tit. in fine. & Panor. ibidem in prin.

11 Poteſt indici purgatio canonica infamato, ſeu ſuſpecto de aliquo crimine, abſque eo quòd terminus ſtatuatur accuſare volentibus, vel quòd præmittatur inquiſitio ſuper veritate criminis. hæc Panor. in cap. cum di lectis. eod. tit. in principio. & hoc bene notabis.

12 Ille qui ſe legitime purgauit, præſtita purgatione ſibi indicta, debet abſolui, & denuntiari vir boni teſtimonij, nec poteſt amplius procedi contra eum vigore præcedentium indiciorum, & ſic tollitur infamia ſeu effectus infamiæ facti.

Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia ſuperuenientia, tunc oportebit quòd iſta purgetur. ad hoc c. fi. de colluſ. deteg. & quod notatur in l. 1. & l. repeti. ff. de quæſtio. hæc Panorm. in cap. ex tuarum. ibi: Secundo nota. & c. inter. eo. tit. ibi: Nota effectum purgationis præſtitæ. vide ad hoc textum in gloſ. in cap. habet hoc proprium. 2. q. 4. & gloſ. in cap. Mennam. in eadem q. & quod dicit Archid. ſuper dicto cap. habet hoc proprium.

ANNOTATIONES.

1 Purgatio canonica indicenda, eſt infamato vel ſuſpecto de aliquo crimine, &c.] *Quæ commemorat auctor in hoc titulo de purgatione canonica, iure conſiſtunt. ceterum quantum ad praxim attinet, videndi omnino mihi videntur Eymericus in Directorio inquiſit. parte 3. in 2. modo proceſſum fidei terminand. Repertorium inquiſitorum verbo, purgatio. & Simancas de cathol. inſtit. tit. 56. de purgatione canonica.*

Occaſione vero eorum, quæ auctor in vltimo §. dicit de effectu canonicæ purgationis, quæri poterat, num ille qui ſe purgauit canonicè poſt purgationem præſtitam remaneat inhabilis ad officia, & beneficia quæcunque eccleſiaſtica, an vero libere promoueri poſſit. Sed res eſt late patens nec noſtræ breuitatis. vide interim textum ſingularem in cap. illud. 23. diſt. & Hieronymum Gabrielium conſil. 160. incipien. Purgatio canonica. *eius tamen ſententiæ indiſtinctè ſubſcribendum non eſt, ſed multa conſiderare oportet antequam in eam eatur; quæ nos alibi explicauimus.*

RECVSATIO INQVISITORIS.

1 REcuſatio inquiſitoris in cauſa hæreſis licet raro & fere nunquam cõtingat, tñ quia interdũ fieri poſſet ab aliquo cauillante,& potius proceſſum inquiſitoris fruſtrare & impedire, quàm iuſtitiam & rei veritatem quærente, ideo aliqua hic breuiter de recuſatione iudicis ponam, prout in iure & in doctoribus inueni.

Notandum ergo ſecundum Panor in cap. cum ſpeciali. in fi. de appel. quòd ſi cauſa recuſationis eſt fruſtratoria euidenter, non tenetur iudex eã admittere, ſed debet eam ſpernere. arg. de offi. iudi. cap. 1. & non poteſt recuſari iudex ſine cauſa aſſignata & probata, vt dicit Panor. in dicto cap. cũ ſpeciali. in principo. & neceſſe eſt quod talis cauſa ſit legitima & non friuola, vt dicit idem Panor. in cap. inter monaſterium. de re iudica. in principio, & debet fieri in ſcriptis. de proba. quoniam.

2 Quæ autem dicatur cauſa legitima & ſufficiens, vide Panorm in dicto cap. cum ſpeciali. ſuper glo. in verbo, iuſtæ ſuſpicionis. vbi hoc declarat diffuſe. vide ad hoc gloſ. ſingularem in cap. cauſam quæ. de offic. deleg. & ibi Panor. in prima col. Facit ad hoc cap. cauſam quæ inter. de iud. vide etiam duodecim legitimas cauſas recuſandi iudicem poſitas per Ioan. Andr. in cap. legitima. de appel. lib. 6. in nouella. vide etiam ad hoc gloſ. 1. in cap. cum ſuper. de offic. deleg.

3 Nota quòd exceptio recuſationis contra iudicem eſt dilatoria, & ante litem conteſtatam proponenda: per ingreſſum autem iudicij videtur quis iudicem approbare, & exceptioni recuſationis renuntiare, vt dicit Panor. in dicto cap. inter monaſterium. in prin. ibi: Nota tertio.

Eſt autem litis conteſtatio principalis negotij hincinde facta narratio, & ſubſecuta reſponſio ſiue negando ſiue cõfitendo, vt dicitur ſupra in verbo, litis conteſtatio. in fine. & ideò patet, quòd per ingreſſum iudicij, ſcilicet reſpondendo ad interrogata, & negãdo vel affirmando, videtur quis in cauſa hæreſis inquiſitorem vt iudicem approbare, & exceptioni recuſationis renuntiare: & hoc præcipue ſecundum Panor. vbi ſupra, ſi talis exceptio erat patens, ſecus ſi occulta, & ex hoc infert idẽ Panor. ibi, quod ſi quis poſt propoſitam recuſationem coram iudice, litigat ſuper principali corã eo, videtur illi exceptioni renuntiare. Ad hoc eſt cap. gratum. de offic. deleg. & cap. ſolicitudinem. de appel. Ad hoc optime facit gloſ. 3. dicti cap. inter monaſterium. & quod dicit Panor. ibi.

4 Sed nunquid proceſſus initus per iudicem recuſatum circa appellationem teneat, Inno. videtur tenere quòd ſic, cũm quo tranſire videtur dominus Antonius. Tandem Panor. recitatis pluribus opinionibus, concludit quòd non tenet, ſi recuſator non comparuit amplius coram iudice recuſato, li-

cuſato, licet citatus fuerit ſuper principali. Si autem comparuerit coram eodẽ recuſato, & fuerit pſens in ꝓceſſu, tũc ꝓceſſus tenet, quia pars patiendo iudicẽ porocedere ad vlteriora, vr renũtiare exceptioni renũtiationis. Ad hoc pleniſſime Panormit. in dicto cap. cum ſpeciali. Vlterius nota ſecundum Panor. in c. ſuper eo. el 2. de app. in col. 2. recuſatio iudicis & appellatio æquiparantur quoad formalitatem, quia ſicut in appellatione neceſſe eſt, ꝙ cauſa legitima exprimatur & fiat in ſcriptis, vt ſupra patet in verbo, Appellatio. quarto & quartodecimo notabili, ita & in recuſatione iudicis neceſſe eſt, ꝙ fiat in ſcriptis. de probatio. c. quoniam contra. & exprimatur cauſa legitima, vt ſupra eodem verbo §. 1. de materia recuſationis habes in quarto, & quinto capitulis de offi. deleg. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Recuſatio inquiſitoris in cauſa hæreſis licet raro & fere nũquam contingat, &c.] *Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 100. incipien. inquiſitores non poſſunt. libenter admittit inquiſitores hæreticæ prauitatis recuſari non poſſe tamquam ſuſpectos. Sed Eymericus & alij quos retuli in Directorio inquiſit. parte 3. nu. 120. tit. de recuſatione inquiſitoris, recuſare eos poſſe ingenue & vere fatentur.*

Cum ergo recuſantur id mihi omnino ſeruãdum videtur quod Madriliana instructio ſancivit in prætorio inquiſitionis Hiſpaniæ anno Domini 1561. cap. 52. in hęc verba: Si aliquis ex inquiſitoribus ab aliquo reo fuerit recuſatus, ſi inquiſitor habuerit collegam, qui fuerit præſens, debet tunc à cognitione illius cauſæ abſtinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega ſuus procedat. Quod ſi collegam non habeat, ſimiliter faciat Senatum certiorem, & interim nõ procedat in ea cauſa, donec viſis & examinatis cauſis ſuſpicionis, Senatus decernat, quid fieri debeat. atque hoc ipſum fiet cum omnes inquiſitores fuerint recuſati. *hæc ibi.*

R E D I R E.

1 REdire volens ad gratiam, debet poſtquam deprehenſus fuerit in hæreſi, continuo & confeſtim ad vnitatem Eccleſiæ ſponte recurrere, & errorem ſuum publice abiurare, alioquin debet relinqui iudici ſæculari debita animaduerſione puniendus, vt eſt textus in cap. ad abolendam. eodem tit.

2 Quis dicatur ſponte redire ad gratiam: dicit Archid. quòd iſti, qui veniunt infra tempus gratiæ, licet fuerint muniti: non enim videntur coacti, ex quo a nemine ſunt præuenti. Bene facit ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cum ſequen. & idem ſi poſt tempus gratiæ, re integra, quia nec perſonaliter re-

quiſitus,nec probationes contra eum ſunt receptæ. arg. de præben. ſi tibi abſenti.lib.6.cum concor.

Poſt tempus vero gratiæ perſonaliter requiſitus, licet veniat, indignus eſt venia,licet errorem detegat.C.de his qui lat.occul.l.fin.Ioan.And.hæc Gemin.in c.vt commiſſi. eod.tit. §.necnon.lib.6. ſed Hoſtien. in ſumma ſua,eod.tit.§.qualiter deprehendatur quis in hæreſi.verſ.aduerte. dicit, q ſi quis vocatus confitetur errorem ſuum timore probationis, & iudex videt ipſum contritum,& ſperet de conuerſione ſua,poteſt ei parcere iniuncta pœnitentia ſalutari. Multo fortius hoc facere debet ſi voluntarius acceſſit ad pœnitentiam:item multo fortius ſi in inquiſitione certum terminum appoſuerit promittens, quod ſi infra illum terminum veniret & pœniteret,miſericorditer ſecum ageret:& ſic poteſt intelligi l.quòd poſt mortem patris hæretici non publicati, filius ſponte veniens & pœnitens,hæreditatem habeat,vt C.eod.Manichæos. & tunc talis rediens abiurat hæreſim, & ſi poſt talem abiurationem in ipſam hæreſim reinciderit, tunc ſine alia audientia relinquitur iudici ſæculari puniendus.

Idem ſi infamatus ſe iam purgauerat, & poſtea reincidiſſe in hæreſim conuincatur.Sic intellige c.ad abolendam.§.illos quoque.Panorm.autem in c.de hoc.de ſimo.ſuper gloſ.in verbo,confeſſi. ibi:timore probationis, dicit,quòd ille dicitur ſponte redire,qui non erat accerſitus ad iudicium, nec præcedente aliquo ſtimulo ſponte iuit ad iudicium,& cõfeſſus eſt crimen,quia tunc hęc confeſſio dicitur omnino ſpontanea. Et Feli.in cap.ad abolendam.dicit, quòd quando aliquis fuit ſemel iuridice interrogatus, & negauit, ſi poſtea redeat nõn dicitur ſponte redire:& per hoc limitatur dictum Innocentij in c.qualiter & quando.el 2.de accuſ.& quod ibi dicit, idem Panorm.in dicto cap.qualiter & quando.ſuper gloſ. 1.ibi:debet remoueri ab adminiſtratione. verſic.circa hoc moueo dubium.vbi dixit, ſi quis confitetur crimen quantumcunque graue, non præcedente directo ordine contra eum, poterit imponi pœna quantumcunque grauis ſtatuta pro delicto confeſſo:intelligit enim quando iam vocatus erat ad iudicium licet non per accuſationem,ſecus ſi ſponte acceſſiſſet, quod eſt bene notandum. Et de hoc vide plene quod dicit idem Panor. ſuper dicta glo. in verbo,confeſſi.ibi:timore probationis.dicti cap.de hoc.de ſimo.ex his omnibus habes clare quis dicatur ſponte redire ad fidem.

3 Nota ergo ſecundum Panor.in dicto cap.ad abolendam.col.prima, q redeunti hæretico ad fidem ad hoc vt dimittatur pœna mortis,duo requiruntur,ſcilicet quòd in continenti,& quòd ſponte reuertatur ad fidem. ſi ergo ex interuallo non ſponte,ſed metu pœnæ, ſcilicet probationum dicit ſe ad fidem redire,non eſt ei parcendum, quod bene nota. & quando dicatur ſponte redire,dic vt habes ſupra.§.proximo,& quod notat Ioan. de Lignano in clem. ad noſtram. eod. tit. Item requiritur tertio vt errorem

ſuum

ſuum publice abiuret;vide ad hoc eumdem Panor. in dicto cap. ad abolendam. vbi ſupra.

4 Qualiter autem intelligatur incontinenti, dic vt habes in gloſ.in verb. incontinenti.c.præterea.de teſtib. cogen. Sed melius in c.quia propter. de elect.in glo.in verbo,mox. vbi dicitur:Mox,ideſt,incontinenti,nullo actu contrario intermedio,poſt vota quæſita,& vno contextu. Quandoq; mox aliter accipitur,ideſt,ſtatim, cum quodam temperamento decem dierũ. ff.de conſti.pecu.promiſſor.Quandoque mox dicitur ad annum.20. q. 2. ſi in qualibet.& c.puella;& cum quodam temperamento ſiue ſpatio.ff.de ſolu.ꝙ dicimus.ff.ad leg.Falcid.l. 1.§. item ſi ita. Item dicitur mox quandoque, ideſt cum primum potuit.ff.ad Tertul.l.2.§. item confeſtim. Sed Panor.ſuper dicta gloſ.in verbo, mox,dicti cap.quia propter. dicit, quòd dictiones,mox, ſtatim,illico, & ſimiles, quandoque verificantur in modico tempore,quandoque in minori. Sed qualiter debeant capi regulariter, dicit,quòd vbi ius determinat,ſeruanda eſt ipſa iuris diſpoſitio, vt in caſibus in ea gloſ allegatis: ſed vbi ius non determinat, tunc iſtæ dictiones, & ſimiles verificantur in modico tempore,ſecundum quòd arbitrabitur bonus iudex,habito reſpectu ad ipſius circunſtantias,arg. in l.1.ff.de verbo. oblig.& vide textum iuncta gloſ.in cap.ſignificantibus.de appel.& ad materiam vide gloſ.in c.ſi in qualibet.20.q.2.& in Specul. in tit. de diſputatio,& alleg § poſt hæc.verſ.item mox.hæc ex Panor.in dicto cap.quia propter.dictæ gloſ.in verbo,mox.

5 Quamuis Panor. in cap.excommunicamus.el 2.eod.tit.ſuper glo.in verbo,cum auctore damnentur. ibi:extra gloſ.ſentiat,quòd hæretici nedum ante damnationem de hæreſi,ſed etiam poſt ſententiam poſſunt redire ad fidem & euadere pœnam mortis,& dicit hoc ſentire Ioan. And. in quadã Apoſtilla,& dicit idem ſentire gloſ.notab.in c pen.eo.tit.& ꝙ hæc opinio eſt mitior,ideo tenenda. Tamen in cap.ad abolendam.videtur tenere cõtrarium,& ideo in dicto cap.excommunicamus.dicit,quòd ad illum text. cap.ad abolendam.colorate poteſt reſpõderi,ergo non ad verum ſenſum, imo dicit notandum eſſe quòd illud quod dicit prędicta opinio, expreſſo iure non probatur,immo potius poſſet defendi contrarium, quia iſtud c. excommunicamus in damnatis nullam dat indulgentiam,& cap.ad abolendam,loquitur de redeuntibus ſtatim,& cap.penul.eod.tit. loquitur de deprehenſis in hæreſi,& non de cõdemnatis, vnde in c.vt officium.eo.tit. lib.6.§ ſi vero aliquis. cõmittitur inquiſitoribus, ꝙ bene & ſolerter videãt, ne ficte & ſimulate redeant,& ita videtur poni in arbitrio inquiſitorum,vt determinent an ſint recipiendi ad vnitatem Eccleſiæ vel non, de quo dic vt infra in §.immediate ſequente.

6 Relinquitur arbitrio inquiſitoris recipere redire volentes ante ſententiam,& hæc poteſtas videtur eis attributa tam in recipiendo,quàm in mi-

tigando pœnas redeuntibus per quandam extrauagantem cõſtitutionem Inn.iiij.quæ incipit: Super extirpatione.quæ quamuis non ſit in libris, tñ poteſt allegari & ſeruari,cum non ſit ceteris contraria,ſed potius iuri conſona,vt in c.fi.de hæret.lib.6.vnde ſecũdum hoc inquiſitor ex ſuo arbitrio & pro ſuo motu recipiet redeuntes ante ſententiam, & ita ſeruat generalis conſuetudo officij inquiſitionis. hæc habentur ex directorio inquiſitorum quod attribuitur Ioanni Calderino cap.16.

ANNOTATIONES.

1 Redire volens ad gratiam,debet poſtquam deprehenſus fuerit in hęreſi, continuo,& confeſtim,&c.] *De hac materia agunt copioſe Repertorium inquiſitorum verbo rediens.Zanchinus tract.de haret.cap.16.* [*quem tractatum auctor* §.6.*in fine vocat Directorium, & tribuit Ioanni Calderino, qui totidem verbis nunc impreſſus etiam circumfertur ſub nomine Ioannis Calderini.*] *Simancas de cathol.inſtit.tit.47.de pœnitentibus & conuerſis. & alij multis locis,ſed ex his intelliges,qui dicantur redire ſponte,cõtinuo, ſtatim,mox,ſiue incontinenti.*

6 Relinquitur arbitrio inquiſitoris recipere redire volentes ante ſententiam,&c.] *Periculoſa videtur hac ſententia,vt ait Simancas de catho.inſti. tit.47.num.39.quare non crederem tuto poſſe obſeruari,cum vita reorum non debeat ex mero iudicum arbitrio pendere.ergo qui redire voluerint hæretici pœnitentes vſque ad ſententiam diffinitiuam admitti poſſunt, vt præcitato loco recte Simancas ſcripſit nu.40.*

Num autem in Hæreſiarchis redire volentibus hac eadem locum habeant,dubium eſſe poſſet,de quo vide quæ diximus ſuper Directorio inquiſit.parte 2.quaeſt.39.

RELAPSVS.

1 RElapſus dicitur qui in vna ſpecie hæreſis vel ſecta commiſit, aut in vno articulo ſeu Eccleſiæ ſacramento errauit, & poſtmodum hæreſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit, ſi ex tunc in aliam etiam ſpeciẽ hæreſis,ſeu ſectam,aut alio articulo ſeu ſacramento committat,textus eſt in cap. accuſatus. eod.tit.§.cum vero.lib.6.vbi gloſ.in verbo, ſimpliciter, dicit, quòd ſi abiuraſſet ſolum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapſus,vbi ipſa glo.notat quòd indiffinita æquipollet vniuerſali.ad idem, de priuileg. quia circa.& hoc ideo, vt dicitur in gloſ. ſequenti,quia omnes hæreſes ſunt connexæ habẽtes caudas colligatas adinuicem, & de vanitate conueniunt in idipſum, vt in cap. excommunicamus.eod.tit.el primo,& ſecundo,vnde non quærimus an ſit relapſus in il-

lam hæreſim, in quā prius fuerat lapſus, ſed an fuerit relapſus in hæreſim. Semel ergo lapſus in hæreſim, poſt abiurationem iterum lapſus, licet in alia ſecta, dicitur relapſus. Facit ad hoc cap. ad abolendam, eod. tit. §. illos quoque.

2 Relapſus debet iudicari etiam ille de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterat, vel poſtea conſtat, ſi poſt illam abiurationem hæreticos receptet, deducat, viſitet, ſeu aſſociet, aut dona vel munera eis donet vel mittat, ſeu fauorem eis impendat qui excuſari non poſſit, cum illum ex approbati a ſe prius erroris conſequentia non ſit dubium id feciſſe. textus eſt in dicto cap. accuſatus. §. ille quoque. vbi gloſ. in verbo, non poſſit. dicit, quòd ille poſſet excuſari, qui propter neceſſitatem famis, vel quia ignorabat illos eſſe hæreticos. vbi nota ſecundum Gemi. poſt Ioan. And. in dicto cap. accuſatus. ſuper dicto §. ille quoque. quòd ſola ſuſpicio hæreſis non ſufficit in illo caſu vt quis dicatur relapſus, quia textus hic dicit, cōſtiterat vel conſtat: & ex hoc patet, quòd eſt neceſſe in relapſo debere conſtare de vno lapſu priori vel poſteriori.

3 Relapſus iterum, vel non plene conuerſus præſumitur ille, qui reuerſus ad fidem incidit in manifeſtum peccatum, non tamen hoc ſufficit ad cū-demnationem. Panor. in cap. litteras. de præſumpt.

4 Relapſus non proprie ſed quadam iuris fictione dicitur ille cōtra quē orta erat magna & vehemens ſuſpicio de crimine hæreſis, ſi in iudicio hæreſim abiurauit, & poſtea committit in ipſa, licet ante abiurationem ſuam crimen hæreſis non fuerit plene probatum contra ipſum, textus eſt in dicto cap. accuſatus. in principio vbi gloſ. in verbo, fictione. dicit, quòd non poteſt dici vere relapſus de quo non conſtat an fuerit lapſus, ſicut nō poteſt dici renatus qui prius non fuerit natus. de conſe. diſt. 4. qui in maternis. & c. ſi baptizata. propter vehementem ergo ſuſpicionem fingitur lapſus, ita quod poſt abiurationem rediens fingitur relapſus: ſepe enim iura, talia fingunt. de hoc 50. diſt. cap. ferrum. & Gemi. in dicto cap. accuſatus. in prin. dicit, ꝙ ius quandoque fingit id eſſe quod tamen vere non conſtat, vt dicto cap. ferrum. & de ſponſa. is qui.

5 Si tamen leuis & modica fuerit illa ſuſpicio, quamquam ex hoc (ſcilicet quia poſt abiurationem reperitur lapſus,) ſit grauius puniendus, non tñ debet in hæreſim relapſorū pœna puniri, textus eſt in d. c. accuſatus. §. ſi aūt. vbi nota ſcdm Gem. ibidē ſuper dicto verb. leuis & modica. ꝙ iſta dictio, &, non ſtat hic copulatiue, ſed expoſitiue, vt ponatur, p id eſt, qđ dicit eſſe notandū pro ſtatutis & priuilegijs: ſi ergo quis abiurat vt leuiter ſuſpectus & poſtea relabitur, debet puniri grauius, vt hic, vbi gloſ. dicit grauius, ſcilicet quàm, ſi nunquam abiuraſſet, non tamen debet relapſorum pœna puniri. Si autem abiurauit vt vehementer ſuſpectus, & poſtea labitur in hæreſim, debet cenſeri quadam iuris fictione relapſus, vt in ſupra imme-

diate

diate poſito paragrapho dicitur.

6 Sed quæritur, qua pœna puniendus eſt is, qui dicitur quadam iuris fictione relapſus, qui videlicet primo abiurauit hæreſim vt vehementer ſuſpectus, & poſtea in hæreſim eſt lapſus? textus dicto cap. accuſatus, de hoc nihil ponit expreſſe, ex quo tamen dicit quòd is qui abiurauit vt leuiter ſuſpectus, & poſtea labitur in hæreſim, quamuis ſit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapſorum in hæreſim puniri, per hoc innuit, ꝙ is qui abiurauit vt vehementer ſuſpectus, & poſtea labitur in hæreſim; debeat puniri pœna relapſorum in hæreſim: nã quod de vno negatur, de alio conceditur. de præſump. nonne. & in gloſ. ibi, in verbo, tacendo, in fine. 25. diſt. qualis. 15. quæſt. 3. de crimine. & cap. ex eo. ff. de iud. cũ prætor. & 33. quæſt. 2. latorem. ff. de pact. dotalibus. ob. reſ. §. 2. & ex hoc habetur quòd qui dicitur quaſi quadam iuris fictione relapſus, & qui prius abiurauit vt vehementer ſuſpectus, poſſit puniri pœna relapſorum in hæreſim.

Quæ autẽ ſit iſta pœna, gloſ. in verbo, pœna, dicti cap. accuſatus. remittit ad notata in cap. ad abolendam. §. illos quoque. de hæreti. & cap. ſuper eo. eod. tit. lib. 6. vbi tales ſine nulla pœnitus audientia relinquendi ſunt iudici ſeculari. & de hoc ſupra in verbo, Executio contra damnatos de hæreſi. §. quarto & quinto.

7 Sed nota bene. & aduerte ſecundum Panor. in c. inter. de purg. cano. ſuper gloſ. fin. verſ. & ex hoc dicto. ꝙ ſi aliquis alias incidiſſet in hæreſim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapſo, deberet tradi curiæ ſeculari, vt in dicto cap. accuſatus. quod eſt bene notandum. de hoc etiam ſupra in verbo, purgatio canonica. §. nono. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Relapſus dicitur, qui in vna ſpecie hæreſis, &c.] *De relapſis omnes, qui de pœnis hæreticorum ſcripſerunt, ediſſerũt. Directorium inquiſitorum parte 2. quæſt. 58. Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Repertorium inquiſitorum verbo, relapſus. Alfonſus Caſtrus lib. 2. c. 2. de iuſta hæret. punit. Simancas de Cathol. inſtit. tit. 57. de relapſis. Ioannes Rojas ſingulari 173. incipien. Relapſus. & alij quos omitto conſulto.*

Qualiter agendum ſit cum relapſis antequam tradantur curiæ ſæculari docent nonnulli ex præcitatis, ſed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 3. in nono, & vndecimo modo proceſſum fidei terminandi.

Relapſi vero ſiue pæniteant, ſiue non, tradendi ſunt curiæ ſæculari. num autem parcendum ſit eis ſi ſponte ſe ipſos deferant, dixi apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. nu. 58. tit. de ſponte venientibus.

SACERDOS CELEBRANS.

1 Sacerdos celebrans ſi non conſecrat corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed fingit ſe conſecrare, quia habet conſcientiam,ſciens ſe eſſe in peccato mortali,& ideo ſumit hoſtiā non conſecratam, propter hoc non ſapit hæreſim manifeſtam ſecundum Oldradum in conſilio ſuo 208. quem allegat Gemi.in cap. accuſatus.de hæreti.lib.6. in fine. Facit ad hoc optime cap.de homine. de celeb.Miſs.& quod ibi notat Panor. vide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Poſſet tamē talis ſacerdos examinari ab inquiſitore quomodo ſentiat de ſacramento altaris ſeu Euchariſtiæ, præſertim quando eſt aſſuetus ſic facere,arg.in gloſ.in verbo,moribus.cap.excommunicamus itaque.de hæreti. Facit. 41. diſt. quisquis.

ANNOTATIONES.

1 Sacerdos celebrans ſi non cōſecrat corpus & ſanguinem Chriſti, &c.] *De hoc articulo agit Oldradus conſil. 210. incipien. Regularis habet traditio.quod auctor hic dicit eſſe 208. & ſanctus Thomas in hoc §. citatus. Felinus, Ioannes Anania,& alij in c.ad abolendam.de hæret.Calderinus conſil.4.tit.de hæret.quos refert Ludouicus Carrerius tract.de hære.nu.39.verſic.item contrahitur hæreſis per perceptionem.Geminianus præterea et alij pleriſque in locis.*

Num autem ſacerdos hoc crimen committens habendus ſit velut hæreticus,aut vt ſuſpectus de hæreſi,& in qualem ſuſpicionem incurrat, non poteſt breuiter declarari;multa enim capita diſtinguere oportet,& intentio,ſiue propoſitum delinquentis diligenter explorandum eſt, vt inde criminis qualitate aucta,vel diminuta, pœna grauior, aut mitior imponatur.

De ſacerdote quodam qui ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti,ſcilicet hoſtiam iam conſecratam,in eo pænitentiali, quod nuper edidit Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconenſis,& Romanum vocauit cap.vlt. his verbis ſcriptum eſt: De quodam ſacerdote quæſtio propoſita eſt,qui cum populo deberet cantare Miſſam,& fuiſſet oblitus portare hoſtiam pro verecundia populi ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti, hoſtiam ſcilicet iam conſecratam;cum non haberet aliam. Conſilium Cardinalium & pluriū Epiſcoporum in hoc conſenſit,quod ſi occultum fuit, moneretur, deterreretúrque, vt omni tempore vitæ ſuæ in pænitentia eſſet ;& ſi poſſet ſine ſcandalo,abſtineret a conficiendo corpore Domini:ſi autem publicum,toto tempore ceſſaret a Miſſæ celebratione. pars tamen eorum dicebat, niſi ſe fecerit monachum, vel canonicum,& tunc meritis exigentibus permiſſu Abba-

ſu Abbatis, & conſilio Apoſtolici, vel Epiſcopi, in neceſſitate poſſet accedere. *hactenus ibi*.

SACRAMENTIS ABVTI.

1 SAcramenti abuti ſapit hæreſim, & inquiſitor poteſt punire tales abutentes, quando vtuntur ſacramento altaris ad faciendum incantationes, ſeu diuinationes, vel ſortilegia, aut rebaptizando aliquem, vt dicitur in gloſ. in verbo, ſaperent. §. ſane. cap. accuſatus eod. tit. lib. 6. & habetur per Panor. in gloſ. fin. cap. primo, de ſortilegijs.

Idem etiam eſſet quando fierent iſta cum chriſmate aut aliquo aliorũ ſacramentorum; quia faciendo mentionẽ de corpore & ſanguine Chriſti & de baptiſmo, conſequens eſt quòd etiam intelligatur de alijs ſacramentis, quia de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. cap. inter ceteras. de reſcript. in fine cum gloſ. & ideo benefacit, quia in fine dictæ gloſ. in verbo, ſaperent. poſtquam fecit mentionem de corpore & ſanguine Chriſti, & de baptiſmo, ſubiungit, vel his ſimilia. quod eſt bene notandum.

ANNOTATIONES.

1 Sacramentis abuti ſapit hæreſim, &c.] *Quibus regulis in genere intelligatur quæ ſortilegia & incantationes ſapiant hæreſim manifeſte, abunde dixi apud Eymericum in Directorio inquiſitorum, parte. 2. ſuper quæſt. 42. Idem doctores tractant in cap. accuſatus. §. ſane. de hæret. lib. 6. vide Auguſtinum Triumphum Anconitanum in ſumma de poteſtate Eccleſiaſtica, quæſt. 48. art. 3. ex quo intelliges cur ſortilegia hæc hæreſim ſapiant. adde Oldradum conſil. 210. incipien. Regularis habet traditio. & Geminianum cõſil. 54. incipien. Quidam ſacerdos. & Spineum tract. de lamijs contra põzinibium apologia. 4. vbi merito mihi videtur confutare quoddam Oldradi dictum in præfato conſil. 210.*

Quod vero addit hic auctor dum explicat gloſſam in dicto cap. Accuſatus. §. ſane. verbo, ſaperent. de hæret. lib. 6. id quidem veriſſimum eſſe cenſeo, quod enim in hac materia de vno ſacramento dicitur in alio ſacramento ob eandem rationem locũ ſibi vendicabit. vi de infra in verbo, ſortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

1 SEcta Striarum ſeu Strigiarum qualiter pertinet ad inquiſitores procedere cõtra eas, eo quia ſunt hæreticæ, quia apoſtatæ, & qualiter poſſunt ire corporaliter ad earum ludum, & quomodo poſſunt deprehendi illi, qui ſunt de illa ſecta, ponam in fine totius huius operis, vbi diffuſe de his om-

his omnibus tractabo, & etiam ponam aliqua ad declarationem capituli, Epiſcopi. 26. q. 5.

ANNOTATIONES.

1 Secta Striarum ſiue Strigiarum qualiter pertinet ad inquiſitores, &c.] *Super ipſo auctoris tractatu de Strigibus, quem in fine huius Lucernæ ponit auctor, ſi occaſio ſe obtulerit, agetur fortaſſis plenius de eis, interim vide Syl ueſtrum & Spineum in libris de ſtrigibus, Albertinum tract. de agnoſcen. aſſert. quæſt. 24. Alfonſum Caſtrum lib. 1. cap. 16. de iuſta hæret. punitione. & Iacobum Simancam de cathol. inſtit. tit. 37. de lamiis.*

SENTENTIA.

1 Sententia in crimine hæreſis, ſecundum Archid. non eſt ferenda, quia iam per canones eſt promulgata, & lata ipſo iure. cap. excommunicamus. eod. tit. & ſic potius denuntiatur vel declaratur, quàm promulgetur. 24. q. 1. c. 1. Et ita debet ferri ſententia declaratoria ſuper dicto crimine: ſi etiam ſuper illo pronuntiaretur, non vitiaretur ſententia, vt patet ex notatis in c. vt inquiſitionis. vbi dicitur, quòd ſententia requiritur per quam negotium terminetur. 22. diſt. §. 1. verſ. cum ergo ad fidem. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatum. & c. fin. eo. tit. lib. 6. ibi: ad ſententiam. hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap. vt commiſſi. cap. vt inquiſitionis. & cap. finali. eod. tit. lib. 6.

2 Sententia debet ferri in die & non in nocte, aliter pars poteſt excipere, & appellare: ſi tamen pars præſens non excipit nec appellat, ſententia ſic lata, tenet, vt dicit Panor. in cap. conſuluit. de offi. deleg. ſuper gloſ. in verbo, tenebras. Felinus ibidem dicit, quòd ſententia lata in nocte non valet, nec eſt opus appellare. & adducit ad hoc textum & gloſ. magnam in fine in §. 2. inſtit. de verb. oblig.

Fallit tamen vt dicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuiſſet occupatus, quia tunc ferre poteſt, melius tamen faceret ſi differret in diem ſequentem. prout in textu dicti cap. conſuluit. dicitur.

3 Similiter dicendum eſt de interlocutoria, & de omnibus actibus expediendis iudice ſedente pro tribunali, quia de nocte expediri non poſſunt, textus eſt in §. ſedebunt. in authen. de iudi. idem in petitione apoſtolorũ, & ita intellige gloſ. in cap. ab eo. in verbo, loco. de appel. lib. 6. in fine.

4 Si per aliquod ſignum ſeparatur dies a nocte; puta in aliqua pulſatione campanæ, illi ſtandum eſt, aliàs autem ceſſante hoc ſigno, quicquid fit ad lucem diei, ſiue ante ortum ſolis, ſiue poſt occaſum, dicitur de die, dummodo perſona poſſit diſcerni, vt dicit Felinus in dicto c. conſuluit.

Confirmat dominus Card.Zabar. in c.ſi perfodiens.de homic.

2 Sententia lata per inquiſitorem, debet ſtatim ſine dilatione per iudicem ſæcularem executioni mandari. vide de hoc diffuſe ſupra, verbo, executio.§.1.2.& 3.

6 Sententia corporis afflictiua non poteſt iure communi retractari poſt lapſum decem dierum,licet appareant probationes innocētiæ,ſed ex gratia ſpeciali fit reſtitutio a principe per textum notabilem in l. Diui. ff. de pœnis.vbi de hoc eſt textus ſingularis.vide ad hoc Panorm.in c.de his.de accuſ. in prin. & etiam in cap.conſanguinei. in fine.de re iudi.Facit l.1.§. fi.ff.de conſtit.& Corſetus in dictione,ſententia corporis afflictiua.

7 Forma ſententiæ,ſecundum Gemin.pro redeuntibus ad fidem,quibus pœnitentia iniungitur. Vbi nota ſecundum eundem, quòd iudex non debet pronuntiare hæreticos, quia non ſunt. 24.q.1. hæc eſt fides.vide de hoc & quæſt. vltima.dixit Apoſtolus.& cap.qui in eccleſia.nec pronuntiabit eos hæreticos ſiriſſe,quia modus iſte non eſt datus a iure,ſed dicet ſic, *Quia te inuenimus per tuam confeſſionem, vel per probationes legitimas, hæreticum vel hæreticos adoraſſe,nunc autē ſaniori vſus conſilio vis prout aſſeris,ad vnitatem Eccleſiæ de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te,in primis abiurata omni hæretica prauitate, iuxta formam Eccleſiæ, ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris aſtrictus abſoluimus, ſi tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mādata ſeruaueris:& quia in Deum,& ſanctam Eccleſiā temere modis prædictis,deliquiſti ad peragēdam pœnitentiam condignam in perpetuum carcerem te detrudi volumus, & præcipimus ibi perpetuo remanere.*

Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum eſt ſub cōditione, ſi, nam cauſa delendæ quæſtionis expedit ſic dici & poni, vt ſi quod imponitur non ſeruauerit,cum non abſolutum fore appareat.Archid. habuit quaſdam informationes officij inquiſitionis,de quibus gloſ.in hoc titulo plures poſuit, ſed quicquid dicat, inquiſitores noſtri temporis bene pronunctiant illum fuiſſe hæreticum, nec apparet quid obſtet ſecundum Ioan. And. hæc omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. vt commiſſi.§.necnon.

8 Forma ſententiæ priuatoriæ,ſecundum Gemin.qui dicit,quòd Inquiſitores & Epiſcopi in eorum ſententijs vtuntur verbis prout iacent, ſcilicet,priuamus,& priuatos denunciamus, & iſta practica eſt tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apoſtolicæ .verſic.nos itaque.lib.6. vbi vtitur geminatis verbis priuatiuis,iſtis ſcilicet, denuntiamus & priuamus.hæc Gemi.poſt Ioan.And.in dicto cap.vt commiſſi.§.priuandi.

9 Sententia debet proferri iudice ſedente,aliâs eſt nulla.cap.fin.de re iudi.lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipſum iudicem, vt in dicto c. fin.de re iudi.fallit tamen in inquiſitore hæreticæ prauitatis, vt dicit Gemi.in

mi. in ſuper dicto cap. fin. de re iudi. col. prima. ibi: quæro an Epiſcopus poſſit legere. & hoc quia inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſunt recitare ſententias per alios ſicut Epiſcopi. de hoc habes ſupra in verbo, inquiſitor. §. 28.

10 Ad ſententiam audiendam neceſſe eſt vt citetur is, contra quem eſt ferenda ſententia, vt aperte dicit textus in Clem. ſæpe. de verbo. ſignifi. Ad hoc facit gloſ. in verbo, reſpondeat. c. cũ contumacia. de hæreti. lib. 6. neque valet citatio, ſi dicatur, ad audiendam voluntatem ſeu intentionẽ iudicis, ſed oportet quòd ſpecificetur ad audiendam ſententiam, vt dicit gloſ. in verbo, ad id, dictæ Clem. ſæpe.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus, ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia in iſto caſu diceretur abſens: & ita obſeruat totus mundus. hæc ex libro maleſi. Angeli de Aretio, clauſula, Qui iudex commiſſit præconi. in fine primæ additionis. de hoc ſupra in verbo, citatus. §. decimo & vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Sententia in crimine hæreſis, &c.] *In ſententia ferenda contra reos hæreſis quis ordo debeat obſeruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quarto modo proceſſum fidei terminandi. adde Simancam de cathol. inſti. tit. 60. de ſententijs.*

2 Sententia debet ferri in die, & non in nocte, &c.] *Tametſi vera ſummo iure eſſent, quæ hoc loco auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani, & Felini, de pronuntianda ſententia de die, & non de nocte, nihilominus tamen ſi quandoque in ſacro tribunali contingeret ob multitudinem reorũ & prolixitatem proceſſuum, vt ſententiæ condemnatoriæ aliquorũ non poſſent de die pronuntiari, quod tunc facile poſſet euenire, cum plures ſimul rei ad actionem fidei publicam producuntur, tametſi inquam talium ſententiæ de die pronuntiari non poſſent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidę.*

Melius tamen eſſet, & ſecurius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire poſſent, omnia de die abſoluere, vt rectiſſime etiam admonet Madriliana inſtructio anni 1561. c. 77. in hæc verba: Et ſtudeant inquiſitores vt actio fidei tali tempore peragatur, quod executio eorum, qui tradendi ſunt curiæ ſæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia. *hęc ibi.*

5 Sententia lata per inquiſitorem debet ſtatim, &c. per iudicem ſæcularem executioni mãdari.] *Iudex ſæcularis per quos dies poſſit differre executionem ſententiæ contra ſibi traditum vel relictum ab inquiſitore, abſque eo quod incidat in aliquam pœnam vel cenſuram, abunde explicui apud Ey*

mericum in Directorio Inquiſit.par.3.ſuper q.36. vbi per quinque vel ſex dies differre legitime ſupplicium poſſe oſtendi.

7 Forma ſententiæ,&c.] *Hunc articulum diſcuſſimus etiam in Directorio parte 3.ſuper 8.modo proceſſum fidei terminandi,vbi diximus, eos qui ab hæreſi reuertuntur, pronuntiandos eſſe in ſententia hæreticos fuiſſe; atque hoc iure & conſuetudine vtimur.*

9 Et licet debeat legi & proferri per ipſum iudicem,&c. fallit tamen in inquiſitore.] *Verum hoc eſt & certum, & conſuetudine ſacri Tribunalis receptum. vide Ioannem Rojam ſingul.94.incipien.inquiſitores.*

SORTILEGIA.

1 Sortilegia ſapiunt hæreſim manifeſtam,& pertinet ad inquiſitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis conſuluntur dæmones, & expectantur eorum reſponſa, & fiunt eis preces & ſacrificia:nam committitur hic idololatria.

Idem vbi fiunt cum hoſtia conſecratata, ſeu rebaptizando aliquem,vel ſimilia.ſecus autem vbi iſta vel ſimilia non accidunt, licet inuocarētur dæmones,vt prouocent,puta animum mulieris ad impudicitiam:nam iſtud licet ſit grauiſſimum peccatum in ſe, non tamen ſapit hæreſim, quia proprium dæmonis eſt tentare creaturam, vt habetur in Euangelio. Et accedens tentator,&c. & patet 16.q.2.c. viſis. hæc ex Panormita.in cap.primo de ſortileg.ſuper gloſ.fin.Facit ad prædicta gloſ. in verbo,ſaperent cap.ac cuſatus.eod.tit.lib. 6. & quod dicit B.Thomas in ſecunda ſecundæ quæſtione nonageſima ſecunda,art.ſecundo.habes de hoc ſupra in verbo,dæmones inuocare.§.1.& 2.

2 Sortilegorum pœna eſt, quia vltra pœnas poſitas in textu cap.in tabulis.eod.tit.poteſt Epiſcopus eos dehoneſtare,vt puta,mitriando,vt fit in aliquibus locis,vel ponendo ad ſcalam cum vituperio,& eijciendo eos extra diœceſim.vide bonum textum 26.q.5 Epiſcopi. & quod notatur 32. q.1.c.de Benedicto.hæc Panor.in dicto cap.in tabulis.de ſortileg.

Si tamen prædicta ſortilegia ſaperent hæreſim manifeſtam, vt dictum eſt in §. immediate præcedente, tunc poſſet etiam inquiſitor punire talia ſortilegia facientes vnà cum Epiſcopo, quo caſu nec Epiſcopus poſſet prædictam pœnam imponere ſine inquiſitore, iuxta formam clem. 1.de hæret. verſi. duro.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegia ſapiunt hæreſim manifeſtam, &c.]. *Vide quæ annotauimus paulo ante.1.ſuper ver.ſacramētis abuti.ne inutiliter ſæpe eadē repetamus.*

Sorti-

a Sortilegorum pœna eſt,&c.] *De pœna ſortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio inquiſitorum ſuper quæſt. 42. adde Simancam de cathol.inſtit.tit.21.de diuinatione & reuelatione.*

Sortilegium autem & diuinatio in quo differant, docet Federicus de Senis conſil.ſiue quæſt.284.incipien. Domine Reuerende. cuius dicta alibi copioſe expendimus.

STATVTVM.

1 STatutum Ciuitatis, Caſtri, vel Villæ, vel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium inquiſitionis hæreticæ prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, vel contingat ipſum officiū inquiſitionis quomodolibet retardari, ipſo facto eſt nullum: & Rectores ſeu cōſules ciuitatis vel loci tenentur dictum ſtatutum exhibere diœceſano ſeu inquiſitori ſine mora, & ſi tale inuentum fuerit reuocādum omnino vel moderandū, vt dicitur in c.ſtatutum ciuitatis.de hæret.lib.6.vbi dicit Gemi. ꝙ inquiſitores poſſunt compellere omnes qui habent poteſtatem reuocandi vel tēperandi ſtatuta, ad reuocandum vel temperandū ipſa arg. in cle.ex graui. de vſu. verſ.eandem etiam.vide ad hoc gloſ.1.& 2.& penul.dicti c.ſtatuti.

ANNOTATIONES.

1 Statutum Ciuitatis, Caſtri vel Villæ, &c.] *Hoc pertinet ad ea capita, quæ fauore fidei ſunt conſtituta, vt liberius & facilius hæretica prauitas extirpetur. Repertorium inquiſit. verbo, ſtatutum. & Camillus Campegius apud Zanchinum cap.31.*

SVMMARIE.

1 SVmmarie, id eſt, ſummatim, vel breuiter: & ſi cauſa principalis eſt ſummaria, & omnes eius articuli ſunt ſummarij. Bart. ſuper extrauaganti, Ad reprimendum. in verbo, ſummarie.

ANNOTATIONES.

1 Summarie, id eſt, ſummatim, &c.] *In ſuperioribus dictum eſt, quòd in cauſis fidei proceditur ſummarie, ſimpliciter, & de plano, & ſine figura iudicij. hoc ergo quòd hic docet auctor ad eam rem ſpectat. vide Ioannem Rojam ſingul. 145. incipien. ordo iudiciarius. & Repertorium inquiſit. verbo, ordo iudiciarius.*

SVSPICIO.

1 SVſpicionem de hæreſi inducunt iſta, videlicet, celebrare conuenticula occulta, ſeu à cõmuni cõuerſatione fidelium vita & moribus diſſidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §. quòd ſi quis.& in gloſ.ibidem in verbo,moribus.Idem dicit Feli.in dicto cap.excommunicamus. vbi dicit contra tales diſcedentes a communi conuerſatione fidelium circa cultũ diuinum, puta ſi circa Miſſam vel alia ſacramenta Eccleſiæ eſt diu negligens, poſſet inquiri de hæreſi abſque infamia. de hoc ſupra in verbo, probatio. §. 4.

2 Suſpicio ſola ſufficit ad hoc quòd procedatur ad inquiſitionem contra hæreticos dicto cap. excommunicamus. hæc Gemi. in cap.inquiſitores. eod. tit. lib. 6.

Et nota quòd ex leui argumento vel indicio inducitur ad ſuſpicionem vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem.nam ex modica & leui præſumptione poteſt procedi contra aliquem in crimine hæreſis, ſecundum Gemi. in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. de hoc ſupra, verbo, præſumptio. §. octauo.

3 Suſpicionum alia leuis & modica,alia vehemens, & alia violenta. Colligitur hoc in dicto cap. accuſatus. & in gloſ. in verbo, vehementem cap. cum contumacia. eod. tit. lib. 6. vbi habetur quomodo iſta intelligantur Facit ad hoc cap. litteras.de præſumpt.& gloſ.ibi,in verbo, vehementem. vide ad hoc dominum Archiepiſcopum Florent. in tertia parte ſummæ ſuæ,tit.nono. cap. 12.circa medium, ibi:& nota quòd triplex eſt ſuſpicio. de hoc ſupra in verbo,præſumptio.§.ſecundo.

4 Suſpicio probabilis inducit præſumptionem . ff. quod met. cau. l. vlt. 2. quæſt. 5.preſbyter.violenta,condemnationem. 3 2.quæſt.1.dixit dominus hæc habentur in gloſ.1.cap.oues.6.quæſt. 1.

5 Suſpectus eſt de hæreſi,& poteſt procedi contra eum,qui perſiſtit in excommunicatione per biennium,imo per annum, ſecundum Hoſtien. & alios.arg.in cap. rurſus.& cap.quinque. 11.q.3.& cap.omnis.de pœnit. & remis. præſumitur enim male ſentire de ſacramentis Eccleſiæ,& de ptãte Eccleſiæ,ex quo nõ curat de eius excõicatione. textus eſt de hoc in c.fi.de pœnis & Panor.ibidem in tertio notabili.Confirmat Feli. in cap.excommunicamus itaque,eod.tit.col.prima.ibi:Sed quærit Petrus de Anchara. no,niſi talis probaret iuſtam cauſam contumaciæ ſuæ. Confirmat etiam dominus Card. Zabar. in Clem.1.eod. tit in fine.

6 Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commiſſa in cauſa hæreſis,tunc poſt lapſum anni habetur pro hæretico,& poteſt puniri vt hæreticus, vt in cap.cum contumacia. eod.tit.lib.6.ſi autem fuit excommu-

communicatus pro contumacia in alia cauſa, tunc ſi ſteterit per annum vel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæreſi, vt notatur in dicto cap. cum contumacia. ſed tantum inſurgit ſuſpicio contra eum de hæreſi, vt eſt textus notabilis in dicto cap. ſi. de pœnis. & poterit ſibi indici purgatio, in qua ſi defecerit, habetur pro conuicto, vt in cap. inter. in fine. de purga. cano. & in dicto cap. excommunicamus. §. 1. & Panor. in dicto cap. fin. de pœnis. ſupra gloſ. in verbo, hæreticæ prauitatis. Confirmat Feli. vbi ſupra. 1

ANNOTATIONES.

1 Suſpicionem de hæreſi inducunt iſta, &c.] *De hac materia dictum eſt ſupra in verbo præſumptio. ſed vide Alciatum tract. de præſumpt. Repertorium inquiſitor. verbo, ſuſpectus. & Simancam de cathol. inſtitu. tit. 50. de præſumptionibus & ſuſpicionibus.* 2

5 Suſpectus eſt de hæreſi, & poteſt procedi cõtra eum, qui perſiſtit in excommunicatione per biennium, &c.] *De excõmmunicatis per annum & amplius, & de ordine procedẽdi contra eos, copioſe agit Eymericus in Directorio inquiſit. parte 2. quæſt. 47. vbi nos ea addidimus, quæ huic propoſito videbantur neceſſaria.* 6

Refert autem intelligere, an aliquis ſit excommunicatus ob cauſam fidei, an vero ob aliquam aliam rem: huiuſmodi enim excommunicati ob diuerſas cauſas, diuerſo iure cenſetur.

TACITURNITAS.

1 Taciturnitas pro confeſſione habetur, quando quis interrogatus noluit reſpondere. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. nihil intereſt. & arg. 65. diſt. cap. ſi forte. & 60. diſt. ſi ſeruus. hæc in gloſ. in verbo, confeſſiones. c. quoniam contra, de proba. Confirmat Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Taciturnitas pro confeſſione habetur, &c.] *De tacente, an & quando habeatur pro conſentiente, copioſe ſcribunt doctores in c. is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alij in cap. nonne. de præſumpt. res eſt late patens, quæ breui oratione concludi non poteſt, & eius vſus in ſacro tribunali occurrit raro. ſi tamẽ occurreret ex pdictis poſſet difficultas ſuperari.*

Quod ſi contingeret aliquem malitioſe, doloſe, & fraudulenter nolle inquiſitori legitime interroganti reſpondere, per torturam iuxta qualitatem indiciorum is poſſet, & deberet ad reſpondendum compelli.

TE-

TESTES.

1 TEſtes, ſecundum Archid. ſi ſe ſubtrahant à teſtimonio perhibendo, ſunt cogendi per cenſuram eccleſiaſticam, vt habetur de teſti. cogen. cap.1 .& ſequentibus, & iuramentum vel votum de celando non valeret. de offi.ordi.quia pleriſque.lib. 6.de reg.iuris.in malis.eo.lib.neque per exceptionem excuſaretur aliqui a teſtimonio ferendo,etiam coram ordinario.ad hoc cap.excommunicamus itaque.§.addicimus.in fine.de hæreticis.A fortiori coram delegato Papæ.arg.cap.ſane quia de offic.deleg.hæc Gemi. in cap. vt officium . de hæret. lib. 6.§.verum. Confirmat Panor. in cap.dilectorum.de teſti.cogen.vbi de hoc diffuſe.

2 In examinatione teſtium iudex debet eſſe ſollicitus, & iterum inquirere,ſi confuſe depoſitum erat, & maxime ſuper cauſa ſcientiæ iterum interrogentur, quod fieri poteſt ſecundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia teſtium,cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina, nec ipſe diuinare tenetur. hæc Gemi.vbi ſupra,ſuper dicto §. verum. Facit ad hoc de teſti.cap.clamor.

3 Quia dictum eſt quòd iudex debet inquirere de inimicitia teſtiũ , ideo nunc videndũ eſt pp quas inimicitias repellendus ſit quis a teſtimonio,vnde glo.in verb.capitales.c.per tuas.de ſimo.dicit,ꝙ tantũ propter inimicitias capitales & non pp alias remouetur quis a teſtimonio.glo.autẽ in verbo,inimicos.cap.cum oporteat. de accuſa.dicit, quòd propter quales inimicitias quis repellẽdus ſit a teſtimonio, relinquitur arbitrio iudicis.arg. in authent. de teſtib.§.ſi vero dicatur.collatione ſeptima. Confirmat. hoc Felinus in cap. repellantur.de accuſa.ibi:Nota vltimo.& iudex extimabit an ſit credendum teſti vel non. ff.de quæſtio. l. 1. §.præterea inimicorum. & §. quæſtionem.

Quæ autem dicantur inimicitiæ capitales, declarat Panor. ſuper dicta gloſ.in verbo,inimicos. dicens poſt gloſ.in l.licet.ff de arbit.quòd inimicitiæ capitales ſeu graues ſunt, cum quis minatur alicui mortem, vel eum odit,vel ei mortem deſiderat,vel quia accuſauit eum criminaliter : & idẽ quãdo eſt quæſtio de omnibus bonis,vel maiori parte. argu. cap.frequẽs. de teſti. ſpoli.lib. 6. & ſubiungit quòd capitales inimicitiæ indiſtincte repellunt aliquem a teſtimonio , ſi vero non ſint capitales, tunc recurrendũ eſt ad iudicis arbitrium,vt dicit glo.ſuperius allega.& facit.l. 1 .ff.de quæſ. nam in hoc iudicio multum verſatur arbitrium,an inimicitiæ ſint graues vel leues : nam debet attendi qualitas inimicitiæ,ſecundum Bart.in l.maritus.de quæſtio.de quo vide Dinum in l.filiæ.ff.ſolut.matri.

4 Nota tamen quòd teſtis qui inuitus teſtimonium perhibet,non poteſt repelli tanquam inimicus in illa cauſa vel in alia,ſecus ſi ipſe ſponte venit

ad feren-

ad ferendum teſtimonium, quia tunc præſumitur inimicus. argum. in L. quæ omnia. ff. de procu. facit cap. cum in tua. de ſpon. hæc Panor. in cap. cum P. Manconella. de accuſa. in fine.

5 Quæritur an ſit adhibenda fides dictis illius teſtis, qui dicit ſe inimicũ eius contra quem interrogatur. Reſpondet Panor. quia aut teſtis dixit ſe inimicum antequam iuraret ſeu produceretur in teſtem, & ſic præſumitur hoc dixiſſe in fraudem, & nihilominus debet recipi: ſi vero non conſtat eum dixiſſe in fraudem, non videtur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis: ſed ſi hoc non eſt, vel de hoc dubitatur, non debet iudex propter ſolum dictum teſtis deſiſtere, ſed debet interrogare de de qualitate inimicitiæ, quia non omnis inimicitia repellit indiſtincte, vt dictum eſt ſupra in §. proxime ſuperiori.

Si dicat ſe inimicum capitalem, non debet recipi, vt in authen. de teſti. §. ſi vero dicatur. & notatur in c. ex parte Adę. & c. cum cauſam. de teſti. ſi vero inimicitiæ non ſunt capitales; debet recipi, & quanta fides ſit adhibenda relinquitur arbitrio iudicantis.

Si autem teſtis dixit ſe inimicum poſtquam iurauit; ſed antequam deponeret, tunc non eſt ei adhibenda fides: ſi vero poſtquam iurauit & depoſuit dixit ſe inimicum incontinenti in fine depoſitionis, in generalibus interrogationibus creditur ei: ſi ex interuallo dixit ſe inimicum, non ei creditur, ſed ſtatur priori dicto. hæc omnia colliguntur ex Panor. in c. inquiſitionis. de accuſ. §. tertio.

6 Nam iuriſconſultus ff. de teſti. l. 3. dicit iudici: *Tu magis ſcire potes, quanta fides ſit teſtibus adhibenda.* quaſi dicat, non poteſt dari certa doctrina. hæc Panor. in cap. quanto. de præſumpt.

7 Teſtium examinationi in crimine hæreſis & ipſum crimen concernentibus, debent eſſe præſentes duæ religioſæ & diſcretæ perſonæ, in quarũ præſentia per publicam perſonam, aut per duos idoneos viros eorundem teſtium depoſitiones fideliter conſcribantur, vt in cap. vt officium. de hæret. §. verum. lib. 6. vbi dicit Gemi. quòd clerici ſæculares dicuntur quandoque religioſi. 4. diſt. denique. quandoque laici. 44. diſt. non liceat. de cõſti. eccleſia. ſed in illo textu c. vt officium. auctor non intellexit ſtricte de illis qui religionis habitum ſuſceperunt, pro quibus præſumitur. de noui oper. nun. c. 2. verſ. ſuper eo. vbi de hoc Ioan. And.

8 Teſtis examinetur an credat quæ deponit, id eſt, an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. ſuſtinendum quando ſingulariter interrogatur, ſed in generalibus interrogationibus non debet fieri iſta interrogatio, an credat. hoc eſt de mente Panor. & colligitur ab ipſo in c. inquiſitionis. §. quæſiuiſti. in principio.

9 Debet inſuper teſtis examinari de perſonis, puta, ſi cognoſcit perſonam contra quam deponit, & etiam de alijs circunſtantijs. ad hoc eſt textus in

in cap. cum cauſam. de teſti. aliter non poſſumus ad veritatem peruenire, 23. q. 8. occidit. in fi. an etiam lucri cauſa, vel ex inimicitia teſtificetur ſeu deponat, & de alijs de quibus traditur ff. eod. l. 3. & 4. q. 3. §. ſi teſtes. Facit ad hoc gloſ. 3. dicti c. cum cauſam. & quod dicit Panor. ibidem.

10 Neceſſe eſt etiam quòd teſtis interrogetur de cauſis ſcientiæ, puta de viſu vel auditu, fama, vel credulitate, vt dicit textus dicti cap. cum cauſam. & ſi teſtis cauſam ſcientiæ non reddiderit, non valebit dictum eius, vt dicit gloſ. 4. dicti cap. cum cauſam. & 4. q. 3. ſolam. ſi autem non fuit interrogatus, valebit dictum eius, vt in c. ſicut. de re iudi. Ad hoc facit ſingularis gloſ. 4. in dicto cap. cum cauſam.

11 Quæ ſit autem cauſa ſufficiens ſcientiæ in teſte, dic ſecundum Innoc. in dicto cap. cum cauſam. & clarius ſecundum Bart. in tractatu de teſte, quòd teſtis ad hoc vt concludat, debet reddere cauſam ſciētiæ per illum ſenſum corporis, quo actus ſuper quo deponit, percipitur: vnde ſi de re perceptibili viſu, dicat, vidi: ſi de auditu, dicat, audiui: ſi deponit quòd res erat amara, vel dulcis, dicat guſtaui: ſi ſuper odorifera vel fetida, dicat, odoraui: ſi ſuper re aſpera vel leui, dicat, quia tetigi: & pro hoc eſt bonus textus in cap. teſtes. 3. quæſt. 9. & in l. teſtium. ff. eo. tit. & vbi res eſt perceptibilis duplici ſenſu, debet deponere per vtrumque ſenſum, vt in cap. ex litteris. de conſuet. & quando depoſitio habet annexam cauſam ſciendi, fruſtra interrogabitur de cauſa ſcientiæ: vt quia dixit, vidi quòd Titius percuſſit Sempronium. colliguntur iſta ex Panor. in dicto cap. cum cauſam. ſuper dicta gloſ. de cauſis. ibi: Sed ad declarationem omnium. Facit ad hoc quod dicit iuriſconſultus. ff. de teſti. l. 3. Tu magis ſcire potes, &c. vide eundem Panor. ſuper dicto c. cum cauſam. & quod ibi dicit diffuſe.

12 Teſtis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio, vnde ſtatur priori dicto, niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudem, vt ſi teſtis vilis fortunæ dixit in pręſentia partis potentis aliquid quod veniebat in fauorem illius, ſi poſtea in iudicio præſtito iuramento dicat cōtrarium, non debet ſtari priori dicto, quia præſumitur illud dixiſſe prius vt placeret parti, ſed in iudicio metu iuramenti dixit veritatem, ſecus vbi talis præſumptio non ſubeſſet: quod tene bene menti perpetuo. hæc Panor. in dicto c. inquiſitionis. §. tertio. verſ. vltimo ſignanter. vide ad hoc quod dicit idem Panor. in c. cum in tua. de teſti. in fine.

13 Dictum teſtis habetur pro confeſſione, quatenus aliquid deponit contra ſe. Ad hoc de confeſ. c. cum ſuper. de elect. per inquiſitionem. hæc Gemi. in c. accuſatus. de hæret. §. licet. lib. 6.

14 Licet minor xx. annis non ſit ſufficiens ad teſtificandum in criminalibus, vt l. teſtimonium. ff. de teſti. poterit tamen examinari ex mero iudicis officio pro indicio, & faciet indicium ad torturam, vt in l. fin. C. ad Sillen. & vide Bart. in hac materia, per illum textum in l. de minore. in prin. ff. de

quæſtio.

quæſtio. hæc Angel.in lib. maleſi.clauſula, Comparuerunt inquiſiti,& negauerunt totum, colum.3. ibi:quæro qui teſtes. & in additione ſequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus poteſt eſſe teſtis.l.ex eo.ff.de teſti. & de hoc eſt gloſ.ſingularis in verbo, nec teſtis.33.q.5.mulierem. de hoc in gloſ.in cap.quoniam.& c.tam litteris.de teſti.hæc Angel.vbi ſupra col.4.in prin.ibi:quid in muliere,an ſit teſtis. & hoc quando agitur in modū inquiſitionis,vt in dicta gloſ.in dicto cap.quoniam.ſeu in denuntiatione, vt in gloſ. in verbo,ſiue laicos.dicti cap.tam litteris.& hoc præcipue in caſibus in quibus admittuntur infames & crimi noſi,vt in dicta gloſ. in verbo,nec teſtem.dicti cap. mulierem.

16 Teſtes poſſunt induci per iudicem ex mero officio contra reum vt condemnetur,etiam poſtquam eſt concluſum in cauſa,etiam in accuſationibus.vide late Barr.in quæſtione,quæ incipit:iudex maleficiorum ſuper accuſatione,&c. hæc Angel.vbi ſupra,col.5.ibi:quæro an poſt.& in additione ſequenti dicitur,quòd in qualibus cauſa criminali iudex poteſt recipere teſtes,etiam poſt didicita teſtificata.

17 Infames,excommunicati, & complices,admittuntur ad teſtificandum in crimine hæreſis,vt in cap.in fidei fauorem.de hære.lib.6.immo omnes teſtes indifferenter,quamquam criminoſi, admittuntur in crimine hæreſis ſecundum Panormit.in cap.licet Heli.de ſimo.in col.2.ibi:Nota quòd in crimine læſæ maieſtatis.& vide quod not gloſ.in c.1.de confeſſis.& 15.quæſt.3 nemini.& quod ibi notat Archid.Facit ad hoc gloſ.in verbo,nulli de ſe confeſſo.c.veniens.el primo. de teſtib.& gloſ.2.in fi.c.fi.de teſti.cogen.facit etiam gloſ.fin.in c.quoniam aliqua. de teſti. Confirmat Archid. in cap.accuſatus.§.licet.ſuper verbo,exceptum.nam tanta eſt labes criminis hæreſis, vt ſerui aduerſus dominos ſuos,& quilibet criminoſus aduerſus quemlibet admittuntur, & eſt textus 2.quæſt.7.cap.præſumunt.§.opponitur huic.

18 In crimine hæreſis admittuntur teſtes quantumcunque criminoſi, & excommunicati, non habita differentia, an agatur contra ſæcularem, an contra regularem,& an ſint alia adminicula. hæc Panor.ſuper glo.in verbo,indifferenter.dicti cap. licet Heli.de ſimo.& in cap. per tuas. el primo eod.tit. ſuper gloſ. in verbo, de ſimoniaca prauitate. An autem meretrix admittatur, vide quod notat Panor.in c.tanta.de ſimo. in 2.notabili.

19 Tres teſtes vel duo deponunt contra hæreticum,vnus ſuper vno, alius ſuper alio articulo,vel vnus dicit eum dixiſſe quædam verba hæreticalia, alius dixit eum dixiſſe alia verba hæreticalia:videntur iſti eſſe ſingulares. vt de elect.c.in geneſi.& c. bonæ.cum ſimilibus.

Dic quòd ſi generaliter inquiritur de hæreſi contra eum, tunc damnabitur ad dictum iſtorum, quia omnes iſti probant eum habere vnam nequitiam ſceleris, ſcilicet hæreſis, & concordant ad vnum effectum ſeu fi-

nem,& hoc ſufficit,vt C.de hæreticis.l.Ariani.& C.de pœnis.l.qui infam.

Vbi vero non inquireretur generaliter de hæreſi contra eum, ſed ſpecialiter ſuper certo articulo, ſiue ſuper certa ſpecie, tunc omnes iſti poſſent dici ſingulares,& non crederetur eis per dicta iura.ad quod extra eodem cap.penult.hæc omnia ex directorio inquiſitorum,quod attribuitur Ioanni Calderino cap.13.

ANNOTATIONES.

1 Teſtes ſecundum Archidiaconum,&c.] *In tanta harum annotationum breuitate non licet quæ ad hunc locum de teſtibus attinent copioſius enarrare. fontes ergo vnde cognitio hæc peti poteſt indicare ſit ſatis. videndi ergo ſunt Eymericus in Directorio inquiſitorum parte 3.quæſt.62. & multis ſequentibus, vbi plene diſſerit de teſtibus in negotio inquiſitionis. Simancas de cathol.inſtit.tit.64. de teſtibus. Repertorium inquiſitorum verbo, teſtes. Zanchinus tract.de hæret. cap.12.13. & ſeq. Ioannes Rojas in ſingularibus fidei,ſingul.187.incipien. teſtis. & multis ſequentibus. Idem Ioannes Rojas tract.de hæret.parte 2.aſſert.4. 5. & ſeq.& alij, quos longum eſſet recenſere,ſed ex relatis,quæ ad hunc locum ſpectant,facile intelligentur.*

39 Tres teſtes vel duo deponunt contra hæreticum,&c.] *Hanc difficultatem latiſſime pertractaui apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt.72. quo loco ſententiam,quam hic profitetur auctor de probanda hæreſi in genere per teſtes ſingulares, merito explodendam eſſe oſtendi. nam nec facile intelliges quid ſit probare aliquem in genere eſſe hæreticũ, nec in tribunali ſancta inquiſitionis vſu receptum eſt, ac neq recipi quidem facile poteſt iſtud probationis genus;cum hæretici probẽtur qui ſingulares errores & hæreſes, aut proprias, aut aliorum profiteantur, vel ſequantur.*

TORTVRA.

1 TOrturæ non poteſt exponere quenquam Epiſcopus ſine inquiſitore, neque inquiſitor ſine Epo, vel eius vicario: & hoc ſi ſui adinuicem copiam habere valeant infra ſpatium octo dierum poſtquam ſe requiſierint, vt in Clem.1.de hæreticis. verſ.duro.vbi nota ſecundum.D.Card. Zabar.ibidem,quòd hoc tempus octo dierum incipit currere a tempore factæ requiſitionis, ſed bene probatur in littera ibi:poſtquam ſe requiſierint. Facit de except. pia.lib.6.& gloſ.in verbo, Computato. & de deci. Clem.1.& quod ibi notatur cum gloſ. Concordat Paulus.Facit etiam de appel.ſuper eo. el 2.in gloſ.finali.

2 Nota tamen ſecundum eundem dominum Card. Zabar.vbi ſupra, q ſi inquiſitor non poteſt habere copiam Epiſcopi, vt quia eſt in remotis, vel econ-

vel econuerſo, Epiſcopus non poteſt habere copiam inquſitoris, ꝙ alter ſolus procedere poterit, pro hoc ibi littera poſtquam ſe requiſierint, a cõtrario, quod nota. Cõfirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. Ad hoc facit gloſſa optima in verbo, commode. cap. fi. de ſepul. lib. 6. quæ dicit, ꝙ ratione incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permitteretur. Ad hoc etiam gloſ. in verbo, deportari cap. is qui. eiſdem tit. & lib.

Quomodo autem intelligatur in remotis, vide gloſ. ſingularem in verbo, remotis. cap. cum nullus. de tempo. ordi. lib. 6. in fine. quæ dicit quem eſſe in remotis, quando eſt vltra vnam dietam, vt cap. ſtatutum. de reſcriptis. eo. lib. Vel ſatis credit arbitrarium iudicis quis locus dicatur in remotis: & ſi non poteſt habere copiam Epiſcopi vel eius vicarij, non debet requiri capitulum vbi ſedes vacaret, vt cap. vno. ne ſede vacan. lib. 6. niſi in certis caſibus de quibus iſte non eſt. Confirmat Ioan. de Imola ibidem, in dicta Clem. 1. Et ſi Epiſcopus multum diſtat, niſi eſt ibi officialis a quo poſſit haberi talis licẽtia, videtur de mente ſ. litteræ, quòd facta requiſitione apud locum habitationis, tunc poterit per ſe, vt in gloſ. in verbo, diœceſanis. Clem. vnica. de foro compet. ibi: ſed quid ſi. Facit optime ad hoc gloſ. in verbo, in remotis. cap. fin. de teſta. lib. 6.

3 Si autem Epiſcopus ſeu eius vicarius requiſitus infra octo dies noluerit intereſſe, vel neglexerit, tunc inquiſitor ſolus procedet ad torturam, & ad ea de quibus in dicta Clem. 1. vt dicit idem Dominus Card. Zabar. vbi ſupra. & hoc ſatis probatur ex littera ibi. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. nam tunc conſolidatur tota poteſtas in inquiſitorem, vt dicit Panor. in cap. cum cauſa. de offic. deleg.

4 Quid ſi Epiſcopus vel ejus vicarius venerit infra dictos octo dies, ſed diſcordant ipſe & inquiſitor in torquendo, quia vnus dicit torquendum, alter non dicendum ſecundum Dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ſi diſcordãt ratione proceſſuum, quia ſunt varij, quia Epiſcopus procedẽdo contra vnam perſonam fecit vnũ proceſſum varium ab eo quem fecit inquiſitor contra eandem perſonam, tunc ſtandum eſt notatis in cap. in præſentia, de teſtibus. Si autem diſcordant propter iuris imperitiam, tunc conſulant peritiores. argu. de vit. & hone. cle. cap. quoniam. de reſcriptis. cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. 6. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. Facit optime ad hoc quod notatur in gloſ. 5. in c. per hoc. de hæret. eod. lib.

5 Sed pone, Epiſcopus vel eius vicarius non vult conſentire torturæ, niſi videat proceſſum ſeu indicia ſuper quibus inferenda eſt tortura, nunquid inquiſitor tenebitur ei communicare proceſſum & ipſa indicia, vt & ipſe Epiſcopus ſeu eius vicarius poſſit ſuper ipſis deliberare, an ſit veniẽdũ ad torturam vel non? dic quòd quando inquiſitor ſolus procedit, non tenetur cõmunicare proceſſum Epiſcopo ſeu eius vicario, vt patet per dictum cap. per hoc. vbi dicitur, proceſſerint, in plurali. ſecus a contrario ergo ſi

alter

alter tantum & ſolus procedit, vt patet in extrauaganti Benedicti vndecimi quæ incipit: Ex eo. extra eod. tit. Confirmat Gemi. in dicto cap. per hoc. §. verum.

Quia tñ hodie alter ſine altero procedere non poteſt ad torturam neque ad ſententiam contra eos, vt in Cle. 1. eod. tit. verſi. duro. ideo cenſentur procedere communiter ſeu coniunctim ſaltem in prædictis tortura & ſententia contra eos. dignum eſt ergo & æquum, vt inquiſitor communicet & oſtendat proceſſum & indicia, ſi Epiſcopus vel eius vicarius voluerit ea videre, vt ſuper eis poſſit deliberare an debeat cōſentire torturæ, & ſi diſcordabunt Epiſcopus & inquiſitor, dic vt in §. immediate præced.

6 Et nota ſecundum eundem dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ad hoc quòd inquiſitor requirat Epiſcopum vel eius vicarium, ſufficit vna requiſitio, vt in gloſ. in verbo, requiſierint, dictę Clem. 1. Ad hoc facit optime Gemi. in cap. ſi contra, de offi. deleg. lib. 6. Confirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. & Panor. in cap. cum cauſa. de offic. deleg. ſuper gloſ. 1. & ſufficit quòd iſta requiſitio fiat per nuntium vel per epiſtolam. Facit 18. diſt. ſi Epiſcopus. Confirmat Card. Zabar. vbi ſupra. & hoc ideo quia illud dicitur ſufficere, quo poſito nil aliud requiritur ad ſubſtantiā actus, vt notatur in cap. ſtatutum. de reſcript. lib. 6. nam, vt dicit Panor. in cap. dilectus. de capel. mon. circa principium. miſſi ad vocandum aliquem ad aliquem actum, poſſunt teſtificari ſuper vocatione ab eis facta.

7 Dicit inſuper dominus Card. Zab. vbi ſupra, quòd in tali requiſitione non eſt neceſſe exprimi terminum, ſecundum eandem glo. in dicto uerbo requiſierint. Idem Paulus, & pro hoc quod notat Specul. de dilat. §. 1. verſi. quid ſi dicatur. & 2. q. 7. cap. anteriorum. in gloſ. Confirmat idem Ioannes de Imola vbi ſupra.

8 An delegatus Epiſcopi, vel capituli ſede vacante, ſuper crimine hæreſis poſſit ſubdelegare & cōmittere vices ſuas alteri ab inquiſitore: dicēdū ꝙ non. Facit l. a iudice. C. de iudi. & quod habetur in cap. cum cauſam. de appel. Sed bene poteſt conſentire quòd inquiſitor procedat, vt optime dicit gloſ. in verbo, Conſenſum, dictæ Clem. 1. de hæreticis. quam glo. bene vide, & diligenter coſidera, quia facit multum ad hoc propoſitum.

9 Epiſcopus tamen & inquiſitor poſſunt ſibi inuicem committere vices ſuas, vel ſuum per litteras ſignificare conſilium & conſenſum, vt in dicta Clem. 1. §. verum ſi Epiſcopus. Aduertendum autem quòd iſta commiſſio ſeu iſte conſenſus fiat ante vel infra octo dies poſt requiſitionem, quia elapſis ipſis non eſt neceſſe, ſed poterit ille qui requiſiuit ſine altero procedere, vt patet ex textu ſecundum gloſ. idē dicit Ioan. de Imola vbi ſupra.

10 Si autem inquiſitor ſine Epiſcopo vel eius vicario aut delegato ſuo, vel capituli ſede vacante, in crimine hæreſis procederet ad torturam vel ad ſentētiam contra illos contra quos procedit, vel econuerſo, Epiſcopus vel

eius

eius delegatus, vel capituli ſede vacante, ſine inquiſitore vel eius conſenſu procederet ad prædicta, totum irritum eſſet & nullum ipſo iure, vt dicit textus illius Clem. 1. vbi nota, ſecundum eundē dominum Card. Zabar. vbi ſupra. §. duro. quòd interlocutoria lata per alterum ſine altero ipſorū ſuper carcere duro, ſcilicet ad pœnam & non ad cuſtodiam, vel ſuper tortura, ipſo iure non tenet, vt dicit gloſ. in verbo, ipſo iure, dictæ clem. 1. & ab ea poterit appellari in hoc caſu, quod dic in ipſa gloſ. quam nota. & idē Paulus. hæc Dom. Card. Zabar. vbi ſupra.

11 Tortura debet eſſe moderata, & debet iudex animaduertere ad indicia & ad qualitatem perſonæ, an ſit fortis in reſiſtendo, an ne: & debet ita torquere, vt tortum ſeruet incolumem innocentiæ vel ſupplicio, vt ſic ſi deliquit poſſit pati ſupplicium debitum, ſi vero eſt innocens, non patiatur corporis defectum, vt l. quemadmodum. ff. de quæſtio. hæc Panor. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Ioan. And. ibidem.

12 Immo iudex non ſit facilis ad torturam: nam, vt Gandinus dixit in tractatu maleficiorum, in rubrica de quæſtionibus & tormentis, in princi. iudex qui de aliquo quæſtionem habere intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem, & hanc conſiderationem, videlicet, vt non facile & repente ad quæſtionem proſiliat, ſi aliqua alia via leuiori poteſt obiecti criminis veritas inueniri, quantumcunque adſint indicia vel veriſimilia argumenta. hæc Angel. in lib. malefi. clauſula, fama publica præcedente. col. 34. ibi: Secundo quæro. & in addit. ſequenti. Confirmat dom. Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu, in c. incipiente: officialis poſuit ad cordam.

13 Debet etiam iudex arbitrari vnde magis ſperat habere veritatem per torturam, & ab illo ſumere initium: vt puta, a magis ſuſpecto, vel a magis debili, & a filio priuſquam a patre, etiam in conſpectu ipſius patris, & a fœminis quæ ſunt debiliores. l. filiam. C. de inoffi. teſtamen. & cap. forus. de verb. ſignifi. ſecundum Dynum in tractatu de quæſtionibus, in verſ. quo ordine. & moderamen torturæ eſt arbitrarium. l. quæſtionis. ff. eodem. ſecundum Dynum in dicto tractatu.

Et dicit Bart. in tractatu de quæſtionibus, quòd ſi tortus dicat in tormentis, ſi ſtarem per decem annos nihil dicam, nō debet propterea dimitti, ſed cum temperie procedetur ſecundum qualitatem eius: & ſi non confitebitur, detinebitur in carcere. hæc Dominus Paris de Puteo, De Neapoli, in tractatu de ſyndicatu, in cap. incipien. An ſtetur dicto torti.

14 In his autem quæ fiunt in ſecreto & in occultis criminibus, iudex debet eſſe facilior ad tormenta, ſecundum Bal. in l. 3. C. de Epiſc. audien. & quod ipſe notat in l. fi. C. de prob. & in l. ſi qui adulteri. C. de adul. quia in his q̄ in ſecreto fieri conſueuerunt, proceditur ex coniecturis & præſumptionibus, vt dicitur in l. fi. C. de peri. tuto. vbi glo. notabilis, & Bal. in l. quicunque

cunque

cunque.C.de ſer.fugi. & in rubrica C. de probat. hæc dominus Paris vbi ſupra in dicto capitulo incipiente: An ſtetur dicto torti. colum. 11. verſic.& in occultis.

15 Tortura ſi debet dari,oportet quòd duo concurrant,primo quòd veritas aliter haberi non poſſit, nam infertur cauſa inueſtigandi veritatem, vt l.diuus Pius.ff.de quæſt.& 5.q.5.cap.illi.vbi bonus textus cum gloſ.

Secundo oportet, quòd procedant aliqua indicia, ſeu præſumptiones,vel ſemiplenæ probationes: nam ſine indicijs non eſt inferenda tortura,vt dicta regula.cum in contemplatione.& in gloſ. 2.cap.quæſtionem. 12.q.2. & in l.ex libro. ff.de quæſtio.hæc Panor. in dicta regula.cum in contemplatione.in princip.ibi:ſecundo quæritur.& ideo ſis cautus, quòd facias apparere in actis qualiter non potens aliter habere veritatem,declaraſti fore deueniendum ad torturam.

16 Quæ aũt indicia ſufficiant ad inferendã torturã,non põt dari certa doctrina, ſed relinquitur arbitrio iudicis,& boni iudicis,qui ſecũdum qualitatem perſonæ, & delicti,ac ſuſpicionũ iudicabit indicium eſſe ſufficiens & idoneum ad torturam vel non.Ita dicit Bart. in l.fi.ff.de quæſt.idem in l. 2. C. quo. appellat. non recip.argu. ff.de teſti.l.3.in principio. Quia in non determinatis a iure ſtatur arbitrio iudicis. ff. de pœnis l. hodie. & l. ſancio. de offi. deleg.cap.de cauſis.in fi.& Panor.ibi.& dominus Paris in dicto tractatu de ſyndicatu. cap. incipiente: officialis poſuit ad cordam. verſ.Quæ ſunt indicia.Confirmat Panor. in dicta regula.cum in contemplatione. Facit.ff.ad Turpilli.l.1.§ calumniatoribus.

Et quia tormenta loco teſtium ſubrogantur,põt dici de eis illud,qđ dr iudici de teſtibus:Tu magis ſcire potes quãta fides ſit adhibenda.ff. de teſti.l.3.§.fi.tu magis.hæc dominus Paris,vbi ſupra in c.incipiente:Mandauit rex Poteſtati.col.6.verſi.de indicijs ad torturam non poteſt dari.

Vtrum autem vnum indiciũ ſufficiat, vel plura requirantur, dic quod hoc reſidet in pectore iudicis,& bonus iudex debet ſollicite inſtare ad indicia indaganda, & de his omnibus habes ſupra in verbo, indicium. §. ſeptimo.

17 De indicijs ad torturam habes ſupra plura declarata in verbo,indiciũ §.octauo,nono,decimo,& vndecimo.

18 Præterea ſecundum Panor. in dicta regulã.cum in contemplatione.ibi ſecundo quæritur. vnus teſtis eſt ſufficiens indicium ad torturam ſecundum omnes, de quo eſt gloſ. in l. 3.C.ad l. Iul. maieſt.quod procedit niſi alia ratio ſuadeat in contrarium.

19 Fama ſi eſt vehemens contra aliquẽ de aliquo crimine, ſufficit ad torturam, & famoſitas operatur quòd quis torqueatur. de hoc habes ſuprà in verbo fama.§.ſexto. vide etiam de hoc infra,eodem verbo.§.24.

20 Fuga cum alio indicio,ſcilicet publica voce & fama, contra fugientem

facit

facit quòd fugiens poſſit torqueri. hæc Angel.in lib.maleſi.clauſula,fama publica præcedente.col. 14.ibi:Et id eo Guido.

21 Confeſſio facta extra iudicium producit iudicium validum ad ſupponendum confeſſum torturæ,vt notat glo. & doctores in l. capite quinto. ff.de adulter. Confirmat Panorm.in cap.de hoc.de ſimo.ſuper glo. 1.& in cap.at ſi clerici.de iudi.ſuper gloſ. 1. Confirmat Angel.clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt.poſt princ.

22 Si cum fama eſt vnum aliud indicium, tunc poterit reus poni ad torturam.Angel.in lib.maleſi.clauſula,fama publica præcedente.col. 11. ibi: & an fama ſit ſufficiens indicium.& in additione ſequenti.

23 Suſpecti ſunt torquendi,vt dicit gloſ.in verbo,quæſtionibus.c.1.de depoſito.Facit ad hoc l.1.ff.de quæſt.

Quanta autem ſuſpicio,ſeu præſumptio requiratur ad torturam inferendam, iudex ex ſuo bono & æquo iudicio arbitrabitur, de quo habes ſupra in verbo,præſumptio. §. 4. vnde dominus Card.Zabar.in clem.1. de hæret.§. verum quia. quęſito 2.dicit, quòd ſuſpectus de hæreſi contra quem probatum eſt per vnum teſtem,poteſt torqueri,per ea quę not.dicta l.3.C.ad l.Iul. maieſt. cum æquipararetur crimen hæreſis crimini læſæ maieſtatis. cap.vergentis.de hæreticis.& quod notatur 15.quæſt. 6. in ſumma.vide de hoc ſupra in verbo, practica. ibi: Si autem ſemiplene probata eſt hæreſis.

24 Si Seius confeſſus eſt ſe promiſiſſe Titio centum, vt eum de morte patris ſui non accuſaret, & tali confeſſione poſſet poni ad torturam. Bart.in tractatu de quæſtio. & Bal.in tit.de pace iur.firman.§. iniuria. dixit, quòd ſi talis laborat infamia, poſſit torqueri, quia vehemens infamia etiam ſine alio indicio ſufficit ad torturam.de purga.cano.c.ſi quis.vbi Inno.arg. ff.de proba.l.cum probatio.& ff.de ædil.edic. l.quæro. §. fin. hęc dominus Paris in tractatu de ſyndicatu,in c.incipien.An ſtetur dicto torti.col. 11.

25 Eſt etiam indicium ad torturam quando reus delatus examinatur a iudice & loquitur trepide,pauendo & variando, ſecundum Bart.in l.de minore.§.tormenta,ff.de quęſtion. & in tractatu de quęſtionibus, dixit, quòd vbi alia indicia non pręcedunt extrinſeca, ex eo quòd facit reus coram iudice,puta,loquendo trepide, pauendo, & trepidando,iſtud erit indicium ſufficiens ad torturam, & iudex debet hoc ſcribi facere in actis, quia hoc dicebat,trepidando & balbutiendo,& ſimilia, & quòd iſta dicebat variando, & ſcribantur variationes & diuerſitates reſponſionum ſuarum. hæc Dominus Paris vbi ſupra in c.incipiente: viſo de indicijs indubitatis, reſtat videre,&c. Confirmat Angel.in lib maleſi.clauſula,fama publica præcedente.col. 41. in principio. vide ad hoc Bertachinum in ſuo Repertorio,dictione,tortura.23.& Inno.in c.quoniam.de proba.

26 Quidam fuit minatus alteri de percutiendo eum, demum fuit per-

R cuſſus,

cuſſus,& neſcitur a quo, præſumendum eſt quòd fuerit ille qui minas intulit,quia ex præterito præſumitur circa præſens.cap.ſcribam. de præſump. non tamen iſta præſumptio ſufficit ad condemnationem,quia in criminalibus debent eſſe probationes luce clariores.l.ſciant cuncti. C. de probat. canonizata 2.quæſt.8.dicit tamen Specul.in tit.de præſumpt.§arg.cap.fi. quòd talis præſumptio ſufficiet vt ſupponatur torturæ,quod nota, & vide Specul.ibi latius,& quod nota.in cap.auditis.de in integ.reſti.& in cap.auditis.de præſcript.hæc Panor.in dicto cap. ſcribam. Idem dicit Angel. in lib.maleſi.clauſula prædicta.col.9. in fine.& hoc præcipue quando minator fuerit homo malæ conditionis,& aſſuetus minas executioni mandare.

27 Ideo iudex diſcretus in his caute proſpiciat iuxta loca, tẽpora, & perſonas.ff.de actio.& oblig l.filium.in fine. 12.diſt.c.quiſquis.27.diſt.per totum.14.q.2.c.ſupra prudentiam.hæc dominus Paris vbi ſupra in dicto c. incipiente:viſo de indicijs,&c.

28 Nam in criminalibus oculus iudicis præſtat arbitrium ad torturam, ideo iudex debet eſſe valde prudens in talibus.Bal.in l.3. C. de Epiſc.audien. & debet iudex eſſe ſubtilis.inueſtigator pro inueſtiganda veritate,& maleficio inueniendo,interrogando etiam de remotis circunſtãtijs,& fingendo ſe velle facere quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur,& qualiter ſe gerat.arg.c.afferte.de præſumpt.hæc dominus Paris vbi ſupra in cap. incipiente: & aduertendum eſt, quòd iudex pro inueſtiganda.

29 Nota quod inculpatio ſocij eſt ſufficiens indicium ad torturam, in caſibus in quibus poteſt quis de ſocijs interrogari.hæc Angel.clauſula,fama publica præcedente.col.41.ibi:decimo quæro. Confirmat dominus Paris in dicto tractatu,in capitulo incipiente:An ſtetur dicto torti.verſiculo, an dictũ ſocij. poſſunt autem interrogari ſocij criminis in crimine hæreſis, vt in c. in fidei fauorẽ.eo.tit.lib. 6. Facit ad hoc gloſ.fi.c.quomodo aliqua. de teſti.poſſunt etiam interrogari in crimine læſæ maieſtatis,vt in cap.1.de confeſ. iuncta gloſ. 2.ibidem. ergo & in crimine hæreſis, cum æquiparentur,vt cap.vergentis.de hæret.& de hoc vide ſupra in verbo,hæreſis crimẽ. & quod in crimine hæreſis poſſint interrogari ſocij & cõplices. habes ſupra in verbo,teſtes.§.17. Facit ad prædicta quod not.Panor.in c.1.de confeſſ.vbi de hac materia vide latius.& quod dicit idem Panor. in cap.quoniam.de teſti.in fine.ibi:Nota & tene menti.

30 In tribus caſibus poteſt quis etiam ſine indicijs torqueri, vt notatur in gloſ.2.c.quæſtionem.12.q.2.

31 Clericus poteſt torqueri,vt not.Panor.in cap.1.de depoſito.in princ.& Angel.in lib.maleſi.clauſula, Che hai tradito la patria.in prin.vnde putat Panor. vbi ſupra, quòd quemadmodum contra laicum ſufficit vnus bonus teſtis ad torturam,vt eſt gloſ. notabilis in l.3. C.ad leg.Iul. maieſt. ita

& con-

& contra clericum. Confirmat idem Panor. in c. cum in contemplatione, de reg. iuris.

32 Inſuper nota, quòd magiſtratus, doctor, miles, & ſimiles, qui in alijs criminibus ſunt exceptuati, poſſunt torqueri in crimine lęſę maieſtatis, vt l. de minore. in prin. & l. ex libero. §. 1. ff. de quęſtio. & de re mil. l. proditores. & poſſunt etiam torqueri in crimine hęreſis, vt not. gloſ. in l. 3. C. ad L. Iul. maieſt. hęc Angel. in lib. malefic. clauſula, fama publica pręcedente. col. 37. in fi. & clauſula, Che hai tradito la patria. in princ.

33 Non debet torqueri minor quattuordecim annis, licet veritas ab eo ſola vel corrigia haberi non poſſit, vt in l. 1. §. impuberes. ff. ad Syllen. & in dicta l. ex libero. §. 1. Ad idem eſt Panormit. in dicto cap. cum in contemplatione.

34 Senes decrepitę ętatis non debent torqueri, vt in l. 3. ff. ad Syllen. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. circa finem. Fallit tamen in crimine lęſę maieſtatis. l. nullus, C. ad l. Iul. maieſt. & quia crimē hęreſis ęquiparatur, immo maius eſt crimine lęſę maieſtatis, vt habetur ſupra in verbo, hęreſis. ideo ſimiliter fallit in crimine hęreſis. Confirmat Ludouicus Bologninus in additionibus. in tracta. Guido de Suza. de tormen. in 2. colum. vbi allegantur idem tenere Angel. Aret. in tracta. malefic. clauſula, fama publica pręcedente. verſi. ſexto quęro. Quę autem ſit decrepita ętas, declaratur in gloſ. in verbo, perfectus. cap. ſacroſanctę. in procemio lib. 6. in prin. ipſius gloſ. vbi dicitur, quòd quinta ætas durat vſque ad 70. annos & ſexta abinde, & dicitur ſenium aliarum ętatum terminus.

35 Mulier pręgnans non debet torqueri, vt in l. pręgnantis. ff. de pœnis. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. in fine, vnde ſi habeas aliquā mulierem, quam velis ſubijcere torturę, & dicat ſe pręgnantem, nec tamē appareant ſigna imprægnationis, facias eam diligenter inſpici ab aliquibus matronis expertis in huiuſmodi, & quę ſint bonæ conditionis, & famę, quibus merito ſit credendum, vt in cap. cum P. & cap. conſtitutus. de purga. cano. qua inſpecta, facias quòd matronę coram te in pręſentia teſtium & notarij cum iuramento referant quid ſentiant, & facias ipſam relationem ſcribi per notarium in actis; & ſi viderint in ea ſigna impregnationis, vel dubitent, quòd ſit pręgnans, non facias eam torqueri: ſi autem dixerint eam non eſſe pręgnantem, & quòd nulla ſigna impregnationis perpenderint in ea, neque dubitant, quòd ſit pręgnans, tunc interloquēdo pronunties ipſam eſſe torquendam, in qua pronuntiatione poteris talem modum tenere: *Cum talis mulier ſit vehementer de hæreſi ſuſpecta, & contra eam adſint indicia ſufficientia ad torturam, & licet dixerit ſe prægnantem, tamen, attento, quòd ex commiſſione noſtra fuit per talem & talem matronas expertas, &c. diligenter inſpecta, & dictæ matronæ cum ſuo iuramento retulerint nobis ipſam non eſſe prægnantem, & quòd nulla ſigna*

quòd ſit prægnans viderunt in ea: & etiam attento quòd veritas aliter haberi non poteſt, ideo interloquendo pronuntiamus & declaramus eam eſſe ſubijciendam quæſtionibus & tormentis, &c. & ita poteris eam ſecure facere torqueri.

36 Tortura ſemel habita an poſſit reiterari pro eodem facto, dicendum ſecundum Panor. in dicto cap. cùm in contemplatione. ibi: ſeptimo quæritur. quòd aut oriuntur noua indicia, puta reperitur eſſe in mendacio, vel alia indicia aliunde ſuperuenerunt, & tunc poteſt repeti, aut nulla indicia de nouo ſuperuenerunt, & tunc non debet repeti, vt l. repeti. & l. vnius. ff. de quæſtio. Intellige prædicta ſecundum Angel. in lib. malefi. clauſula, fama publica præcedente. col. 35. quando quis fuit tortus ſufficienter ſecundũ indicia: ſed ſi fuit tortus inſufficienter, bene poteſt tortura reiterari.

37 Dicuntur autem noua indicia, quæ differunt a præcedentibus ſpecie, vel ſubſtantia, puta prima indicia erant de mala fama, poſtea ſuperuenerunt alia, videlicet, quòd aliquis vidit eum percuſſiſſe, &c.

Si autem aliquis iterum dicat de mala fama, non eſt nouum indicium, ſed eſt confirmatio primi indicij, & non poteſt propter hoc repeti. hæc Angel. vbi ſupra, clauſula, fama publica præcedente. col. 36. ibi: quæro quę dicantur noua indicia.

38 Sed nota quòd erit arbitrarium hoc quòd dicitur de repetitione torturæ, & hoc communiter obſeruatur, quia quando indiciatus videtur, quòd non fit ſufficienter tortus pro prima vice, habita conſideratione robuſtitatis torti, & tolerantiæ tormentorum, vel eius debilitatis, ac indiciorum vehementia, & delicti immanitate, ac etiam loci torturæ, ſi tractæ fuerunt datæ a loco multum alto vel baſſo, vel ſi fuit parum altiatus, quia tunc repetitur tortura, quaſi prima non fuerit integra, vel ſi iudex dixerit, nõ plus pro hodie: quando enim videtur quòd tortus parum curat de corda, & nihil confitetur, pro prima vice debet incipi a leui tortura, deinde deſiſtere, & debet iudex proteſtari quòd intendit ſuperſedere in tortura, ex certis iuſtis cauſis, & repetere ipſam ſi & quotiens opus fuerit ad eruendam veritatem, & tunc facere ipſum quieſcere per octo vel decem dies, deinde repetatur tortura. hæc dominus Paris vbi ſupra in cap. incipiente; de repetitione torturæ ſcias.

39 Et nota vlterius, quòd ſi iudex bis vel ter torſit reum, & non fuit confeſſus aliquid, debet habere indicia pro purgatis, aliàs videretur habere illum pro conuicto ex ſolis indicijs, ſi ipſum non liberaret quouſque confiteretur, & ideo dixit Bart. quòd iudices hoc agentes malefaciunt. in l. fin. ff. de quæſtio. cum debeant moderate procedere in tortura, vt ff. eod. tit. l. de minore. §. tormenta & propterea immoderate procederent ſi vltra tres vices diuerſis temporibus quæſtionem repeterent, cum ſit prę iudicialis, ſecundum Paulum de Caſtro in conſil. 187. hæc dominus Paris vbi ſupra

in cap.incipien. ſequitur quæſtio quotidiana.col.4.verſ. Modo videndum eſt de purgatione indiciorum.

40 Sed aduerte vnam bonam cautelam, quòd facias in actis apparere torturam cum moderamine habitam fuiſſe, ſecundum quòd indicia de tali infamato demonſtrabant.hæc Angel.in lib.malefi.clauſula, fama publica præcedente.col.44. ibi: Sed aduerte. & in col. 45.

41 Et ſit bene cautus iudex ad hoc, ne dicatur eum habuiſſe confeſſionem in tortura per ſuggeſtionem, quia non debet interrogare reum in ſpecie, an fecit ſic vel ſic, ſed eſt interrogandus in genere, vtputa; quod fecit; vel quale delictum commiſit, vel quis fecit tale maleficium, ne videatur reus vt inſtructus reſpondere.

Si autem negat & perſeuerat in negatione, debet in carceribus reponi; & iterum torqueri, ſi noua indicia ſuperuenerunt, vel ſi vacillat & reperitur in mendacio, vel ſi non eſt ſufficienter tortus, vt dictum eſt ſupra eod. verbo, §.36.hæc Angel.vbi ſupra, eadem clauſula, & eadem. col. 44. in fi. ibi: Tertio ſit bene cautus.

42 Et nota vnam aliam bonam, pulchram, & ſalubrem cautelam, quòd quando præcedẽtibus indicijs torqueas aliquem, & vno ſero dicit vnum, & alio ſero dicit aliud variando, tunc non parcas calamo, immo omnia quæ dicit, & iſtas varietates facies ſcribi in actis, & tunc ſecure ſæpe, etiam alijs indicijs non ſuperuenientibus, potes in eum torturam repetere.ita dicit Bart.in dicto §.tormenta.in prin.ff.de quæſt.l.de minore. hæc Angel. vbi ſupra, clauſula, fama publica.col.41.in prin.

43 Siquis confitetur in tormentis, vel metu tormentorum, vel ligatus ad torturam, vel ante locum ductus, & ſpoliatus, debet ratificare ad banchum, aliàs non valet illa ſua confeſſio, quia videtur eam feciſſe metu tormentorum, vt l.1.de quæſtio. & 15. quæſt. 6.in cap.1.& 31.quæſt.2. Lotharius. & debet tortus quieſcere per vnam diem naturalem poſt torturam antequam ratificet, vel erit in arbitrio iudicis facere eum ratificare eo tempore quo veriſimiliter ceſſauerit metus tormentorum.hæc Angel. eadem clauſula, fama publica præcedẽte.col.42.ibi: poſtquam aliquis eſt. Facit Panor.in dicto cap.cum in contemplatione.

44 Nota tamen quòd licet iudex exiſtens extra locum torturæ dicat reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormenta, inferendo ei terrorem de hoc quantum poterit, & reus his auditis fuit confeſſus, in iſto caſu non dicitur confeſſio facta metu tormentorum, quia leuis eſt territio iſta.hæc Angel. eadem clauſula, fama publica.col. 44.ibi: Quarto limita.

45 Scias quòd ſecundum Bal. in l. 2.C.quo appel.non recip.leuis tortura non eſt tortura, & etiam nota quòd corda ſubtilis, dumtamen ſit fortis, eſt magis apta ad torturam quàm groſſa.hæc Dominus Paris vbi ſupra, in cap.incipiente: de repetitione torturæ ſcias.

Inſuper

46 Inſuper ſcias quòd ratificatio dictorum in tormentis perſeuerata & iurata excludit omnem dubitationẽ & exceptionem, Bar. in l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. quæ ratificatio tanquam ſpontanea confeſſio tollit facultatem in termino defenſorio opponendi de ineptitudine proceſſus, ſecundum Inno. & alios in cap. qualiter & quando de accuſa. & ſecundũ Bart. in l. ſi confeſſus. ff. de custo. reo. & Bal. in l. quotiens. ff. de indi. & in l. 1. C. de confeſ. & erit arbitrio iudicis quomodo & quando veriſimiliter ceſſet metus tormentorum. Bart. in l. 1. §. diuus. ff. de quæſtio. & in l. fi. ff. de custo. reo. & Bal. in l. 1. C. de confeſ. Salicetus in l. fin. C. de quæſtio. Satis eſt enim quòd poſt tormenta reducatur ad locũ publici iudicij, & ibi confiteatur. l. 2. ff. de custo. reo. dum tamen non incontinenti poſt tormenta reducatur, per notata in cap. officij. de elect. & not. in l. metum. in prin. C. quod metus cau. cum ſola ſuſpicio non ſit attendenda, quia aliàs nunquã valeret ratificatio, per l. item apud. §. quæſtionem. C. de iniur. aliqui enim tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur l. 1. §. quotiens. ff. de quæſtio. quod bene debet inſpici ſecundum Angel. in l. vacantia. C. de bonis vacan. & ideò relinquitur iudicis arbitrio & iudicio quando veriſimiliter ceſſet metus tormentorum, vt modo dictum eſt: & ſi quis cum iuramento fuerit confeſſus delictum, ſi deinde negat, debet repeti tortura, per nota. in l. non tantum. C. de appel. quia confeſſio operatur quod ſententia executioni mandetur. Facit deciſio Rotæ noua. 172. quæ incipit: Item quòd licet confeſſio. & Bal. in l. prima. C. de confe. hæc dominus Paris in dicto tractatu de ſyndicatu, capitulò incipiente: Ratificatio dictorum in tormentis.

47 Sed bene aduerte, quia confeſſio facta in tormentis non præcedentibus indicijs, etiam ſi poſtea reus eam ratificauit, non eſt ſufficiens ad condemnandum aliquem ad mortem, ſecus tamen ſi ſponte & abſque tortura confeſſus fuiſſet, quia tunc & non præcedentibus indicijs, vel etiam nõ data indiciorum copia ex tali ſpontanea confeſſione poteſt damnari, vt eſt textus & ibi not. in cap. 1. de accuſa. lib. 6. Ita not. Petrus de Ancharano in clem. 1. de homici. hæc Angel. in libro malefi. clauſula, fama publica præcedente. col. 10. in principio.

48 Sed pone, aliquis eſt confeſſus in tormentis, & poſt torturã negat, quid faciet iudex? dic quòd reus cogitur perſeuerare in illa confeſſione facta in tortura, & ita videtur eſſe de mente doctorum, maxime Bal. in l. 2. ff. de custo. reo. & ideo niſi reuocans probet contrarium, cogitur perſeuerare in tali confeſſione per repetitionem tormentorum, & ideo poteſt iudex talẽ negantem, quod primo confeſſus fuerat iterum torquere. hæc Angel. in dicto libro clauſula, comparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt totum. colum. 1. ibi: Adde quod Bal. & etiã ibi ſuperius, col. præcedenti, in principio. ibi: Aduertendum eſt. & ibi: vide bonam practicam quid ſit faciendum

dum circa confitentem & poſtea negantem, & quando ſit ſubijciendus torturæ. Facit etiam ad hoc quod dicit idem Angel.in dicto lib.clauſula, fama publica præcedēte. col.44. in fi.ibi:Tertio ſit bene cautus iudex.Prædicta omnia bene nota & tene menti, quia faciunt multum ad propoſitum in officio inquiſitionis.

49 Vbi notandum eſt vlterius, quod caſu quo tortus dixerit vnum, & ſecundo tortus dixerit cōtrarium, torquendus eſt tertio, vt videatur in quo dicto magis perſeuerat. Facit ad hoc quod dicit Inno. in cap. penult.de teſti.hęc Dominus Paris in dicto tractatu de ſyndicatu,in cap.incipiente: teſtis in teſtimonio varius vel vacillans.& in cap.incipiente: viſo de repetitione torti ſemper negantis.col.prima.in fine.& allegat gloſ.in l.fi.C. de quæſtio.in verſi.Alij.vide ad hoc ſupra eodem verbo.§.42.

50 Et ideo ad iſta nota bene id quod dicit Bal.in l.bonæ fidei.C.de iureiu. vbi dicit, quod ſi reus fuerit confeſſus in tormentis, quod ſine nouis indicijs poterit repeti in tormentis, quia illa confeſſio facit ſemiplenā probationem,& in ea cogitur perſeuerare: qui etiam dixit,quod ille qui primo fuit confeſſus, & poſtea vult reuocare confeſſionem, debet probare contra confeſſionem,& ſi non probat, compellitur perſeuerare in prima per repetitionem tormentorum. Allegat Inno.in cap.per inquiſitionem. de electio. hæc Dominus Paris vbi ſupra,in cap.incipiente:de repetitione torturæ ſcias.in prin.& in dicto cap.incipiente: viſo de repetitione torti. in prin.& de hoc vide ſupra eodem verbo.§.49.

51 Vlterius nota, quod licet Bart. dicat in l.fin.ff.de quæſtio. quod ex eo quod dari debet copia parti antequā ſubijciatur torturæ, non ſufficerent teſtes, qui in generali inquiſitione fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt examinati ipſo citato & exiſtente contradictore,quia hoc nō obſtat in crimine hæreſis, quia in eo formatur inquiſitio contra certum genus perſonarum, & tunc in effectu videtur formata contra quemlibet, & ideo non eſt opus vt de nouo recipiantur illæ probationes receptæ in generali inquiſitione, vt habetur ſupra verbo, inquiſitio. §. fi. & præterea in crimine hæreſis procedit iudex ſeu inquiſitor ex mero officio ſuo:quia non procedit ad accuſationem alicuius accuſantis, ſed ex depoſitionibus ſumptis ex officio ſuo,& ideo non eſt neceſſe quod tradat reo copiam indiciorum & articulorum, vt dicitur in verbo immediate ſequenti: dictū autem Bart. ſuperius allegatum procedit vbi iudex non procedit ex mero officio ſuo, & quando inquiſitio generalis non formatur contra certum genus perſonarum,& quando pars citari debet ad vidēdum iurare teſtes, quod in crimine hæreſis non contingit,quia ibi propter periculum imminens ſubticentur nomina teſtium ſeu deponentium,vt in cap.fi.de hæreticis.lib.6.§.iubemus.

ANNO

ANNOTATIONES.

1 Torturæ non poteſt exponere quenquam,&c.] *De tormentis in cauſa fidei copioſe diſſerit Eymericus in Directorio inquiſit. parte 3. in 3. modo terminandi proceſſum fidei,& eadem parte.3.quæſt.61.quibus locis addidimus quæcunque ad hoc inſtitutum videbantur neceſſaria.adde præterea Simancam de catho. inſtit.tit. 65. de tormentis. & criminaliſtas vbique. nulli enim hanc tractationem omiſserunt . auctor hoc loco abunde ſatis cõmemorat præcipua quædam capita huc ſpectantia ; ceterum non omnia neceſſaria hinc percipientur,eſt enim hæc tractatio late patens .*

38 Si trattæ fuerint datæ a loco multum alto.] *Tratta dictio vulgaris eſt, per quam ſignificantur cõquaſsationes illæ,quibus is qui torquetur, ſurſum deorſum miſſus concutitur.*

39 Et nota vlterius,quòd ſi iudex bis vel ter torſit reum,&c] *Videtur ſentire auctor ter poſse repeti torturam,quæ res non eſt adeo certa,vt facile poſſit aut debeat vſurpari . de quo articulo præter illa quæ ſcripſi in Direct. inquiſi.par. 3.ſuper.3.modo proceſſum fidei terminandi, vide Iulium Clarum in pract. cri. quæſt.64.verſ.vltimo videndum eſt.& Antonium Gomezium tomo.3.variar reſolut .cap.13.de tortura reorum,nu. 26*

TRADERE COPIAM INDICIORVM.

1 TRadere copiam indiciorum & articulorũ an teneatur inquſitor reo contra quem procedit ſuper crimine hæreſis, dicendum eſt quòd quando proceditur ex mero iudicis officio, vel per modum notorij,& ex publica fama,tollitur neceſſitas traditionis copiæ indiciorũ & articulorũ, vt dicit Ang.in l.ſi vacãtia.in repetitione.in verſi.de quinto vero articulo. & Butrius in c.qualiter.de accu.hæc dom.Paris vbi ſupra,in c.incipiente: Mandauit rex Poteſtati.verſiculo . Quando proceditur ex mero . in columna ſeptima.

ANNOTATIONES.

1 Tradere copiam indiciorum & articulorum , &c.] *Exploratum eſt, exemplum ſeu copiam indiciorum dandam, eſſe reo, & cõcedendam dilationem ad ea diluenda,& ſuam innocentiam probandam, hoc enim & naturalia & humana iura fieri poſtulant , & iuriſconſulti vno ore fatentur , & tradunt paſſim criminaliſtæ. ſed præ alijs videto Iulium Clarũ in pract. crimina. quæſtio. 49.& Antonium Gomezium tomo 3. variar.reſolu.cap. 13.num.21.*

Ceterum

Cæterum cum in hoc crimine indiciorum copia traditur illæ circunſtãtiæ itacendæ ſunt & ſupprimendæ, ex quibus reus poſſet in notitiam teſtium ſiue accuſatorum deuenire, vt copioſe explicui in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 75. quales autem ſint illæ circunſtantiæ ibidem dixi.

VERBA HAERETICALIA PROFERENS.

1 Verba hæreticalia proferens iocoſe & per lubricum linguæ poterit puniri non tamquam hæreticus, ſed extraordinarie arbitrio inquiſitoris, & imponetur ei aliqualis pœna, quia talis iocus non eſt permittendus. hæc dominus Card. Zabar. in clem. vna. de vſuris. §. ſane. quæſito 5. & in clem. fidei catholicæ. de ſumma trini. & fide cathol. verſic. Nos igitur in fine. Facit ad hoc cap. vnicum. de ſchiſmaticis. lib. 6. in fine. & quod dicit Geminia. ibidem.

2 Sed aduertendum, quòd impoſitio talis pænitentiæ attendenda eſt ſecundum qualitatem perſonæ, loci, aſtantium, & ſcãdali, quæ omnia ſunt attendenda in puniendis delictis, vt in cap. ſicut dignum. de homi. in prin. ff. de pœnis. l. aut facta. optime facit ad hoc Panor. in dicto c. ſicut dignũ.

3 Dicentes verba hæreticalia, & tenentes contra determinationem Eccleſiæ, debent puniri vt hæretici, ex quo iſti ſunt per Eccleſiam damnati, de ſumma trinit. clem. 1. §. penul. & hoc niſi ſint parati corrigi veritate patefacta, tunc enim non ſunt puniendi vt hæretici. 17. diſt. nec licuit. 21. diſt. nunc autem. 23. q. 1. hæc eſt. & quæſt. vlt. dixit. vbi de hoc expreſſum. ſed poſſunt ſubijci pænitentiæ. c. accuſatus. § ſi vero. & §. porro. de hære. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. in clem. fin. de hæret. verſi. cum autem. Concordat Io. de Imola in dicta cle. ſuper glo. in verbo, propagentur. in prin.

4 Sed vſque ad quod tempus iſti poſſunt ſe corrigere, dicit Zenzelinus, quòd antequam ſunt coram inquiſitore, immo etiam poſtea ſi ſponte volunt corrigi, ſecus ſi negent & ſe conuinci patiantur, quia tunc pertinaces cenſentur dictis iuribus; & licet tales habeantur pro hæreticis, non tamẽ pro relapſis. c. ſuper eo. eod. tit. & dicto cap. accuſatus. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. vbi ſupra. Concordat Ioan. de Imola vbi ſupra. & bene vide quod dicit idem Ioan. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Verba hæreticalia proferens iocoſe, & per lubricum linguæ poterit puniri, &c.] *Proferentes verba hæreticalia iocoſe, per lubricum linguæ, ſiue incogitanter, an & quomodo ſunt puniendi, tradunt Zabarella loco citato hic ab auctore, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 28. Gondiſſaluus tract. de hæret. quæſt. 1. nu. 7. Palacius Rubius in allegatione de hæ-*

reſi.§.4. Simancas de cathol.inſtitut. tit. 17.& Ioannes Rojas in ſingularibus fidei, ſingul. 103.incipien. Iocoſe dictum.& nos diximus copioſe in Directorio inquiſit. parte 3.in tit.de forma examinationis teſtium.num.72.§. quod dictus talis.

In pœna autem imponenda illa conſideranda ſunt, quæ ibi admonuimus, nam perſonarum qualitas expendenda eſt, & verbi hæreticalis per iocum prolati genus eſt videndum, & modus quoque proferendi eſt diligenter ponderandus.

VICARIVS.

1 Vicarius generalis Epiſcopi, vel capituli ſede vacante, ſecundum Lau. non habet poteſtatem procedendi ſuper crimine hæreſis, quia requiritur ſpeciale mandatum, & in hoc erit tunc delegatus, licet in alijs ſit ordinarius, & ideo ſi in hoc crimine appellaretur a vicario habente ſpeciale mandatum, appellabitur ad delegantem Epiſcopum, vel capitulum ſede vacante, ſecundum Lau. facit quod notatur in cap. 2. de offic. vicarij. lib. 6. per Ioan. de ſancto Geor. & Lau. hæc Ioannes de Imola, in clement. 1. de hæreticis. prope finem. Ad hoc nota textum dicta clement. prima. de hæreticis. §. duro. & bene pondera textum illum, quia dicit inquiſitor ſine Epiſcopo diœceſano, vel eius officiali, vel epiſcopali ſede vacante, capituli, ſuper hoc delegato, non autem dicit ſine Epiſcopo, ſeu eius vicario. vide ad hoc dominum Cardinalem Zabarel. ſuper dicto §. duro. quæſito duodecimo. Facit optime ad hoc gloſ. in verbo, diœceſanis in clement. vnica. de foro competenti. ibi: ſed an officialis. & gloſſ. in verbo, conſenſum. dictæ clemen. 1. de hæret.

2 Sed pone, Epiſcopus dedit vicarium generalem, & in mandato expreſſit aliquid de iſtis, quæ requirunt ſpeciale mandatum, ſecuta clauſula generali, videlicet, & omnia alia, quæ nos poſſumus, etiam ſi mandatum exigant ſpeciale: quæritur, an talis vicarius poſſit procedere in crimine hæreſis, & alia facere in dicto crimine, quæ poteſt Epiſcopus? dicendum, quòd ſic, vt habetur in gloſ. fina. dicto capit. 2. de officio vicarij. lib. 6.

3 Sed numquid delegatus Epiſcopi, vel capituli, ſede vacante, ſuper crimine hæreſis poſſit ſubdelegare & committere vices ſuas alteri ab inquiſitore? dicendum, quòd non, ſed bene poteſt committere, & conſentire, quòd inquiſitor procedat per ſe. vide ad hoc ſupra, in verbo, tortura. §. octauo. vbi habes plures allegationes ad propoſitum eius quod hic dicitur.

ANNOTATIONES.

Vicarius generalis Epiſcopi, &c.] *De vicarijs Epiſcoporum in hac cauſa, ſatis multa traduntur per doctores in clement. 1. de hæreticis. & de Vicarijs, ſeu Commiſſariis inquiſitorum multa quoque ſcripſimus cum Eymerico in Directorio inquiſitorum, parte 3. num. 36. tit. de inſtitutione Vicarij, ſeu Commiſſarij. & in eadem 3. parte quæſt. 13. & aliquot ſequentibus.*

TRACTATVS EIVSDEM R. P. F. BERNARDI COMENSIS,

DE STRIGIIS.

SVMMARIVM.

1 STRIGES vnde dicta.
1 Quo tempore congregentur.
1 Quid diabolo promittant, cum ſunt de illa ſecta.
1 Quàm horrenda facinora committent.
2 Striges corporaliter deferuntur.
2 Diabolus incubum & ſuccubum ſe exhibet ſtrigibus.
3 Multa probant ſtriges corporaliter deferri.
3 Exempla de ſtrigibus refert auctor a ſe cognita, quibus idem probatur.
3 Poteſtas cuiuſdam oppidi ab ſtrigibus baculo percuſſus, moritur.
4 Argumenta dicentium ſtriges non deferri corporaliter.
4 Cap. Epiſcopi. 26. q. 5. qualiter intelligendum.
4 Secta ſtrigiarum an eſſet exorta tempore dicti cap. Epiſcopi.
5 Intellectus dicti cap. Epiſcopi. 26. q. 5.
6 Multa eorũ, quæ de ſtrigibus narrantur, poſſunt illis in ſomnijs cõtingere.
7 Vna creatura in aliam vere non transmutatur.
8 Multa apparere poſſunt ſtrigibus arte Dæmonum, quæ vera non ſunt.
9 Striges vt apoſtatæ recte puniuntur etiam ſi corporaliter non deferrentur, ex quo habent rata, quæ ſibi contigerunt in ſomnijs.
10 Idem probatur inducendo textum in cap. Epiſcopi. 26. q. 5.
11 Ex cap. Epiſcopi non probatur ſtrigias non deferri corporaliter.
12 Ad inquiſitores hæreticæ prauitatis ſpectat ſtriges punire.
13 Quomodo cognoſcantur qui ſunt de ſecta ſtrigiarum.
13 Per confeſſionem ſociarum ſtrigarum deteguntur ſtrigæ.

13 Stri-

13 *Strigarum ſociarum depoſitio valet contra alias ſtrigas ſocias.*

13 *Inquiſitor ne interroget de ſocijs eos ſingulariter nominando.*

13 *Inquiſitor non facile credat depoſitionibus ſtrigarum contra alias.*

14 *Qualiter de ſecta ſtrigarum eße detegantur aliqui per coniecturas, & præſumptiones.*

14 *Indiciũ ſeu argumentum à cõiter accedentibus ſumptum, validum eſt.*

14 *Quales coniectura ſeu indicia prodant ſtrigas.*

14 *Per faſcinationes puerorum deteguntur ſtrigæ, & quid ſit faſcinatio.*

14 *Mulier menſtruata inficit viſum ſpeculum, & Baſiliſcus interficit viſum hominem.*

14 *Strigę inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.*

14 *Striges inferunt nocũmenta cauſando infirmitates hominibus & iumẽtis.*

14 *Qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.*

14 *Strigæ nocumenta inferunt terræ fructibus.*

14 *Maleficæ quædam maleficia curant ope dæmonum.*

14 *Aliud ſignum ad cognoſcendas ſtrigas ſumptum a viuis factis effectu ſubſecuto.*

14 *Aliud ſignum deſumptum ab irreuerentia erga corpus Chriſti.*

1 SECTA quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipue mulierum, a pluribus annis citra, in partibus Italiæ, ſatore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter inſurrexit, quas alij maſcas appellant, nos autem in Lombardia ſtrigias nuncupamus, a ſtix, ſtigis, vocabulo infernum ſeu paludem infernalẽ ſignificante, quia tales perſonæ diabolicę ſunt & infernales; vel à ſtigetos Græce, quod eſt triſtitia latine, eo quia plurimos faciant triſtes maleficijs ſuis.

Hæ perſonæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipue in nocte diem Veneris præcedente apparente eis dæmone in forma humana viſibili: & quando in principio de illa ſecta eſſe volunt ſeu incipiunt, primo ante omnia corã ipſo diabolo ad iuſſum eius abnegant ſanctam fidem & ſanctum baptiſma, ac etiam dominum Deum & Beatã Virginẽ Mariã, & poſtea conculcant crucem aliquam ibi ab vna illarũ ſtrigiarum factam in terra: quibus omnibus peractis, faciũt fidelitatem in manibus ipſius diaboli, acceptantes eum in dominum ſuum, & promittunt ei in omnibus ſe velle ſemper obedire: & in ſignum horum omnium tangunt ei manum cum ipſarum manu ſiniſtra poſt earum tergum verſa offerentes eidem diabolo aliquid in ſignũ ſubiectionis; & ita abinde citra ſemper reputant ipſum diabolum eſſe verum earum dominũ & deum ſuum; deinde quotieſcunque vadunt ad

illam

illam congregationem quam ludum bonæ ſocietatis appellant, ſemper faciunt reuerentiam ipſi diabolo in forma humana apparenti, & ipſum capite inclinato profunde adorant vt verum deum ſuum: quæ omnia clariſſime patent per earum confeſſiones in proceſſibus contra eas per inquiſitores formatis.

2 Ad quam congregationem ſeu ludum præfatæ peſtiferæ perſonæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in proprijs earum ſenſibus: & quando vadunt ad loca propinqua, vadunt pedeſtres, mutuo ſe inuicem inuitantes. ſi autem habent congregari in aliquo loco diſtanti, tunc deferuntur a diabolo, & quomodocunque vadant ad dictum ludum ſiue pedibus ſuis, ſeu deferantur a diabolo, verum eſt, quòd realiter & veraciter & non phãtaſtice, neque illuſoriè abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, cõculcant crucem, & plura nefandiſſima opprobria committunt contra ſacratiſſimum corpus Chriſti, ac alia plura ſpurciſſima perpetrant cum ipſo diabolo eis in ſpecie humana apparente, & ſe viris ſuccubum, mulieribus autem incubum exhibente: Ac vt omnimodam delectationem veneream eis impendat, ad omnem prorſus earum appetitum ſe per omnia coaptante.

Quæ quidem peſtiferæ perſonæ firmiter affirmant ſe prædicta omnia & ſingula corporaliter & realiter, ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occulte recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt ſe exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictã congregationem ſeu ludum abſque eo, quòd ſui de domo id ſciant vel perpẽdant, quæ omnia & ſingula clariſſime patent per earum ſpontaneas confeſſiones factas & ſcriptas in proceſſibus contra eas per omnes inquiſitores noſtros per totam Italiam formatis.

3 Sunt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quòd iſtæ ſtrigiæ corporaliter & realiter, & non phãtaſtice, nec in ſomnijs vadãt ad ipſum ſuum ludum ſeu congregationem, & quòd realiter & non illuſorie prædicta omnia committant.

Vnum eſt quòd omnes huius peſtiferæ ſectæ, ſiue mares ſiue fœminæ, quaſi vno ore, & vna lingua fatentur ſe eundem modum per omnia & vniformiter obſeruare vbique locorum in abnegando fidem ac baptiſma, & dominum Deum ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorãdo ipſum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum ſiniſtra poſt tergum verſa, & in omnibus alijs & ſingulis quæ in tali ludo ſeu congregatione fieri contingũt, ita quòd omnes in idem conueniunt & ſemper conuenerunt a principio illius ſectæ vſque in præſens tempus, vt ex earum omnium confeſſionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquiſitorum noſtrorum factis, & ſcriptis in proceſſibus contra eas formatis, liquide conſtat

quod

quod eſſe nõ poſſet, & nõ ita in omnibus ſe conformarent,ſi phãtaſtice & in ſomnijs eis iſta contingerent, pręcipue cum phãtaſmata & ſomnia ſecundum varietatem cauſarum,& qualitatem perſonarum, pro loco & tempore varientur.

Aliud argumentum eſt,quia tales perſonæ pluries pluribus in locis eũdo vel redeũdo de dicto ſuo ludo,per perſonas catholicas ſunt realiter & veraciter viſæ,cognitæ, & deprehenſæ:nam vt de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar, cum ego ſuperioribus annis in valle Telina, in terra ſcilicet de Ponte,diœceſis noſtræ Comenſis,contra harum ſtrigiarum peſtiferum genus inquirendo procederem, delatus eſt mihi a fide dignis, quòd cũ quadam vice pauliſper ante lucem quidam fuiſſet a duabus perſonis catholicis viſus & cognitus in prædicto ſtrigiarum ludo,iuxta quaſdam vineas prope dictam terram de Ponte, verſus Abduam,relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus perſonis domum, rogabat eos ne eum apud me accuſarent, neque quòd in tali ludo vidiſſent eum propalarent, vt in proceſſibus quos ibidem tunc feci legitime conſtat, quod quidem non phãtaſtice neque in ſomnijs,ſed realiter & corporaliter fuiſſe euidenter apparet.

Quandam inſuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me cõduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præſentia eorum & plurium aliorum retulit mihi qualiter quadã nocte vocata a quadam amita ſua nomine Magdalena ſurrexit de lecto,& portata fuit cum ipſa amita ſua ad certum locum a dicta terra de Ponte ſatis diſtantem,vbi vidit & cognouit plures perſonas in vno prato chorizantes cum prædicta amita ſua,cum qua poſtea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis ſuæ:quæ omnia ſerioſe confeſſa fuit mihi poſtea prædicta Magdalena exiſtens in manibus officij mei,& interrogata a me, an perſonam aliquam ad ipſum ludum conduxiſſet,prout ex proceſſu contra eam formato legitime conſtat.

Plures etiam aliæ perſonæ,& in dicta terra de Ponte,& in terra Barbeni dictæ vallis,ac etiam in terra Clauennæ prędictæ noſtræ diœceſis cognitæ & deprehenſæ fuerunt a diuerſis perſonis in præfato ludo cum diabolo exiſtentes, prout hi qui viderunt mihi iuridice retulerunt, & ipſæmet viſæ,& deprehenſæ confeſſæ ſunt in proceſſibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia ſi quis bene conſideret, nequaquam videri neque deprehendi ita clare potuiſſent ab alijs, ſi in ſomnijs aut phantaſtice ipſis ſtrigijs contigiſſent.

Aliud argumentum eſt, quòd interdum contigit quaſdam perſonas deferri per diabolum ad aliquem locum diſtantem, vbi talis ludus ſeu cõgregatio ſtrigiarum fiebat,& dum eſſent in via eundo vel redeundo,Deo volente dimiſſæ ſunt,& inuentæ extra patriam ſuam & extra terras ſuas,

quod

quod eſſe minime potuiſſet, ſi prædicta eis phanſtatice contigiſſent, aut ſe deferri ſomniaſſent.

Aliud admirandum valde & nullo modo poſtergandum argumentũ adduco, quòd in Mendriſio oppido Comenſi contigit iã fere annis quinquaginta elapſis; quod quidem vulgatiſſimum eſt Comi & in prædicto oppido Mendriſij, & adhuc ſuperſunt plures in ipſo oppido huius rei memores. Nam cũ ibi quidã inquiſitor nomine magiſter Bartholomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Poteſtas, & Ioannes de Foſſato notarius cõtra has Strigias procederẽt, vna die ipſe Poteſtas, quadam curioſitate ductus, volens experiri an vere & corporaliter illæ ſtrigiæ irent ad ludum, facta conuentione cum quadam ſtrigia, vt eum ad videndum talem ludum conduceret, acceſſit quodã die Iouis in ſero cum notario ſuo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, ſicut ei illa ſtrigia prædixerat, & dum ibi iam prope eſſent omnes hi tres viderunt plures perſonas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiuſdam magni domini ſedente, & ecce ſubito omnes illæ perſonæ ibi congregatæ, iuſſu diaboli adeo illum officialem & eius ſocios, Deo ob eorum curioſitatẽ permittente, baculis percuſſerunt, quòd ex talibus percuſſionibus & ille officialis, & notarius, & ille alius infra. 15. dies mortui ſunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantaſia aut in ſomnijs contigiſſe?

Aliud magnum argumentum eſt, quòd iſtæ tales ſtrigiæ ſæpe, poſtquã crimen ſuum confeſſę ſunt coram inquiſitoribus, reuertuntur ad gremiũ ſanctæ matris Eccleſiæ, abiurata huiuſcemodi hæreſi & apoſtaſia ſua, iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. vt officium. §. Si quis vero. eo. tit. lib. 6. & plures earum non reuertuntur amplius ad vomitum, & in bona fide catholica perſeuerant, nec amplius ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore in illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam eſſe poſſet, ſi tantummodo phãtaſtice & in ſomnijs eis iſta contingerent: nam manifeſtiſſimum eſt quod ſomnia & tales phantaſiæ non ſunt in poteſtate hominis vt ei accidant aut ceſſent quando voluerint.

Præterea plurimæ perſonæ huius perfidæ ſectæ, tranſactis iam plurimis temporibus, per inquiſitores hereticæ prauitatis fuerunt traditæ brachio ſęculari, exigentibus id demeritis ſuis, & combuſtæ; quod minime factum fuiſſet, neque ſummi Pontifices hoc toleraſſent, ſi talia tantummodo phãtaſtice & in ſomnijs cõtingerẽt, & tales perſonæ realiter & veraciter hæreticæ nõ eſſent, & in hęreſi realiter & manifeſte deprehẽſæ: nã Eccleſia nõ punit crimina niſi ſint manifeſta & vere deprehẽſa. 32. diſ. c. erubeſcãt. 32. quæſt. 5. Chriſtiana. 2. quæſt. 5. conſuluiſti. & 6. quæſt. 1. non omnia. per hæc ergo omnia quæ dicta ſunt, & per plura alia quæ adduci poſſent, liquido

quãdo cõſtat quòd tales ſtrigiæ ad præfatum ludum non in ſomnijs neq; phãtaſtice, vt quidã affirmãt, ſed realiter & corporaliter, ac vigilãdo vadãt.

4 Sed ecce contra hæc quæ iam dicta ſunt quidam inſurgunt, & prædictam veritatem deſtruere ſatagentes dogmatizando affirmant, quòd huiuſmodi ſtrigiæ nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, ſed ꝙ phãtaſtice, ac illuſorie, ac in ſomnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis ſuæ fomentum adducunt text. c. Epiſcopi. 26. q. 5. ꝙ quidem cap. omnibus contra nos inquiſitores occaſione harũ ſtrigiarum purgare cupientibus communis eſt materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, ſi quis omni paſſione ſemota diligenter & medullitus ponderare voluerit, videbit ac luce clara cògnoſcet, quòd illud cap. non militat contra prædicta: neque obſtat quin contra huiuſmodi ſtrigias tanquam vere hęreticas procedere valeamus: nam ſi quis bene conſiderat & bene aduertat, iſtud cap Epiſcopi. non loquitur de iſta ſecta ſtrigiarum, quę nondum inſurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrenſe concilium, ex quo ſumpta ſunt illius cap. verba, ſed neque tempore quò compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. vt habetur in gloſ. 2. q. 6. c. poſt appellationem. §. forma vero appellationis. prædicta autem ſtrigiarum ſecta pullulare cœpit tãtummodo a centum quinquaginta annis citra, vt apparet ex proceſſibus inquiſitorum antiquis, qui ſunt in archiuijs inquiſitionis noſtrę Comenſis. Hęc ergo ſecta ſtrigiarum non eſt illa quę profiteatur & credat ſe cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare ſuper quaſdam beſtias, prout loquitur illud cap Epiſcopi.

5 Si quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc ſectam ſtrigiarum eſſe illam de qua loquitur illud cap. Epiſcopi, dico quòd adhuc canõ ille contra nos non obſtat, neque militat contra prędicta, quia ſi quis bene cõſiderat ſenſum canonis illius, videbit clare ꝙ non negat quin ſit poſſibile tales pſonas pedeſter, & corporaliter ire ad pdictũ ſuũ ludũ; ſed neq; negat, quin ſi poſſibile eaſdẽ deferri vere, realiter, & corporaliter a diabolo de loco ad locũ: nã dęmones, permittẽte Deo, poſſunt virtute ſua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locũ, vt innuit Aug. in 18. lib. de ciuitate Dei cap. 18. vnde legitur in legenda beati Petri Apoſtoli de Simone mago in aëra a dęmonibus portato, & in legenda beati Iacobi Apoſtoli de Hermogene ad ipſum Iacobum portato, & de multis alijs legitur de loco ad locum realiter & corporaliter a diabolo delatis.

Si ergo poſſibile eſt tales perſonas ire vel deferri corporaliter & realiter a diabolo, & poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, ſecundum regulam logicalem, nullum ergo erit inconueniens ſi dicatur tales ſtrigias pedeſtres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipſo diabolo, & ita clare patet, quòd prædictum capitulum, Epiſcopi.

contra prędicta non obſtat, prout aduerſarij noſtri probare conantur.

6 Nos autem non negamus quin interdum huiuſmodi ſtrigijs ſiue ſomniando ſiue phãtaſiando, procurãte diabolo, appareat, quòd ad prędictum ludum accedant, & pręcipue poſtquam iam ad ipſum ludum corporaliter & realiter acceſſerunt, & vere & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dęmonem in ſuum deum acceperunt, & pro ſuo deo adorauerunt, poſſibile eſt quòd aliquando ſenſibus ipſarum ſtrigiarum multo grauius, ac vehementius quàm ſomno virtute dęmonis obſeratis, dęmon talia ſomnia cauſando, vel phantaſiã immutando, faciat quòd ipſę ſtrigię corpore quidem dormientes, ſeu etiam nil ſentientes, & velut mortuę alijs appareãt, & ipſis ſtrigijs in ſpiritu ſeu in phãtaſia videatur, quòd prędicto ludo interſint, & alia faciant, quę aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere conſueuerunt, & aliqui dęmones earum formas aſſumentes videantur ab alijs in ipſo ludo corporaliter adeſſe, vt id alteri per phãtaſticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in ſomnis, vt dicit Auguſtinus in dicto lib. 18. de ciuitate Dei cap. 18. per quem modum id dicimus contigiſſe, quod in legenda beati Germani narratur de illis mulieribus dęmonibus earum formas aſſumentibus, quę cernebantur in hoſpitio cœnare, & tamen quęſitę in domibus proprijs vere ſunt inuentę.

7 Nullo autem modo dicimus, neque aliquando opinati ſumus id quod mendaciter & falſo aduerſarij noſtri nobis imponunt, videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius poſſit immutari, aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem realiter & vere transformari, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia ſunt facta: & propterea nullo modo dicimus, neque aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea quę in ſolo ſpiritu fiunt arbitramur etiam in corpore accidere, ſed dicimus & prędicamus, quòd quemadmodũ legitur de ſocijs Vlyſſis, quos illa famoſiſſima magica Circe in beſtias arte ſua vertit, vt dicit Auguſt. in lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 17. & habetur 26. q. 5. cap. nec mirum. & de ſocijs Diomedis in aues verſis, & de quibuſdam alijs, qui verſi in iumenta videbantur onera portare, & de alijs ſimilibus, quę omnia illuſorie & phãtaſtice, ac quadam pręſtigioſa apparitione arte dęmonum fiebant, vt Aug. declarat egregie in cap. 18. prędicti libri 18. de ciuitate Dei. Ita etiam non negamus quin interdum arte dęmonis illudentis fieri poſſit, quòd aliqua ſtrigia per aliquam phãtaſticam apparitionem videatur tranſmutata in gattam vel in aliam beſtiam, ſeu ſpeciem, quę tamen non erit veraciter tranſmutata, ſed hoc fiet quadam apparitione pręſtigioſa: & qui aliter credit, infidelis eſt & Pagano deterior, vt dicit dictum cap. Epiſcopi.

8 Immo dicimus & confitemur plura alia ipſis ſtrigijs illuſorie & phãtaſtice arte dæmonum poſſe contingere & apparere, quæ tamen minime ſunt vera, vt puta, quòd vitulos comedant, qui poſtea dæmonum virtute reſurgant:nam ſi vere illi vituli fuerunt cocti & comeſti, nullo modo fieri poteſt,vt dęmon aliquis, immo omnes dæmones ſimul cum tota eorum poteſtate eos valeant ſuſcitare: quia reſuſcitare mortuum eſt potentiæ infinitæ, quæ ſoli Deo conuenit, & diabolo nullo modo poteſt conuenire. quare ſi illa comeſtio fuit vera & realis,neceſſe eſt dicere, quòd reſuſcitatio ſequens fuerit phãtaſtica & illuſoria,aut quòd & comeſtio fuerit apparens & phantaſtica & etiã reſuſcitatio fuerit illuſoria:& ita cum diabolus ſemel ipſas ſtrigias ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, deludens eis in ſomnijs ſeu cũ phantaſticis apparitionibus,modo læta,modo triſtia,modo cognitas,modo incognitas perſonas interdum oſtendit,vt textus illius cap. Epiſcopi. loquitur de ſecta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade ſe equitare,eiuſque iuſſionibus obedire credebant.

9 Poſtremo, vt aduerſariorum ora ex toto concludam poſito, ſed non conceſſo, quòd, vt aduerſarij ipſi affirmant, iſtæ ſtrigiæ nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, ſed quòd in ſomnijs tantummodo ſeu phantaſtice & illuſorie eis ſemper iſta contingant, tamen ex quo poſtea quando ſunt in vigilia & in proprijs ſenſibus conſtitutæ credunt & firmiter tenent ſe prædicta feciſſe & habent ea rata & firma,ac ea confirmant, & contentæ ſunt quòd ſibi talia acciderint, ac eis omnibus conſentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter ſe fidẽ catholicam abnegaſſe,& dæmonem pro ſuo vero deo habere, tenentes firmiter ſe non peccare,ſed potius ſe benefacere talia perpetrando,& alia ſimilia multa faciendo, vt ex earum confeſſionibus coram inquiſitoribus factis euidenter apparet, liquido & clarius luce meridiana conſtat, quòd ſunt veræ & propriæ apoſtatæ,idololatræ, & hæreticæ: nam ſicut ille qui ſomniando ſe committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, ſi poſtea in vigilia conſtitutus eſt memor talis ſomnij, & conſentit & placet ſibi de illa fornicatione ſomniata propter delectationem habitam in ea,licet talis non peccet ratione ſomnij in ſe,quia nullum ibi poteſt eſſe peccatum,eo quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentię cum delectatione ſequenti in vigilia cum deliberato conſenſu,vt dicit B.Thomas in quarto ſent.diſt.9.art. 4. & etiam habetur 6. diſt.§.1. in gloſ. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap.teſtamentum.ead. diſt. & Auguſtinus in 18. lib. de ciuitate Dei. cap. 12. in fine.dicit,quòd delectari etiam falſo crimine, crimen verum eſt:ita dicendum eſt de iſtis ſtrigijs,quòd ſint veræ & propriæ apoſtatę, idolola-

trę,& hęreticę,non quidem ea ratione quia prędicta contingãt eis in ſomnijs vel phãtaſtice,ſeu illuſorie,ſed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato conſenſu poſtea quando ſunt extra prædicta ſomnia & extra prędictas phãtaſticas illuſiones in vigilia & in ꝓprijs ſenſibus conſtitutę, & credunt ea eſſe vera, & ea habent rata,tenentes firmiter in mentibus ſuis ſe fidem & dominum Deum abnegaſſe, & credũt dęmonem eſſe ſuum verum deum,& eum vt deum ſuum adorant, vt dictum eſt ſupra:& ideo textus dicti cap. Epiſcopi.dicit tales perſonas ſceleratas retro poſt Satanam conuerſas, & quòd dęmonum illuſionibus, & hpãtaſmatibus ſeductæ credunt ſe & profitẽtur cum Diana nocturnis horis dea Paganorum,vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtę noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus obedire velut dominę:& quia credunt & profitentur prędicta eſſe vera, quę in ſomnijs, ſeu phantaſticis illuſionibus eis contigerunt,ideo textus iterũ appellat eas perfidas & infideles, dum ſequitur : *Sed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua perijſſent, & non multos ſecũ ad infidelitatis interitũ pertraxiſſent.* Quare ſunt veraciter & proprie hęreticę, & ideo ſequitur in textu, quòd qui hęc vera eſſe credunt,credendo a recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur : quia quando ſolus ſpiritus iſta patitur, infidelis eſt, qui hęc non in animo ſed in corpore euenire opinatur, vt textus ſubdit ibidẽ: & ideo in fine illius canonis bene ſubditur : prędicandum eſſe & annuntiandum populis hęc omnino falſa eſſe,& eum qui talia credit fidem perdere,quod & nos inquiſitores dicimus, & conſtanter prędicare & annuntiare populis non ceſſamus.

10 Ecce ergo quam bene ex verbis huius cap. Epiſcopi.concluditur & clare probatur id quòd ſuperius dixi,videlicet,quòd dato, quòd in ſomnijs, ſeu phãtaſticis illuſionibus arte dęmonũ procuraris videatur ipſis ſtrigijs quadam pręſtigioſa apparitione ſe ad ludum dictũ acceſſiſſe, dominum Deum & fidem catholicam abnegaſſe,dęmonem vt deum adoraſſe,& alia ſuperius enumerata perpetraſſe, ex quo tamen tranſactis illis ſomnijs & phãtaſticis illuſionibus retinent ea in mente,ac firmiter credunt ea eſſe vera,& conſtanter in tali credulitate perſeuerant,ſequitur quòd ſint veraciter & proprię apoſtatę,quia vere ſecundum ſuam opinionem receſſerunt a catholica fide,& etiam ſequitur quod veraciter ſint idololatrę, firmiter tenentes ſe adorare dęmonem vt deum, & creaturam pro creatore ſe colere, ac de facto adorant & colunt:& credentes aliquid diuinitatis ſeu numinis extra vnum Deum eſſe, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium : ac etiam ſequitur quòd deuiant a fide, & fidẽ perdunt, & ideo veraciter ſunt hęreticę,credendo quòd ea quę fiunt in ſomnijs & phãtaſti

eis illuſionibus arte dęmonum procuratis, ſint vera, & quòd quę in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & inſuper credendo ſe poſſe dęmonum virtute tranſmutari in gattas vel alias ſpecies: Quę omnia cum ſint contra determinationem Eccleſię, proculdubio ſunt hęretica, & ideo textus hic appellat tales perſonas infideles & Paganis deteriores, infidelitas autem in homine baptizato eſt hęreſis, & ita clariſſime patet quomodo dictum cap. Epiſcopi. nullo modo contra prędicta militat, neque contra nos obſtat.

11 Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. epiſcopi. non militat contra ea quæ dicta ſunt, neque obſtat quin prædictæ Strigiæ vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter, & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex conſequenti non obſtat quin veraciter ſint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de iſta ſecta Strigiarũ de quibus nos loquimur, & hoc eſt quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrenſe, ex quo ſunt ſumpta verba illius cap. ſed neque tẽpore quo fuit compilatum decretum, nondum inſurrexerat iſta Strigiarũ ſecta: tum quia ſi quis bene cõſideret ſenſum illius cap. non negabit quin ſit poſſibile tales Strigias ire corporaliter & pedibus ſuis in proprijs ſenſibus & vigilantes ad ipſum ludum, ſed neque negabit quin ſit poſſibile eaſdem interdum vere, corporaliter, & realiter de loco ad locum a diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus quin interdum poſſibile ſit, quòd ipſis ſtrigijs appareat in ſomnijs aut in phãtaſticis illuſionibus, procurãte dæmone cauſatis, quod vadant ad ipſum ludum, ipſæ vero veluti dormientes, ſeu velut nil ſentientes, veraciter inueniantur in domibus ſuis: imo etiam dicimus plura alia poſſe Strigijs arte dæmonum illuſorie & phãtaſtice apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati ſumus, aliquam creaturam virtute dæmonum in aliam ſpeciem vere & realiter poſſe transformari: ſed neque dicimus verum eſſe, quòd ea quæ fiunt in ſolo ſpiritu, accidant realiter in corpore: Tum poſtremo, quia dato, ſed non conceſſo, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, ſed quòd tantũmodo in ſomnijs & phantaſticis illuſionibus virtute dæmonum videatur eis quòd vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem vt deum adorent, & alia ſic illuſorie ipſis ſtrigijs accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo poſtea quando ſunt in vigilia & in proprijs ſenſibus conſtitutæ, credunt & firmiter tenẽt ſe ea feciſſe, & habent ea rata, ac eis omnibus conſentiunt cum animi cõplacentia, credentes firmiter ſe fidem catholicam abnegaſſe, ac dæmonẽ pro deo adoraſſe, & eum tanquam deum ſuum habere, & ſe nullo modo peccare, ſed potius ſe benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perſeuerãt, adhuc clare cõſtat quòd ſint veraciter apoſtatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideo textus nominat eas ſceleratas, perfidas, & infideles: &

les: & dicit quòd credentes talia phãtaſtica & illuſoria eſſe vera, deuiãt à recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & ſunt ipſis Paganis deteriores; infidelitas autem in homine baptizato eſt hæreſis. Et ita per hæc omnia clariſſime patet quomodo dictum cap. Epiſcopi totiens allegatum, nullo modo militat contra nos inquiſitores, neque obſtat quin iſtæ ſtrigiæ veraciter dicantur apoſtatæ, idololatræ, & hæreticę quomodocunque dicatur, ſiue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, ſiue quòd tantummodo in ſomnijs & phantaſticis illuſionibus arte dęmonum cauſatis eis talia contingant. 11

12 Cũ ergo prędictę ſtrigię veraciter ſint hęreticę & idololatrę ac apoſtatę quomodocunque dicatur, ſeu quòd realiter vadant ad ludum, ſeu quòd tantũmodo in ſomnijs aut phãtaſticis illuſionibus, vt dictum eſt, ſequitur quòd ad inquiſitores hęreticę prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas ſicut alios hęreticos punire, quod quidem patet.

Et primo inquantum dicuntur hęreticę, patet per cap. vt officium. de hęreticis. lib. 6. in prin.

Patet hoc etiam inquantũ dicuntur idololatrę, offerentes ſacrificia dęmonibus, & eis nefarias preces emittẽtes, vt in gloſ. in verbo, ſaperent. cap. accuſatus, eiſdem tit. & lib. 6. Sane. ac etiam ipſos dæmones adorantes: nã ſi hęreticus punitur adorans hęreticum, vt dicto cap. accuſatus. §. ille quoque. quantomagis dęmonem adorans? Eſt enim contra illud domini mãdatum, Dominum Deum tuum adorabis. Matthęi. 4. cap.

Poſtremo hoc patet, inquantum dicuntur apoſtatę: quia apoſtata a fide punitur vt hęreticus, quia vere hęreticus eſt, de quo habes ſupra in verbo, Apoſtata. §. primo, ſecundo, & tertio.

13 Manifeſtantur autem ſeu deteguntur illi qui ſunt de hac ſecta Strigiarum, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confeſſiones ſociarum, & per coniecturas & pręſumptiones.

Primo ergo per confeſſiones & inculpationes ſociarũ: cum enim mutuo ſe cognoſcant in dicto ludo, ex conſequenti poſſunt etiam mutuo ſe detegere & manifeſtare, & hoc pręcipue quando plures ſeparatim, & vna ſeorſum ab altera, imo neſciente quid alia dixerit conueniunt de eadem perſona & de tempore quo eam viderint, & in quibus locis, & maximè quando tales inculpantes aliquam de earum ſocietate, dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna poſt aliam ſeparatim, & altera neſciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio ſeu manifeſtatio facta per ſocias faciat fidem contra illam quę inculpatur, patet per ea quę notantur in cap. in fidei fauorem. de hæreticis. lib. 6. Facit ad hoc gloſ. fin. in cap. quoniam aliqua. de teſti. vide de hoc ſupra in verbo, teſtes. §. 17. & in verbo, tortura. §. 19.

Aduertas tamen & ſis bene cautus tu inquiſitor, ne interrogando de

compli-

cōplicibus & ſociabus vnquam interroges an aliquando viderint talem, vel talem, ſpecificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliquo ſpecificari vel nominari, ſed interroges in communi & generali quas ſocias habet, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit; & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet niſi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & niſi pro certo viderit vel ſciuerit eam abnegaſſe fidem, & alia feciſſe quę ibi fieri conſueuerunt.

Aduertas inſuper, & ſis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium ſtrigiarum tantum, quia poſſet contingere quòd dęmon aſſumeret perſonam alicuius, & ſe ſub forma illius pręſentarent in ipſo ludo, vt illam perſonam infamet, & tamen illa perſona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautius ſecuriuſque procedes, ſi ex ſolis inculpationibus ſeu manifeſtationibus ſociarum non facies aliquam perſonam detineri, ſed vltra illas inculpationes factas per ſocias habeas aliqua alia indicia, ſeu coniecturas, vel pręſumptiones, ſeu ſuſpiciones contra eandem quam volueris detinere.

14 Deteguntur etiam, & ad notitiā eorum qui ſunt de hac ſecta venitur alio modo, videlicet per coniecturas & pręſumptiones: quia in his quę in ſecreto fieri conſueuerunt, pceditur ex coniecturis & pręſumptionibus, vt dicitur in l.fin.C.de procur.tuto. vbi gloſ.not.& Bal. in l.quicunque.C. de ſer.fugi.& in rubrica.C. de proba. nam indicium ſumptum ex experientijs & coniecturis quę communiter accidere ſolent, eſt validum; vnde vt dicit Panor.in cap. Oſius.de elec.in fine.argumentum a communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturę frequenter contingit adeſſe veritatem, tunc eſt graue indicium, & æquiparatur præſumptioni iuris, vt notatur per Cynum in l.metum.de dolo.ſiue agatur de probādo vero hominis actu, ſiue de probando animo.ff.de ſica.l.1.§. ſed ſi claua.& c.ſignificaſti.de homic. nam pręſumptio non eſt aliud, quàm quędam ſuſpicio, quę cauſatur in animo iudicis, vel cuiuſcunque ex varijs coniecturis, vel argumentis ſeu indicijs, vt dicit Panor.in cap.quanto.de pręſum.col.3.in fine. Ad omnia iſta vide ſupra in verbo, indicium.§.5.& §.fin.& in verbo, pręſumptio.§.5.

Cum ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quę faciunt tales ſtrigię in ipſo ludo, & alibi cum ipſo diabolo, omnia fiāt in ſecreto & ſeorſum a fidelibus Chriſtianis, ideo neceſſe eſt, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & pręſumptionibus.

Et iſtę coniecturę ſeu pręſumptiones ſunt aut faſcinationes puerorum, vel maleficia cauſantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriuſque ſexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuerſorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum,

rum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipſo cooperante, vt per ſingula patebit.

Nam faſcinatio puerorum, vt ab ipſa incipiã, vt dicit B. Thomas in prima parte, quęſtione centeſima decimaſeptima, articulo tertio in reſponſione ad ſecundum argumentum, & ſuper epiſtolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima, eſt infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animę, cooperante dęmone, & Deo permittente; & hoc pręcipue accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dęmonum, fit immutatio noxia & venenoſa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inſpectam per ſpatium determinatum, & ita aſpectus earum venenoſus & noxius inficit pueros habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impreſſionum; & ſic infirmantur & cibum vomunt, vt dicit Beatus Thomas, vbi ſupra.

Per quem modũ dicimus, quòd mulier actualiter menſtruata, ſi aſpiciat in ſpeculum purum & mundum, ſubito inficit & deturpat ipſum, & Baſiliſcus videns hominem interficit ipſum, vnde gloſ. ſuper illud Pauli ad Galatas tertio: O inſenſati Galatæ, quis uos faſcinauit? dicit, quidam habent oculos vrentes, qui ſolo aſpectu inficiunt alios maxime pueros.

Quod autem per has ſtrigias realiter & vere inferantur nocumenta diuerſis perſonis, & primo impediendo actus coniugales ſeu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, vt patet per totum titulum de maleficiatis, & per Panor. & alios doctores ibi ſcribentes, & per cap. ſi per ſortiarias. 33. quęſt. 1. & qualiter fiant maleficia circa actus iſtos matrimoniales, declarat Petrus de Palude in quarto ſent. diſt. 34. dicens, quòd quia dęmon ex eo quòd eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideo poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent directe vel indirecte interponendo ſe qñque in corpore aſſumpto.

Alio modo, quia poteſt refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occulte virtutes rerum, quas optime nouit ad hoc validas.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exoſam, quia poteſt in ipſa imaginatione imprimere.

Alio modo, quia poteſt reprimere rigorẽ membri, ſicut etiam motum localem reprimere poteſt.

Quinto poteſt impedire illos actus matrimoniales, prohibendo miſſionem ſpirituum ad membra in quibus eſt virtus motiua, quaſi intercludẽdo vias ſeminis, ne ad vaſa generationis deſcẽdat, vel ne ab eis recedat.

Inſuper iſtę ſtrigię nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumentis ac beſtijs cum maleficijs ſuis, cauſandò diuerſas infirmitates, cooperãte diabolo inquantum iſtę ſtrigię accipiunt ab ipſo diabolo aliqua nociua, & ea prębent viris ac mulieribus vel iumentis aut in cibo aut in potu,

vel tan-

vel tangendo, aut ipſemet diabolus occulte applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel veſtibus,ſicut ſæpenumero inueniuntur in lectis vel veſtibus aliqua quę arte humana minime aut vix fieri vel componi poſſent, ex quibus ſic applicatis aut in lectis aut in veſtibus, aut iactu, aut in cibo & potu, ſequuntur dolores capitis, torſiones viſcerũ,exſiccationes mẽbrorum, ſtomachi deſtructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus ſæpe plures moriuntur.

Idem etiam de iumẽtis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis ſeu maleficijs ſic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis ſæpe infirmantur & moriuntur,aut lacte priuantur: & hoc eſt quia, vt tangit Beatus Thomas in ſecundo libro ſent.diſtinctione ſeptima,tales infirmitates quæ generari poſſunt virtute alicuius agentis naturalis, poſſunt etiam cauſari a dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad cauſandas illas infirmitates:poſſunt autem diſcerni iſtæ infirmitates cauſatæ per Strigias,cooperante diabolo, per maleficia,ab illis quæ cauſatæ ſunt naturaliter iudicio medicorũ. Nam ſicut dicitur 26.quæſt.2.cap.illud.ad hoc genus ſuperſtitionis pertinent omnes ligaturę,& omnia remedia,quæ medicorum diſciplina condemnat,in quibuſcunque rebus ſuſpendendis atque ligandis.

Ita dicimus,quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circũſtantijs iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua cauſa naturali intrinſeca,ſed ab extrinſeco accidiſſe,& ab extrinſeco, vbi non ſit ex venenoſa infectione, quia ſic ſanguis vel ſtomachus malis humoribus eſſet repletus, tunc ex ſufficienti diuiſione iudicant effectum eſſe maleficialem.

Cognoſcitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem eſſe incurabilem,ita vt nullis medicaminibus vel remedijs naturalibus æger poſſit releuari, imo potius cernunt ipſum in dies aggrauari.

Inferunt etiam plura nocumenta cum ſuis maleficijs procurando grãdines & alias aeris tempeſtates ad deſtruendum terræ fruges, vinearum vuas,& aliorum arborũ fructus:& hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipſo diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas ſuper Iob primo c. neceſſe eſt confiteri quòd Deo permittente dæmones poſſint perturbationem aeris inducere,vẽtos concitare,& facerę vt ignis de cęlo cadat. Quare igitur cum grandines & ſimiles aeris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium,puta vaporum eleuatorum a terra, ſequitur quòd etiam diabolus ſua virtute,niſi impediatur a Deo,poſſit tales vapores mouere,& illas grandines ſeu ventos ac pluuias cauſare.

Sunt inſuper aliqui viri, & aliquę mulieres,quæ ignorãtes artem medicinæ, talia ſupra dicta maleficia deſtruunt, & infirmitates cauſatas a talibus maleficijs curant,& infirmos ſanant,quæ quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod ſic patet: Tum quia talia curant prius dæmones

inuocando & conſulendo, ac ab eis reſponſa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt ſubito remedium dare, ſed aliquo tempore expectato, vt interim conſilium diaboli requirant, poſtea adhibent remedia: tum etiam quia deſtruunt talia maleficia in vna perſona, ſed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia ſaltem illud tale maleficium non poſſunt remouere niſi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut ſuperſtitioſum perpetrando.

Cum ergo iſtæ Strigiæ faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non niſi diabolo, vt prætactum eſt, cooperante, & ipſe dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationē fidei catholicæ, & etiam quia ipſi diabolo ſeipſas ex toto dedicarunt, vt communiter ipſæ Strigiæ confitentur, cuius ſignum eſt, quia antequā abnegent fidem, & diabolū adorent, nunquam poſſunt talia perpetrare, ſequitur ergo de neceſſitate quòd talia maleficia, ſeu eorum curationes factæ modis ſupradictis euidenter probent aliquam perſonam Strigiam.

Quare quotieſcunq; aliqua perſona, aut rixando, aut etiā nō rixando, facit aliquas minas cōtra aliā perſonā dicēs: quia tu mihi feciſti ſic vel ſic, ego faciā taliter ꝙ ſenties ſi bene feciſti vel non: vel faciā ꝙ eris male contēta de me, vel ꝙ nunq̄ de tali re lætitiā habebis, & alias ſimiles minas; & poſtea ſequitur effectus: ſignū eſt, ꝙ talis effectus ſit cauſatus opera diaboli, ꝓcipue quando non poteſt ſciri quomodo aliter talis effectus ſit ſecutus, & ideo tales minæ cum effectu ſequente faciunt magnam præſumptionem & vrgentem coniecturam, quòd talis minans ſit Strigia, & diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium ſufficiens ad torturam: ſicut de eo qui minatus eſt alteri de percutiendo eum, & demum fuit percuſſus & neſcitur a quo, præſumendum eſt quòd fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffuſe in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas deteguntur illi qui ſunt de hac ſecta, & hoc maxime quia in talibus coniecturis contingit frequenter imo quaſi ſemper veritatem adeſſe, prout continua & cotidiana experientia docet, ideo faciunt magnum & graue indicium, vt habes ſupra in verbo, indicium. §. quinto.

Deteguntur etiam per aliqua ſigna, puta ſi faciunt ficas quando eleuatur corpus Chriſti, vel auertunt faciem a cruce, & ſimilia quæ faciunt communiter illi qui ſunt de hac ſecta: & ſic finitur iſte tractatus ad laudem Dei.

FRAN-

FRANCISCI PEGÑAE ANNOTATIONES IN TRACTATVM DE STRIGIIS

BERNARDI COMENSIS.

DE ſtrigibus ſeu lamijs multa multi diſſeruerunt. Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum. Sylueſter de Pierio de ſtrigimagarum & Dæmonum mirãdis ſcripſit tres libros, Bartholomæus Spineus quæſtionem ſcripſit de ſtrigibus multis capitibus comprehenſam, item quadruplicem apologiam de lamijs contra Ponzinibium, Ambroſius de Vignate tract. de hæret. quæſtio. 12. Alfonſus Caſtrus lib. 1. cap. 16. de iuſta hæreticorum punitione, Paulus Grillandus tract. de ſort. quæſt. 7. Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcen. aſſert. quæſtio. 24. & 25. Iacobus Simancas de cathol. inſtit. tit. 37. de lamijs, & plerique alij, quos longum eſſet recenſere.

Inſtitutum huius auctoris, vt apparet ex ſerie diſputationis fuit docere lamias ſiue ſtriges ad nocturnos ludos ſiue choreas corporaliter deferri. q̃ ſententia communis eſt omnium ſcribentium, eaque veriſſima, multis quidem rationibus, & euidentibus ſignis, atque experimentis comprobata.

Sed Franciſcus Ponzinibius neſcio quo ſpiritu ductus hanc communem ſententiam ſolus (quod ego ſciam) in dubium reuocans tractatu de lamijs, conatus eſt defendere eas non ferri corporaliter.

Ceterum huic Põzinibio vſque adeo egregie reſpõdit Bartholomæus Spineus ordinis Prædicatorij theologus non vulgaris, vt ora ei obſtruxiſſe videatur, ac docuiſſe ignoraſſe Ponzinibium, quæ ſcripſerit.

Veriſſimam ergo Bernardus in hoc tractatu ſententiam amplexus, docet lamias corporaliter deferri, quamq̃ aliqñ dormiẽtes multa earum mentibus phantaſmata rerum occurrant, quas illæ potius vigilantes quàm dormientes propter vehementiſſimam impreſſionem cernere opinentur.

Hæ impuræ feminæ multis nominibus à multis appellantur: Quippe pharmacides, & pharmaceutriæ dicuntur a Græcis: idque à nomine pharmacias, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiſcue

& confuſe vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ: vulgo item in Italia Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hiſpani interdũ Bruxies, aut Bruxias, interdum vero Xorguinos, vel Xorguinas nominat: quarum appellationum ratio breuiter reddi non poteſt. auctor in hoc tractatu Strigias nominat vulgatam fere Italiæ appellationem ſecutus.

Idem autem in principio huius tractatus minus vere loquitur dum de origine dictionis, ſtrigiæ, diſſerens ait, dictas fuiſſe ſtrigas vel a Stiga inferni palude, vel a voce Græca, Stigetos, quæ mæſtitiam ſignificat, eo quòd multos mæſtos & triſtes efficiant. Id enim verum eſt quod Alfonſus & Simancas tradiderunt, videlicet eas ſtriges eſſe appellatas ad ſimilitudinem ſtrigis nocturnæ & importunæ auis. inde ſi quidem dicuntur ſtriges mulieres iſtæ, quia noctu præcipue verſantur in maleficijs, & infantium ſanguinẽ ſugunt: in quam ſententiam appoſite recitantur carmina quædam Ouidiana a præcitatis relata, quæ gratia breuitatis conſulto omittuntur a nobis.

Numero 4. ſiue §. 4. auctor multa commemorat ad intelligentiam c. Episcopi. 26. q. 5. quòd ex cõcilio Ancyrenſi deſumptum eſſe opinatur ſecutus Gratiani inſcriptionem. ſed vere in Gratiani Decreto nuper Romæ edito annotatum eſt, id cap. neque in concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. nihilominus tamen non eſt eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet, late tradunt Alfonſus Caſtrus, Syluester, & Spineus præcitatis locis.

3 In ſumma eius decreti vera intelligentia talis mihi eſſe videtur: ibi enim non agitur de lamijs. ſed de quibuſdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in Deam conuerſa, & quòd creatura mutari, aut trãsformari poteſt ex vna ſubſtantia in aliam, vel de vna ſpecie, in aliã ſpeciem, ab alio, quàm a vero Deo: & quòd beſtijs vehebantur, vt Herodiadi ſeruirent. Quæ omnia falſa ſunt, erronea, & hæretica, & a lamiarum ſecta longe diuerſa. neque illi patres quorum eſt decretum illud, negant lamias poſſe corporaliter a dæmonibus transferri per longà regionum ſpatia: neque illum hæreticum, aut ſtultum eſſe decernunt, qui credit eà fieri poſſe, quæ ſæpe a dæmonibus cum lamijs perpetrantur. recte ergò Bernardus hic ait in dicto c. Episcopi. non haberi ſermonem de ſecta ſtrigiarum. ſiue lamiarum.

Cum vero idem hic auctor in hoc tractatu, numero, ſiue §. 12. aſſerit ad inquiſitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum ſecta cognoſcere, contra eas procedere, & ſicut alios hæreticos punire, id quidem veriſſimũ eſt, & multis Romanorum Pontificum ſanctionibus conſtitutum, videlicet Innocentij viij. cuius initium eſt: Summis deſiderantes affectibus. quam refert Iacobus Sprengerius in principio Mallei Maleficarum, & Bartholomæus Spineus in libro de ſtrigibus cap. 3. Item Adriani Sexti, quæ incipit: Dudum vt nobis. quam refert idem Spineus præcitato loco. Item Alexandri ſexti cuius principium eſt: Cum acceperimus. quæ refertur inter litte-

ras Apoſtolicas pro officio ſanctæ inquiſitionis in fine Directorij inquiſitor. & hæc eſt communis noſtrorum ſententia, quam optime confirmant rationes hoc loco ab auctore allata.

Quòd ſi quæras an ſoli inquiſitores in cauſis lamiarum procedere poſſint ſecus ac fiat in cauſis hæreticorum, vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. extrauag. ex co. de hæret. clement. 1. de hæret. reſpondebo tutius quidem eſſe ac decentius vt inquiſitores perinde in cauſis lamiarum ac in cauſis hæreticorum procedant, & proceſſus conficiant requiſitis diœceſanis ſecundum iuris diſpoſitionem in locis proxime citatis; nihilominus tamen ſi ſoli velint procedere, id quidem facere poſſunt, & quod ſoli procedentes fecerint ac decreuerint, ſiue condemnando ſiue abſoluendo, id validum erit, ſicut conſtat ex præcitata conſtitutione Alexandri Sexti, cuius verba hic inſerere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum ſacræ theologiæ profeſſori in prouincia Lombardię hæreticæ prauitatis inquiſitori, & ſucceſſoribus ſuis. Dilecte fili ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Cum acceperimus in prouincia Lombarde di diuerſas vtriuſque ſexu perſonas, diuerſis incantationibus, & diabolicis ſuperſtitionibus operam dare: ſuiſque veneficijs & vanis obſeruationibus multa nefanda ſcelera procurare: homines, & iumenta, ac campos deſtruere, & diuerſos errores inducere, magnaque inde ſcandala exoriri: Decreuimus pro paſtoralis officij nobis ex alto commiſſi miniſterio, ſcelera huiuſmodi compeſcere, ac ſcãdalis & erroribus præmiſſis, quantũ cum Deo poſſumus, occurrere: Ea propter tam tibi, quàm etiam ſucceſſoribus tuis per Lombardiam conſtitutis, de quibus in his & alijs plenam in domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam ſoli, honeſto tamen comitatu per vos eligendo aſſociati, contra eaſdem vtriuſq; ſexus perſonas diligenter inquiratis: eaſque iuſtitia mediante, puniatis & compeſcatis. Et vt melius commiſſionem huiuſmodi exequi poſſitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum ſerie concedimus facultatem. Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, necnon indultis & conceſſionibus ordinarijs forſan pro tempore factis, ceteriſque contrarijs quibuſcunque nõ obſtantibus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die, & cet.

Vltimo loco illud explicandum occurrit, quod hic auctor videtur omiſiſſe in hac diſputatione, an videlicet lamiæ ab inquiſitoribus Apoſtolicis ſeu alijs iudicibus Eccleſiaſticis, relinqui poſſint curiæ ſæculari, ſi confeſſa fuerint

rint infanticidia, homicidia, aut alia grauiſſima crimina aduerſus, quæ per leges ciuiles mortis pœna ſtatuta eſt.

Et Iacobus Sprengerius in Malleo Maleficarum parte 1. quæſt. 14. circa finem, ait, ſatis probabile videri, vt quantumcunque pæniteant, non debeant ſicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, ſed vltimo ſupplicio puniri.

Arnaldus tamen Albertinus tract. de agnoſcen. aſſer. q. 25. nu. 66. quem ſequitur Simancas de cath. inſtit. tit. 37. de lamijs. nu. 17. vere ſentit non poſſe inquiſitores de iure, huiuſmodi delinquentes curiæ ſæculari tradere vltimo ſupplicio afficiendas, ſed eas corde puro redire volentes recipiēdas eſſe ad Eccleſiæ gremium: nihil enim habet commune cauſa hæreſis cum infanticidijs, aut alijs criminibus a lamijs perpetratis, quorum quidem criminū cognitio ad inquiſitores minime pertinet, quare inique mihi agere viderētur iudices fidei, ſi maleficis huiuſmodi pænitere volentibus beneficium miſericordiæ & abſolutionis denegarent.

Sed ab hac ſententia ſequentem caſum excipimus: nam ſi malefica a iudicibus ſecularibus primum capta inquiſitoribus fuerint cōſignata propter incidentem hæreſim, cuius iudices ſæculares cognitionem nō habent. cap. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. vt cum verbi gratia, aliqua malefica capta fuit a ſæculari magiſtratu pro infanticidio, aut alio delicto ſæculari & dum eam interrogaret, conſtitit ſibi de hæreſi, vel de alio delicto hæreſim ſapiente, tūc peracto iudicio hæreſis eidem iudici ſæculari reſtituēda malefica eſt, vt is, aliorum criminum cæptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tūc enim nō dicitur proprie curiæ ſæculari relinqui, ſed potius priori iudici reſtitui, qui ratione criminis ſæcularis ſuper malefica illa legitimā habet iuriſdictionem, atque hæc ſententia veriſſima eſt, & in praxi penitus obſeruanda, ſicut & obſeruatur iuxta conſtitutionem ſanctiſſimi domini noſtri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: Necnon carceratos quoſcunq; pro quibuſuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictū inquiſitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, ſuſpenſa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eoſdem Cardinales, & inquiſitionis carceres, ibidemque ad criminis hæreſis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & poſtea ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, ſine mora tranſmittant. *hactenus ibi. habetur autem hæc cōſtitutio inter litteras Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ inquiſitionis in fine Directorij inquiſitorum.*

Scitu dignum eſt, an iudex fidei ad cuius aures ſeu tribunal legitime peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis ſæcularis continetur, hæreticam eſſe, aut de hæreſi ſuſpectam, poſſit compellere magiſtratum ſæcularem, vt eam ſibi conſignet pro cauſa hæreſis iudicandam; Et certiſſimum ac veriſſimum eſt, id poſſe facere: nam ratione criminis Eccleſiaſtici

eam

eam ream vel reum iudices fidei petere poſſunt, & debent omnino ſæculares magiſtratus eis obedire, nec ullo pacto de hoc crimine cum mere ſit Eccleſiaſticum, directe vel indirecte cognoſcere poſſunt, aut iudicare. cap. vt inquiſitionis. §. probibemus. de hæret. lib. 6.

Immo amplius poſſunt magiſtratus ſæculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis proceſſus, & quaſlibet ſcripturas, vt poſſint intelligere an in eis quicquam contineatur aduerſus maleficam, aut maleficos cuiuſcunque ſexus, quod fidei cauſam tangat, & iudicium inquiſitorum iuuare poſſit. argumen. textus in c. vt commiſſi. de hæret. lib. 6. ibi: Necnon faciendi à quibuſlibet aſſignari uobis libros ſeu quaternos, & alia ſcripta. *&c. conferunt tradita per Ioannem Rojam in ſingularibus fidei, ſingul. 54. incipien.* Edere inſtrumenta.

Poſſunt autem iſti magiſtratus ſæculares compelli ad ſupradicta exhibenda & conſignanda per cenſuram eccleſiaſticam, excommunicationem videlicet, ſuſpenſionem, aut interdictum, hæc enim nomine cenſuræ eccleſiaſticæ continentur, cap. quærenti. extra de verb. ſignif.

Sed numquid poterit vice verſa magiſtratus ſæcularis compellere iudicem fidei, vt ſibi exhibeat aliquas reas, reoſve, qui ſæcularia delicta commiſerunt, vt eos poſſit iuxta legum ciuilium ſanctiones punire? Equidem non poteſt, quia nulla ei in iudicem eccleſiaſticum competit iuriſdictio. cum vero iudex eccleſiaſticus in ſuo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex ſæcularis pro criminibus ad ſuum forum pertinentibus eoſdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium tomo 3. variar. reſol. cap. 1. nu. 40.

Atque hæc quæ breuiter tradidimus ſunt in hac cauſa lamiarum ad praxim iudicantium magis neceſſaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui viſum fuit opportunum.

Franciſcus Pegña.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

Viſum eſt non inutile in fine Lucernæ Inquiſitorum Bernardi Comenſis, adiungere hos duos tractatus domini Ioannis Gerſoni, primum de proteſtatione circa materiam fidei: alterum vero de ſignis, quibus hæreticalis pertinacia cognoſci poßit. Habentur quidem duo iſti tractatus in primo tomo operum Ioannis Gerſoni, ſed cum raro illa in manibus hominum verſentur, paratiores hic erunt. Sunt autem & fidei iudicibus, & conſultoribus ſancti officij vtiles, nec iniocundi.

De materia vero primi tractatus, de proteſtatione videlicet, multi ex his, qui de pœnis hæreticorum diſſerunt, ſcripſerunt, quorum aliquot hic nominabimus, vt vel hæc ex illis, vel illi ex hic poſitis, in multis articulis lumen declarationis accipiant.

De proteſtatione igitur in materia fidei copioſe & luculenter diſſeruit Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum, parte 1. quæſtio. 12. Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcen. aſſert. quæſtio. 12. idem in eodem tract. quæſtio. 29. num. 13. Iacobus Simancas de cathol. inſtitutio. tit. 55. de proteſtatione. Ioannes Rojas tract. de hæreti. parte 1. num. 61. & De proteſtatiõe, qui diſſeruerint.

ſeq. & alij ab illo ibidem relati. & Albericus tract. de ſtatutis. parte 4. quæſt. 32. incipien. Item quærit. & multi præterea varijs locis, quos ex præcitatis non difficulter poteris intelligere.

Pro materia vero ſecundi tractatus, quos oporteat conſulere, in principio eius breuiter indicabo. Vale.

INCI-

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI IOANNIS GERSON

DE PROTESTATIONE CIRCA materiam fidei contra hæreſes diuerſas.

PROLOCVS.

PRoteſtatio, ſeu reuocatio generalis, aut conditionalis, quia quæritur nonnunquam aſſumi tanquam velamen iniquitatis, & ad excuſandas excuſationes in peccatis, præſertim ab hæreticis: propoſuimus declarare ſub aliquibus conſiderationibus, quid proteſtatio generalis, quid conditionalis reuocatio iuuant, vel important: maxime dum in hoc ſacro Conſtantien. concilio ſentimus, quòd hæreſes vt cancer ſerpunt, & ſub huiuſmodi proteſtationibus delitеſcere quærunt; iunctis protelationibus, quæ ſub terminis iuris poſitiui, velut in cauſis profanis ſeduio procurantur: vt non protinus in lucem prodeat veritatis catholicæ ſpecies, atque decus.

2. ad Timot. 2.

FINIT PROOEMIVM.

1 **Protestatio** *quid ſit.*
2 *Credere, & fidem exterius profiteri ſub præcepto cadunt.*
3 *Quando quis obligetur fidem profiteri.*

CONSIDERATIO I.

1 Proteſtatio circa materiam fidei, de qua ſola nunc intendimus, eſt quædam profeſſio, ſeu confeſſio facta exterius, ad oſtendendum quid de fide proteſtans ſentiat interius: iuxta illud Apoſtoli ad Roma. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Et ſic ad ſalutem, vt dixerit Chriſtus Luc. 9. Qui me erubuerit & ſermones meos, & filius hominis hunc erubeſcet coram Angelis Dei. Quo contra Matthæo teſte dicebat Matt. 10. Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.

2 Ex quibus elicitur quod ſicut credere cadit ſub præcepto, ſic cadit fidem exterius profiteri, ſemper quidem, ſed non ad ſemper, cum ſit affirmatiuum præceptum.

3 Obligat autem ſemper, & ad ſemper, dum ex omiſſione cõfeſſionis libera diſpendium fidei vel ſalutis detrimentum probabiliter immineret, vt coram tyrannis, coram hæreticis, coram iudicibus, coram populis fides eſt diuerſimode palam cõfitenda, defendenda, teſtificanda, & ex officio prædicanda. Notetur Auguſtinus ſuper illud Apoſtoli, Oportet hæreſes eſſe. 1. ad Corint. 2. Et recitatur 24. q. vlt. cap. fin. Faciunt pro hoc dicta ſcripturæ Io. 10. 2. Pet. 3. Malach. 2. Ezech. 3. & 33. & alibi ſine numero.

1 **Qui** *proteſtatur, non infertur errare.*
2 *Mos catholicorum doctorum in proteſtando.*
3 *Refert ſcire circa quæ quis proteſtetur.*
4 *Dubie profitens certam fidem, infidelis eſt.*
5 *Proteſtatio ſeu ſubmiſſio reuerentialis.*

CONSIDERATIO II.

1 PRoteſtatio generalis vel ſpecialis de ipſa fide, non infert quòd proteſtans errauerit: ſimiliter nec reuocatio conditionalis. Hoc eſt itaq; perſpicuũ: quoniam homo quãtũcunq; fidelis dicere poteſt: Proteſtor quòd nihil intendo dicere, nec puto dixiſſe contra fidem: & ſi oppoſitum contingeret vel cõtigiſſet, illud ex nunc reuoco vel retracto.

2 Sic inueniuntur doctores catholici quandoque dixiſſe, imo & quotidianus mos apud exercitãtes ſe in actibus theologiæ ſcholaſticis ſic ſe habet, in quibus frequẽter nullus eſt, aut fuit de errore notatus, qui ſic proteſtatur, aut reuocat.

3 Nihilominus aduertendũ eſt, quòd refert ꝓteſtari vel cõditionaliter reuocare circa ea quæ clariſſime & explicite ſunt de fide, ſicut ꝙ Deus eſt omnipotẽs, ꝙ proximus eſt diligendus: Aliter vero circa ea, quæ diſputabilitatẽ, vel difficultatẽ habent aliquã. In primo ſiquidẽ caſu fas eſt dicere cũ Apoſtolo ad Gal. 2. Si qs vobis aliud euãgelizauerit ẽt Angelus de cœlo, anathema ſit. Quo circa veniũt irridẽdi qñq;, imo & corripiẽdi nõnulli, qui cõcluſiones theologicas poſituri, dicũt: Proteſtor ꝙ nihil volo, vel intẽdo aſſerere, ſed tñ diſputatiue loqui; Deinde ponũt talẽ aliquã cõcluſionẽ: Deus eſt omnipotẽs: Deus eſt trinus & vnus. quaſi videlicet cõcluſiones tales nõ in certiſſima credulitate, ſed ſub ꝓbabilitate tradi poſſint.

4 Deniq; ſic eſt iudicandum de omnibus, ad quæ profitẽs fidem ſuã obligatur explicite credere vel ex officio, vel ex eruditione, vel ex diuina reuelatione, vel ex aliquo tali modo: Alioquin ſicut dubius in fide, infidelis eſt, ſic & dubie profitens certam fidem. Cap. dubius. de hæret.

5 Neque tamen negandum eſt quin proteſtatio ſeu ſubmiſſio reuerentialis fieri poſſit: ſicut egit Apoſtolus conferendo Euangelium ſuum, de quo per reuelationem certus erat, cum Petro & alijs Apoſtolis, quibus tamen oppoſitum ſi fieri potuiſſet dicentibus nequaquam credidiſſet. Ad Galat. 2.

Pro-

1 *Proteſtatio generalis, & conditionalis, cum errore eſſe poſſunt.*
1 *Hæreticorum ſolitæ proteſtationes.*
2 *Credens in generali & errans in particulari pertinaciter, vt iudicetur.*

CONSIDERATIO III.

1 PRoteſtatio generalis de fide, ſtat cum errore particulari, circa eam: & ſimiliter conditionalis reuocatio. Vidimus hoc & videmus in ipſis hæreticis, qui errant videlicet pertinaciter contra fidem, circa ea quæ tenentur explicita fide tenere, exterius profiteri; quorum nihilominus vox iſta eſt: proteſtor quòd eſſe volo bonus catholicus, & ſi ſcirē aliquid eſſe contra fidem, illud ſtatim uellem reuocare. ſic Arius, ſic Sabellius, ſic hæretici noſtri temporis plerumque dixerunt; quos tamen dannatio iudicialis interemit vel perdidit.

2 Datur ad conſiderationem hanc ratio talis: quia ſtat quòd aliquis credat aliquid in generali: vt quòd fides catholica vera eſt, & pro hac mori vellet, qui nihilominus in ſpeciali credit de aliqua veritate catholica quòd non ſit de fide, errans pertinaciter circa illam. Simile dicit Ariſtoteles quòd contingit aliquid ſcire in generali, & illud vel neſcire, vel de illo dubitare in particulari. Exemplum eſt de iſta: Omnis mula eſt ſterilis, hoc animal non eſt ſterile: demonſtrata mula, quam aliquis putat eſſe prægnantem ob turgidum ventrem: & neſcit, vel non aduertit eam eſſe mulam. & ita ſicut in hoc caſu iſte neſcienter errat, ſic & alij de quibus loquimur dicuntur neſcienter hæretici, prout infra docebimus.

1 *Proteſtatio generalis aut conditionalis non tuetur errantem pertinaciter.*
2 *Errans ſollicite debet quærere veritatem.*
3 *Sacra ſcriptura certa eſt regula fidei.*
4 *Faciens contra ſuam proteſtationem, non iuſtificatur.*
5 *Proteſtatio generalis ſtare poteſt cum infidelitate.*
6 *Redeuntes ad Eccleſiam dant libellos ſuæ fidei.*

Confeſ-

7 *Confeſſio ſacramentalis, an ſufficiat ſub conditione.*
8 *Intellectus cuiuſdam auctoritatis B.Gregorij.*
9 *Neſcienter hæreticus deponat conſcientiam.*

CONSIDERATIO IIII.

1 PRoteſtatio generalis de fide non ſufficit ad purgationem errantis pertinaciter:ſic nec conditionalis proteſtatio. Sequitur hoc ex præcedenti.

2 Cuius etiam ratio talis eſt: quia debet errans particulariter & explicite circa ea quæ ſunt fidei, quærere cauta ſollicitudine veritatem fidei, & obedire quæſitæ,ac ſufficienter edoctæ, tam credendo interius, quàm exterius profitendæ. alioquin oſtendit ſe non paratum corrigi.

3 Oſtendit quoq; ſe nõ credere ſacræ ſcripturæ catholicæ,dũ non credit eis,quæ ſufficienter contineri monſtrantur in eadẽ ſcriptura formaliter, vel in conſequentia euidenti, ſeu certa: quoniam ſi non corrigitur per hanc regulam ſcripturæ, nihil reliquum eſt per quod ad viam veritatis reducatur, ſecluſo miraculo.

4 Denique talis proteſtans ſeu conditionaliter reuocans, dũ facit vel dicit oppoſitum ſuæ proteſtationis ac reuocationis, patet ipſum non inde iuſtificari, ſed magis infici: cum ſit ipſe ſibimet contrarius.

5 Rurſus talis alios per huiuſmodi proteſtationes & reuocationes ab errore non reuocat:neque ſcandalum datum tollit: neque captiuat intellectum ſub Deo in obſequium fidei.Stat enim talis proteſtatio cum infidelitate:cum ſcandalo:cum tumore & arrogantia.

6 Propterea ſtatutum inuenitur in ſacris canonibus †, quòd errantes dum correcti recipiebantur,dabant libellum ſuæ confeſſionis abſolute de fide,& abiurationis de errore. †cap. ſaluberrimum. 1. q. 7.

7 Recte quidem ſicut & in foro pœnitentiali non ſufficit ſub conditione facta confeſſio, dum aliquis ſcit vel ſcire debet abſolute quod peccauit. ſecus vbi non habetur certitudo.ſed ſcrupulus aliquis timidus, & vacillans neſciens ſi hoc fecit, vel

cit, vel

cit, vel malo modo fecit. quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens ſenſit, trepidat vel ignorat ſi conſen tit. quo caſu ſufficit conditionalis confeſſio & ſalua veritate
8 doctrinæ Gregorij: Bonarum mentium eſt, inquit, agnoſcere culpam, vbi culpa non eſt. hoc eſt pænitentiã quaſi pro culpa recipere, quaſi reus eſſet.
9 Sed opponitur contra conſiderationem de neſcienter hæretico, qui mentiretur contra conſcientiam ſi reuocaret. Reſponſio plana eſt: quia tenetur conſcĩẽtiam deponere, ex quo ſupponitur quòd pertinax eſt: ſecus vbi quis errat non imputabiliter: Quia pro tunc non tenetur conſcientiam dimittere, ſed bene poſtmodum dum mouetur legitime. Facit pro conſideratione Calixtus ſicut habetur extra de pæniten. & remiſ. c. 1. Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda, nec ſub conditione.

1 *PROTESTATIO generalis, & conditionalis reuocatio quando tueantur errantem.*
2 *Exemplum huius conſiderationis.*
3 *Ignorantia probabilis excuſat errantem.*
4 *Aduerbium veraciter, cur poſitum in hac conſideratione.*

CONSIDERATIO V.

1 PRoteſtatio generalis, & cõditionalis reuocatio veraciter factæ ſufficiunt ad excuſationem, aut purgationẽ, dũ proteſtans & conditionaliter reuocans errant circa ea, quæ non tenentur explicite credere, vel abſolute confiteri.
2 Declaratur hoc in illis qui promptum habent animum ſtatim obediendi veritati cognitæ: vt ſi theologus aliquis, vel nõ theologus erraret circa vnam propoſitionem in Biblia poſitam: Exempli gratia, quòd Samuel vnxit in regem ipſum Saul: vel quòd Dauid fuit Paſtor ouium: non ideo diceretur ſtatim hæreticus, quia forte numquam vidit vel audiuit textũ illius ſcripturæ: ſed poſtquam oſtenditur in textu ſic haberi, continuo credit & aſſentit, & ita proteſtatio & conditiona-

lis reuocatio ſaluant eum , ne pertinax eſſe, vel fuiſſe condemnetur.

3 Præſertim dum de ignorantia ſuá poteſt afferre ſufficiens documentum, alioquin forte iudicaretur apud homines pertinax fuiſſe: apud Deum vero maneret innoxius.

4 Propterea poſitum eſt in conſideratione hoc aduerbium, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, ſed ficte & inaniter proteſtantur diffidentes in ſemetipſis corde, voce, & opere.

1 *PROTESTATIO generalis dicentis, ſufficit mihi fides Eccleſiæ, &c. non ſemper tuetur proteſtantem.*

2 *Quale ſymbolum Chriſtianis non ſufficiat.*

2 *Symbolum Apoſtolorum explicite credendum eſt.*

3 *Communiter publicata apud Chriſtianos ignorare non licet.*

4 *Quibuſdam incumbit multiplici ratione fidem habere explicitam de pluribus rebus.*

5 *Prælatorum partes quales.*

6 *Doctores Theologi non facile præſumuntur quædam ignorare.*

7 *Quidam etiam ex laicis multa de lege diuina ſcire debent, & quare.*

8 *Nemo quæ ſunt officij ſui præſumitur ignorare.*

9 *Ex donis gratuitis quandoq; conſurgit obligatio ad credendum explicite.*

10 *Errant qui putant ſe in fide implicita tutos eſſe, cum explicitam habere debeant.*

11 *Maiores magis explicite credere debent.*

CONSIDERATIO VI.

1 PRoteſtatio generalis de fide, qua dicũt aliqui; ſufficit mihi fides Eccleſiæ: ſufficit quòd ſaluer in fide parentum: ſufficit mihi dicere: Credo in Deum: nõ ſaluat ſemper huiuſmodi proteſtantes, etiã ſi non errant. Deducitur hoc quia nõ ſufficit ſola fides generalis & implicita, ſed explicita requiritur; apud iſtos quidem minus, apud alios amplius. vnde ſymbolum generale apud omnes capaces rationis eſt illud, quòd poſuit Apoſtolus ad Heb. 11. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe, remunerator ſit.

2 Porro apud Chriſtianos, quibus facta eſt apertior reuelatio de credendis non ſufficit hoc ſymbolum, ſed debent explicite credere ſymbolum Apoſtolorum & illud addiſcere protinus vt veniunt ad annos diſcretionis; ſicut ab initio dum baptizabantur adulti, fiebant prius catechumi profitentes explicite fidem ſuã quemadmodum pro paruulis patrini nunc reſpondent.

3 Deinde ſunt multa de fide per vniuerſos pene Chriſtianos promulgata in prædicationibus, in picturis, in mutuis relationibus ſeu collationibus, in obſeruationibus authenticis celebritatum Sanctorum, & ita de reliquis. Hæc autem talia quæ publice fiunt, non eſt licitum (ſicut dicit canon) ignorare. Nõ enim excuſarentur laici ſi non crederent infernum eſſe: ſi non bonos Angelos: ſi nõ malos: ſi non Sanctos & Sanctas: ſi non præterea decem præcepta legis iuxta planum & textualẽ eorum intellectum, vt quòd nõ eſt idololatrandum: quòd nõ periurandum: quòd non occidendum: quòd non furandum: quòd non mœchãdum, & ita de reliquis primis impreſſionibus, legibus, ac inſcriptionibus naturæ, quas nemo capax rationis, maxime poſtquam ſibi traditæ ſunt per doctrinam, permittitur ignorare.

4 Amplius vero ſunt alij, quos vltra ſimplices & commune vulgus hominum neceſſe eſt habere fidem explicitam de pluribus, multiplici & ſpecialiter quadruplici ratione: Primo propter officium paſtorale ſuper alios, vt paſcant eos in fide & doctrina, & ab hæreticorum argutijs ſapienter defendant. Conſtat enim quòd aliqui ſunt in eccleſia ad hoc obligati ex officio: alioquin non eſſet ſufficienter inſtituta.

5 Iſti autem ſunt Prælati iuxta quòd profitentur vtrumq; ſe teſtamentum ſcire, quod & Apoſtolus ſæuius explicuit dum Timotheũ & Titũ chariſſimos diſcipulos inſtrueret, & alios Actuum 20. dicens: Attẽdite vobis, & vniuerſo gregi, in quo poſuit vos Spiritus ſanctus Epõs, regere Eccleſiam Dei, &c.

6 Deinde ſecũdo ſunt doctores in ſacris litteris profeſſores, quos ignorantia nõ poteſt excuſare, quin ſciant explicite plurimas

rimas veritates contentas in Biblia, & alias ex eis deductas: Alioquin doctoris nomen & gradum damnabiliter & inexcuſabiliter vſurparent.

7 Proinde ſunt alij de ſtatu etiam laicali, quos oportet multa ſcire de legibus diuinis præceptorum moralium de articulatim & explicite propter ſuſceptum ab eis officium: vt quia rectores populorum: quia iudices eorum: quia conſiliarij, vel aſſeſſores ſunt eorumdem rectorum & iudicum in cauſis varijs criminalibus atque ciuilibus. quod animaduertens Salomon petiuit a Domino cor docile & intelligens ad faciēdum iuſtitiam, & ad faciendum iudicium. Lib. 3. Reg. c. 3.

8 Eſt itaque regula, quòd nullus ea quæ ſunt officij ſui permittitur ignorare. quæ regula reſpicit, ne dum Prælatos maiores, aut Principes ſuperiores, ſed minores & inferiores in vtroque ſtatu clericali: vt ſunt Curati & Confeſſores in foro pænitentiæ: & in ſtatu laicali, vt Præpoſiti vel Balliui.

9 Poſtremo conſurgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex ſolo gradu hierarchico, ſed ex alijs donis gratuitis, vt ſunt viuacitas ingenij naturalis, vt iudicium ſolers, vt vis gnomica vel Epyeikes, vt particularis eruditio, vt vehemens applicatio ad ſcripturas ſacras canonicas vel ciuiles: hic enim veritatem habet illud Gregorij: Tantum ab vnoquoque dominus exigit, quantum dedit.

10 Quò fit vt perſpicua ſit conſideratio, quæ dicta eſt aduerſus reprobam nōnullorum deſidiam vel taciturnitatem; quæ dum fides confitenda venit explicite ſe in implicita latere tutos putant. aut quæ talentum multiplicis doni naturalis, vel gratuiti, quòd multiplicandum ſuſceperant a domino ſpiritualibus incrementis defodiunt in terram ſuperuacuæ, vel noxiæ curioſitatis temporalis ſibi blandientes, quòd in fide non errant, quippe de ea nihil ſciunt, curant, vel interrogant.

11 Notetur pro conſideratione ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 2. art. 6. explicatio, inquit, fidei ad inferiores homines oportet quòd veniat per maiores. quod probat auctoritate Dionyſij concludens, quòd oportet eos pleniorem habere noti-

tiam de credendis, & magis explicite credere.

1 PROTESTATIO *generalis, ſeu conditionalis reuocatio quos non tueatur vt in hac conſideratione.*
1 *Ignorantia craſſa, affectata, vel ſupina non excuſat.*
2 *Hæretici non habent zelum ſecundum ſcientiam.*

CONSIDERATIO VII.

1 PRoteſtatio generalis, ſeu conditionalis reuocatio, quæ dicitur ab aliquibus pertinaciter errantibus: Si hæc veritas
1 mihi nota eſſet, ſcit Deus, quòd libenter eam corde crederé 2 ad iuſtitiam, & ore confiterer ad ſalutem: non excuſat tales apud Deum, vel homines. Fundatur hoc ſuper illud Euangelij: Ecce venit hora, & nunc eſt, vt omnis qui vos interficit,
Io. 16. arbitretur ſe obſequium præſtare Deo. Sic Apoſtolus prius errans in Chriſtianorum perſecutione, iudicabat de ſeipſo.
Act. 3. Sic ad Iudæos loquens dicit: Et nunc ſcio fratres, quòd hæc per ignorantiam feciſtis. quos tamen non excuſabat de nece Chriſti; dum alibi dicit: Ignorans ignorabitur. Erat quip-
1. Cor. c. 14. pe iuris ignorantia affectata, craſſa vel ſupina.

2 Sic hæretici dum ſe morti tradunt pro defendendis erroribus ſuis, arbitrantur ſe catholicos & mereri: habent quippe zelum prout dat aliquibus teſtimonium Paulus, ſed non ſecũdum ſcientiam: quare non ſecundum ſcientiam? Nimirũ quia ſcientiæ Dei (quæ eſt ſcriptura ſacra) ſuam ſophiſticam ſcientiam ſic præponunt, quòd eidem nolunt eſſe ſubiecti: quamuis aliter ſint ſibimet conſcij, non tamen in hoc iuſtificati: quia mentitur iniquitas ſibi.

1 PROTESTATIO *aliquem quandoque excuſat in foro exteriori, non tamen in interiori.*
2 *Qualia iudicia Dei, & qualia hominum.*
3 *Qualiter probet quis quòd non fuit pertinax.*
5 *Ignorantiam allegans eam probare debet.*

CON-

CONSIDERATIO VIII.

1 PRoteſtatio generalis, ſeu conditionalis reuocatio quandoque ſufficiunt excuſare proteſtantem apud forum exterius, quem non excuſat in interiori foro Deus, & econtra:

2 Conſurgit hæc varietas, quoniam aliter iudicat Deus, aliter homo: Deus inſpicit corda, & ſcit quid intus agatur conformiter ad proteſtationem ſeu reuocationem, aut difformiter ad eam: humanum vero iudicium id ſpectat, quòd foris eſt, & vnde certificari poteſt per ſigna, teſtes, voces, & opera. Quò fit vt vere credens interius & explicite quandoque non poſſit hoc oſtendere contra teſtes & ſigna: aliquando autem fit è contra, vt qui veraciter eſt hæreticus in corde ille humano teſtimonio per allegationem ignorantiæ, vel aliter catholicus cenſeatur & abſoluatur.

3 Qualiter autem debeat aliquis probare quòd non fuit pertinax per allegationem ignorãtiæ vel ſimplicitatis, hoc magis iuribus poſitiuis cautum eſt, quibus inter cetera dicitur, quòd allegans ignorantiam probare debet illam. Tradunt ſimiliter quibus argumentis, teſtibus, & iudicijs poſſunt & debent iudices eccleſiaſtici pertinaciam conuincere præſentem vel præteritam in errante.

1 *ABSOLVTA & particularis reuocatio requiritur ad tuendum particulariter errantem.*

2 *Idem ſi ita non faciat, pertinax cenſetur.*

3 *Nulla communis reuocatio excuſat particulariter errantem.*

4 *Specialiter errans, & non reuocans ſpecialiter, non quærit cauta ſollicitudine veritatem.*

CONSIDERATIO VIIII.

1 PRōteſtatio ſpecialis de fide ſicut & abſoluta reuocatio de errore, requirũtur ad iuſtificationẽ illius, qui particularẽ errorẽ abſolute tenuit in verbis & in factis: quòd ſi legitime monitus facere renuit, ipſe pertinax cenſendus eſt.

Oſten-

2 Oſtenditur prima pars tali ratione: Nulla proteſtatio, ſeu reuocatio, quæ communis eſt omnibus catholicis, ſufficit ad iuſtificationem errantis in fide particulariter & explicite, dum hoc ſcit aut ſcire debet: quoniam non eſt idem iudicium de catholico & errante, ſicut nec innocente atque peccatore reſpectu confeſſionis ſacramentalis: Conſtat autem proteſtationem generalem, cum reuocatione conditionali ab omnibus catholicis, ſine mendacio, ſine diffamatione fieri poſſe: Requiritur igitur pro errantibus ſpecialior reuocatio.

3 Altera pars manifeſta eſt, quia talis non oſtendit ſe quærere cauta ſollicitudine veritatem; ſed forte quadam diſſimulatione palliata, velamine reuocationis huiuſmodi conditionalis, quæ ad veritatem non eſt niſi quædam proteſtatio fidei generalis & non proprie reuocatio. quia conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum eſt ſuperius conſideratione 4. circa finem.

1 *PROTESTATIO particularis de fide non tuetur eum qui fuit hæreticus, licet nunc tueatur.*
2 *Qui legitime admonitus non deſerit errorem, pertinax eſt.*
3 *Qui fuit hæreticus declarari poteſt fuiſſe talis, quamuis emendetur.*
4 *Eccleſiæ miſericordia:*
5 *Qualis excuſatio non proſit ei qui fuit hæreticus.*
6 *Qualiter nouæ declarationes fieri contingant de aliqua hæreſi:*
7 *Declaratio alicuius propoſitionis facta per inferiores, qualiter obliget.*
8 *Semel diffinitum iterum diffiniri non debet.*
8 *Sæpe contingit, aliquid eſſe credendum explicite, quod ſufficiebat prius implicite credere.*

CONSIDERATIO X.

1 PRoteſtatio catholica de fide, cum reuocatione particulari & abſoluta de errore, licet iuſtificet errantem, quòd modo non ſit habendus pertinax aut hæreticus, non abſoluit tamen quando talis extiterit.

2 Præſuppoſita notorietate primæ partis in vtroq; foro Dei & hominis, quia talis corrigitur & obedit veritati, neque tenet plus

net plus errorem, quem deſerit per abſolutā reuocationem; deducitur altera pars: conſtat itaque hoc ſolo priuari Deum facere, ſcilicet præteritum non fuiſſe, vt notat Hieronymus & Salomon. Quiſquis igitur fuerit de præterito ſic adhærens errori ſuo, cuius oppoſitum tenebatur explicita fide tenere aliquo modorū prætacto, quod perſiſtebat in illo errore monitus etiam legitime vel edoctus, ſeu fraternaliter, ſeu doctoraliter, ſeu iudicialiter, per ſcripturam ſacram, per rationem euidentem, aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore, & ex conſequenti nedum hæreticans, ſed hæreticus.

3 Propterea quantumlibet emendetur, nunc poteſt declarari fuiſſe talis, atque hæreticorum pœnis ſubijci, ſub perpetua carcerali cuſtodia, vel aliter, ſublatis ſibi quibuſlibet dignitatis, officij, vel honoris inſignibus.

4 Solet tamen apud Eccleſiam miſericordia ſuperexaltare iudicium, præſertim humilitate reuocantis errorem ſponte, palam, & abſolute proſpecta.

5 Quòd ſi dixerit ꝓteſtans huiuſmodi: Ecce paratus fui ſemper audire Eccleſiam: audire determinationem ſedis Apoſtolicæ, vel ſacri Concilij qualiter accuſor nunc de pertinaciā circa doctrinam aliquam priuſquam fuerit hoc modo declarata, diffinita, & iudicata? quid enim mihi de inferioribus iudicibus, quid de doctoribus, & errorum diffinitoribus, quibus obedire nequaquam aſtringor, vt qui ſubiectus eis non ſum: ſed prælatus, vt ipſi: doctor, vt ipſi? Sic blanditur pertinax arrogantia ſibi, ſic ſe fallit, & alludit, tamquam videlicet nihil explicite credendum ſit, niſi Papa prius, niſi Cardinalis illud ſub præciſa verborum forma ſentētialiter damnauerint.

6 Eſt itaque longe aliter iuxta deductionē illorum, qui probant nullam inueniri poſſe nouam hæreſim: quia quæcunque detur illa prius erat ſcripturæ ſacræ cōtraria, ab ipſaque dānata: ſicut modo dicente Auguſtino, ſi quid noxium eſt, hoc ſcilicet in ſcriptura ſacra damnatur. fatemur nihilominus poſſe fieri declarationem nouam; tam doctrinaliter, quàm iudicialiter de aliqua hæreſi, quod ſcripturæ ſacræ repugnans eſt.

quæ

quæ declaratio & ſi fieri habeat principaliori ac ſuperiori au-ctoritate generaliter obligante per ſedem Apoſtolicam & ſacrum Concilium: ſit nihilominus quotidie legitima declaratio talis per doctores & expoſitores ſacræ ſcripturæ, ac per Prælatos inferiores: quos oportet explicite multa ſcire ad inſtructionem populi ſui.

7 Hæc autem declaratio, & ſi non obliget, vt præciſe talis eſt alienos, obligat tamen vt conuincitur eſſe facta conformiter ad ſacram ſcripturam, quæ eſt antecedens, quo conceſſo, ſi conſequentia negari rationabiliter nequit, cōcedenda eſt cōſequenter explicita concluſio, quæ declaratur & infertur: quoniam ex veris non ſequitur niſi verum. Itaque ſi quis diceret, ꝙ Chriſtus non habuit neruos: aut quòd omnis puer non baptizatus, poteſt licenter occidi: aut quòd pro bono cōmuni licitum eſt falſum dicere. Talis perſeuerans poſt declarationem ſufficientem ſibi factam, non excuſaretur a pertinacia, quantumcunque clamaret, peto iudicium Eccleſiæ, vel ſacri Concilij, huic me ſubmitto, hanc audio.

8 Poteſt equidem tali dici, quod actum eſt ne agas: quod iā diffinitum eſt, diffiniendum non expectes: diffinitū inquā & ſi non in eadē verborū forma, tamē in effectu & in ſententia: Vnde fit vt aliquis vno tempore teneatur aliquid explicite credere ad quod prius fides implicita ſatis erat, ſecundum Thomā 2.2. quæſt. 2. vbi loquitur de credēdis implicite vel explicite.

1 *ERRANS in fide neſcienter non tenetur neceſſario proteſtari.*
2 *Nec incurrit in pœnas hæreticorum.*
3 *Sanctus Auguſtinus multa retractauit.*
4 *Differentia multiplex inter neſcienter & ſcienter errantes, & inter ſcienter & neſcienter hæreticos.*
4 *Ea differentia conſiſtit in crimine: in modo, in pœna.*
5 *Quadruplex modus errandi in fide, & primus declaratur.*
6 *Secundus modus errandi in fide.*
7 *Errantes in his quæ non tenentur explicite credere, bifariam poſſunt ſe habere. & hic continentur tertius & quartus modus errandi in fide.*
8 *Modus errandi diuerſus.*
9 *Qualiter detegatur pertinacia.*

Diuerſi-

10 *Diuerſitas in crimine circa errantes.*
10 *Item diuerſitas in pœna circa eoſdem.*
10 *Conſuetudo theologorum Pariſien. in proteſtando.*

CONSIDERATIO XI.

1 PRoteſtatio ſpecialis de fide, vel abſoluta reuocatio ſpecialis de errore, non debet fieri neceſſario dum quis errat neſcienter in fide.

2 Conſtat itaque quòd nullus mentiri tenetur. hic autem neſcienter errans, ſi ſe diceret errare, mentiretur ſtante tali conſcientia. Talis præterea pœnas hæreticorum, vel infamiam etiam poſteaquam deprehenditur erraſſe; & abſolute reuocat, non incurrit.

3 Patuit hoc in Auguſtino, qui multa prius neſcienter errata poſtmodum abſolute correxit ſub nomine retractationis, vel aliquo tali modo loquendi, qui reuocationem denotabat, vtendo talibus verbis: temere dictum eſt; minus conſiderate dictum eſt; hoc improbo; hoc non approbo; hoc mihi non placet. Noteiur ad hoc idem Auguſtinus ad Vincentium 34. q. vlt. cap. finali. & Gelaſius ibidem q. 2. c. negatur.

4 Elicitur conſequenter ex iſtis differentia multiplex inter ſcienter & neſcienter errantes, & inter ſcienter & neſcienter hæreticos: & hoc quo ad tria quæ ſunt, crimen, modus, & pœna, iuxta quod notetur dictum Auguſtini 24. quæſt. 3. cap. dixit Apoſtolus. vbi ait: Qui ſententiam ſuam quamuis falſam aut peruerſam, nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia ſuæ præſumptionis cœperunt, ſed a ſeductis atque in errore lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem, corrigi parati cùm inuenerint; nequaquam ſunt inter hæreticos reputandi.

5 Vnde colligitur, quòd quadruplex eſt modus errandi circa fidem; Vno modo credendo, quòd fides catholica ſit falſa, aut ſcriptura ſacra; & ſic errans dicitur ſcienter hæreticus, quia non eſt paratus corrigi, cum neget regulam, per quam habet dirigi ſeu reuocari.

6 Poteſt alio modo quis errare credendo generaliter, quòd fides catholica ſit vera, ſed æſtimat aliquam eſſe fidem catholicam, quæ in veritate non eſt catholica; ſicut Ariani recipientes ſcripturam ſacram, ſed ad ſenſum peruerſum; qui ſectam ſuam ſolam putabant eſſe catholicam; hi ſunt neſcienter hæretici. Errant autem præcedentes in vtroque modo contra fidem, quam explicite credere tenentur.

7 Sunt alij circa fidem errantes in his quæ non tenentur pro tunc explicite credere,& hoc dupliciter: Vno modo pertinaciter, quia non parati ſunt corrigi,ſed propter ſuperbiam ſuā, aut aliter proprium defendunt errorem. Altero modo dum parati ſunt corrigi protinus agnita veritate, quia non pertinaci animoſitate defendunt errorem, ſed ex ſola ſimplicitate, vel ignorantia ſunt in errore. Cererum inter hos quatuor modos primi magis peccant, quàm ſecundi: & ſecundi q̃ tertij.

8 Modus errandi ſimiliter diuerſus eſt: quoniam in duobus primis error inuenitur, quem tenentur explicite diſcredere & diffiteri: tertij vero pertinaciter errant in illo,cuius oppoſitum pro tunc non tenentur explicita fide tenere,ſed implicita. ſed quia renuunt corrigi,dicuntur hæretici.

9 Qualiter vero deprehendatur aut cognoſcatur talis pertinacia, declaratur ſummatim in alijs duodecim conſiderationibus,quæ ad hanc vnam reducuntur hic ab Auguſtino poſitam, quòd tales non quærunt cauta ſollicitudine veritatem: ſed eius declarationi reſiſtunt omiſſiue vel commiſſiue varijs modis per ſe vel alios,verbis aut factis,iudicialiter,aut extraiudicialiter, terroribus, aut muneribus, minis, aut blanditijs, propter deprauationem affectus,cauſa alicuius commodi tēporalis aſſequendi,vel incommodi deuitandi, circa diuitias, delitias, & honores.

10 Habemus in his tripliciter errantibus diuerſitatem in crimine & in modo. pœna ſimiliter diuerſa eſt quo ad aliqua. Nihilominus tertij punientur ſicut duo primi, ſi iudicialiter euocati ſe corrigere, ſi errorem abſolute reuocare, ſi veritatem oppoſitam profiteri noluerint: quia relinquuntur curiæ

ſæcula-

ſecularis: aut ſi ſe correxerit, pœnitētiæ ſalutari. At vero quarti, quia non iungunt errori ſuo pertinaciam nunc vel antea, quamuis ſint corripiendi per reprobationem erroris, ipſi tamen nequaquam ſunt pœnis hæreticorum plectendi, nec infamia notandi: ſiicut apud ſcholaſticos theologos in præclara vniuerſitate Pariſien. frequenter obſeruatur; quos proteſtatio generalis & cōditionalis reuocatio iuuit ad hoc ne de pertinacia notarentur, iuncta humilitate, qua protinus reuocāt errorē ne dū conditionaliter, ſed abſolute; quæ reuocatio ſufficit magiſtris ad purgationem, nec ab actibus ſtudij legitimis exercendis vel conſequendis reuocantes ob inde repellūtur.

1 *Protestatio generalis non liberat interdum proteſtantem à ſuſpicione hæreſis.*
2 *Leuis hæreſis ſuſpicio vnde naſcatur, & quis dicatur leuiter ſuſpectus.*
3 *Vehemens ſuſpicio hæreſis vnde proueniat, & quis ſit dicendus vehementer ſuſpectus.*
4 *Suſpicio violenta vnde naſcatur, & quis dicatur violenter ſuſpectus.*
4 *Poſſibile eſt violenter ſuſpectum, in corde fidem catholicam retinere.*
5 *Violenter ſuſpectus qualiter ſe poſſit excuſare.*
6 *In ſuſpicionibus aſſumendis multæ circumſtantiæ ſunt conſiderandæ, & quæ illæ ſint.*

CONSIDERATIO XII.

1 PRoteſtatio generalis aut cōditionalis reuocatio nō obſtat quin ſic proteſtans aut reuocans dici poſſit ſuſpectus de hæreſi quandoque leuiter, quandoque vehementer, aliquando violenter.

Patebit hæc conſideratio per præcedentes, ſi docuerimus quis eſt dicendus de hæreſi, vel leuiter, vel vehementer, vel violenter ſuſpectus. Et hoc aliàs latiori ſermone declarauimus, nunc ſummatim repetatur.

2 Itaque ſuſpicio leuis prouenit ex ſignis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur coniectura, qua cōcludi poteſt non quidē frequēter, ſed raro ſeu contin-

genter vt in paucioribus,quòd talia agens vel dicens eſt hæreticus. Itaque conſequentia leuis eſt & topica, ſicut argueremus:Petrus non venit ad eccleſiam in ſolemnitate natiuitatis beatæ Mariæ Virginis:ergo non bene ſentit de ea. vel ſic:Petrus aſſumit nomen Dei frequenter in vanum,deierans & negans eum:ergo non bene credit de eo.

3 Porrò vehemens ſuſpicio prouenit ex ſignis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur argumētum concludens frequenter & vt in pluribus,quòd talia agēs vel dicens eſt hæreticus:vt ſi quis neget explicite, palam, & publice ea quæ debet ex officio ſcire pluſquam alij,quamuis poſſit in rei veritate negatio talis ex ignorātia prouenire, vel animi leuitate,non ex hæretica prauitate.

4 Dicimus demum ſuſpicionem eſſe violentam, quæ ſumitur ex ſignis exterioribus operum vel verborum,ex quibus cognitis concludi ſolet efficaciter,& vt ſemper,quòd talia agens vel dicens eſt hæreticus:quemadmodū ſi quis prædicet publice quòd Chriſtus non fuit verus Deus; quòd Deus nō eſt diligendus ſuper omnia;quòd licitum eſt paſſim homines occidere ſicut beſtias,quòd iuramenta non ſunt tenenda:aut ſi patenter adoret ſepulchrum Machometi vel ſi deferat habitum Iudæis appropriatum, non quidem ioco faciens hoc, ſed ſerio. Conſtat nempe quòd poſſibile eſt talia facientem vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicam; Sicut de Salomone idololatrante,& de Marcellino idolis ſacrificante dicunt multi quòd neuter eorū fuit hæreticus in mente. Nihilominus eccleſia de exterioribus iudicans,non de occultis,arguet in talibus violentam præſumptionem, & ſecundum eam feret iudicium, exemplo Salomonis de meretricibus 3. Regum 3.

5 Et hoc niſi talis violenter ſuſpectus ſe legitime purgauerit allegando vel ignorantiam, vel timorem, vel fictionem, vel aliquid huiuſmodi paratum corrigi ſe demonſtrans.

6 Quo circa patet valere plurimum circa ſuſpiciones huiuſmodi aſſumendas pro argumentis, conſiderare conſuetudines pa-

nes patriarum, locorum, temporum, perſonarum modos, & indicia. Euenit quippe quòd verbum vnum dabit ſuſpicionē hæreſis in vno loco, vel in vna perſona, quod in alio loco vel perſona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus & deſpicientibus Deum quotidianis verbis in certis partibus, quod in alijs partibus multis horridum iudicaretur, & hæreſi proximum.

Has interim conſiderationes duodecim poſuiſſe velut in tranſcurſu ſuffecerit 29. menſis Octobris anni 1415. in ciuitate Conſtantien. vbi ſacrum agebatur generale Concilium. præſtante eo, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

IN TRACTATUM SEQUENTEM de ſignis, quibus ſolet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci

BREVIS ANNOTATIO.

De pertinacia, & hæreticis pertinacibus, ſeu impœnitentibus copioſè agit Eymericus in directorio inquiſi. par. 2. quæſt. 40. Repertorium inquiſit. verbo, pertinax. Alfonſus Caſtrus lib. 1. c. 9. de iuſta hæreticorum punitione. Iulius Clarus §. hæreſis. verſi. & nota. Albertinus: tract. de agnoſc. aſſer. quæſt. 3. Simancas. de catho. inſtit. tit. 48. de pertinacibus, Bernardus Comenſis in Lucerna inquiſito. verbo, pertinax. & alij quos retuli apud Eymericum in Direct. inquiſit. parte 2. ſuper quæſt. 40.

Iam quot & quibus modis (quod eſt huius tractatus proprium) aliquis de hæreſi accuſatus, de pertinacia conuinci poſſit, copioſè docet Arnaldus Albertinus in prædicato tract. de agnoſcen. aſſer. q. 30. cum omnino videtoi

Sequun-

Equuntur duodecim conſiderationes ſecundum totidem ſigna, quibus ſolet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis: præmittendo qualis ſit pertinaciæ diffinitio vel ratio.

1 *PERTINACIA quid ſit, & in quo conſiſtat.*
2 *Pertinax quis dicatur.*
3 *Multiplex pertinaciæ ſignum.*

CONSIDERATIO I.

1 Pertinaciæ propria ratio, quæ errantem in fide, ſeu hæreticantem efficit hæreticum, cōſiſtit in deprauatione voluntatis per ſuperbiam, aut aliud officium, dū non vult errans cauta ſollicitudine quærere veritatem: aut dum perſpectæ monſtatæque renuit aſſentire, vel errorem dimittere.

2 Dicitur enim pertinax ſecundū Iſidorū, quaſi imprudēter tenax, qui perſiſtit in illo ſcilicet quod deberet dimittere.

3 Ceterum pertinaciæ ſignum exterius multiplex inuenitur: Secundo, cum quis ſuſtinet excommunicationem vltro, nec poteſt ſe ſufficienter excuſare. Et hoc ſumitur ex iuris præſumptione.

Tertio alterū, citatus pro leui ſuper fide etiam ſuſpicione iudicialiter renuit comparere, vel reſpondere, & amplius ſi ſit præſumptio vehemens, aut violenta: & hoc ſimiliter oritur ex iuris fictione.

Quarto, alterum eſt pertinaciæ ſignum, dum quis aſſerit & defendit errorem, cuius oppoſitam veritatem tenetur explicita fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica obſeruatione, vel ex communi doctrina Eccleſiæ, vel ex officio ſeu ſtatu ſuo, vel ex informatione ſufficienti, vel ex naturali iudicio rationis,

tionis,quemadmodum quilibet capax rationis tenetur explicite credere ne dum articulos fidei ſi ſit Chriſtianus, ſed etiã principia legis naturalis, quæ ſunt de primis impreſſionibus, & inſcriptionibus indelebilibus, vt ſunt præcepta Decalogi, recepta ſecundum planum & vſitatum intellectum apud omnes vtentes ratione non deprauata in quacumque lege.

Quinto, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis veritatem fidei nedum non quærit cauta ſollicitudine, ſed declarationem eius impedit, ne veniat ad lucem, maxime ſi concilium fidei ſpeciale vel generale propter hoc in ſe vel in ſuis impedit directe vel indirecte moleſtat atque perſequatur.

Sexto, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis veritatẽ Eccleſiæ docentes ſeu determinantes odire ſe monſtrat, & perſequi verbis, atq; factis, etiam ſi dicat, ſeu proteſtetur ſe velle tenere quod Eccleſia tenet, vel determinabit & quod paratus eſt ſtare iuri, quia ſi facta contradicant, hoc eſt, æquitas ſimulata, quæ duplex eſt iniquitas, ſolent etiam quantũlibet hæretici taliter proteſtari ſe catholicos eſſe, quod eos ab hæreſi non excuſat, &c.

Septimo, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis negat veritatem, quam prius docuit, vel confeſſus eſt, nec eſt probabile quòd ſit etiam oblitus, quoniam ſecundum iura primo dicto credi debet.

Octauo, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis petit declarationem veritatis à peritis doctoribus ſeu iudicibus, quæ dũ facta eſt, nihilominus repudiat, nulla penitus aſſignata rõne.

Nono, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis potens commouet ſeditiones, ſuſcitat bella in populis & regnis, ideo quia facta eſt alicuius veritatis catholicæ declaratio, vel erroris reprobatio, &c.

Decimo, alterum pertinaciæ ſignũ, dum quis iurat ſe malle mori quàm contra honorem ſuum quicquam permittere fieri, vel errorem aliquem reuocare; ponit enim obicem primæ atque veritati.

Vndecimo, alterum pertinaciæ ſignũ, dum quis fouet errantem

rantem & defendit iudicialiter vel extraiudicialiter ſciens nihilominus aut ſcire debens hunc errare.

Duodecimo, alterū pertinaciæ ſignum, dum quis non reſiſtit erroribus dum poteſt & debet: debet inquam vel ex officio, ſicut iudex, vel ex fraternali charitate, ſicut vniuerſi: quoniam agentes & conſentientes, ſecundum Apoſtolum, pari pœna puniuntur. conſentiunt autem qui alios dum poſſunt, (vt dicit canon †) ab errore non reuocant. Denique iſta latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, ſecundum quæ ſigna poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim conſiderationes ſecundum totidem ſigna quibus ſolet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis præmittendo qualis ſit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. error. 83. diſtin.

REPER-

REPERTORIVM HVIVS OPERIS.

ABIVRARE quis teneatur. in verbo, abiuratio. §. 1. pag. 1

Et in verbo, practica circa prin. pag. 88. & in verbo, redire. §. 1. 105

Ad abiurationem faciendam poteſt quis compelli. eod. verbo, §. 3. 1

Abiuratio qualiter fieri debeat. eod. verbo. §. 1. 1

Abiurationem hanc poteſt recipere inquiſitor ſine diœceſano ibidem. §. 4. 1

Abſens contumaciter habetur pro præſente in præiudicium ſui. in verbo, contumax. §. 3. 28

Contra abſentem quomodo poteſt procedi. in verbo, procedere. §. 7. 97

Sententia lata contra abſentem quomodo tenet. ibidem. §. 8. 98

Abſentem legitima cauſa dicitur infirmitas. ibidem. §. 9. 98

Abſentem conuincendi datur ſingulariſſimus modus. ibidem. §. 10. 98

Abſente principali poteſt puniri fideiuſſor pœna pecuniaria. ibidem. §. 11. 98

Abſoluere poteſt inquiſitor ſuos cruceſignatos a multis. in verbo, abſoluere. §. 1. 2

Abſoluere quomodo poteſt per ſe inquiſitor hæreticos redire volentes. ibidem §. 2. 2

Excommunicati vel interdicti ab inquiſitore, non poſſunt abſolui ab alio ſine mandato ſummi Pontificis, præterquam in mortis articulo. in verbo excommunicati. §. 1. 37

Abuti ſacramentis ſapit hæreſim, & inquiſitor poteſt punire tales. in verbo, ſacramentis abuti. §. 1. 112

Aduocare poſſunt inquiſitores quoſlibet peritos, & eis iniungere, vt eis aſſiſtant in ſententijs ferendis. in verbo, aduocatis. §. 2. pag. 3. & in verbo inquiſitor. §. 21. 66

Et eſt in arbitrio inquiſitorum aduocare quos volunt. ibidem in verbo, aduocatis.§.2. 3
De quibus peritis intelligatur, habetur ibid.§.2. 3
Anima rationalis eſt immortalis. in verbo, hæreticus.§.14. 46
Quid debeat facere qui ſic aduocatus eſt ab inquiſitore. ibidem.§.4. 3
An teneatur inquiſitor ſequi conſilium eorum, qui ſunt vocati. ibidem.§.4. 3
Aduocati non admittuntur in cauſis vbi proceditur ſimpliciter & de plano, in verbo, aduocati.§.1. 3
Aduocatis prohibetur ne præſtent fauorem hæreticis. ibid.§.1. 3
Alienatio bonorum facta per hæreticos non tenet, imo inquiſitores vendicant ſibi bona ſic alienata. in verbo, bona.§.4. 14
Appellationis beneficium eſt expreſſe interdictum hæreticis, & fautoribus, ac defenſoribus eorum. in verbo, appellatio.§.1. 4
A qua ſententia non poſſunt appellare hæretici, & eorum fautores. habetur ibidem.§.2.pag.4. & in verbo, confeſſio.§.fi. 26
Appellationis remotio operatur hoc, quòd iudex a quo non tenetur appellationi deferre. ibidem.§.3. 4
Operatur etiam alios effectus. ibidem.§.4. 4
Appellationis remotio non impedit appellationem quando quis manifeſte grauatur. ibidem.§.5. 5
Appellans a ſuſpecto iudice, niſi prius proponat recuſationem, non impedit quin iudex procedere poſſit. ibidem nota.1. 5
Appellans cogitur recedere ab appellatione, iudice reuocante grauamen. ibidem not.3. 5
Iudex qui vult reuocare grauamen ſine præiudicio ſuo quid facere debet. notabili 3. 5
Vt appellatio ſit valida requiruntur decem. ibidem. not.4. 5
Iudex a quo appellatur poteſt præfigere terminũ appellanti ad proſequendam appellationem. ibidem. not.5. 6
Sed etiam ſi iudex non detulit appellationi, poteſt tamen præfigere terminum appellanti, & ſub pœna excommunicationis. ibid. not.6. 6
Et præfingendo terminum ad proſequendam appellationem non dicitur deferre appellationi. ibidem. not.7. 6
Et elapſo dicto termino, ſi appellans non fuerit proſequutus appellationem, iudex procedere poterit. ibidem. not.8. 6
Iudex a quo appellatum eſt, poteſt quidem præfigere terminum ad proſequendam appellationem, non tamen poteſt præfigere terminum ad finiendum. ibidem not.9. 6
Poteſt præfigi terminus non ſolum ad ſe præſentandum iudici ad quem, ſed etiam ad faciendum fidem de ſua præſentatione. ibidem. not.10. 7
Appellationi non dicitur deferre, qui aſſignat terminum appellanti ad reci-

piendum

piendum reſponſionem vel apoſtolos. ibidem notabili 11. 7
Contra appellantem notantur quattuor caſus, & tres contra iudicem. ibidem. notabili.12 7
Appellationi friuolæ non debet iudex deferre.ibid.not.13. 7
Appellatio quot modis dicatur friuola.ibidem notabili 14. 8
Appellationi non deferat iudex niſi euidenter patet ad ipſam tenere, ibidem notab.15. 8
Quid facere debeat iudex ſi dubitat in cauſa appellationis ſit probabilis, vel non.ibidem.notab.16. 8
Quæ dicatur cauſa probabilis.ibidem.not.17. 8
Exponens cauſam probabilem debet ſe offerre eam probaturum. ibidem. notabili 18. 8
Nec ſufficit ſola oblatio ad iuſtificandum appellationem.ibidem.not. 19. 8
Appellatio interpoſita, expreſſa vna cauſa cum proteſtatione de exprimendis alijs, non poteſt poſtea per alias iuſtificare. ibidem. not. 20. 9
Appellans non comparens in termino aſſignato à iudice, ad recipiendum reſponſionem ſuam, dicitur renuntiaſſe appellationi.ibidem not. 23. 9
Appellans non tenetur comparere coram iudice qui in termino aſſignato non dat apoſtolos ſed dat alium terminum.ibidem in eodem notab. 9
Iudex requiſitus congruis loco & tempore tenetur dare apoſtolos, alioquin ſi procedat, proceſſus erit inualidus.ibidem notabili 24. 10
Quando dicatur locus congruus, & tempus congruum.ibidem notabili.25. 10
Quid facere debeat iudex quando quis cauilloſe appellat vt impediat proceſſum iudicis, habetur ibidem not.27. 10
Si apoſtoli dantur refutatorij, & ab hac reiectione non appellatur, habebitur tamquam temere appellans.ibid.notab.28. 11
Appellatio quando dicatur fruſtratoria.not.29. 11
Si non dantur apoſtoli eſt appellatio fruſtratoria ratione materiæ, & ſi iudex procedat in cauſa, proceſſus erit inualidus.in eod.not. 11
Appellatio debet fieri in ſcriptis, non tamen eſt opus quòd legatur coram iudice, ſed ſufficit eam præſentari.ibidem not.30. 11
Apoſtaſia perfidiæ quid ſit.in verbo, apoſtata. §.2. 12
Apoſtata perfidiæ vere eſt hæreticus, & punitur vt hæreticus. eodem verbo. §.1. & §.3. 12
Apoſtoli petendi ab appellante quid ſint, & quot ſint eorum ſpecies. in verbo, appellatio.not.21. 9
Apoſtoli prædicti qualiter ſint petendi & quando in eod.verbo.not.22. 9
Apoſtoli debent dari aperti & expenſis appellantis.ibidem not.26. 10
Arbitros iuris in cauſa ſuſpicionis poteſt cogere iudex ad ſuſcipiendum arbitrium.in verbo, arbiter.§.1. 12
Quibus iudex poteſt præfigere terminum competentem ad determinandam

causam ſuſpicionis.ibidem.§.1. 12.13
Arreſtare quid ſit.verbo inquiſitores.§.13. 64
Arreſtare poſſunt inquiſitores ſine diœceſano. Ibid. in eodem.§. & in verbo.
capere. 16.
Bona hæreticorum ipſo iure ſunt conſiſcata.in verbo.bona.§.primo. 13.
Et ſunt confiſcata a die commiſſi criminis. Ibid.in eodem §. 13.
Et poſſunt declarari eſſe confiſcata etiam poſt mortem hæreticorum vſque ad
quadraginta annos.in eodem.§. 15
Bona clericorum hæreticorum quibus debeantur.Ibid.§.2. 15
Poteſt quis declarari hæreticus etiam poſt mortem ad finem confiſcandi eius
bona.ibid.§.3. 14
Bona hæreticorum vendita vel alienata poſſunt vẽdicari per inquiſitores nul-
lo dato pretio.ibid.§.4. 14
De bonis hæreticorum nil debent habere ordinarij, ſeu diœceſani: & inquiſi-
tores non tenentur eis reddere rationem de eis.ibid.§.5. 14
Bona hæreticorum qualiter debeant diuidi.ibid.§.6.& 8. 14.& 15
Bona hæreticorum intelliguntur confiſcata non ſolum illa quæ ſunt in territo-
rio vbi fit condemnatio, ſed etiã illa quæ ſunt in alio territorio. ibid.§.7.15
Cuius autem eſſe debeant bona ſita in alio territorio, habetur ibidem in eo-
dem.§. 15
Bona mobilia reperta in alio territorio debẽtur fiſco loci vbi facta eſt condem
natio contra reum. in eodem §.in fi. 16
Capere & tuta cuſtodiæ mancipare poſſunt inquiſitores ſine diœceſanis.in ver
bo.capere.§.1. 16
Capi poteſt ille de cuius fuga timetur, abſque eo quòd citetur.ibid.§.3. 16
Carceres proprios poſſunt habere inquiſitores.in verbo, carceres.§.1. 17
Qui ſint carceres qui debent eſſe communes diœceſanis & inquiſitoribus.ibid.
§.ſecundo. 17
Carcerandus eſt ille pro quo venit pœna corporalis imponenda.in verbo.cape
re.§.2.pag.17.& in verbo.fideiuſſor.§.4. 43
Cautela prima quod tu iudex facias tibi dari licentiam a reo procedendi vſ-
que ad ſententiam incluſiue.in verbo.cautus.§.1. 17
Cautela alia, quòd, dato termino defenſionis, ſi quis vult renũtiare, facias ſcri-
bi in actis quod renuntiat termino, & non defenſioni.ibid.§.2. 18
Cautela alia qualiter iudex procedere poteſt ad condemnationem & execu-
tionem non obſtante ꝙ reus petat terminum ad defendendum.ibid §.3. 18
Alia quod nunquam recipias reſponſionem illius qui dicit, nego me culpabi-
lem & ſimilia.ibid.§.4. 18
Alia quòd tu iudex non recipias aliquam reſponſionem in maleficijs, vbi reus
iuret de dicendo veritatem.ibid.§. 5. 18
Alia ꝙ ad excludendas exceptiones dilatorias, ſi pars interrogata an velit ibi
experiri,

experiri,& reſpõdeat ꝙ ſic,nõ poterit amplius recuſare iudicẽ.ibid.§.6. 19
Citatio eſt neceſſaria ad ſententiam audiendam.in verbo citatus.§.4. 20
Citatio facta ad domum tenet.ibid.§.5. 20
Citatio continens in ſe notoriam iniuſtitiam,non artat citatum.ibid.§.6. 20
Citatio facta per edictum tenet.ibid.§.7. 20
Citatus vt compareat perſonaliter, tenetur comparere per ſe & non per procuratorem.ibid.§ 1. 19
Citatus pro crimine hæreſis ab ordinario & inquiſitore ſimul,debet primo obedire inquiſitori.ibid.§.2. 19
Imo citatus primo ab ordinario & poſtea ab inquiſitore,debet deſerto iudicio ordinarij venire ad inquiſitorem.ibid.§.3. 19
Citatus vt compareat certa die & non determinata hora, debet comparere tali hora qua iudex poſſit incipere & finire actum incumbentem.ibid.§.8. 20
Committens crimen hæreſis in vna diœceſi & poſtea ſe transferens ad aliã,poteſt citari per inquiſitorẽ illius diœceſis in qua cõmiſſit crimen. ibid.§.9. 20
Si quis citatur ad ſententiam,non valet ſi dicatur,ad audiendam voluntatem iudicis.ibid.§.16. 15
Si in citatione ponantur iſta verba, niſi veneris procedetur ad ſententiam,habent ea verba vim peremptorij.ibid.§.eodem. 20
Requiſitio iudicis facta in præſentia partis ipſo iudice ſedente pro tribunali,habet vim peremtorij.in verbo,monitio. 79
Ibidem ſi nuntius aliquem citat in præſentia iudicis.eodem verbo. 79
Nuntio citanti an ſit credendum.in verbo citatus.§.12. 21
Clerici quomodo priuãtur beneficijs quæ ſunt adepti ad preces hæreticorum.in verbo clerici.§.1. 21
Clerici non exhibeant hæreticis ſeu eorum fautoribus eccleſiaſtica ſacramenta.ibid.§.2. 21
Clerici ſcienter tradentes hæreticos eccleſiaſticæ ſepulturæ ſunt excommunicati, & tenentur eos proprijs manibus extumulare, & locus ille perpetua careat ſepultura.§.eodem. 21
Clerici inſtruentes hæreticos de dicenda falſitate,vel celanda veritate,poßunt caſtigari.ibid.§.3. 22
Clerici delinquẽtes in crimine hæreſis grauius ſunt puniendi quàm ſæculares.ibid.§.4. 22
Clerici poſſunt torqueri pro crimine hæreſis. in eodem.§. & in verbo tortura.§.trigeſimoprimo. 130
Clericis habentibus officium tabellionatus præcipitur quatenus teneantur ad conſcribendum ea quæ pertinent ad officium inquiſitionis cum fuerint requiſiti per inquiſitores.in verbo præcipitur. §.1. 90
Committere poſſunt inquiſitores vices ſuas. in verbo Inquiſitor.§. 2.pag.70.in verbo committere.§.1. 23

Commit-

Committere non poteſt vices ſuas delegatus epiſcopi, vel capituli ſede vacante, alteri ab inquiſitore. in verbo, vicarius generalis. §. 3. 138
Committere poſſunt inquiſitores vicarijs ſuis, quòd poſſint prædicare crucem, excommunicare, abſoluere, diſpenſare cum irregularibus, & pænitentias iniungere. in verbo, committere. §. 2. 23
Committere ſibi inuicem poſſunt vices ſuas ordinarius & inquiſitor. in verbo, tortura. §. 9. 126
Comiſſarij inquiſitorum ſunt vicarij eorum. in verbo, committere. §. 1. 23
Non eſt neceſſe, quòd vicarij inquiſitorum annum quadrageſimum attigerint. ibidem in eodem §. 23
Communicare proceſſum an teneatur inquiſitor ordinario. in verbo, tortura. §. 5. 126
Confeſſio non curat ineptitudinem iudicij. in verbo, confeſſio. §. 1. pag. 24. præcipue ſi poſt ſit factus proceſſus. ibid. §. 4. 25
Confeſſio talis non poteſt reuocari, præcipue ſi eſt facta deliberato animo. ibid. §. 3. 24
Confeſſio perſeuerata non poteſt reuocari in criminalibus. ibidem. §. 5. 25
Quæ ſit confeſſio recipiens excuſationes ex poſt facto & quæ non. ibidem. §. 6. pag. 25
Confeſſio eſt tantæ potentiæ, quòd facta etiam coram iudice incompetenti tenetur confitens illam confirmare. ibidem. §. 7. 25
Confitenti de ſe creditur etiam contra ſocios in crimine hæreſis. ibidem. §. 8. in fine. 26
Confitenti de ſe creditur etiam ad conuincendum, præcipue ſi adſint aliæ præſumptiones. In eodem. § in prin. 25
Confitenti crimen ſuum coram ſuo iudice, poteſt imponi quantumcumque grauior pœna etiam ſi ſit confeſſus ſine directo proceſſu. ibidem. §. 9. 26
Confeſſio non læditur ex omiſſione ordinis iudiciarij. in eodem §. in fi. 26
Confeſsio facta in tormentis debet iterari ad bancum. ibidem §. 10. 26
Eſt in arbitrio iudicis vt faciat eum ratificare eo tempore, quo veriſimiliter ceſſauerit metus tormentorum. in eodem §. 26
Confeſſus ſine tormentis & non præcedentibus indicijs, habetur pro confeſſo. ibidem. §. 11. 26
Et hoc præcipue ſi in ea perſeuerat. in eodem §. 26
Confeſſus ſi appellat non auditur. ibidem. §. 12. 26
Complices admittuntur ad teſtificandum in crimine hæreſis. in verbo, teſtes. §. 17. 123
Conſentiens hæretico punitur vt hæreticus. in verbo, conſentiens. Et ibi multiplex conſenſus declaratur. 27
Conſentire poteſt ordinarius, quòd inquiſitor ſolus procedat. in verbo, tortura. §. 8. 126

Conſu-

Conſulibus & rectoribus ciuitatum et locorum præcipitur quatenus obediant inquiſitoribus circa captionem & cuſtodiam hæreticorum. in verbo, præci, i. tur. §. 3. 91
Coniectura orta ex probabilibus facit indicium. in verbo, indicium. §. 4. 53
Coniectura quando contingit frequenter adeſſe veritatem, tunc eſt graue indicium. ibidem. §. 5. & §. fi. 54
Ex coniecturis proceditur in his quæ in ſecreto fieri conſueuerunt. in verbo, tortura. §. 14. pag. 127. & in verbo, ſecta quadam §. 14. in prin. 112
Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel ſe abſentat a iudicio. in verbo, contumax. §. 1. 27
Contumax habetur pro confeſſo ſi perdurat in contumacia. in eod. §. 27
Contumax abſens habetur pro præſente in præiudicium ſui. ibidem. §. 3. 28
Contumax quomodo habetur pro cõuicto, & poteſt ferri contra eum ſententia diffinitiua. ibidem. §. 4. 28
In contumacia quomodo præſumitur pertinacia contumacis. ibidem. §. 5. 28
Conuincitur aliquis in crimine quattuor modis. in verbo, conuincitur. §. 1. 28
Conuincitur etiam ſi pro contumacia in cauſa hæreſis incurrit excommunicationem, & eam ſuſtinuit per annum. ibidem. §. 2. & 3. 28. & 29
Copiam indiciorum quomodo non tenetur tradere inquiſitor ei, contra quem procedit in verbo, tradere. 136
Crucesignati in ſubſidium fidei tenentur deferre ſignum crucis patenter. in verbo crucesignati. §. 1. 29
Crucesignati tẽpore generalis interdicti poſſunt de licentia inquiſitoris intereſſe diuinis, & eccleſiaſtica recipere ſacramenta. ibidem. §. 2. 30
Cum crucesignatis, ſi ſunt clerici poteſt inquiſitor diſpenſare ſuper irregularitate. in eodem §. 30
Crucesignati recuſantes dare pecuniam inquiſitori indigenti & petenti pro officio inquiſitionis, ſunt excommunicati ipſo facto. ibidem §. 3. 30
Cuſtodes carcerum inquiſitoris debent iurare coram Epiſcopo & inquiſitore, quòd fideliter ſuum officium exercebunt & ſeruabunt ea quæ ponuntur in clementina prima. de hæreticis. in verbo cuſtos carcerum. pag. 30. & in verbo, officiales. 84
Defenſio iuſta & æqua reſeruatur cuilibet contra quem agitur in crimine hæreſis. in verbo, defenſio. §. 1. 32
Defenſio legitima eſt de iure naturali, & ideo nulli eſt auferenda. ibidem. §. 2. pag. 32
Defenſio fruſtratoria magis impediens proceſſum quàm reſpiciens veritatem, non eſt de iure naturali, ideo eſt repellenda. in eod. §. 32
Defenſor hæreticorum quis dicatur. in verbo defenſor. §. 1. 32
Defendens aliquem iuſte in iudicio, putans eum inculpabilem, non ligatur aliqua culpa. ibidem. §. 2. 33

Defen-

Defenſor dicitur etiam ille qui receptat & celat hæreticos. Ibidem.§.3. 33

Defenſores hæreticorum ipſo facto ſunt excommunicati. Ibidem.§.5. 33

Dæmones inuocare quãdo ſit hæreticũ vel non. eodẽ verbo.§.1.& 2.. 32.& 33

Diuinatio quãdo ſapiat hæreſim manifeſte. Eodẽ verbo.§.1. & 2. 33.& 34

Domini temporales tenentur obedire inquiſitoribus circa captionẽ & cuſtodiã hæreticorum. In verbo, præcipitur.§.3. 91

Et etiam tenentur facere duci hæreticos in carcerem inquiſitorum vel ad locũ vbi voluerint inquiſitores. In eodem.§. 91

Et ſunt excommunicati ipſo facto ſi proceſſum ſeu ſententiam inquiſitorum di recte vel indirecte impediuerint. Ibidem.§.5. 91

Dubius in fide quomodo eſt hæreticus. In verbo. dubius. 34

Errans per ſimplicitatẽ in aliquo articulo fidei vel in aliquo ſacramento eccleſiæ non debet vt hæreticus puniri. Eodem verbo. 34

Exceptio quando & quomodo ſit admittẽda. In verbo, exceptio.§.1 in prin. 36

Exceptio poteſt recuſari quando præſumitur quòd. malitioſe excipiatur. in eodem.§. 36

Contra malitioſe excipientem, & improbe dilationes petẽtem datur optimum remedium. Ibidem.§.2. 36

Iudex non dicitur grauare partem ex hoc ſolo quòd non admiſit exceptionem probabilem. Ibidem.§.3. 37

Excommunicare, ſuſpendere, & interdicere poſſunt inquiſitores. In verbo inquiſitor.§.17. 65

Excommunicati & interdicti ab inquiſitore non poſſunt abſolui ab ordinario neque ab alio ſine mandato ſummi pontificis præterquam in mortis articulo. In verbo. excommunicati.§.1. 37

Excommunicatio ſi profertur propter contumaciam non eſt neceſſe illum citari ad audiendum ſententiam. In verbo, excommunicati.§.2. 37

Excommunicatus iterum poteſt excommunicari. In verbo, excõicatio.§.3. 37

Examinationi teſtium in cauſa hæreſis debent præſentes eſſe duæ religioſæ & diſcretæ perſonæ. In verbo, teſtes.§.7. 121

In examinatione teſtium iudex debet eſſe ſolicitus vt interroget de cauſa ſcientiæ, & de inimicitia teſtium. Ibidem.§.2. 120

Examinari debet teſtis an deponat de credulitate. Ibidem.§.8. 121

Examinari debet teſtis an cognoſcat perſonam contra quam deponit, & etiam de alijs circunſtantijs. Ibidem.§.9. 121

Debent etiam examinari de cauſis ſcientiæ. Ibidem.§.10. 122

Quæ ſit autem ſufficiens cauſa ſcientiæ. Ibidem.§.11. 122

Executio contra damnatos de hæreſi eſt facienda pro parte per officiales & rectores ſeculares, alioquin ſunt excommunicati. In verbo, executio.§.1. 38

Talis executio non eſt differenda etiam ſi appellatur. Ibidem.§.2. & 3. 38

Ad talem executionem faciendam poteſt iudex ſecularis compelli ab inquiſitore,

tore, licet non exhibeatur ſibi proceſſus. Ibidem.§.6. & 7. 39
Fama quid ſit quo ad iuris effectum, & quomodo differt a rumore. In verbo fama.§.1. 40
Fama in criminalibus quid operatur. Ibidem.§.2. 40
Fama in criminalibus multum ponderatur. Ibidem.§.4. 41
Ex fama quomodo poteſt quis condemnari vel poni ad torturam. Ibidem. §.3. 5.& 6. 41
Fautor eſt qui impedit ne veritas inueniatur. In verbo. fautor.§.4. 41
Fautor hæreticorum quis dicatur. In verbo fautor.§.1.2.3.& 4. 41. & 42
Fautorum pœna quæ ſit. In verbo. defenſſor hæreticorum.§.fi. 33
Fideiuſſor non poteſt interuenire in cauſa criminali. In verbo. fideiuſſor.§. primo.42.& in verbo. capere.§.2. 16
Si fideiuſſor interueniat, non debet tamen decapitari, licet ille pro quo fideiuſsit fugam ceperit. In eodem verbo, fideiuſſor.§.2. 42
Punietur tamen ille fideiuſſor pœna pecuniaria arbitrio iudicis. In eodem. §. 42
Qui fideiuſsit de præſentando aliquem totiens quotiens placuerit curiæ, præſentando eum bis eſt liberatus. Ibidem.§.3. 43
Filij hæreticorum priuati ſunt hæreditate parentum, dato ꝙ ipſi filij ſint catholici. In verbo, filij. 43
Hoc verum eſt ex rigore, ſed ex miſericordia non perdunt bona, ex quo ſunt catholici. Ibidem. 43
Fuga cum pub. voce & fama facit ꝙ quis poſsit torqueri. In verbo, fuga. 44
Fugitiuus remittendus eſt ad inquiſitorem ſub quo deliquit. In verbo. fuga. §. 2.& 4. 44
Poſſet etiam inquiſitor illius loci vbi reperitur eum punire. Ibidem.§.3. 44
Fugiens de carcere vbi poſitus erat ad pœnitentiam poteſt vt hæreticus condemnari. ibidem.§.fi. 45
Hæreſis crimen grauius eſt quàm crimen læſæ maieſtatis. In verbo. Hæreſis. §.1. 45
Hæreticus quis dicatur eodem verbo per totum.
Ad hoc quod quis dicatur hæreticus proprie quatuor requiruntur. ibidem. §. 21. 47
Ieiunia non poſſunt inquiſitores indicere ad eruendam veritatem ſine diæceſano. In verbo, Ieiunia. 49
Inculpatio ſocij in quibus caſibus eſt ſufficiens indicium ad torturam. In verbo, tortura.§.29. 130
Indicium vnde dicatur. in verbo, Indicium.§.1.& 2. 53
Indicia poſſunt etiam capi pro præſumptionibus violentis. ibidem. §. 3. 53
Indicium eſt coniectura ex non neceſſarijs orta, a quibus poteſt abeſſe veritas. ibidem.§.4. 53

Quando tali coniectura frequenter contingit adeſſe veritatem, tunc eſt graue indicium. ibidem. §. 5. 53

Quæ indicia ſufficiant ad torturam, & vtrum vnum vel plura requirantur, arbitrio boni iudicis. ibidem §. 7. 54

Indicium ad torturam eſt fama cum fuga. ibidem §. 8. 54

Indicia duo leuia conſtituunt vnum ſufficiens ad torturam. ibidem. §. 9. 54

Indicia minora quàm ſemiplena probatio ſufficiunt ad torturam. ibidem. §. 10. 54

Indicium ſumptum ex experientijs quæ communiter accidere ſolent, eſt validum. ibidem. §. fi. 54

Indicium validum ad torturam eſt confeſsio facta extra iudicium. in verbo. tortura. §. 21. 129

Fama ſi eſt vehemens contra aliquem de aliquo crimine, eſt indicium ſufficiens ad torturam. in verbo, tortura. §. 19. 128

Indulgentia crucesignatorum quanta ſit: in verbo, indulgentia. per totū. 56

Indulgentia eorum qui fauent officio inquiſitionis patet ibidem per diuerſos ſummos pontifices.

Indulgentia quam poſſunt dare inquiſitores ibi declaratur per ſummos pontifices plures.

Infamia quomodo facit ꝙ poſsit procedi contra aliquem. in verbo. infamia. §. 1. 57

Infamia facit quod poſsit indici purgatio. ibidem. §. ſecundo. 57

Ad probandum infamiam ſufficiunt duo vel tres teſtes bonæ famæ. ibidem. §. 3. 58

Et ſufficit ꝙ dicant illum infamatum in tali contracta. ibidem. §. 4. 58

Et ſufficit ſi audierint a diuerſis & non in eodem loco vel in eodem tempore. ibidem §. 5. 58

Nec eſt neceſſe quòd teſtes infamiæ concordent ſuper cauſis ſcientiæ, nec vnus teſtis habet concordare cum alio de loco vel tempore. ibid. §. 6. 58

Niſi conſtet de infamia non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis. ibidem. §. 7. 58

Infamia probata per teſtes, an poſſit inquiſitus probare ſe eſſe bonæ famæ. ibidem. § fi. 59

Iniurians inquiſitorem poteſt puniri per eum. eodem verbo. 59

Imagines facere ad prouocandum amorem mulierum non ſapit hæreſim manifeſtam. eodem verbo. 49

Impænitens quis dicatur. in verbo impænitens. §. 1. 2. & 3. 51

Quomodo appareat an aliquis ſit vere pænitens. ibidem. §. 4. 52

Non implentes pænitentiam iniunctam quomodo ſint impænitentes. ibidem. §. 5. 52

Præſumitur impænitens qui poſt conuerſionem incidit in manifeſtum peccatū. ibidem.

ibidem.§.fi. 52
Impedientes officium inquiſitionis contra hæreticos quomodo ſunt excommunicati. in verbo, impedientes.§.1. 50
Cum ſolis minis & terroribus dicitur quis impedire officium.ibidem.§.2. 50
Impedientes quocunque modo poſſunt puniri per inquiſitorem per eccleſiaſticam cenſuram.ibidem.§.3.& 4. 50
Si impedimentum non eſt notorium, ſed ſunt aliquæ coniecturæ, poteſt inquiſitor compellere illum ad præſtandum cautionem de non impediendo.ibidem §.fin. 50
Impediens cuiuſcunque conditionis & dignitatis ſit poteſt puniri ab inquiſitore. in eodem.§.fi. 50
Implorare auxilium a dæmone quomodo eſt apoſtaſia a fide. in verbo, implorare. 51
Inuocare dæmones an ſit hæreticum. in verbo, dæmones inuocare. 31
Inquiſitio contra aliquem quando debeat formari.in verbo, inquiſitio.§.1. 60
Inquiſitio niſi habeat debitam formam non tenet. ibidem.§.2. 60
De ſubſtantia inquiſitionis, & ꝙ procedat fama publica à fide dignis, fallit tamen in certis caſibus. ibidem.§.3. 60
Fallit etiam in crimine hæreſis in eod.§.in fi. 61
Quomodo inquiſitor non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione procedente. ibidem.§.4. 61
Ex probationibus receptis in generali inquiſitione poteſt procedi contra aliquem, nec eſt neceſſe illas probationes de nouo recipi. ibidem.§.fi. 61
Inquiſitorum iurisdictio dependet immediate a Papa. in verbo, inquiſitor. §.1. 62
Inquiſitor debet attigiſſe quadrageſimum annum.in eodem §.in fi. 62
Inquiſitor poteſt committere vices ſuas, & eas reuocare cum voluerit. ibidem.§.2. 62
Inquiſitor non poteſt ſe intromittere de diuinationibus & ſortilegijs niſi ſapiant hæreſim manifeſte, neque de quæſtionibus vſurarum. ibidem. §.3.pag. 62. niſi vt in.§.fi. eodem verbo. 69
Inquiſitores non poßunt inquirere contra epiſcopos de crimine hæreſis, & quo modo.ibidem.§ 4. 62
Inquiſitores fratrum Præd.non poßunt procedere contra fratres Minores,neq; e conuerſo. ibidem.§.5. 63
Inquiſitores non poſſunt procedere contra aliquem officialem vel nuntium curiæ Romanæ. ibidem.§.6. 63
Quomodo poßunt inquiſitores inquirere de veritate criminum non receptis teſtibus ſuper infamia.ibidem.§.7. 63
Inquiſitores & eorum ſubſtituti ſunt excommunicati ipſo facto, ſi pecunias modis illicitis prætextu officij inquiſitionis extorquent.ibid.§.10. 63

Inquiſitores fratrum Præd. in prouincijs ſuis poſſunt fratres Minores & alios mendicantes compeſcere ne prædicent.ibid.§.11. 64
Inquiſitores poſſunt conuocare clerum & populum ciuitatum & locorũ prout viderint expedire.ibid.§.12. 64
Item poſſunt ſine diœceſano capere, arreſtare, & tutæ cuſtodiæ mancipare, tradendo etiam duro carceri ad cuſtodiam tantum.ibid.§.13. 64
Item poſſunt habere officiales armatos, & concedere licentiam deferendi arma, & ſi dñs tpalis in hoc impedierit, poteſt puniri per eos.ibid.§.14. 64
Inquiſitorum iuriſdictio eſt delegata à Papa, ideo eſt maior, nobilior, & fortior iuriſdictione ordinarij in negotio hæreſis.ibid.§.15. 65
Inquiſitores non poſſunt dici ordinarij.ibid.§.16. 65
Inquiſitores poſſunt excommunicare, ſuſpendere, & interdicere.ibid.§.17. 65
Item poſſunt exercere ſuam iuriſdictionem contra fautores hæreticorum licet non ſint hæretici.ibid.§.18. 66
Item poßunt compellere hæredes hæreticorum & fautorum ad implendã pœnitentiam iniunctam defunctis in bonis temporalibus.in eod.§. 66
Item poſſunt priuare hæreticos & defenſores eorũ quibuſcunq; officijs publicis, honoribus, & dignitatibus, ſine conſilio diœceſanorum.ibid.§.19. 66
Non tamen poßũt priuare dignitatibus ſeu beneficijs eccleſiaſticis ſine cõſilio diœceſanorum.in eod.§. 66
Item poßunt per ſe & ſeparatim vbique in prouincia ſibi commißa officium ſuum exercere.ibid.§.20. 66
In tribus tñ prohibitis per cle. 1.de hæreticis.nõ poſſunt ſine diœceſano, ſi copiã eius infra octo dies poterunt habere poſtquam fuerit requiſitus.in eod.§. 66
Item poſſunt aduocare quoſlibet peritos, videlicet, doctos & literatos, theologos, canoniſtas, & legiſtas, & eis vt humiliter pareant iniungere in virtute obediẽtiæ, & ſi ſecretum reuelauerint poſſunt eos excõicare. ibid.§.21. 66
Item poßunt inquiſitores facere ſibi aſſignari à quibuſcunque ſcripta & proceſſus factos contra hæreticos.ibid.§.22. 67
Itẽ poſſunt procedere contra eos qui ſe abſentauerunt a prouincia in qua eam miſerunt crimen hæreſis.ibid.§.23. 67
Sed an inquiſitor teneatur eum remittere ad eum inquiſitorẽ in cuius prouincia deliquit.ibid.in §.24. 68
Quam iuriſdictionem habet inquiſitor loci in quo eſt commißum delictum ſupra delinquentem qui ſe abſentauit.ibid.§.25. 68
Vnus inquiſitor poteſt citare aliquem exiſtentem in territorio alterius inquiſitoris.in eodem.§.in fi. 68
Iniungitur inquiſitoribus quòd procedant contra pertinaciter affirmãtes quòd exercere vſuram non ſit peccatum.ibid.§.27. 69
Inquiſitores poſſunt per alios facere recitari ſuas ſententias ſicut epiſcopus. ibid.§.28. 69

Inqui-

Inquiſitor poteſt procedere ſine diœceſano quando non poteſt habere copiam ipſius, vt quia eſt in remotis, vel quando diœceſanus requiſitus, infra octo dies noluerit aut neglexerit venire. in verbo, tortura. §. 2. & 3. 124. & 125

Inquiſitor non tenetur requirere diœceſanum niſi ſemel, & ſufficit quod requiratur per nuntium vel per epiſtolam, neque eſt neceſſe quod exprimatur terminus. in eodem verbo, tortura. §. 6. & 7. 126

Inquiſitor an debeat communicare proceſſum diœceſano & quando. in eodem verbo, tortura. §. 5. 125

Inquiſitor an teneantur tradare reo copiam indiciorum & proceſſus, in verbo, tradere copiam. 136

Inquiſitor poteſt punire proferentem verba hæreticalia licet ioco ſe & per lubricum linguæ proferat. in verbo, verba hæreticalia. §. 1. 137

Iudæi inducentes Chriſtianos ad ritus eorum, poſſunt puniri ab inquiſitore. in verbo, Iudæi. § 1. 70

Iudæi baptizati etiam metu mortis, ſi poſtea redeunt ad iudaiſmũ, poſſunt puniri per inquiſitores, dummodo non fuerint coacte baptizati. ibid. §. 2. 71

Iudæi dogmatizantes inter Chriſtianos quod exercere vſuram non ſit peccatum, vel contra humanitatem Chriſti, poſſunt puniri. ibid. §. 3. 71

Iudæus impediens alium Iudæum volentem baptizari ne baptizetur, poteſt puniri per inquiſitores. ibid. §. 4. 72

Iudex extra prouinciam ſuam non poteſt excommunicare nec abſoluere in verbo, iudex. §. 1. 72

Iudex dicitur illud poſſe quod honeſte poteſt. ibid. §. 3. 72

Iudex ſi in aliquo errauit non ſeruãdo ordinem inquiſitionis, debet prudenter & caute ſe corrigere. ibid. §. 4. 73

Iudicare debet iudex ſecundum allegata & probata. ibid. §. 2. 72

Iudex debet laborare ne vileſcat eius auctoritas. ibid. §. 5. 73

Iudex ſeu inquiſitor generalis an poſſit corrigere ſententiam ſuam diffinitiuam. ibid. §. 6. 73

Iudex eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici ſeculari ne procedat in cauſa dependente ex cauſa quæ oritur coram ipſo iudice eccleſiaſtico. ibid. §. fi. 73

Iuriſdictio delegata dignior eſt ordinaria, & ideo ſi appellatur ab epiſcopo & inquiſitore ſimul procedentibus, non eſt appellandum ad metropolitanũ epiſcopi, ſed ad Papam. in verbo, iuriſdictio. 74

Litis conteſtatio & libelli oblatio non exiguntur in cauſa hæreſis. in verbo, litis conteſtatio. 74

Litis conteſtatio eſt negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio & ſubſecuta reſponſio. ibid. 74

Locus iudicij debet eſſe ſecurus omnibus venturis ad iudicium, aliter poteſt appellari. in verbo, locus iudicij. §. 1. 75

Vbicunque notorium eſt locum non eſſe tutum, poteſt pars citata de citatione

nihil

nihil curare.ibid.§.2. 75
Locus debet eſſe ſecurus non ſolum partibus ſed etiam inquiſitori ſeu iudici. ibid.§.3. 75
Locus congruus ad petendum apoſtolos quis dicatur, & quis dicatur incongruus.in verbo,appellatio,notabili.25. 10
Mala fides alicuius deprehenditur per verba.in verbo.mala fides. 75
Male ſentire de ſacramentis & articulis fidei dicitur ille qui aliter ſentit de eis quàm prædicat Romana eccleſia.in verbo,male ſentire.§.1. 76
In ſpectātibus ad fidem debemus id ſequi quod ſeruat eccleſia Romana,in alijs autem non,in verbo,matrimonium.§.fi. 77
Contrahens matrimonium cum duabus ſimul viuentibus per verba de præſenti,male ſentit de ſacramento matrimonij,& ideo inquiſitor poteſt procedere contra eum.ibid.§.1. 76
Quomodo poteſt procedere contra religioſum profeſſum qui exiuit de ordine & duxit vxorem.ibid.§.2. 77
Monitio iudicis facta in præſentia partis ipſo iudice ſedente pro tribunali,habet vim peremptorij.in verbo,monitio. 79
Idem ſi nuntius citat in præſentia iudicis.ibid. 79
Talis ſic monitus non comparens eſt verus contumax,& ideo non poteſt appellare.ibidem.in fi. 79
Modus formandi inquiſitionem contra defunctos.in verbo,modum. 78
Mortui hæretici poſſunt excommunicari.in verbo,mortui.§.1.in prin. 79
Et poſſunt hæretici accuſari poſt mortem, & hoc vſq; ad quadraginta annos, propter bona tantum.ibid.in eod.§. 79
Mortui excommunicati poſſunt abſolui poſt mortem.ibidem. §.2. 80
Minor xxv. annis non habet perſonam ſtandi in iudicio. in verbo, minor, in prin.§.1. 77
Et ſi etiam ſponte confitetur, talis confeſſio non obeſt ei.ibidem in eodē.§. 77
Et ideo ſi habes talem minorem in fortiam tuam pro crimine hæreſis,des ei curatorem antequam recipias eius reſponſionem.ibidem in eodem.§. 77
Minor debet habere curatorem ante torturam, non tamen debet curator interuenire in actu torturæ & confeſſionis.ibidem.§.2. 78
Si minor habens curatorem confitetur in tormentis, talis confeſſio valet. in eodem.§. 78
Nobilis magis punitur pœna ſpirituali & pecuniaria quàm ignobilis.in verbo, nobilis.§.1.in prin. 80
Sed pœna corporali magis punitur ignobilis quàm nobilis. in eodem.§. 80
Licet cum proceditur ad correctionem peccati non ſit facienda diſtinctio inter magnum & paruum, tamen in modo puniendi & in generibus pœnarum bene fit diſtinctio. ibidem.§.2. 80
Nomina accuſantium prauitatem hæreticam ſeu deponentium ſuper ea non

ſunt

ſunt publicanda, nihilominus eorum dictis plena fides adhibeatur ſeu præbeatur. in verbo, nomina. §. 1. 81
Quod autem immineat periculum ſi publicentur talium nomina, relinquitur conſcientiæ inquiſitorum. ibidem. §. 2. 81
De quo periculo intelligatur. ibidem. §. 3. 81
Quare ſpeciale eſt in crimine hæreſis quòd deponentium nomina non publicentur. ibidem. §. 4. 82
Notarij inquiſitorum debent iurare coram epiſcopo & inquiſitore quod fideliter ſuum officium exercebunt. in verbo, notarij. §. 1. 82
Notarij prædicti poſſunt recipere ſalarium ab inquiſitis. ibidem. §. 2. 82
Notarij poſſunt compelli ab inquiſitore ad aſſignandum ſibi proceſſus quoſcũque contra hæreticos, ſi quos habent. in verbo, inquiſitor. §. 22. 67
Notorium quid ſit & quotuplex ſit. in verbo, notorium. §. 1. 83
In notorijs non ſeruatur ordo iudiciorum. ibidem. § 2. 83
In nocte non debet ferri ſententia neque expediri aliquis actus iudicialis. in verbo, nox. 84
Offendens fidem poteſt puniri. in verbo, offendens. §. 1. 84
Si aliquis offendat aliquem de familia inquiſitoris, poteſt procedi contra eum tanquam contra turbatorem officij. ibid. §. 2. 84
Officiales officij inquiſitionis debent iurare coram epiſcopo & inquiſitore quòd ſuum officium fideliter exercebunt. in verbo officiales. 84
Opponentes ſe officio inquiſitionis domini temporales, poteſtates, ſeu rectores locorum, ipſo facto ſunt excommunicati. in verbo, præcipitur. §. fi. 91
Ordo iuris qui eſt ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruatur, nihil agitur. in verbo, ordo iuris. § 1. 85
Quæ ſint de ſubſtantia iudiciorum. ibidem. §. 2. 85
Si conſtat de crimine alicuius, & petit reſtitutionem propter ordinem iudiciorum non ſeruatum, non eſt audiendus. ibid. §. 3. 85
Pœnam pecuniariam non poſſunt imponere inquiſitores pro crimine hæreſis. in verbo, pœna pecuniaria. § 1. 86
Poſſunt tamen imponere talem pœnam defenſoribus & fautoribus hæreticorum, & talis pecunia debet conuerti in aliquod opus pietatis. in eo. §. 86
Poteſt etiam imponi talis pœna pro ferentibus verba hæreticalia iocoſe vel ex fatua ſimplicitate. ibid. §. 2. 87
Poteſt etiam imponi hæreticis non implentibus pœnitentiam eis iniunctam, ſi bona ſeruata ſunt. ibid §. 3. 87
Aliam pœnam poſſunt imponere inquiſitores. ibid. §. 4 87
Si diuerſæ pœnæ ſint ſtatutæ, minor debet imponi, & ſi ſingulæ non ſufficiunt, tunc omnes ſunt imponendæ. ibid. §. fi. 87
Pertinax quis dicatur. in verbo pertinax. 86
Poteſtatibus præcipitur quatenus obediant inquiſitoribus circa captionem & cuſtodiam

cuſtodiam hæreticorum. in verbo.præcipitur.§.3. 91
Poteſtates debent iurare quòd inuiolabiter obſeruabunt & obſeruari facient a ſubditis conſtitutiones cōtra hæreticos editas, & qui iurare noluerint ſint priuatos officijs ſuis.in eodem verbo.præcipitur.in eodem.§. 91
Poteſtates tenentur ſibi relictos, & condemnatos de hæreſi ſtatim recipere & indilate debita animaduerſione punire.in eodem verbo.§.4. 91
Poteſtates ſi ſe opponunt officio inquiſitionis, aut ipſum directe vel indirecte impediunt, aut de ipſo ſe intromittunt, ipſo facto ſunt excommunicati.ibidem.§.5. 91
Practica optima procedendi in negotio inquiſitionis ſummarie poſita in verbo,practica. 88
Prædicatores fratrum Minorum & aliorum ordinum poſſunt compeſci ab inquiſitoribus ne prædicent.in verbo,prædicatores. 92
Præcipitur fratribus ordinis prædicatorum & omnibus alijs religioſis quibuſcumque,ac omnibus clericis ſæcularibus,qui in ſæculo fuerunt notarij,quatenus teneantur ad ſcribendum ea quæ pertinent ad officium inquiſitionis, cum fuerint requiſiti ab inquiſitoribus. in verbo,præcipitur.§.1. 90
Si autem prædicti non exercuerunt ipſum officium in ſæculo,non tenentur prædicta ſcribere.in eod.§. 90
Præcipitur inquiſitoribus ſub pœna excommunicationis latæ ſentētiæ,ne omittant procedere aliquo reſpectu contra iuſtitiam & contra conſcientiam vbi fuerit procedendum.ibidem.§. 2. 90
Præcipitur dominis temporalibus,poteſtatibus & rectoribus ciuitatum & locorum,quòd obediant inquiſitoribus circa captionem & cuſtodiam hæreticorum.ibidem.§.3. 90
Præcipitur prædictis poteſtatibus & rectoribus, ꝙ ſibi relictos condemnatos de hæreſi recipiant ſtatim & indilate puniant.ibidem.§.4. 91
Præcipitur etiam prædictis dominis temporalibus,poteſtatibus & rectoribus ne ſe intromittant de officio inquiſitionis,neque ei ſe opponāt aut impediant aliter ipſo facto ſunt excommunicati.ibidem.§.fi. 91
Præſidentes regimini alicuius regni vel loci,licet ſint excommunicati,poſſunt iuſtitiam exequi ſi requiſiti fuerint per inquiſitores .in verbo, præſidentes. pag. 92
Præſumptio ſeu indicium diuerſimode ſumitur.in verbo, præſumptio.§. 1. 93
Præſumptionum differentia.ibidem.§.2. 93
Vna præſumptio præponderat alteri.ibidem.§.3. 93
Præſumptio quando ſufficiat ad ſententiam vel ad torturam.ibidem.§.4. 93
Præſumptio eſt ſuſpicio cauſata in animo iudicis ex varijs coniecturis ſeu indicijs.ibidem.§. 5. 93
Vltra prætactas præſumptiones reperitur etiam alia differentia præſumptionum.ibidem.§.6. 94

Præſu-

Præſumitur in dubio pro hæreſi.ibidem.§.7. 94
Leuia ſigna ſufficiunt ad præſumendum aliquem hæreticum . ibidem.§.8. 94
Probatio habet ſuos gradus.in verbo,probatio.§.1. 95
Probatio pluſquam ſemiplena quid ſit.ibid.§.2. 95
Probatur quis hæreticus ex leui cauſa.ibid.§. 3. 95
Probatur quis hæreticus, qui ex leui argumento detegitur deuiare a catholicâ fide.ibidem.§.4. 95
Procedere ſimpliciter & de plano & abſque aduocatorum & iudiciorum ſtrepitu,quomodo intelligatur.in verbo procedere.§.1. 97
Procedere ſummarie quid ſit.ibidem.§.2. 97
Procedi poteſt contra aliquem in crimine hæreſis , quando ſubeſt infamia. ibidem.§.3. 97
Proceſſus inquiſitoris non poteſt impediri per proceſſum ordinarij . ibidem.§. 4.pag. 97
Proceſſus non vitiatur ſi nomina teſtium non publicentur,et eorum copia non tradatur.ibidem.§.5. 97
Proceſſus valet licet nõ ſit ſeruata forma quæ debebat ſeruari in procedendo. ibidem.§.6. 97
Procedi quomodo poteſt contra abſentes.ibidem.§.7 97
Procedendi contra abſentem , & eum conuincendi , datur ſingulariſſimus modus.ibidem.§.10. 98
Procurator in cauſa criminali non debet admitti, & multominus in cauſa hæreſis.in verbo,procurator. 99
Purgatio canonica cui & quando ſit indicenda.in verbo purgatio.§. 1. 100
Suſpicio ſola apud iudicem ſufficit ad indicendum purgationem in eodem. §. in fine. 100
Numerus compurgatorum adhibendus eſt maior in maiori, & minor in minori purgando.ibidem.§.2. 100
Si in numero compurgatorum dando nimis excederetur,poſſet appellari.in eodem §.in fi. 101
Numerus compurgatorum eſt arbitrarius arbitrio iudicis.ibidem.§.3. 101
In compurgatoribus plura requiruntur,& quæ ſint illa.ibidem. §. 4. 101
Qualis ſit ſententia per quam indicitur purgatio canonica.ibidem. §. 5. 101
Qui negligit ſe purgare,poteſt excommunicari donec ſe purgauerit. ibidem.§. 6.pag. 101
Deficiens in purgatione canonica,debet puniri perinde ac ſi fuiſſet vere conuictus.ibidem.§.7. 102
Si non reperiantur tot compurgatores quot determinauit inquiſitor, an ille habeatur pro conuicto.ibidem.§.8. 102
Si pauper eſt aut extraneus , ſi non poßunt haberi viri , tunc poßunt adhiberi feminæ.ibid.eod.§. 102

An deficiens in purgatione debeat tradi curiæ ſæculari.ibidem.§.9 103
Si quis alias incidiſſet in hæreſim, & poſtea alia vice defeciſſet in purgatione canonica, debet haberi pro relapſo.in eod.§.in fine. 103
Purgatio recepta ab ordinario pendente cauſa coram delegato Papæ non tenet.ibidem.§.10. 103
Purgatio poteſt indici abſque eo, quòd ſtatuatur terminus accuſare volentibus, vel quòd præmittatur inquiſitio ſuper veritate criminis.ibidem.§.11. pag. 103
Legitime purgatus debet abſolui & denuntiari vir boni teſtimonij, nec poteſt amplius procedi contra eum vigore indiciorum præcedentium. ibidem. §. 12. 103
Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia ſuperuenientia, tunc oportebit iterum purgari.in eodem §. 103
Priuare beneficijs & officijs publicis poſſunt inquiſitores omnes hæreticos & eorum defenſores.in verbo, inquiſitor.§.19. 66
Rectores ciuitatis & locorum teneantur obedire inquiſitoribus, & ſibi relictos condemnatos de hæreſi indilate punire, nec tamen poſſunt ſe intromittere de crimine hæreſis.in verbo, præcipitur.§.3.4.& 5. 91
Recuſatio inquiſitoris fere nunquam contingit. in verbo recuſatio.§.1. in principio. 104
Inquiſitor non tenetur eam admittere, ſi cauſa recuſationis eſt fruſtatoria euidenter.in eodem §. 104
Quæ autem ſit cauſa legitima.ibidem.§.2. 104
Recuſationis exceptio eſt proponenda in principio & ante litem conteſtatam. ibidem.§.3. 104
An proceſſus initus per iudicem recuſatum citra appellationem teneat. ibidem §.4. 104
Recuſatio iudicis & appellatio æquiparantur.ibidem.§.fi. 105
Redire volens ad gratiam & ad fidem quid debeat facere. in verbo, redire. §.1. 105
Quis dicatur ſponte redire.ibidem.§.2. 105
Redeunti hæretico ad fidem, quæ requirantur ad hoc, vt ei dimittatur pœna mortis.ibidem.§.3. 107
Redire incontinenti qualiter intelligatur.ibidem.§.4. 107
Quomodo reſpondeatur ad dictum Panormite, quòd hæretici poſſunt redire ad fidem, & euadere pœnam mortis etiam poſt ſententiam. ibidem. §.5. pag. 107
Relinquitur arbitrio inquiſitorum recipere redire volentes ante ſententiam. ibidem §.fi. 107
Relapſus quis dicatur.in verbo, relapſus.§.1. 108
Relapſus etiam dicitur poſt abiurationem hæreſis fauorem impẽdit hæreticis,

vel

vel eos receptat.ibidem.§.2. 109

Relapſus præſumitur ille, qui reuerſus ad fidem incidit in manifeſtum peccatum.ibidem.§.3. 109

Relapſus non proprie ſed quadam iuris fictione quis dicatur.ibidem.§.4. 109

Si ſuſpicio ante abiurationem fuit leuis, non debet puniri vt relapſus. ibidem. §.5. 109

Eſt tamen grauius puniendus.in eodem §. 109

Relapſus quadam iuris fictione qua pœna ſit puniendus.ibidem.§.6. 109

Pro relapſo ille debet tradi curiæ ſæculari, qui prius incidit in aliquam hæreſim, & poſtea ex defectu purgationis canonicæ habetur pro conuicto. ibidem.§.fi. 110

Religioſi qui fuerunt in ſæculo notarij, tenentur obedire inquiſitoribus ad ſcribendum ea quæ pertinent ad officium inquiſitionis.in verbo, præcipitur.§.1. pag. 90

Remotio appellationis quid operatur.in verbo,appellatio.§.3.& 4. 4

Sacerdos celebrans & non conſecrans corpus & ſanguinem Chriſti nō propter hoc ſapit hæreſim.in verbo,ſacerdos in prin. 111

Poteſt tamen examinari quomodo ſentit de ſacramento altaris. in eodem §. in fine. 111

Sacramentis abuti quando ſapit hæreſim.in verbo,ſacramentis. 112

Secta ſtrigiarum inſurrexit & quid ſit, & quid faciant illi qui ſunt de illa ſecta.in verbo,ſecta.§.1. 112.& 141

Illi qui ſunt de illa ſecta vadunt corporaliter & in proprijs ſenſibus vigilantes ad congregationem ſeu ludum quem faciunt.ibidem.§.2. 142

Et veraciter & non phantaſtice, neque illuſorie abnegant fidem, ſuppeditant crucem & ſacratiſſimum corpus Chriſti, & adorant diabolum. in eodem §. pag. 142

Diabolus ſe coaptat ad omnimodam ſtrigiarum ſeu ſtrigiorum delectationem. in eodem §. 142

Probatur per plura argumenta, ꝙ tales perſonæ corporaliter & realiter & non phantaſtice neque in ſomnijs vadunt ad ipſum ludum. ibid.§.3. 142

Vnum mirabile argumentum inter alia contigit in Mendriſio oppido Comenſi. in eodem §. 142

Quidam affirmare ſatagunt ꝙ talia phantaſtice & in ſomnijs ac illuſorie fiant propter textum,c.Epiſcopi.26.q.5.ibidem.§.4. 145

Verba illius canonis non militant neque obſtant quin inquiſitores poſſint procedere contra prædictam ſectam.in eodem §. 145

Prædicta ſecta pululare cæpit a centum quinquaginta annis citra.in eodem §. circa finem. 145

Senſus illius c. Epiſcopi non negat quin tales perſonæ poſſint vere & realiter pedeſter, & corporaliter ire ad prædictum ludum, aut quin poſſint deferri

corporaliter à diabolo.ibidem §.5. 145
Poſſibile eſt quòd interdum prædicta ſomniando & phantaſiando contingant. ibidem.§.6. 146
Poſſibile eſt etiam, diabolo procurante,& phantaſiam immutante, vt videatur ipſis ſtrigijs, quòd ea faciant quæ aliàs realiter & vigilando ſecerunt. in eodem §.
Dæmones interdum aſſumunt perſonas aliquarum perſonarum, vt videantur ab alijs in ipſo ludo corporaliter adeſſe.in eodem §.in fi.
De hoc datur exemplum in legenda beati Germani.ibidem.
Nullam creaturam dicimus poſſe in aliam ſpeciē transformari niſi a ſolo creatore ibidem.§.7. 146
Neque dicimus aliquid diuinitatis extra vnum Deum eſſe,neque quòd ea quæ fiunt in ſolo ſpiritu fiant in corpore.in eodem §.
Sicut ſocij Vlyſſis videbantur verſi in beſtias,& quidam alij videbantur verſi in iumenta onera portare,quæ fiebant arte dæmonum, ita interdum arte dæmonis aliqua ſtrigia videtur trāſmutata in gattam vel in aliam ſpeciem. in eod.§.in fine.
Plura poſſunt contingere ſtrigijs illuſorie arte dæmonum, quæ non ſunt vera. ibidem.§.8. 147
Dato ſed non conceſſo, quòd tales perſonæ abnegauerint fidē in ſomnijs & non realiter, tamen ex quo poſtea quando fiunt vigilantes ſe credunt id feciſſe & habent id ratum & firmum, ſunt veræ hæreticæ,& inquiſitor poteſt eas punire.ibidem.§.9. 147
Vnde tales perſonæ dicuntur vere hæreticæ & apoſtatę,non quia prædicta contingant eis in ſomnijs,ſed quia vigilantes poſtea credunt ea eſſe vera, in eo. §.pag. 147
Verba illius c.epiſcopi.iſto modo intelliguntur, & ad hunc ſenſum optime applicantur. in eodem §. 148
Optime concluditur ex verbis illius cap.epiſcopi. ꝙ huiuſmodi ſtrigiæ ſint veræ apoſtatæ,idololatræ,& hæreticæ.ibidem §.10. 148
Illud cap.epiſcopi.nullo modo militat contra inquiſitores, neque obſtat, quin ſtrigiæ veraciter dicantur apoſtatæ,hæreticæ,& idololatræ, & quin veraciter abnegent ſanctam fidem.ibidem.§.11. 149
Concluditur quoad inquiſitores pertinet procedere cōtra has ſtrigas ſicut contra alios hæreticos.ibidem §.12. 150
Deteguntur hæ ſtrigiæ per confeſſiones & inculpationes aliarum ſtrigiarum.ibidem.§.13. 150
Aduertat tamen inquiſitor ne de facili faciat detineri aliquam perſonam propter tales inculpationes tantum,ſed habeat alia indicia.in eodem §. 151
Deteguntur etiam hæ ſtrigiæ per coniecturas & per præſumptiones. ibidem. §.14. 151

Tales

Tales præſumptiones & tales coniecturæ ſunt aut faſcinationes puerorũ, vel maleficia cauſantia infirmitates & alia nocumenta, aut medicationes talium infirmitatum vel nocumentorum.in eodem §.

Quomodo per tales ſtrigias fiant faſcinationes puerorum.in eod.§.

Quod vere fiant maleficia per has ſtrigias circa actus matrimoniales, & qualiter fiant, & qualiter ipſos actus impediant iſtæ ſtrigiæ,in eod.§.

Quomodo iſtæ ſtrigiæ inferant perſonis vtriuſque ſexus diuerſas infirmitates maleficijs ſuis.in eodem §.

Sic & iumenta per talia maleficia infirmantur,moriuntur, aut lacte priuantur.in eodem §.

Qualiter poſſit cognoſci aliquam infirmitatem eſſe cauſatã per maleficia, ſeu aliquam perſonam eſſe maleficiatam.in eodem §.

Quomodo etiam poſſunt ſtrigiæ procurare grandines vel alias aeris intemperies ad deſtruendum terræ & arborum fructus. in eodem . §.

Quando poſt minas talium perſonarum ſequitur effectus,præſumptio eſt magna quòd talis perſona minans ſit ſtrigia.in eod.§.circa finem.

Sententia in crimine hæreſis an ſit ferenda.in verbo.ſententia.§.1. 113

Sententia debet ferri in die & non in nocte,ſi tamen pars præſens eſt & non excipit,tenet ſententia lata in nocte,ibidem.§.2. 113

Idem dicendum eſt de interlocutoria & de omnibus actibus expediendis iudice ſedente pro tribunali,ibidem.§.3. 113

Quando dicatur aliquid fieri de die.ibidem.§.4. 113

Sententia lata per inquiſitorem debet ſtatim per iudicem ſæcularem executioni mandari.ibidem.§.5, 114

Sententia corporis afflictiua non poteſt iure communi retractari poſt lapſum decem dierum.ibidem.§.6. 114

Sententia pœnitentiæ impoſitiua quomodo debet formari.ibidem. §.7. 114

Forma ſententiæ priuatoriæ.ibidem.§.8. 114

Sententia debet proferri iudice ſedente, & poteſt inquiſitor eam facere legi. ibidem.§.9. 114

Neceſſe eſt citari eum contra quem eſt ferenda ſententia.ibidem.§.10. 115

Nec valet ſi citetur ad audiendam voluntatem, ſeu intentionem iudicis, ſed ſpecificetur ad audiendum ſententiam. in eodem §.

Sententia non eſt ferenda contra exiſtentem in carceribus, ſed debet citari & duci ante tribunal.ibidem.§.11. 115

Socius criminis admittitur in teſtem in crimine hæreſis.in verbo, teſtes. §. 17. pag.123.& in verbo,tortura.§.29. 130

Sortilegia quando ſapiant hæreſim manifeſte, & quando poteſt inquiſitor ea punire.in verbo,ſortilegia.§.1. 116

Sortilegorum pœna quæ ſit.ibid.§.2. 116

Statutum ciuitatis, vel loci impediens officium inquiſitionis, ne in eo libere

valeat procedi, ipſo facto eſt nullum, & poſſunt cogi rectores ad ipſum reuocandum.in verbo ſtatutum. 117
Suſpicio de hæreſi per quæ indicatur.in verbo, ſuſpicio.§.1. 118
Suſpicio ſola facit, quòd procedatur ad inquirendum contra aliquem. ibidem. §.2. 118
Ad ſuſpicionem contra aliquem inducimur ex leui argumento.in eodem.§.
Suſpicionum differentia.ibidem.§.3. 118
Suſpicio probabilis inducit præſumptionem.ibidem.§.4. 118
Suſpectus eſt de hæreſi, & poteſt procedi contra eum qui perſiſtit malitioſe in excommunicatione per biennium.ibidem.§.5. 118
Si autem fuit excommunicatus ob cauſam hæreſis, tunc poſt lapſum anni habetur pro conuicto.ibidem.§.6. 118
Summarie quid ſit, & ſi cauſa principalis eſt ſummaria, eius articuli ſunt ſummarij.in verbo, ſummarie. 117
Taciturnitas pro confeſſione habetur.in verbo, taciturnitas 119
Teſtes ſi ſe ſubtrahunt ſunt cogendi.in verbo, teſtes.§.1. 120
Teſtis ſi confuſe deponit, iterum interrogetur.ibidem.§.2. 120
Inquiri debet de inimicitia teſtium.in eod.§.
Propter quas inimicitias quis ſit repellendus a teſtimonio.ibidem.§.3. 120
Hoc præcipue relinquitur arbitrio iudicis.in eodem §.
Quæ dicantur inimicitiæ graues ſeu capitales.in eod.§.
Teſtis qui inuitus teſtimonium perhibet, non poteſt repelli tamquam inimicus in illa cauſa.ibidem.§.4. 120
An ſit credendum teſti dicenti ſe inimicum illius contra quem interrogatur.ibidem §.5. 121
Teſtibus quanta fides ſit adhibenda, iudex magis ſcire poteſt. ibidem. §. 6. pag. 121
Teſtium examinationi in crimine hæreſis debent intereſſe ſi fieri poteſt, duæ religioſæ perſonæ.ibidem.§.7. 121
Non intelligit ſtricte de illis, qui religionis habitum ſuſceperunt. in eodem §. pag. 121
Teſtium dicta poſſunt ſcribi per duos idoneos viros deficiente notario. in eodem §.
Teſtis examinetur an credat quæ deponit.ibidem.§.8. 121
Teſtis examinetur ſi cognoſcit perſonam contra quam deponit. ibidem. §. 9. pag. 121
Debet etiam examinari de alijs circunſtantijs.in eod.§.
Examinari debet etiam de cauſa ſcientiæ, quam ſi non reddiderit, non valebit eius dictum.ibidem.§.10. 122
Quę ſit ſufficiens cauſa ſcientiæ.ibid.§.11 122
Teſtis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio,

ſed

ſed ſtatur priori dicto, niſi præſumatur hoc in fraudem] eciſſe. ibidem. §. 12. pag. 122
Teſtis deponens aliquid contra ſe habetur pro confeſſo. ibidem. §. 13. 122
Minor xxv. annis poteſt examinari ex mero iudicis officio, & faciet indicium ad torturam. ibidem. §. 14. 122
Mulier poteſt eſſe teſtis in criminalibus. ibidem. §. 15. 123
Teſtis poteſt induci per iudicem ex mero ſuo officio contra reum vt condemnetur. ibidem. §. 16. 123
Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad teſtificandum in crimine hæreſis, immo omnes indifferenter quantumcunque criminoſi. ibidem §. 17. & 18. 123
An meretrix admittatur. in eodem §. 18. in fi. 123
Teſtes quomodo ſint conteſtes licet videantur ſingulares. ibidem. §. 19. in fine.
Tortura non poteſt dari ab ordinario ſine inquiſitore, vel è conuerſo, ſi ſui ad inuicem copiam habere valeant infra octo dies. in verbo, tortura. §. 1. pag. 124
Hoc tempus octo dierum incipit a tempore factæ requiſitionis. §. eodem.
Si inquiſitor non poteſt habere copiam ordinarij vel è conuerſo, vt quia eſt in remotis, alter ſolus procedere poterit. ibidem. §. 2. 124
Quomodo intelligatur in remotis. in eodem. §.
Si epiſcopus multum diſtat, nec eſt ibi aliquis officialis a quo poſſit haberi talis licentia, tunc ſufficit requiſitio facta ad locum habitationis. in eodem §. in fine.
Si ordinarius infra dictos octo dies non venerit, tunc inquiſitor ſolus procedet ad torturam. ibidem. §. 3. 125
Si ordinarius & inquiſitor diſcordant, quia vnus dicit torquendum, alter non, quid faciendum. ibidem. §. 4. 125
Si ordinarius non vult conſentire torturæ niſi videat proceſſum & indicia, an inquiſitor teneatur ei communicare. ibidem. §. 5. 125
In requirendo ordinarium ſufficit vna requiſitio, quæ fiet per nuntium vel per epiſtolam. ibidem. §. 6. 126
Et non eſt neceſſe in tali requiſitione exprimi terminum octo dierum. ibidem. §. 7. 126
Delegatus ordinarij in crimine hæreſis nõ poteſt ſubdelegare alteri vices ſuas, ſed poteſt conſentire quòd inquiſitor procedat. ibidem. §. 8. 126
Ante & etiam poſt talem requiſitionem ordinarius poteſt committere inquiſitori vices ſuas, ſed elapſis ipſis octo diebus non eſt neceſſe quòd committat, quia tunc inquiſitor poterit per ſe procedere. ibidem §. 9. 126
Si inquiſitor ſine ordinario, vel è conuerſo procederet ad torturam vel ad ſententiam contra eos, contra quos procedit, totum eſſet irritum. ibidem. §. 10. pag. 126

Tortura debet eßе moderata,& debet reſpici qualitatem perſonæ,an ſit fortis in reſiſtendo.ibidem.§.11. 127

Et debet ſeruari tortus incolumis innocentia,vel ſupplicio.in eodem §.

Iudex non ſit facilis ad torturam ſi alia via leuiori poteſt veritas inueniri.ibidem.§.12. 127

Et debet incipere a magis ſuſpecto vel magis debili,& moderamen torturæ eſt arbitrarium.ibidem.§.13. 127

Si tortus dicat in tormentis, ſi ſtarem per decem annos nihil dicam, non debet propterea dimitti.in eod.§.in fi.

In occultis criminibus iudex debet eſſe facilior ad tormenta.ibidem.§.14. 127

In his quæ fiunt in ſecreto,procedimus ex coniecturis & præſumptionibus.in eodem §.

Tortura non poteſt dari niſi præcedant debita indicia,& niſi veritas non poſſit aliter haberi,ibidem §.15. 128

Quæ indicia ſufficiant non poteſt dari certa doctrina, ſed relinquitur arbitrio boni iudicis,ibidem §.16. 128

Et vtrum vnum indicium ſufficiat,vel plura requirantur,reſidet in pectore iudicis, in eodem §.

De indicijs ad torturam vide ibidem §.17. 128

Plura etiam alia de indicijs ad torturam habentur ibidem. §.18.19.20.21.& 22. 128.& 129

Quanta ſuſpicio requiratur ad torturã inferendam,iudex ex ſuo bono & æquo iudicio arbitrabitur.ibidem.§.23. 129

Promittens aliquid alteri ne eum accuſet de morte patris,poteſt poni ad torturam.ibidem.§.24. 129

Vehemens infamia ſiue aliud indicium ſufficit ad torturam.in eodem §.

Loquens pauide trepidando & variando coram iudice dum examinatur, poteſt torqueri.ibidem.§.25. 129

Scribatur in actis, quòd loquebatur trepidando, & balbutiendo, ac variando, & ſcribantur iſtæ variationes ac diuerſitates reſponſionum ſuarum.in eodem §.

Si quis minatus fuerit alicui de percutiendo eum,& demum fuerit percußus, & neſciatur a quo, ille qui minatus eſt, poteſt poni ad torturam.ibidem.§.26.pag. 130

Et hoc præcipue quando minator eſt homo malæ conditionis, in eodem §. in fi. pag. 130

Ideò iudex diſcretus caute proſpiciat iuxta loca, tempora, & perſonas, ibid. § 27. 130

Iudex debet eſſe valde prudens & ſubtilis inueſtigator pro inquirenda veritate ibidem.§.28. 130

Debet etiam interrogare de remotis circumſtantijs, fingendo ſe velle facere

quod

quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur. in eodem §.
Inculpatio ſocij eſt indicium ſufficiens ad torturam.ibidem §.29. 130
In crimine hæreſis poſſunt interrogari ſocij.in eod.§.in fi.
In tribus caſibus poteſt quis ſine indicijs torqueri.ibidem.§.30. 130
Clericus poteſt torqueri.ibidem.§.31. 130
In crimine hæreſis poſſunt torqueri, doctor, miles, & alij qui ſunt in alijs criminibus exceptuati.ibidem.§.32. 131
Minor quattuordecim annis non poteſt torqueri.ibidem.§.33. 131
Licet ſenes decrepiti non ſint torquendi, poßunt tamen torqueri in crimine hæreſis.ibidem.§.34. 131
Torqueri non debet mulier prægnans, & quid ſit faciendum quando aliqua dicit ſe eſſe prægnantem. ibidem §.35. 131
Tortura ſemel habita non debet reiterari niſi noua ſuperueniant indicia. ibidem.§.36. 132
Intellige quando quis fuit ſufficienter tortus ſecundum indicia. in eodem §. in fine.
Quæ dicantur noua indicia.ibidem,§.37. 132
Quomodo indiciatus poſſit videri an ſit ſufficienter tortus.ibidem.§.38. 132
Debet incipi a leui tortura, deinde deſiſtere, & proteſtari debet iudex, quod intendit ſuperſedere in tortura ex certis iuſtis cauſiis, & repetere ipſam, ſi & quotiens fuerit opportunum.in eodem §.
Iudex debet facere quieſcere torquendum deinde repetatur tortura.in eodem §.in fine.
Quando aliquis bis vel ter eſt tortus & nihil confitetur, debent haberi indicia pro purgatis.ibidem.§.39. 132
Limita niſi poſt torturam remaneat infamia vel ſuſpicio, quia tunc debet indici ei purgatio canonica.in verbo, practica. 88
Iudex faciat apparere in actis torturam habitam fuiſſe cum moderamine, ſecundum quod indicia demonſtrabant.in verbo, tortura.§.40. 133
Iudex non debet interrogare reum in ſpecie, an fecerit hoc vel illud, ſed eſt interrogandus in genere, vt puta, quid fecit, vel quale delictum commiſit, ne videatur reus vt inſtructus reſpondere.ibidem.§.41. 133
Dicens vnum uno ſero in tortura, & aliud alio ſero dicens, poteſt ſecure iterum torqueri.ibidem §.42. 133
Iudex non parcat calamo, ſed faciat omnia quæ dicit reus, etiam iſtas varietates, ſcribi in actis. in eodem.§.
Confeſſio facta in tormentis non valet, ſed debet ad banchum poſtea ratificari.ibidem. §.43. 133
Tortus debet quieſcere per vnam diem naturalem poſt torturam antequam ratificet.in eodem.§.

Vel erit in arbitrio iudicis facere ratificare eo tempore quo veriſimiliter ceſſauerit metus tormentorum.in eodem §. 133
Licet iudex examinans extra locum tortura minetur reo inferri torturam, & reus confiteatur, non propter hoc dicitur confeſſio facta metu tormentorum. ibidem §.44. 133
Leuis tortura non eſt tortura.ibidem.§.45. 133
Corda ſubtilis dummodo ſit fortis, eſt magis apta ad torturam quam groſſa. in eodem §.
Ratificatio dictorum in tormentis perſeuerata & iurata excludit omnem exceptionem.ibidem.§.46. 134
Erit arbitrio iudicis quomodo & quando veriſimiliter ceſſet metus tormentorum.in eodem §.
Nam ſatis eſt, quòd poſt tormenta reducatur ad locum publici iudicij & ibi confiteatur, dummodo non incontinenti poſt tormenta reducatur. in eodem §.
Et ſola ſuſpicio tortura non eſt attendenda, quia alias nunquam valeret ratificatio.in eodem §.
Aliqui tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur, quod bene debet inſpici.in eodem §.
Si quis cum iuramento confeſſus eſt delictum, ſi poſtea negat, debet repeti in eum tortura.in eod.§.
Confeſſio facta in tormentis non præcedentibus indicijs etiã ſi poſtea reus eam ratificauit, non valet ad condemnandum.ibid.§.47. 134
Secus ſi ſponte & ſine tortura confeſſus fuiſſet, quia tunc valet.in eodem §.
Nam ex tali confeſſione ſpontanea, etiam non præcedentibus indicijs, poteſt damnari.in eodem §.
Si quis confeſſus eſt in tormentis, & poſtea negat, debet iterum torqueri. ibid. §.48. 134
Ponitur bona practica contra confitentem & poſtea negantem.in eodem §.
Si primo tortus dicit vnum, & ſecundo tortus dicit contrarium, debet tertio torqueri.ibidem.§.49. 135
Reus ſemel confeſſus in tormentis, ſine nouis indicijs poterit iterum torqueri ibidem §.50. 135
Qui primo confeſſus fuit & poſtea vult reuocare confeſſionem, debet probare contrarium.in eod.§.
Si non probas, cogitur perſeuerare in prima confeſſione per repetitionem tormentorum.in eodem §.
Non eſt opus in crimine hæreſis, ꝙ de nouo recipiantur probationes receptæ in generali inquiſitione, prout dixit Bartolus.ibid §.51. 135
Nam illud dictum Bartoli procedit quando iudex procedit ad accuſationem alterius, & non ex officio ſuo, & quando pars debet citare ad videndum

iurare

iurare teſtes,quòd in crimine hæreſis non contingit.in eodem §.

Tradere copiam indiciorum non tenetur inquiſitor reo contra quem procedit in crimine hæreſis. in verbo,tradere. 136

Verba hæreticalia proferens iocoſe aut per lubricum linguæ,poterit puniri arbitrio inquiſitoris.in verbo, verba hæreticalia.§.1. 137

Impoſitio talis pœnitentiæ debet attendi ſecundum qualitatem perſonæ,loci, aſtantium,& ſcandali.ibidem.§.2. 137

Dicentes vel tenentes aliquid contra fidem,vel contra determinationem eccleſiæ,debent puniri vt hæretici.ibidem §.3. 137

Et hoc niſi ſint parati corrigi veritate patefacta.in eodem §.

Et poſſunt ſe corrigere antequam ſint coram inquiſitore,etiam ſi poſtea ſponte volunt corrigi.ibidem §.4. 137

Sed ſi negant & ſe conuinci patiantur,cenſentur pertinaces.in eod.§.

Non tamen habebuntur pro relapſis. in eodem §.

Vicarius generalis epiſcopi non habet poteſtatem procedendi ſuper crimine hæreſis,niſi habeat ſpeciale mandatum,in verbo,vicarius.§.1. 138

Si in hoc crimine appellabitur a vicario habente ſpeciale mandatum,appellabitur ad delegantem epiſcopum.in eodem §.

Si epiſcopus inſtituens vicarium generalem, expreſſit in mandato aliquid de his quæ requirunt ſpeciale mandatum,ſequuta clauſula generali,videlicet, & omnia alia quæ nos poſſumus,etiam ſi mandatum exigerent ſpeciale. talis vicarius poterit procedere in crimine hæreſis,& alia facere in dicto crimine quæ poteſt epiſcopus.ibidem §.2. 138

Delegatus epiſcopi ſuper crimine hæreſis non poteſt ſubdelegare vices ſuas alteri quàm inquiſitori.ibidem §.3. 138

Poteſt tamen conſentire quòd inquiſitor ſolus procedat.in eodem.§. 138

FINIS.

Series chartarum.

†ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ,abc.

Omnes ſunt Quaterniones c Sexternio.

ROMÆ,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXXIIII.

LABORATORIO
DI
RESTAURO

Via del Teatro
di Marcello 32
00186 ROMA